

„Tako lepo napisan roman, smešten u
jedno zanimivo vreme. Pročitala sam ga u dahu.“
– Sora Gajević, autorka Istok i zapad

DRAMA, STRAST
I LJUBAVNA VEZA...

Mesec nad Firencom

ADRIJEN MAKDONEL

ADRIJEN MAKDONEL

Mesec nad Firencom

Naziv originala: Adrienne McDonnel THE DOCTOR AND THE DIVA

PRVI DEO

1.

BOSTON 1903

DOKTOR RAVEL JE PROPUSTIO opelo. Kada je stigao, telo su već iznosili iz crkve. Najugledniji bostonski lekari su se spuštali niz granitno stepenište, razmećući se svojim štapovima i crnim svilenim šeširima, a skromni starac koji je ležao u kovčegu bio je najpoštovaniji od svih njih. Šest ili sedam članova porodice Fon Kesler - koji su svi odreda bili doktori - na ramenima su nosili svetlucavi sanduk koji je dolikovao kralju. Ravel se upitao koliko je još lekara, poput njega, tog dana napustilo pacijente koji su bili prikovani za postelju kako bi se pridružili pogrebnoj povorci.

Primetio je kako neko podiže crni cilindar i maše mu, dozivajući ga gotovo trijumfalnim tonom. „Ravele!”

Bio je to doktor Džerald fon Kesler, homeopata po profesiji i bratanac čoveka koga su tog dana ispraćali na večni počinak. Pored njega je stajala žena niskog rasta, sa šeširom ukrašenim rascvetalim ljubičicama.

Bračni par Fon Kesler je insistirao da se Ravel sa njima preveze do groblja. U privatnosti svoje kočije doktor Fon Kesler se poverljivo nagnuo ka Ravelu.

„Možete li da pomognete mojoj sestri?” upitao je. „Zato sam vas pozvao.”

„Plašimo se daje zapala u očajanje”, dodala je njegova supruga.

Doktor Fon Kesler je skinuo cilindar i spustio ga na sedište. „Moj zet je postao opsednut tim problemom. Vuče je od lekara do lekara, podvrgavajući je svim mogućim tretmanima i poniženjima kako bi dobila dete. Nema nameru da odustane."

„Bila bi mi čast da pomognem vašoj sestri", odgovorio je Ravel, „na svaki mogući način."

„Čuli smo za vaš nedavni uspeh u slučaju Halovel." Džerald fon Kesler je odsečno klimnuo glavom, čestitajući mu na postignuću.

„Nakon devetnaest godina jalovog braka", ubacila se gospođa Fon Kesler, „oni su zahvaljujući vama dobili blizance!" Ljubičice su joj poskakivale na šesiru dok je zacakljenim očima gledala u Ravela.

„Moja sestra i njen suprug su straćili previše vremena konsultujući se sa pripadnicima stare garde", nastavio je doktor Fon Kesler. „Treba im neko mlađi, stručnjak koji utire put modernim metodama, poput vas."

Ravel je na groblju stajao pored njih, smerno držeći ruke ispred sebe. Nikada nije mogao da pretpostavi da će mu se, još pre njegovog tridesetog rođendana, čuvena porodica Fon Kesler obratiti za pomoć. U dolini koja se pružala u podnožju mogao je da vidi ljude koji su na klizaljicama jezdili preko zamrznutog jezera. Hladan vazduh mu je nadimao grudi, prožimajući ga neobičnim ushićenjem - osećanjem koje je bilo tako nesvojstveno sahrani. Srce mu je zaigralo od spoznaje daje njegova reputacija u usponu. Njegova lekarska praksa je u poslednje vreme napredovala takvim tempom da nije mogao da primi sve pacijente koji su mu kucali na vrata.

Legendarnog lekara čijoj je sahrani tog dana prisustvovao poslednji put je sreo na profesionalnoj večeri koja se održala pre samo dva meseca. Bio je to jedan od onih skupova gde ugledni ljudi, napola u šali, nazdravljaju jedni drugima. Oni su te večeri stavili lovorov venac Ravelu na glavu kako bi mu poželeli dobrodošlicu u svoje jato. Poštovani stari lekar se tom prilikom okrenuo ka Ravelu i rekao: „Pre nego što shvatite šta vas je snašlo, postaćete profesor akušerstva u onoj čuvenoj školi preko reke. Kada se to bude desilo, setite se mog predskazanja."

A sada je taj dostojanstveni stari lekar u kovčegu koji im se njihao nad glavom putovao ka večnom konačistu. Ožalošćeni su već zauzeli smerne poze, povijene glave i blago razmaknutih stopala, ali se činilo da je sveštenik iz nekog razloga odugovlačio sa završnim činom. Dok su čekali, počeo je da veje sneg.

Konačno je primetio kako na grobljansku stazu skreće elegantan crni automobil. Svetlucava crna vrata su se otvorila i vitka žena u belom ogrtaču od krzna hermelina izašla je napolje, u pratnji dvojice violinista. Dok je išla ka grobljanskoj parceli,

stiskajući rubove krznenog ogrtača, prisutni su se povukli u stranu, oslobađajući joj prolaz.

Žena u krznenom ogrtaču se popela na malu platformu. Sada je stajala iznad ostalih, sva u belom. Dok je podizala svoje ovalno lice, spremajući se da progovori, vejavica je postala još snažnija. Pahulje su joj zasipale šešir, prijanjajući uz uvojke tamne kose.

Pokojnik je bio njen stric, objasnila je prisutnima. „Pesma koju ću otpevati ne pripada religijskom opusu“, nastavila je, „ali kada je moj stric čuo kako pevam Paizijelovu ariju *mio ben quando verra* rekao je: 'Kada me budu sahranjivali, želim da me tom pesmom ispratiš na nebo.'“

Olabavila je beli krzneni okovratnik, spremajući se za nastup. Na trenutak je zatvorila oči i koncentrisala se, a tada je zapevala.

Zvuči koji su potekli iz njenog grla bili su potpuno drugačiji od svega što je Ravel do tada čuo. To nije bio ovozemaljski glas. To je bilo nešto nalik *svetlucanju*. Snežne pahulje su se topile na njenom licu dok ju je zadivljeno slušao. Na udaljenom jezeru u dolini klizači su kružili po ledu, povinujući se *legatu* operskih fraza. Poželeo je da ti klizači zauvek nastave da kruže po ledu. I da iskričavi prelivajući glas te žene nikada ne utihne.

Pitao se ko je ona. Kasnije, kada je saznao njeno ime - Erika - ono gaje odmah asociiralo na reč *aria*, vazduh. Imao je utisak daje njen dah bio satkan od melodije.

Kada je završila pesmu i kada je sveštenik progovorio, ožalošćeni su podesili svilene cilindre i privezali ešarpe, a potom su počeli lagano da promiču pored zjapeće rake.

„Mislim da niste upoznali moju sestru“, rekao je Džerald fon Kesler, povevši ga ka platformi. Pevačica je podigla bradu ka njemu, prihvatila njegovu ruku i osmehnula se. Lice joj je bilo obasjano svetlošću koja je bila blistava kao sneg. Ali pre nego što je stigao da se osvesti, ona se već okrenula na drugu stranu. Ravel je znao da je on u tom trenutku za nju bio niko i ništa. Samo još jedan iz legije muškaraca sa doktorskom titulom.

2.

RAVEL JE SA PROZORA na spratu, gde su se nalazile njegove privatne odaje, posmatrao kako se Erika fon Kesler i njen suprug spuštaju niz Komonvelt aveniju. Oni su mu tog dana bili prvi pacijenti. Muž, koji je krenuo u konačni obračun sa bračnom jalovošću, išao je za nekoliko koraka ispred svoje supruge. Ona je zaostajala, očigledno oklevajući. Muž je povremeno zastajkivao, čekajući da ga pristigne, ali kada joj je nešto dobacio, samo je okrenula glavu i zagledala se u gradske kuće na suprotnoj strani avenije.

Dok ih je posmatrao, Ravel je osetio plamsaj uzbuđenja. Bio je čovek koga privlači rizik. Ništa ga nije ispunjavalo takvim poletom kao mogućnost da se upusti u hazardsku igru. To je mogao da bude još jedan slučaj koji će ući u anale.

Kada se bračni par dovoljno približio, Ravel je primetio da je suprug, Piter Majrik, visok elegantan muškarac, po svoj prilici par godina stariji od njega. Imao je riđu kosu, uzano lice, dopadljive crte i nos koji je bio tanak poput oštrice, zbog čega je podsećao na nekog mladog senatora. Ravel će kasnije saznati da je Piter Majrik uoči tog susreta svojoj ženi dao određene savete: *Ako želiš da taj lekar posveti maksimalnu pažnju našem problemu, moramo sa njim da uspostavimo naročito prisan odnos.*

Ravel je taman završio sa oblačenjem, a pramenovi kose na vratu su mu još uvek bili vlažni od jutarnjeg kupanja. Pre nego što se spustio u prizemlje, do ordinacije u kojoj je primao pacijente, na dlanove je istresao nekoliko kapi pomade sa mirisom mošusa i prstima začesljao tamne zaliske.

Kada su ušli u ordinaciju, ustao je iza masivnog stola od mahagonija i krenuo da ih pozdravi. Na osnovu informacija koje je prikupio dok se sa doktorom Fon Keslerom vozio ka groblju, Ravel nije očekivao da oseti naročitu srdačnost prema Erikinom mužu. Ali je, još onog časa kada je Piter Majrik kročio unutra, primetio daje taj muškarac zračio optimizmom kome je bilo nemoguće odoleti. Uprkos besprekornim manirima, Piter je vrcao od entuzijazma koji je bio svojstven nekom gimnazijalcu.

Poput radoznalog deteta, prešao je pogledom preko ordinacije i odmah primetio ono što gaje zanimalo.

„Ah! Ono je *morfo*, zar ne?” rekao je nepogrešivim britanskim akcentom. Bez ustručavanja je podigao lupu sa Ravelovog stola i pažljivo se zagledao u tri staklene kocke u kojima su se nalazile tri različite vrste leptirova, upadljivih boja i zavidnih dimenzija.

„Jeste li ih sami uhvatili?”

Ravel je klimnuo glavom. „Moj prijatelj ima plantažu kokosa na jednom ostrvu u blizini južnoameričke obale. Tamošnja fauna je veličanstvena.”

„A ovo?” Piter Majrik je pokazao na uramljenu fotografiju anakonde koja je vrebala među granama mangrovog drveta. „To je sa istog ostrva?” Ravel je ponovo klimnuo.

„I ja sam ljubitelj životinja”, nastavio je Piter. „Nekom prilikom mogu da vam pokažem svoju zbirku i svoju malu menažeriju.”

Kada je Erika Majrik (odnosno mecosopran Erika fon Kesler, kako je bila poznata u profesionalnim krugovima) kročila u ordinaciju, držanje joj je bilo jednako ponosito kao i onog dana na groblju, ali joj je lice delovalo potpuno drugačije. Kapci su joj bili otečeni a oči sitne, kao daje donedavno plakala. Kada se uzdržano spustila na stolicu, Ravel se prisetio još nečega što mu je Džerald fon Kesler poverio dok su se vozili kočijom. („Piter je postao toliko opsednut da je počeo da kinji moju sestru. Da Erika nema tako božanstven glas, to bi je sigurno uništilo. Mislim da opstaje samo zahvaljujući muzici.”)

Piter Majrik mu je predočio kratak istorijat njihovih nastojanja da začnu potomstvo. Rekao je da su bili u braku već šest godina i naveo je imena ginekologa koje su do tada posećivali - i koji su, svi odreda, bili renomirani specijalisti u zrelim godinama.

Kako bi ih uverio da može da im ponudi nešto novo, Ravel je počeo da govori o svom mentoru sa Harvardskog medicinskog fakulteta. Njih dvojica su osmislili asortiman prefinjenih instrumenata, objasnio je, koji su počeli da daju veoma zanimljive rezultate. „Možda ste čuli za čuvenog doktora Simsa? Neki ljudi ga nazivaju ocem modernog akušerstva. Moj mentor je bio Simsov učenik.”

„Taj Sims je bio prilično kontroverzan, zar ne?” upitao je Piter. Ravel je klimnuo glavom. Sims je bio briljantan stručnjak, ali su mnogi smatrali da su njegovi metodi bili previše nametljivi, pa čak i uvredljivi. „Problem plodnosti je još uvek...” Kolebljivo je zastao. „Recimo da je to stvar kojoj se mora pristupati sa maksimalnom diskrecijom. Ljudi iz vašeg okruženja ne treba da znaju gotovo ništa osim krajnjeg rezultata.”

Piter i Erika su ozbiljno klimnuli glavom. Oni su to odlično shvatali. Erika je potom tihim uzdržanim glasom počela da odgovara na pitanja o svom menstrualnom ciklusu. Svi ginekolozi koji su je do tada pregledali su očigledno ustanovili da je njen reproduktivni sistem bio zdrav i da ni po čemu nije odskakao od proseka.

Ravel je polako spustio penkalo i okrenuo se ka Piteru, spremajući se da istupi sa predlogom koji je toliko zadirao u mušku intimu da su mnogi muževi ubrzo nakon toga odustajali. „U takvim slučajevima standardna procedura nalaže da se ispita uzorak muževljevog semena.”

Piter je prasnuo u smeh, tako nagao i isprekidan smeh da se činilo kao da se zakašljao. „Uveravam vas da moja muževnost nije u pitanju.“ „Shvatam vas, ali bi to moglo da nam pruži dublji uvid.“ Piter je odlučno prekrstio noge. „To je potpuno izlišno“, procedio je. Ravel je umeo da prepozna trenutak kada je morao da poštuje muški ponos. I zato je, umesto da nastavi sa ubeđivanjem, naprosto poveo Eriku fon Kesler niz hodnik, do sobe za pregled. U drugim situacijama njegova pomoćnica je pre pregleda prekrivala sto sveže uštirkanim čaršavom, ali je on tog dana uložio naročit napor, potrudivši se da sto podseća na malu udobnu postelju. Erika je pažljivo skinula iglu za šesir, spustila plavičastosivu toku na stolicu i zagladila svoju *pompadur* frizuru.

„Čuo sam vas kako pevate na sahrani vašeg strica“, prozborio je Ravel. „Nakon toga nije u glavi danima odzvanjao vaš glas. Bilo je tako... tako...“ Ona se radoznalo okrenula ka njemu. „Volite operu?“ „Moj otac se školovao za baritona, ali se odrekao pevačke karijere još pre mog rođenja. Bio je upravnik jedne velike farme u Africi. Kada sam bio mali, često je pevao arije iz *Figaroa*, a ja sam cupkao oko njega, sudarajući se sa zidovima.“

Na usnama Erike fon Kesler zaigrao je slabašan osmeh. Dok ju je pregledao, bolničarka je diskretno stajala sa strane. Kada je zavukao ruku ispod slojevitih sukanja i počeo da je opipava, trudio se da mu pogled bude prikovan za njene oči, kao što je naučio tokom školovanja. To je trebalo da uveri pacijentkinju da lekar nema nameru da pilji u njene intimne organe. Oči su joj bile plavičastosive, produbljene bledoljubičastim senkama ispod donjih trepavica. Za razliku od većine pacijentkinja, bila je potpuno opuštena dok je ležala na stolu. Materica joj je bila nešto manja, što nije bilo neobično za tako sitnu ženu, i nagnuta unapred. Jajnici su bili zdravi i dobro pozicionirani. Ravel ju je gledao u oči sve dok nije izvila vrat i skrenula pogled ka tavanici, kao da joj se činilo da je bilo previše intimno da i dalje uzvraća na njegov pogled.

Kada je završio sa pregledom, bolničarka je napustila odaju. Uzeo je Eriku fon Kesler za ruku i pomogao joj da se uspravi u sedeći položaj. Raskošni tamni uvojci su joj skliznuli niz vrat, a nekoliko pramenova se izvuklo ispod šnala. U vazduhu je osetio dašak sapuna od jorgovana.

Kada je krenuo ka vratima, Erika fon Kesler je doviknula iza njegovih leđa: „Ovo je potpuno beskorisno, shvatate? Moj muž neće da vam kaže da smo već isprobali svaki tretman koji možete da nam predložite, i to ko zna koliko puta. Ovo je za mene kraj“, turobno je zaključila. „Kraj *svega*.“ Glas joj je odisao takvom patnjom da ga je obuzeo iznenadan nemir.

Uprkos tome, Erika fon Kesler je pristala da te zime u pratnji svog muža redovno posećuje njegovu ordinaciju. Ravel je uspeo da uveri Pitera da će njegova privatnost biti potpuno poštovana. Onog trenutka kada mu bude predao uzorak svog semena, ono će po kratkom postupku biti ubrizgano u telo njegove supruge. Niko neće čeprkati po dragocenom biološkom materijalu.

I tako se Piter dvaput nedeljno povlačio u odaju bez prozora, gde ga je čekao album sa fotografijama snimljenim u jednom pariškom bordelu. Nakon što bi obavio svoj deo posla, Piter Majrik bi prekrrio staklenu teglu i ostavio uzorak u mračnom sobičku. Potom bi žurno izašao na ulicu i nestao iza zatvorenih vrata kočije koja bi nastavila dalje, tandrćući preko kaldrme. Kao biznismen koji je iz engleskog grada Bredforda dopremao tekstilne mašine namenjene fabrikama iz Nove Engleske i koji je iz Egipta uvezio velike količine kvalitetnog pamuka, Piter je putovao širom sveta. A čak i kada je bio u Bostonu, uvek je nekud žurio jer je morao da nadzire brojne poslovne transakcije.

Pošto bi Piter odjurio za svojim obavezama, doktor Ravel je dvaput nedeljno dovršavao tretman na njegovoj supruzi. Ona je u tim prilikama morala da leži po pola sata sa podignutim nogama, naslanjajući kolena i listove na gomilu jastuka i podmetača, kako bi seme njenog muža moglo da se slije u nju.

„Ovo je potpuno beznadežno“, ponavljala mu je svakog puta.

„Plašim se da namerava da digne ruku na sebe.“ Supruga doktora Džeralda fon Keslera je zabrinuto sedela u Ravelovoj ordinaciji. Na njenom šesiru su se i dalje nalazile iste one zgužvane ljubičice koje je nosila na groblju. „Mojoj zaovi će se desiti nešto strašno, sigurna sam u to.“ „Zašto tako mislite?“

„Erika mi je skoro rekla: Ako učinim nešto što bi strašno povredilo moju porodicu, da li biste ti i Džerald ikada smogli snage da mi oprostite?“ Stalno se raspituje za testament i priča kako mora što pre da sredi svoju finansijsku dokumentaciju. Razdelila je najlepše haljine iz svog ormana zato što joj te stvari, kako tvrdi, uskoro neće trebati. Takođe, brine što će njena služavka ostati bez posla. Ako mi se nešto desi, nedavno me je zamolila, 'hoćeš li mi obećati da ćeš pomoći Eni da pronade novu službu?'"

„Hvala vam što ste me obavestili“, rekao je Ravel. Uzdrman tom vešću, napustio je ordinaciju i zastao iza jednih vrata na donjem kraju hodnika, pokušavajući da se pribere. Jednom je poznao pacijentkinju koja je pod sličnim okolnostima nautila sebi. To se desilo u vreme kada je još bio student i kada je radio kao asistent u jednoj akušerskoj ordinaciji. Ravel nikada nije zaboravio koliko je veselo ta dama izgledala onog dana pre nego što je digla ruku na sebe. Kada su se mimoišli na stepeništu,

osmehnula se i osloVila ga po imenu. Dok je napuštala zgradu, podigla je ruku i graciozno mu mahnula, a potom je čuo kako se razdragano pozdravlja sa ostalima - sa bolničarkom, glavnim doktorom i drugim pacijentkinjama i poznanicama koje su sedele u čekaonici.

Ta čudna razdraganost mu se najviše urezala u sećanje. Kasnije mu je jedan kolega objasnio da pacijenti sa samoubilačkim namerama u trenucima kada donesu konačnu odluku često zapadaju u gotovo euforično stanje, verovatno zato što smatraju da će se uskoro osloboditi onoga što im pričinjava bol i patnju. Ta sirotica je u poslednjoj poruci svom mužu napisala: *Pošto nisam uspela da ti podarim decu koju si tako žarko želeo, smatram daje najpoštenije da se povučem i da ti omogućim da se ponovo oženiš, ovog puta sretnije i plodonosnije...* Ako bi Erika donela sličnu odluku, Ravel je znao da bi ga njena smrt ispunila zaslepljućom tugom. I da nikada ne bi uspeo da potisne tu mračnu epizodu iz svojih misli.

Kada ga je Erika sledeći put posetila, Ravel se posle pregleda obazrivo pomerio u stranu. „Dakle, dobili ste menstruaciju“, rekao je. Erika mu je priznala daje tog jutra sakrila zamrljano rublje od svog supruga.

„Bilo bi bolje da vi to saopštite Piteru“, rekla mu je. Bila je toliko ogorčena da su joj čak i crte lica postale izoštrnije. „Nemam snage da se ponovo suočim sa njegovim razočaranjem.“

To mu je bio poslednji zakazani termin za taj dan. Ravel ju je zato zamolio da svrati do njegove kancelarije kada se bude obukla. Znao je da je pacijentkinjama trebalo puno vremena da se obuku, da se izbore sa svim onim podsuknjama, potkošuljama i bezbrojnim redovima dugmića, pre nego što postanu spremne da dostojanstveno napuste sobu za pregled.

On je u međuvremenu otišao do toaleta, gde je nasapunjao ruke i obrisao ih peškirom. To malo kupatilo je predstavljalo njegov intiman kutak, mesto koje je bilo jednako privatno kao i ćelija za molitvu. Svom snagom je zavrnuo slavine za toplu i hladnu vodu kako bi zaustavio krupne kapi koje su padale na porcelanski lavabo. Prstima je zamišljeno zagladio tamne brkove, pitajući se šta je trebalo da joj kaže.

Stojeći pred ogledalom, pažljivo je osmotrio svoj odraz. Odraz vitkog muškarca koji je bio niži od većine muškaraca koje je sretao na ulici. Ljudi su često govorili da bi, da nije nosio to fino zapadnjačko odelo, pomislili daje bio arapski šaik ili Tatarin. Najupečatljiviji detalj na njegovom licu predstavljale su oči, tamne kao oči njegovog

oca, zamišljene i duboko usađene u duplje. „Vaše oči“, rekla mu je jednom jedna dama, „navode ljude da vam povere sve što im leži na duši.“

Svaka žena, i svaka pacijentkinja, predstavljala je misteriju za sebe. Zato je nastojao da svaku od njih pažljivo sasluša, sve dok ne bi primetio kako im nemir nestaje sa lica i kako im suze presušuju u očima. Krajnji ishod je uveliko zavisio od poverenja koje je kod njih uspevao da pobudi. Neke od tih žena su mu govorile da su drhtale od odbojnosti kada bi se njihovi muževi opružili preko njih. Zato su zazirale od polnog čina i trudile se da, kad god je to bilo moguće, izbegnu bračne dužnosti.

Kada bi se, u retkim situacijama, desilo da mu se neki od muževa obrati za savet, Ravel bi počeo da mu pokazuje medicinske dijagrame, revnosno objašnjavajući koliko je bilo važno da i žena uživa u polnom činu. U nekim slučajevima je prema svojim pacijentkinjama morao da zauzme stroži pristup. *Kako očekujete da začnete dete*, pitao je, *ako se vaš muž svake večeri sudara sa zaključanim vratima?*

Čuo je kako se vrata u hodniku otvaraju. Kada se vratio nazad, Erika je nervozno šetala po ordinaciji. Sa njegovog stola je uzela staklenu kocku sa velikim plavim *morfo* leptirom, podigla je ka svetlosti i polako je spustila nazad. Potom je dohvatila lupu, namestila je iznad opruženog dlana i zagledala se u linije.

„Pokušavate da pročitate šta vam piše na dlanu?“ upitao je.

Erika je odsečno odmahнула glavom i spustila lupu, kao da je htela da mu stavi do znanja da nije verovala u hiromantiju. Zidovi njegove ordinacije nisu mogli da obuzdaju njen nemir. Glasno je uzdahnula.

Kada se Ravel spustio za radni sto, sela je na stolicu preko puta njega. „Mogu li da vas upitam nešto lično?“ rekao je. „Znate, stav žene je u ovakvim stvarima izuzetno važan. Da li vi zaista želite da postanete majka ili to radite samo zbog Pitera?“

Erika je na trenutak zažmurila. Kada je otvorila oči, glas joj je bio žustar i odlučan. „Nekada sam želela dete više od svega na svetu“, rekla je. „Ali sam u međuvremenu naučila da ne želim ono što ne mogu da dobijem.“

Delovala je tako ljupko i dostojanstveno dok je izgovarala te reči. Ravel ju je usredsređeno posmatrao. Još odavno je ustanovio da su njegove pacijentkinje, pod uslovom da ih ne prekida i da im dopusti da nastave sa pričom, često umele da mu povere stvari koje su skrivale čak i od svojih najbližih prijateljica ili rođaka. Međutim, Erika nije rekla ništa više od toga.

Polako se nagnuo ka njoj, naslanjajući se podlakticama na sto. „Erika, ljudi koji su vam bliski brinu zbog vašeg duševnog stanja.“

Ona se zagledala u njega, a potom se okrenula ka zatvorenim vratima. Očigledno je bilo nečega što nije želela da prizna. „Ne treba da oduzimamo vreme drugim pacijentima", rekla je.

Ravel joj je spremno odgovorio da mu je to poslednji zakazani termin, i da ima više nego dovoljno vremena da se posavetuje sa njom, ali je ona ustala i počela da zakopčava svoj dugi purpurni ogrtač.

Kako bi dobio na vremenu, Ravel se isprečio između nje i vrata. „Molim vas da ne preduzimate drastične mere. Možete li to da mi obećate?"

Bila je jednako visoka kao i on. Prostrelila ga je svojim plavičastosivim očima i ponosno izvila vrat. „Moj život pripada meni", odgovorila je. „Mogu sa njim da radim šta god hoću."

Da li je u svom umu već osmislila taj jezivi završni čin? Obuzet crnim slutnjama, Ravel je pokušao da joj pruži slepo ohrabrenje. „Sve će se dobro završiti, Erika. Siguran sam u to."

„Ne verujem vam." Kada je ispružila ruku ka bravi, pomerio se u stranu. Samo trenutak pre nego što mu je okrenula leđa, u njenim očima je spazio svetlucavi odsjaj suza. Privukla je rubove vunenog ogrtača i izašla u hodnik. Dok je otvarala vrata, napuštajući zgradu, struja hladnog vazduha mu je zapahnula lice i podigla mu kosu sa kragne. Još dugo nakon što je Erika nestala u izmaglici zimskog dana, nije mogao da je potisne iz misli. Još dugo nakon što su zvončići na vratima objavili njen odlazak, pred očima mu je lepršao tamni purpurni ogrtač koji joj je sezao gotovo do peta.

Da li će se sledećeg puta pojaviti u njegovoj ordinaciji? Nije mogao da potisne strepnju da će joj se do tada desiti nešto strašno.

Kada je njegova pomoćnica sredila dokumentaciju i otišla kući, napolju je već počelo da se smrkava. Ravel je ugasio svetla, spustio se niz hodnik i zatvorio se u mračan sobičak bez prozora. Dok je studirao medicinu na Harvardu, svakako nije bio najbriljantniji učenik, ali se zato usuđivao da postavi hrabrija i izazovnija pitanja od većine studenata. U međuvremenu je postao još odvažniji i spremniji da se upusti u rizik. I često je postizao zavidne rezultate tamo gde su ostali nailazili na ćorsokak.

A sada se spremao da učini nešto neoprostivo. Izvadio je staklenu posudu iz fioke, spustio je na pult i skinuo poklopac. Pre manje od dva sata Piter Majrik je napustio taj sobičak, ostavljajući unutra uzorak svog semena. Uzorak je još uvek bio svež. Ravel je upotrebio samo delić materijala. Ostatak je, vođen naprasnim porivom, odlučio da sačuva. A sada se već nadvijao nad mikroskopom, pažljivo ga podešavajući.

Nervoznim prstima je podigao pipetu i kanuo malo tečnosti na pločicu. Dok je ubacivao uzorak ispod sočiva, osetio je kako mu znoj obliva lice. Pomislio je na Levenhuka, Holanđanina koji je 1677. godine postao prvi čovek koji je kroz mikroskop osmotrio uzorak ljudske sperme, što je u to vreme bilo izuzetno smelo otkriće. Pre nego što je pogledao kroz okular, povio je glavu i zadržao dah, kao što je nekada davno sigurno učinio i Levenhuk.

Isprva mu se učinilo da se na pločici ništa ne pomera. Video je samo sivkastobelu mećavu. Podigao je glavu, promenio uvećanje, odesio fokus i ponovo pogledao kroz okular. Ali je i dalje video samo zaslepljujuću belinu. Tamo nije bilo ničega. Uzorak koji je posmatrao uopšte nije podsećao na spermu.

3

„VRAT TI DIVNO MIRIŠE." Ravel je prasnuo u smeh, prislanjajući nos na meko meso ispod usne resice svoje ljubavnice.

Gospođa Eplton je imala preko četrdeset godina, što je značilo da je bila punu deceniju starija od njega. Dok su vodili ljubav u Ravelovom stanu, volela je da na njegovom noćnom stočiću trepere kružno postavljene svece. Vosak se lagano slivao sa fitilja. Čaršavi su bili vlažni od znoja a vazduh težak i natopljen mirisima njihovih tela.

Kosa gospođe Eplton je već bila poluseda. Govorila je tihim dubokim glasom, sa gotovo teatralnim prizvukom. Smeh joj je bio zvonak i prodoran, kao kod neke glumice. Imala je muža, ali je on nije dodirnuo već pune četiri godine.

„Sada moram da idem", rekla je. Bila je prilično visoka. Kada je ustala iz kreveta, skupljajući odeću koju je prebacila preko stolice, osmotrio je njena široka ramena, pozamašne grudi, duge vitke noge i gotovo nevidljiv struk. Zadnjica joj je bila tako ravna da se spuštala poput litice, kao da nije pripadala ženi već muškarcu. („Gde je nestala moja *derriere*?* često se šalila, opipavajući pozadinu koja je bila volšebno lišena ženske zaobljenosti.)

Ravel je znao da on nije bio prvi muškarac sa kojim je varala svog muža. Voleo je njenu glad. Pošto je živio u stanu koji se nalazio iznad ordinacije, obazrivo je navlačio roletne i zatvarao sve prozore pre nego što bi mu došla u posetu. Dok ju je milovao, bila

je prilično bučna, a u njenim strasnim vapajima je mogao da prepozna krike brojnih poznatih i nepoznatih životinjskih vrsta. Kada bi joj to rekao, spustila bi se na sve četiri i počela da njuška i da ga gura nosom. To ga je uvek teralo da prasne u smeh. Ponekad je morao da je stišava jer se plašio da se odjek njenog zanosa čuo sve do ulice, mada su se nalazili tri sprata iznad pločnika.

Pre Amande Eplton se nikada nije upustio u ljubavnu vezu sa nekom pacijentkinjom. Ranije mu nije bilo ni na kraj pameti da učini tako sablažnjivu stvar, ali ga je Amanda naterala da se predomisli. Još od onog dana kada se prvi put bacila na njegovu postelju, osećao je olakšanje i zahvalnost zbog svega čemu gaje naučila. Ravel se nikada nije ženio, a pošto je često morao da savetuje bračne parove, duboko u sebi se osećao postideno što je njegovo iskustvo bilo tako ograničeno. Često ga je mučila pomisao da nije znao sve što mu je njegova profesija nalagala.

Gospođa Eplton se spustila na ivicu kreveta, nežno mu stisnuvši koleno. „Šta te muči?“ upitala je. „Deluješ uznemireno.“

Ravel se, namrgođenog lica, zagledao u tavanicu na kojoj su poigraivali titravi odsjaji sveca. „Razmišljam o jednoj pacijentkinji. Slučaj neplodnosti.“ Naravno, Ravel svojoj ljubavnici nije opisao kako je ukrao nekoliko kapi Majrikovog semena i kako je nervoznim prstima ubacio uzorak ispod mikroskopa. Samo je rekao: „Izgleda da je muž azospermičan.“

„Šta to znači?“

„Znači da nema nikakve šanse da začne dete. U njegovom semenu uopšte nema spermatozoida.“ Ravel je sedeo na krevetu, zamišljeno lupkajući po jastuku koji je držao na krilu. „Ne znam kako to da im saopštim.“

„Ne želim da razmišljam o usvajanju“, rekao je Piter Majrik. „To nije isto kad kad imaš vlastito dete, mada se divim ljudima koji su kadri da to učine.“

Ravel i Piter su se dogovorili da se tog dana nađu na ručku u klubu *Algonkin*. Odlučili su da sastanak pomere za poznije sate, kada je većina stolova već prazna, kako bi imali više privatnosti. Sedeli su u jednom udaljenom uglu, tiho razgovarajući. Čak je i konobar koji ih je posmatrao iz prikrajka, držeći uštirkani beli peškir preko ruke, osetio da treba da se drži na distanci.

Ravel je želeo da bude iskren prema njemu, ali zar je mogao tek tako da mu saspe u lice ono što je otkrio? Osim toga, Piter mu uopšte nije dao dopuštenje da pod

* Na francuskom, zadnjica. (Prim, prev.)

mikroskopom analizira njegovu muškost i da broji njegove spermatozoide. Ravel je znao daje napravio nedopustiv prestup za jednog lekara. Koji će muž u budućnosti moći da mu veruje ako se pročuje daje tako grubo narušio privatnost svog pacijenta?

„Možda je kucnuo čas da pribegnemo analizi od koje muškarci toliko zaziru“, predložio je žustrim odlučnim glasom.

„Kakvu bi nam korist to donelo?“ upitao je Piter. „Da li bi to značilo da bismo mogli da isprobamo neki drugačiji metod?“

„Metod bi ostao isti, ali bi vam to možda pomoglo da više ne krivite svoju suprugu.“

„Ja nikog ne krivim.“

„Da li ste nekad pomislili“, nastavio je Ravel, „da je vašoj supruzi veoma teško da prolazi kroz to? Postoje žene koje potpuno izgube volju za životom...“

„To ne važi za Eriku“, ubacio se Piter. „Ona ima neiscrpan životni elan. Nju ništa ne može da izbac iz ravnoteže.“

Da li je Piter zaslepljen vlastitim optimizmom i vlastitim elanom, upitao se Ravel. Da li taj čovek uopšte poznaje svoju suprugu? Otpio je gutljaj hladne vode, skliznuvši prstima preko viljuške. Beli tanjiri su blistali na stolu, čisti i spremni. Obojici se činilo da su već previše dugo čekali da konobar donese naručenu jagnjetinu.

„Znam da bi u ovom stadijumu neki mogli da preporuče da se moje seme pomeša sa semenom drugog muškarca“, nastavio je Piter, „ali ja to ne mogu da prihvatim. Da sam hteo da usvojim tuđe dete, to bismo još odavno obavili. Osim toga“, trezveno je dodao, „zašto da se zavaravamo? Ako začnem dete, hoću da znam da je ono samo moje. Ne želim da se pitam ko je još imao udela u tome.“

Tada je stigao ručak. Konobar je zamenio hladne bele tanjire toplim porcijama punim jagnjetine koja se još uvek pušila, cvrčeći u bogatom soku. Piter je uz svaki zalogaj zahvatao po malo želea od mente, sa ushićenjem dečaka koji je uživao u ogromnoj porciji omiljenog deserta. „Erika će povodom mog rođendana održati privatni *recital** u našem domu“, rekao je. „Obećala je da će pevati moje omiljene arije. Bilo bi nam drago da i vi dođete.“

Ravel je izgarao od želje da je ponovo čuje kako peva. Piter mu je oduševljeno objašnjavao kako je unajmio vrhunske muzičare koji će je pratiti i kako joj je za tu priliku kupio predivnu haljinu od tirkiznog damasta. „Haljina je iz Pariza, iz *Vorta*. Dugujem joj bar toliko, nakon svega stoje izdržala. Osim toga, zar mogu da očekujem lepši rođendanski poklon nego da svoju suprugu vidim u tako zavodljivom izdanju?“ dodao je, vragolasto namignuvši.

Piter je odmah nakon zabave trebalo da otputuje za Egipat kako bi kupio nove količine pamuka od tamošnjih trgovaca. Iz Kaira je nameravao da nastavi pravo za Englesku, gde je trebalo da nabavi nove tekstilne mašine, što je značilo da će biti odsutan puna dva meseca.

Erika nije mogla da krene sa njim zato što je imala ugovorene nastupe sa Hendlovim i Hajdnovim orkestrom, kao i izuzetno važan angažman u imponantnoj palati koju je gospođa Izabela Stjuart Gardner nedavno otvorila na Fenveju.

Pošto je čuo da će Piter tako dugo biti na putu, Ravel mu je predložio da ostavi uzorke semena koje će on potom staviti na led kako bi Erika čak i tokom njegovog odsustva mogla da nastavi sa tretmanom. „Možda bi bilo dobro“, natuknuo je Piter, nagnuvši se preko stola, „da taj postupak obavimo u našem domu pre nego što krenem na put? Možda baš one večeri kada je zakazan rođendanski *recital*, nakon što se gosti razidu? Mislim da bismo moja supruga i ja tamo bili opušteniji. Možda će se stvari bolje odvijati pod našim krovom, i u našoj postelji, nego u lekarskoj ordinaciji. Erika bi odmah nakon toga mogla da utone u san i da se ne pomera do ujutru.“

Ravel je bio zaintrigiran pozivom da vidi njihove privatne odaje. Bio je sklon uverenju da prostor u kome ljudi obitavaju često odražava nevidljive aspekte njihovih duša. Zanimalo ga je da vidi koja su slikarska platna odabrali za svoju rezidenciju i da čuje odjek svojih koraka na stepeništu kojim su oni svakodnevno prolazili. Zamišljao je kako podiže poklopac na Erikinom klaviru i prelazi zglobovima prstiju preko belih dirki. Dostojanstveno je klimao glavom dok je Piter nastavljao sa pričom, potvrđujući svaku njegovu reč, kao što su ljudi činili kada su hteli da ugone detetu. Zar je bilo nečeg lošeg u tome da se, bar zasada, svi zajedno pretvaraju da bi neuhvatljivi duh Piterovog sina ili kćeri mogao da se otelotvori u stvarnosti? Tom čoveku je uskoro bio rođendan. Bilo bi surovo da u takvom trenutku zdrobi njegove nade.

I zato je dopustio Piteru da se i dalje zanosi svojim maštarijama. „Uopšte ne tražim puno. Tražim da nas takva sreća zadesi samo jednom u životu“, nastavljao je Piter. „Da dobijemo samo jedno detešce, bilo dečaka ili devojčicu. Obožavam malu decu, njihovu živahnost i bistrinu. Oni su za mene kao štenad. Hoće sve da saznaju i da ispituju. Deca sve osmatraju raširenih očiju i otvorenih usta“, ushićeno je objašnjavao.

„ * Muzički nastup na kome učestvuje samo jedan izvođač, ili nastup na kome se izvode dela samo jednog kompozitora.

„Jeste li to primetili? Stalno u nešto pilje, a čak i da se usput sapletu i padnu, uopšte se ne obaziru na to. Odmah ustanu i guraju dalje." *Baš kao i ti*, pomislio je Ravel.

„Da imam dete, naučio bih ga svemu i svačemu... Kada sam prošli put plovio za Evropu, jedna sićušna devojčica iz Italije je uhvatila moj pogled. Imala je oko dve godine. Ostavila je svoju majku i potrčala preko palube, pravo ka meni. Stavio sam je na krilo, a ona je otvorila svoje male pesnice i ispružila ruke uvis. Zna li šta je htela? Htela je da skinem pticu sa neba i da joj je poklonim."

„Uveren sam da biste bili divan otac", prozborio je Ravel. Klub *Algonkin* su napustili u zasebnim kočijama. Ravel je nastavio ka bolnici, a Piter ka svojoj kancelariji u Kongres stritu. Ravel je rekao kočijašu da stane nešto ranije, nekoliko blokova pre naznačenog odredišta, kako bi malo prošetao po parku.

Dok je išao stazom, cipele su mu klizile preko poledice. Korpulentna dadilja u uniformi gurala je kolica u kojima je ležala usnula beba, pažljivo odmeravajući svaki korak kako ne bi pala. Pored jezera su stajale dve mlade majke koje su pomno motrile na dečake koji su dugim štapovima gurali male čamce kroz hladnu vodu. Deca su trčala naokolo besciljnim cikcak putanjama, pokušavajući da zagreju svoja telašca pod zubatim martovskim suncem. Dok je posmatrao porodične ljude koji su sedeli na klupama, Ravel se upitao zašto se on uporno držao po strani.

Stare imućne udovice često su ga tapšale po ruci, brižno se raspitujući: „Zašto tako mlad i naočit muškarac poput vas živi samačkim životom, doktore Ravele?"

„Zar imam drugog izbora?" vedro je odgovarao on. „Kada bih se oženio, to ne bi bilo pošteno prema mojoj supruzi jer bi skoro svake noći morala da spava sama dok ja porađam tuđe žene."

Istina je glasila da je on voleo sve žene. Nikad nije mogao da poveruje da se zaljubio po poslednji put u životu. To je bila ozbiljna mana, bar kada je ženidba u pitanju. Unapred se radovao čak i susretu sa pacijentkinjom koja je bila tako okrugla da je jedva mogla da se progura kroz vrata, naprosto zato što ga je zasipala šalama koje su ga terale da spusti stetoskop i da prasne u smeh. Naročito je voleo vremešne dame koje se više nisu trudile čak ni da se osmotre u ogledalu. One su gledale isključivo u stvari koje su se nalazile oko njih, veselo brbljajući o kućićima, deci i rascvetalim božurima. Ravel se često sećao i pacijentkinja koje je izgubio, mladih majki koje su ga proganjale u snovima i na javi. Sećao se kako je prstima beznadežno opipavao njihove mlitave zglobove, uzaludno pokušavajući da oseti puls.

Kako je mogao da razmišljao o ženidbi kada je imao toliko pacijentkinja? Njihove potrebe su ga ponekad iscrpljivale do maksimuma. Kada bi se krajem dana uspentrao

do svog stana, sigurno ne bi imao snage da sluša probleme svoje supruge. Kada bi došlo vreme večere, ponekad je uzimao tanjir i neku knjigu i selio se u radnu sobu samo zato da ne bi morao da ćaska sa kućnom pomoćnicom.

Ipak, često se pitao da li je time što je odlučio da ostane neženja sebi uskratio mogućnost da oseti život u svoj njegovoj punoći. Dok je prolazio kroz park primetio je dečaka sa rukavicom za bejzbol. Dečak je hitro podigao ruku ali je promašio loptu. Kada se lopta prizemljila ispred Ravelovih nogu, podigao ju je i vratio mališanu. Zar nikada neće posmatrati kako na ovaj svet dolazi njegovo rođeno dete, upitao se. Zar će zauvek ostati puki posmatrač, čovek koji je svoj život stavio u službu drugih?

Ravel je shvatao Piterovu žudnju bolje nego što se čak i pred samim sobom usuđivao da prizna.

4

„MALO STE PORANILI, DOKTORE“, rekla je kućna pomoćnica promuklim šaputavim glasom kada gaje ugledala pred vratima. „Muzičari na spratu uvežbavaju repertoar sa madam Fon Kesler.“ Ravel je kročio u hodnik i spustio se na baršunasto jastuče položeno preko izrezbarene drvene klupe. Služavka je diskretno prislonila prst na usne kada su violine zasvirale na spratu.

Titravi zvuči struna su zalepršali kroz vazduh, raskošni i besprekorno usklađeni. Tada im se pridružio glas Erike fon Kesler, hvatajući vazdušne struje violina i noseći ih naviše, ka nebu. Reči arije koju je pevala, Hendlove arije *Va col canto*, odjekivale su niz široko crno stepenište od orahovine.

Mršava služavka, čija je čekinjasta seda kosa bila tako pedantno prikačena da joj nijedna vlas nije štrcala iz punđe, sklopila je Ravelov kaput i prebacila ga preko ruke. A tada se, sa kapricioznošću koju Ravel nikada ne bi očekivao od žene njenih godina, ljupko osmehnula i podigla se na prste poput balerine, odjezdivši niz mračan hodnik, van njegovog vidokruga.

Bila je to raskošna otmena kuća, uzana i vertikalna poput ostalih zdanja od cigle koja su bila postrojena duž Bikon strita. Ulazni hodnik je bio neobično prostran, sa tamnim zidnim tapetama koje su imale odsjaj pozlaćene kože i koje su po svoj prilici poticale sa neke egzotične lokacije, možda iz Maroka. Kada je ostao sam, radoznalo je ispružio ruku i dodirnuo debeli papir sa ispupčenim filigranskim šarama.

Čim se arija okončala, Piter se pojavio na bočnom stepeništu koje je povezivalo svih pet spratova, od vrha do dna kuća. „Oprostite“, zadihano je dobacio, navukavši francuske manžetne pre nego što je srdačno stisnuo ruku Ravelu. „Kada sam začuo zvono, provirio sam kroz prozor i video da stojite pred ulaznim vratima, ali sam se u tom trenutku nalazio tri sprata iznad vas i nisam imao ama baš ništa na sebi!“ To iskreno priznanje je obojicu nateralo da prasnu u smeh.

Gosti su ubrzo počeli da pristižu i potom su svi zajedno krenuli uza stepenište ka muzičkoj sobi, gde je Erika stajala pored klavira, pevajući ariju *Voi che sapete* iz *Figarove ženidbe*. Poluobnažena ramena su joj provirivala ispod haljine koja je blistala poput blede tirkizne vode. Jednom šakom je bila naslonjena na klavir a drugu je, u znak dobrodošlice, ispružila ka zvanicama.

Otmeni detalji od belog izrezbarenog drveta doprinosili su da muzička soba deluje prostranije i prozračnije od bilo koje druge oдаaje u toj visokoj uzanoj kući. Dok je nizala Hendlove i Mocartove arije i nastavljala dalje, sve do *Caro mio ben*, Erika je zacakljenim očima prelazila preko svoje publike. *Uvek tražim lice kome ću pevati*, jednom prilikom je rekla Ravelu. On se te noći ponadao da će na njegovom licu pronaći ono što je tražila. Kada je prešla na koketne arije kao što su *Havanaise* i *Pres des remparts de Seville* iz opere *Karmen*, zavodljivo je izvila ramena i zanjihala lepršavim suknjama, okrenuvši se ka svom mužu, a potom je skrenula pogled ka Ravelu, kao da je htela da mu kaže: *Kada se ostali gosti razidu, ovde ćemo ostati samo nas troje - Piter, ti i ja*. Dok je pevala, lice joj je bilo preplavljeno zanosom koji je bilo nemoguće prevideti.

Publika je bila tako oduševljena da su zahtevali bis za bisom, sve dok Erika na kraju nije odbila da im dalje uslišava želje. Kolutovi svetlosti su joj poigrali na obnaženim ramenima. Lice joj je bilo blistavo i orošeno znojem. Koliko je drugačije izgledala na tom mestu nego dok je sedela u njegovoj ordinaciji, pomislio je Ravel. Bio je uveren da bi, čak i da pogase sva svetla u kući, njeno lice i dalje sijalo u tami. To ga je navelo da se upita da li je i ona, poput tolikih drugih umetnika, patila od naleta manične euforije koji su se smenjivali sa napadima razorne utučenosti.

Gosti su podigli čaše sa šampanjcem u čast Piterovog rođendana a potom su prionuli na sladoled sa mentom i tortu sa lešnicima. Kada se zabava privela kraju, Erikin brat, doktor Džerald fon Kesler, dugo je stajao u predvorju zajedno sa Ravelom. Činilo se da su njih dvojica bili poslednji gosti koji će napustiti kuću.

Pravdajući se iscrpljenošću, Erika se već povukla u svoje odaje. Poželela je svom bratu laku noć i iščezla na stepeništu. Zarad dodatne ubedljivosti, takođe se pozdravila sa doktorom Ravelom, mada je znala da njih dvoje te večeri imaju još posla.

„Želite li da vas negde odvezem?“ ljubazno je upitao doktor Fon Kesler, otvarajući vrata.

Ravel je skrenuo pogled ka Piteru, koji se zbunjeno zapiljio u njega. Njih dvojica nisu skovali nikakav plan, nikakav izgovor koji bi mogao da objasni zašto je Ravel trebalo da ostane kod njih kada se ostali gosti razidu.

„Ne živim daleko“, učtivo je odgovorio. „Moj stan se nalazi na Komonvelt aveniji. Mislim da bi mi prijala jedna žustra šetnja.“

„Onda ću prošetati sa vama“, ponudio je doktor Fon Kesler, očigledno rešen da nastavi započet razgovor. Njegova supruga je otišla u Nju Hempšir, u posetu sestri koja je nedavno rodila svoje šesto dete, tako da ga kod kuće niko nije čekao.

Ravel nije mogao da smisli dovoljno graciozno opravdanje da odbije njegovo društvo. Ispod ulične svetiljke, na samom rubu pločnika, čekala je Fon Keslerova lepa zatvorena kočija. Kočijaš je u međuvremenu zadremao. Doktor Fon Kesler ga je munuo laktom i naredio mu da ih sačeka na Ravelovoj adresi.

Dok su šetali kroz pomrčinu, Fon Kesler je zamišljeno podesio šal. „Pa... kako napreduje tretman? Da li moja sestra i njen muž mogu da očekuju...“

Ravel je izbegao odgovor. Kada su stigli do Klarendon strita i kada je čuo kako im se kroz pomrčinu približavaju neka teretna kola, podigao je ruku kako bi svog kolegu upozorio da pripazi.

„Ne bih želeo da budem nametljiv“, nastavio je doktor Fon Kesler, „ali Eriki veoma teško pada da dalje prolongira stvari.“

Ravel je u njegovom glasu mogao da nazre prizvuk sumnje i pritajene osude. *Ako smatrate da niste kadri da se uhvatite u koštac sa njihovim problemom*, indirektno mu je govorio Fon Kesler, *bilo bi najbolje da to odmah kažete, pa ćemo pronaći drugog stručnjaka koji će možda biti u stanju da im pomogne*.

„Kako glasi vaša prognoza? Da li moja sestra, po vašoj proceni, može da ostane u drugom stanju?“

„Vaša sestra je jednako plodna kao bilo koja žena koju sam do sada porodio.“

„Ali zašto onda...“ namrgođeno je zaustio Fon Kesler.

„Sigurno shvatate da je ovo krajnje delikatna stvar“, odgovorio je Ravel. „Ako dopustite svojoj sestri da primeti vaše nestrpljenje, time joj sigurno nećete pomoći.“

Fon Kesler je zastao u pola koraka ispred ulične lampe u Marlboro stritu. Kao visok i krupan muškarac, gotovo se nadvijao nad Ravelom u pomrčini. „Da li postoje tehnike koje još niste isprobali? Imamo li bilo kakvog povoda za optimizam?”

Ravel se odvažno isprsio, začuvši kako kroz vazduh lepršaju reči koje nipošto nije smeo da izgovori. „Naravno. Svakako.” Ramena njegovog kolege su se naprasno opustila dok se on pitao otkud mu smelost da istupa sa tako sumnjivim obećanjima.

Kada su stigli do Ravelove kuće na Komonvelt aveniji, Fon Keslerova kočija je čekala pored ivičnjaka. Ponovo su morali da probude kočijaša, čoveka koji je posedovao redak talenat da utone u dremež na svakom mogućem mestu i u svako moguće vreme. Fon Kesler je učtivo podigao šešir i dao kočijašu znak da krene.

Dok je otključavao vrata, Ravel je začuo zvonjavu telefona u ordinaciji. Požurio je da se javi pre nego što se veza prekine.

„Hoćete li da se vratite kod nas?” pitao je Piter. „Nestrpljivo vas iščekujemo. *Tiho kucajte*”, dodao je, „*da ne probudimo posluhu.*”

Čim je Ravel prstima okrznuo masivna drvena vrata, Piter se pojavio pred pragom, vezujući pojas svilenog kućnog mantila koji je navukao preko pidžame. „Mislio sam da se nikada nećemo otarasiti mog šuraka”, promrmljao je.

Dok su se šunjali uz veliko službeno stepenište (koje je, kako mu je Piter poverio, škripalo manje od užeg stepeništa na bočnoj strani kuće), Ravel se pitao da li je trebalo da se izuje i da ponese cipele u ruci. Kada su stigli do privatnih odaja, Piter ga je tiho poveo ka spavaćoj sobi, pažljivo zaključavši vrata za sobom.

Erika je ležala na ligeštulu koji je bio presvučen baršunom boje breskve, obučena u svilenu kućnu haljinu i spavaćicu, čitajući neki časopis za dame. „Vidim da ste ipak resili da nam priteknete u pomoć”, dobacila je vedrim glasom.

Ravel je još nikada nije video u tako opuštenom izdanju. Raspuštena kosa je padala preko naslona ligeštula, spuštajući se sve do laktova. Obrisu tela su se zavodljivo nazirali ispod svile. Nasuprot onome što je rekla svom bratu, uopšte nije delovalo da je bila iscrpljena od nastupa. Staviše, činilo se daje, podstaknuta trenutnim hirom, svakog časa mogla da skoči sa ligeštula.

Sobarica je već raspremila veličanstveni krevet od bambusa. Jastuci su bili mekani i glatki, a prekrivači sklopljeni u paralelne trouglove - jedan zanju a drugi za njega. Kako su objasnili Ravelu, taj krevet su dobili kao veličani dar iz dalekog Japana.

„Obično ne idem u ovakve kućne posete”, ležerno je rekao Ravel. To ga je neminovno podsetilo na velikog doktora Simsa. Sredinom devetnaestog veka doktor Sims se uopšte

nije libio da spakuje svoje inovatorske i nstrumente u torbu i da bane u dom svojih pacijenata. Potom bi, stojeći iza zida spavaće sobe, strpljivo čekao trenutak da pripomogne u začecu, što je bio metod koji je još uvek delovao sablažnjivo u očima javnosti.

„Mislim da bismo mogli da počnemo“, prozborio je Piter, ćušnuvši ruke u džepove dugog kućnog mantila.

Sve troje su se zbunjeno osmotrili. Ravel je približio pete i ispravio leđa. Zavukao je ruku u crnu lekarsku torbu i dao Piteru specijalno izrađen kondom, rekavši mu da ga pažljivo upotrebi kako ne bi izgubio ni kap dragocenog semena. Potom je objasnio da će kasnije doći do njih kako bi ubacio špric direktno u otvor materice. Brzo ubrizgavanje semena će pomoći da se sperma ne izmori i ne zaluta na putu do svog odredišta. Zahvaljujući špricu seme je moglo da bude još brže i efikasnije ubačeno u žensku utrobu nego što se moglo učiniti prirodnim putem.

Naravno, Erika i Piter su već bili pomno upućeni u tu tematiku. „Imate li još neki savet?“ našalio se Piter.

„Uživajte“, odgovorio je Ravel. „i javite mi kada završite.“ Uzeo je crnu kožnu lekarsku torbu i krenuo ka susednoj prostoriji, gde se nalazilo kupatilo. Odatle je nastavio ka odaji koja je delovala kao Piterov radni kabinet. Ušao je unutra i stavio rezu na vrata.

Kako bi prekratio vreme, dohvatio je stereoskop i ubacio slajdove sa fotografijama bazara iz Kaira i zavojitih ulica i zasvođenih prolaza koji su ga podsećali na Maroko. Podignuti ka svetlosti i posmatrani kroz stereoskop, prizori su plutali po njegovim mislima, postajući trodimenzionalni, zbog čega je imao osećaj kao da je lutao kroz prašnjave severnoafričke gradove u kojima se nikada ranije nije obreo.

Kada je u susednoj sobi začuo kako se Erikino disanje ubrzava spustio je slajdove i stereoskop i zatvorio oči. Vrata su bila zatvorena, ali ih je svejedno čuo. Nije mogao da se usredsredi na bilo šta drugo. Piter nije ispuštao ni najmanji zvuk. Čuo je samo nju. Njeni dahtaji su postajali sve gorljiviji, lagano dostižući krešendo. Tada je nešto lupnulo. (Da li je neko od njih dvoje udario butinom ili stopalom u krevet od bambusa?)

Počeo je nervozno da kruži po Piterovom kabinetu, pokušavajući da vlastitim koracima priguši odjeke ljubavnog zanosa. Išao je od zida do zida, piljeći u uramljene slike, izuzetno verne prikaze prvoklasnih primeraka *morfo* i *kaligo* leptirova. U pitanju su bile prefinjene minijature koje je Piter naslikao vlastitom rukom, nanoseći boju

četkicom koja je bila tanka kao vlas kose. Pod normalnim okolnostima takve slike bi u potpunosti Ravelu okupirale pažnju. Ali ovo nisu bile normalne okolnosti.

Piterov instinkt je očigledno bio ispravan. On je predvideo da će se nakon uspešnog javnog nastupa svaka pora u telu njegove žene otvoriti i zablistati. Privatno, Ravel je morao da se složi s njim: ako je postojao idealan čas da Piter oplodi svoju suprugu, onda je to bilo te večeri. Zar je bilo moguće da je to bila ista ona žena koja mu se, gotovo na ivici suza, žalila kako njen muž opsesivno prati njen menstrualni ciklus, kako podiže veš koji je bacila na pod i analizira ga sa svih strana, tražeći tragove krvi?

Kako je samo opušteno izgledala te večeri kada je on, njen doktor, kročio u spavaću sobu. Isprva je strahovao da će biti kivna što je pristao da dođe, ali njoj očigledno nije smetalo njegovo prisustvo. Venčani krevet od bambusa u susednoj prostoriji škripao je poput predmeta koji je vibrirao na fabričkoj šasiji. Ravel je zamišljao kako postelja poskakuje napred-nazad brzinom koju ljudsko oko nije moglo da prati. Toliko se trudio da ne ispusti ni najmanji zvuk da su ga grudi bolele od napregnutosti, kao da se iza tih zatvorenih vrata odvijao neki sveti obred.

Erikin glas je postajao sve snažniji. Sada je ispuštala mnogo više od prigušenih dahtaja zadovoljstva. U njima je mogao da nazre nagoveštaje muzike kojom je nedavno razgalila srca svojih gostiju. Znao je da su joj leđa izvijena, a usne razmaknute dok iz njenog grla ističe bujica omamljujućih nota.

Nije mogao da se seti da se ikada pre toga obreo u takvom položaju. Naravno, po hotelskim sobama je mogao da čuje slične zvuke, ali tome nikada nije prisustvovao kao lekar. Nijedan par mu nikada nije predložio da uzme učešća u takvoj egzibiciji.

Šta je uopšte tražio tu? Nije valjda verovao da stvarno može pomoći Piteru daje oplodi?

Zašto je onda došao? Da bi sebe stavio na muke? Protrljao je lice dlanovima, žustro i energično kao da se umivao. U tom trenutku nije Blogao da podnese pomisao da im svojom iskrenošću zatre poslednju Hadu. Zanos koji je te večeri primetio na Erikinom licu terao ga je da po svaku cenu održi tu iskru u životu. A opet, Piter je bio sterilan. To je bila činjenica koju ništa nije moglo da promeni. Grčevito je zatvorio oči. *Kasnije ću se pozabaviti posledicama*, odlučio je.

Piter je u uglu svog kabineta držao ogroman kavez za ptice. On ili Ilrko od posluge prebacio je platno preko rešetki kako bi ptica mogla da ipuva. Ravel je podigao platno i virnuo unutra. Prelepi papagaj, prekriven razmetljivim perjem grimizne, žute i kobaltnoplave boje, balansirao je na ljuljašci. Potpuno je sklonio platno kako bi ga bolje osmotrio. Papagajeve kandže su se pomerile i čitav kavez se naprasno zaljuljao. „Poljubi

me!" zakreštala je ptica, prenutu iz sna. „Poljubi me!" Ravel je brzo bacio platno preko rešetaka i papagaj se ponovo ućutao. Nedugo nakon toga Piter je banuo u sobu, žmirkajući pod jakom vri lošću, i pružio mu balončić ispunjen beličastom tečnošću. „Papagaj se probudio?" začuđeno je upitao. Ravel se brzo okrenuo i zavukao ruke u lekarsku torbu, pokušavajući da potisne osmeh.

lirika je ležala na krevetu, od glave do pete umotana u svilu. Koža joj je bila vlažna, a obrazi i čelo rumeni. U sobi se osećao miris znoja i hormona, mada je ona pokušala da ga prikrije dezodoransom koji je, u poluispražnjenoj bočici, stajao na noćnom stočiću. Butine su joj bile vlažne od spreja kojim se poprskala, spremajući se za susret sa doktorom. Sprej je imao opojan miris svežih trešanja.

Piter je pridržavao lampu dok je Ravel spremao svoje instrumente. Doktor je uzeo kondom i izručio njegov sadržaj među Erikine raširene noge, a potom je pomno i pažljivo dovršio posao.

Piter je, u kućnom mantilu i papučama, sproveo doktora kroz mračnu kuću. Kada su stigli do vrata, zadovoljno se isprsio, ne skidajući osmeh sa lica. „Možda ovo veče predstavlja prekretnicu", rekao je.

Ravel je sačuvao kondom koji je dobio od Pitera. Kada se u sitne sate vratio u svoju ordinaciju, odsekao je gornji kraj pažljivo vezane gume i iscedio neupotrebljen ostatak iz unutrašnjosti kondoma. Razmazao je nekoliko kapi preko pločice i pažljivo osmotrio novi uzorak. Začkiljio je očima, nadajući se da će spaziti neko kretanje, ali nije primetio ništa šio je plutalo ili se mrdalo ili se migoljilo. Drugi uzorak je takođe bio sterilan. Jednako beživotan kao voda uzeta iz Mrtvog mora.

5

„VIŠE NE ŽELIM DA postanem majka", rekla je Erika. Ponovo je sedela u njegovoj ordinaciji, odevena u otmeni plavičastosivi kostim sa baršunastim reverima, koji je bio skrojen tako da istakne njen vitak struk. Na glavi je nosila toku odgovarajuće boje, koja je pod šarmantnim uglom prijanjala uz kosu.

Ponovo je zapala u očajanje, pomislio je Ravel. Nije moguće da stvarno tako misli.

Kao i uvek, pažljivo je saslušao njen monolog. Njen muž je otišao na poslovni put, objasnila je, a kada se bude vratio, otkriće da se njegov život zauvek promenio. „Znam da ću mu naneti veliki bol“, dodala je.

Ravel ju je gledao u oči tako dugo i netremično da je konačno morala da se okrene u stranu, verovatno zato što joj je bilo neprijatno. Podigla je bradu, kao da iščitava naslove medicinskih priručnika poredane na policama. Bilo je očigledno da je u međuvremenu donela neku odluku. U njenom glasu i držanju je mogao da oseti pritajenu razdraganost, što ga je ozbiljno zabrinulo. Ipak, i dalje nije mogao da bude siguran da je pred sobom imao osobu koja je bila nadomak toga da sebi oduzme život. Pre manje od nedelju dana, Ravel je ušao u njenu spavaću sobu i osetio njen miris dok je ležala u svom svilenom gnezdu. Čuo je svaki njen udah i svaki dahtaj zadovoljstva. Ona je bila žena tako silovitih emocija i tako snažnog apetita da je, bar dok je vodila ljubav, zaboravljala zbog čega je tako često bila ozlojeđena na svog muža.

„Šta nameravate da uradite? Šta bi Piteru moglo da nanese takav bol?“

Nije htela da mu odgovori. Žustri odsečni pokreti njene glave su ukazivali da je bila nadomak toga da učini nešto neopozivo. Ravel je znao da se Erika, ako u takvom stanju napusti njegovu ordinaciju, više neće vratiti. (*„Upozorila sam vas“*, ogorčeno će mu prebacivati njena zaova. *„A Vi ništa niste učinili“*) Pomisao da bi mogao da razočara Pitera i Eriku i celokupnu porodicu Fon Kesler, i da bi njegova revnosna nastojanja mogla da se okončaju tragedijom, ošinula ga je poput munje.

Kako je mogao onako bezočno da slaže njenog brata? Kako je mogao da mu nagovesti da će izlečiti nešto što je bilo neizlečivo? Svi će na kraju verovati da je on napravio grešku.

Postojao je način da joj spasi život, ako je ulog zaista bio tako veliki. Mogao je svima da pruži propisno zadovoljenje. I to bez naročitog truda.

Ali ne mogu to da učinim, pomislio je. *Nikada ne bih učinio takvu stvar.*

„Dakle“, prozborio je, „došli ste ovde da me obavestite da vam više ne treba moja pomoć jer ne želite da začnete dete? Jesam li u pravu?“

„Došla sam da se oprostim s vama“, odgovorila je Erika.

Osetio je kako puls počinje da mu divlja, aktivirajući alarm za uzbunu. *Ja sam najbolji onda kada nastupi nevolja*, podsetio je sebe. *Najbolje reagujem u trenucima najveće opasnosti.* Životi drugih ljudi su često zavisili od njegove sposobnosti da uleti u mračnu sobu u kojoj se odvijala stravična borba i da reaguje povinujući se isključivo svom instinktu. To je bio njegov najveći dar: sposobnost da još na samom pragu donese munjevitu odluku. Zahvaljujući tom daru često je uspevao da izvuče bebe iz materica

koje su bile u smrtnoj opasnosti. I da oživi polusvesne majke koje su već bile u raljama smrti.

Lekar treba da spašava živote, pomislio je, koristeći sva raspoloživa sredstva. Erika je već previše propatila, zaključio je. Osetio je kako mu se butni mišići napinju dok se spremao da ustane sa stolice. Sada je bilo najvažnije da je spreči da prođe kroz vrata ordinacije i da nestane sa vidika.

„Erika“, rekao je, nagnuvši se preko stola. „Jeste li depresivni?“

Ona se zagledala u njega. „Naravno“, odgovorila je. „Vi odlično znate kroz šta prolazim. Zar mogu drugačije da se osećam?“

„Piter je ostavio zamrznute uzorke svog semena“, podsetio ju je. „Dogovorili smo se da ćemo u njegovom odsustvu nastaviti s tretmanom.“

Erika je pognula glavu u stranu, kao da pokušava da razgiba ukočene pršljenove.

„Ako odustanemo, to ne bi bilo pošteno prema Piteru“, nastavio je Ravel. „Dao sam mu obećanje i osećam se dužnim da poštujem taj dogovor, ne samo kao vaš lekar već i kao prijatelj. Kada se Piter bude vratio, ukoliko nam se do tada ne posreći, možemo zajedno da sednemo i da iznova razmotrimo situaciju.“

„Već sam odmrznuo današnji uzorak“, brzo je dodao. „Bila bi šteta da ga protraćimo.“

Erika je isprva delovala ravnodušno, ali joj je telo ubrzo zadrhtalo pred novim naletom ozlojeđenosti. „Dobro“, rekla je, ispustivši težak uzdah. „Pristaću, još samo ovog puta. Ali i dalje tvrdim da su vaši napori uzaludni.“

Ravelovo lice se naprasno ozarilo. Srce je počelo divlje da mu lupa. Znao je da se upuštao u stravičan rizik. *Šta god da se desi*, odlučio je, *uhvatiću se u koštac sa neprijatnostima koje odatle mogu da proisteknu.* Sproveo je svoju pacijentkinju do sobe za pregled. Erika je, ozlojeđeno mrmljajući, počela da se svlači. Isturila je grudi dok se izvijala leđima, skidajući žaket sa baršunastim reverima.

„Vraćam se za nekoliko minuta“, rekao je Ravel. Žurnim korakom se uputio ka sobičku u kome je držao mikroskop. Ušao je unutra i zaključao vrata. Posuda sa Piterovim uzorkom je stajala na pultu. Prišao je slavini, pustio vodu i pažljivo isprao poslednje tragove Piterovog semena. Potom je ugasio svetlo i olabavio tregere. Raskopčao je pantalone i pustio ih da padnu na pod. Spustio je ruku na svoj ud. Zaboga, šta to radi? To je čisto ludilo! Takav potez bi ranije smatrao neoprostivim, ali sada nije imao vremena za preispitivanje. Morao je da požuri. Prethodnih nedelja, dok je Piter u tom sobičku obavljao ono što je sada radio Ravel, on je na raspolaganju imao bar album sa fotografijama pariških prostitutki. Ali Erikin doktor sebi nije mogao da priušti takav

luksuz. Stojeći u potpunom mraku, zamislio je kako njena zanosna nedra, slobodna i nesputana, podrhtavaju ispod svile boje breskve.

Njegova asistentkinja je marširala kroz hodnik. Lupala je na svaka zatvorena vrata, pokušavajući da mu uđe u trag i zbunjeno ga dozivajući. „Doktore Ravele?”

„Molim?” doviknuo je.

„Sve je spremno. Čekamo vas.”

U tami je napipao posudu koja je stajala na pultu, zamenivši Piterovo seme vlastitom spermom. Potom je uključio svetlo i na brzinu zakopčao pantalone. Usta su mu bila suva, a jezik natečen.

Bolničarka je savesno stajala u sobi za preglede, brižna i utešna poput majke. Ravel je dohvatio posudu i usisao bledunjavu supstancu izduženim medicinskim instrumentom. Potom je podigao platno koje je prekrivalo donji deo Erikinog tela.

Bolničarka je i dalje dežurala u uglu. Njena dužnost je bila da poput tieniog stražara nadzire taj čin. Ali, zar je uopšte bilo potrebe da bilo šta nadzire, sigurno su se pitale i ona i Erika. Doktor Ravel je bio čovek od časti i ugleda. Nikad pre toga nije učinio nešto slično. Niti će to ikada ponoviti. Komad platna je skliznuo sa Erikinog bedra, otkrivajući njeno nago telo, ali se ona uopšte nije potrudila da ga vrati nazad.

Ravel se hitro isprečio, ramenima zaklanjajući vidik svojoj asistentkinji. Naravno, ni ona ni Erika nisu mogle da zavire u njegov um, ali je shrahovao da bi mogle da primete da je teško disao i da čuju kako mu krv tutnja u ušima.

„*Ne želim da se moje seme pomeša sa semenom drugog muškarca*”, rekao je Piter. Piter koji je pročitao toliko stručnih članaka i akušerskih priručnika.

Ravel ništa nije pomešao. Upotrebio je samo svoju spermu.

6

„DOĐI MALO RANIJE”, NAGOVARALA ju je njena nastavnica pevanja. „Možemo da popijemo šeri i da se malo zabavimo pre nego što stigne naša slavna gošća.”

I tako je Erika otišla ranije. Odevena u plavičastosivi kostim sa baršunastim reverima, peške je prešla nekoliko blokova kroz Bek Bej. Kostim je bio nov. Pre toga ga je obukla samo dva puta, onog dana kada je posetila ordinaciju doktora Ravela i još jednom. Kostim je bio veoma otmen i i stajao joj je kao saliven, čineći njene korake

lakim i samouverenim. Na glavi je nosila odgovarajuću plavičastosivu toku ukrašenu satenskom trakom. Razmetljivi vetar ju je terao da jednom rukom pridržava šešir kako ne bi, sa sve iglama i trakom, sleteo sa brižljivo doterane *pompadur* frizure.

Kada je stigla do lepe gradske kuće na Maribora stritu, gde je živela njena nastavnica pevanja, na balkonskom prozoru su poigrali purpurni odsjaji sutona, ostavljajući utisak kao da su okna bila glazirana. Ulazna vrata su se otvorila i Erika je ugledala šezdesetogodišnju Magdalenu Haselbah, damu čija lepota nije bila narušena godinama. Magdalena je veselo domahnula rukom, pokazavši joj da pređe u solarijum. Na stolu je već čekao veličanstveni srebrni čajni servis i kolač sa filom od oraha. Pokreti njene nastavnice su odicali nestrpljivim iščekivanjem. Povremeno je podizala ruku, gladeći sedu kosu i doterujući svoju kraljevsku frizuru. Široki grudni koš joj se nadimao od smeha. Smeh joj je bio lak i srdačan, ali je Erika ispod toga mogla da nazre dobro poznato šištanje uzrokovano astmom koja je okončala Magdaleninu pevačku karijeru.

„Dobro došla, *mein Schatz*, blago moje“, prozborila je Magdalena. Jesi li spremna da upoznaš najslavniju američku divu?“ „Najslavniju?“

„Na međunarodnom nivou, ona je najpoznatija operska pevačica koju je Nova Engleska do sada dala.“

Erikina nastavnica pevanja je upoznala legendarnu Lilijan Nordiku pre mnogo godina u Sankt Peterburgu, gde su zajedno nastupale pred ruskim carem. „Moraćemo da smislimo dobar izgovor da joj nešto otpevaš“, rekla je.

„Ako smem da te podsetim, pozvala si je u privatnu posetu, a ne zato da bi prisustvovala još jednoj audiciji.“

„U svakom slučaju“, nastavila je Magdalena, zažalivši što njeno malo lukavstvo nije upalilo, „veoma je važno da je upoznaš. Veruj mi, da još uvek imam glas, i to glas poput tvog, uopšte se ne bih snbivala.“

„Ne želim daj ozlojedim svojom nametljivošću“, odgovorila je Erika.

„Ako ti se ukaže prilika, mogla bi da okušaš sreću sa *Caro mio ben* ili sa nekom od onih ljupkih Hendlovih arija.“

„Samo pod uslovom da ona to zatraži“, rekla je Erika.

„Ne zanosi se iluzijama da će te čuti dok budeš pevala u palati Izabele Stjuart Gardner. Veruj mi, ona uopšte neće slušati izvođače koji nastupaju pre nje. Sigurna sam da će se negde sakriti, spremajući se za vlastiti nastup.“

Magdalena je prišla zastorima od tamnoljubičastog baršuna i prešla pogledom preko ulice, pokušavajući da ustanovi da li je Lilijan Nordika bila u blizini. Kada se ispred

kuće zaustavila kočija i kada je dostojanstvena dama sa velikim nojevim perom zataknutim za šešir izašla napolje, Erika i njena nastavnica su pohitale u prizemlje.

„Sigurna sam da, uprkos slavi, nije lako biti sopranistkinja svetskog glasa“, prozborila je Magdalena. „Zar ti se ne čini da ljudi ponekad romantizuju stvari? Da previđaju teškoće koje neminovno prate uspešnu pevačku karijeru?“

„Slažem se.“ Madam Nordika je ozbiljno zaklimala glavom. „Retko ko može da nasluti kako izgleda naš život. I koliko smo usamljeni dok odsedamo po sterilnim hotelskim sobama i dok provodimo noći po Pulmanovim vagonima u nekoj nedodijli između Kansas Sitija i Mineapolisa.“

„Ili dok uživamo u Parizu?“ našalila se Magdalena.

„Ili dok patimo od morske bolesti na brodu koji plovi od Dablina do Liverpula“, dovršila je madam Nordika, odagnavši poslednji tračak glamura. „Kada se baviš ovim poslom, stalno moraš da budeš u pokretu. Ljudi često govore da su primadone kapriciozna i temperamentna stvorenja, ali to je daleko od istine. Verujte mi, kada sam na turneji, toliko sam okupirana time da mi haljine do sledećeg nastupa budu u besprekornom stanju i da obmotam glavu maramama kako bih se zaštitila od prehlade da mi ne ostaje ni trunka energije za glumu izvan pozornice.“

Dok je posmatrala Lilijan Nordiku kako nastupa po koncertnim dvoranama, Erika uopšte nije bila svesna njene korpulentnosti. Madam Nordika je na pozornici delovala kao žena prosečnog stasa, ali je Erika sada, dok ju je posmatrala kako sedi u toj intimnoj atmosferi, smeštena na turskoj sofi okruženoj ogromnim saksijama sa palmama, stekla utisak da je slavna diva bila viša čak i od njenog oca. Takođe je primetila da su joj ručni zglobovi krupni poput muških gležnjeva.

„Kakav savet bi mogla da pružiš mladoj ženi koja... koja želi da zasnuje uspešnu opersku karijeru?“ upitala je Magdalena, značajno skrenuvši pogled ka Eriki.

Po prvi put te večeri madam Nordika se promeškollila na sofi i osmotrila Eriku, koja je sedela pored nje. Diva se sigurno često susretala sa molbama da pruži savet mladim i ambicioznim pevačima. Zato su njene reči podsećale na besprekorno uvežban glumački tekst.

„Treba da otputujete za Italiju.“ To je bila prva smernica koju je imala da joj ponudi. „Kao što svima savetujem, prvi korak se sastoji u tome *da se nekako domognete Italije*. Potom treba da pronađete nekog renomiranog učitelja i da počnete da uvežbavate tamošnji repertoar.“

Erika se uspravila, diskretno se pomerivši ka rubu sofe. Njena nastavnica pevanja je do tada bila jedina osoba kojoj je poverila plan od koga joj je zastajao dah u grudima.

Već mesecima je nameravala da napusti Boston, da ostavi Pitera i da se trajno preseli u Evropu kako bi mogla da usavrši glas i da se ozbiljnije posveti svojoj profesiji.

„Dakle, ne preporučujete mi da odem u Pariz?“ upitala je. „Francuski jezik uništava glas“, samouvereno je izjavila madam Nordika. Nojevo pero je zadrhtalo na šeširu, dajući dodatnu upečatljivost njenim recima. „Italijanski je mnogo lakši za pevanje. Osim toga, životni troškovi su u Italiji niži nego u Francuskoj ili Nemačkoj. U Italiji takode postoji preko osamdeset većih i manjih gradova u kojima se izvodi opera. U Italiji čak i siromašni seljaci idu u operu. Za njih to nije razonoda.“ Madam je raširila ruke, teatralno zalepršavši svojim baršunastim rukavima. „Za njih je to životna nužnost.“

Madam Nordika je nekada davno studirala na Novoengleskom konzervatorijumu, koji je Erika takođe pohađala. Bostonski ljubitelji opere su bili odlično upućeni u priču o njenom profesionalnom usponu. Ona je u svojoj dvadesetoj godini otputovala za Milano, u pratnji svoje majke. Svoj prvi nastup je imala u jednom malom italijanskom gradu. Još prve večeri publika je zahtevala da sve arije izvede na bis. Nakon prvog čina čak osam puta su tražili da se podigne zavesa. Dok se na pozornici odvijala scena smrti, sredovečni muškarci iz publike ronili su suze. Narednog jutra se bar stotinu ljudi sjatilo ispod balkona njene hotelske sobe, oduševljeno kličući: „*Nordica! Grandissimo talento!*“

Tri žene su nakratko začutale kako bi se poslužile kolačem od oraha koji im je Magdalena servirala. Madam Nordika je izvukla praznu viljušku iz usta i setno nacherila glavu, žvaćući zalogaj. Velikodušno je ispružila ruku i potapšala Eriku po kolenu.

Eriki je tek tada palo na pamet da je madam Nordika po svoj prilici pogrešno procenila njene godine. Očigledno je smatrala da je bila mnogo mlađa. *Ne misli valjda da sam neka šiparica?* upitala se. *Devojka od osamnaest godina koja, bez trunke grižnje savesti, može da spakuje kofere i da zbriše za Italiju, ne razmišljajući kako će se to odraziti na živote drugih ljudi?* Ona nije mogla čak ni da zamisli koliko je hrabrosti, u Erikinom slučaju, takav potez zahtevao.

Zluradi glasovi su šuškali da je madam Nordika, koja se već bližila pedesetoj, bila na zalasku karijere i da joj je pretila opasnost da izgubi gornji registar. Uprkos tome, tokom njenih nedavnih nastupa u Bostonu, ovacije su trajale punih petnaest minuta, a oduševljena publika joj je prostrla cvetni tepih ispred nogu. Ipak, dok su tog dana ćaskale u Magdaleninom solarijumu (a ko je uopšte mogao da sanja da će ikada doći do takvog susreta?), njih tri su sedele tako blizu daje Erika, dok je slavna sopranistkinja

lagano ispijala gutljaje čaja, mogla da primeti naboranu kožu koja joj je podrhtavala na vratu.

Razgovarale su punih sat vremena pre nego što je madam Nordika salvetom obrisala mrvice sa usana i radoznalo se zagledala u Eriku. „Ima baš ljupko lice, zar ne?“ rekla je, okrenuvši se ka Magdaleni. „Ako kojim slučajem ne napravi opersku karijeru, mogla bi da postane manekenka. Mogla bi da reklamira šešire ili tako nešto.“

Erika nije znala da li je trebalo da se oseća polaskano ili postićeno. Magdalena je dopunila šolje, upitno izvivši obrve. „Želiš li malo krema? Šećera? Limuna?“ Kada je sklopila usne, na njima nije bilo ni tračka osmeha. Erika je tada shvatila da njena nastavnica nije puno marila za madam Nordiku. Primetila je kako Magdalena uzima krišku limuna i cedi ga u svoj čaj sve dok krem nije počeo da se razdvaja i zgrušava.

„Možete li nešto da mi objasnite? upitala je. „Kako dolazi do toga da se neka anonimna američka pevačica pretvori u *bonafide* divu u Italiji? Da li je stvar u tome da se učestvuje na što više audicija?“

Madam Nordika je spustila svoju krupnu tešku šaku na Erikinu mišicu, kao da se spremala da joj saopšti nešto što je bilo od neizmernog značaja. „Kada stignete u Italiju, učitelj pevanja će organizovati vaš debitantski nastup. Učitelji su povezani sa agentima koji biraju umetnike i stvaraju izvođačke ansamble. Takođe, neki impresario iz Akvija ili nekog manjeg grada može da se obrati vašem učitelju pevanja, tražeći izvođače za opere kao što su *Norma* ili *Ernani*.“

„Ali šta ako dotična pevačica“, nastavila je diva, „sanja o tome da nastupi u *Travijati* ili *Mesečarki*? Impresario u tom slučaju može pristati da promeni repertoar, pod uslovom da je ona spremna da mu nadoknadi troškove iznosom od dve ili tri stotine lira...“

Magdalena je naprasno ispravila kičmu, uštoglivši se od ozlojeđenosti kada je čula tu informaciju. „I ti savetuješ ovoj mladoj ženi da prihvati takvu pogodbu?“

„Naravno“, odgovorila je madam Nordika. „Na kraju krajeva, impresario to potpuno zaslužuje. Zamisli samo kakav rizik on preuzima na sebe. On treba da obezbedi dvoranu, da unajmi orkestar i ostale izvođače. On time pokazuje dobru volju da nekoj nepoznatoj stranoj studentkinji omogući da izađe na pozornicu u ulozi koju je sama odabrala. Zašto bi tek tako pristao da toj strankinji pruži priliku da se proslavi ili da obruka i njega i sebe?“

„Treba da shvatite da takvi troškovi idu u prilog vašem daljem usavršavanju“, savetovala ju je diva. „Opera je skupa profesija. Ali, ako postignete uspeh na svom

debitantskom nastupu", dodala je, ponovo potapšavši Eriku po kolenu, „neko će vas primetiti i pružiti vam ozbiljniju šansu."

A ako se debitantski nastup pretvori u fijasko, upitala se Erika. To je bio scenario koji Lilijan Nordika uopšte nije uzimala u obzir, baš kao ni činjenicu daje „mlada dama" koju je zasipala tako darežljivim savetima imala skoro dvadeset devet godina i da je na leđima već imala muža i petospratnu kuću sa kompletnom poslugom.

Kada je kucnuo čas da se rastanu, madam Nordika je zastala u predvorju, sa ogrlicom od lazurnog kamena i bundom u kojoj je podsećala na grizlija. Pružila je Eriki pucketavu belu karticu na kojoj je ispupčenim slovima bila odštampana adresa njenog agenta. „Ako se nekada nađete u Italiji i ako poželite da stupite u kontakt sa nekim renomiranim učiteljem pevanja", rekla je, „slobodno se obratite mom agentu. On će vas sa zadovoljstvom uputiti na bar nekoliko adresa."

Kada je slavna pevačica nestala iza zatvorenih vrata, iznad Erikine glave je zastrujao talas hladnog noćnog vazduha. „Uopšte joj nije palo na pamet da zatraži da joj nešto otpevaš", natuknula je Magdalena.

Dok se peške vraćala kući, Erika je opipavala oštre rubove kartice koju je nosila u džepu. Zastala je ispod uličnog fenjera u Dartmut stritu i podigla karticu ka svetlosti kako bi videla agentovo ime. Slova su bila tako ispupčena da je mogla da ih pročita pukim dodirom, kao tekst ispisan Brajevom azbukom.

Kada je stigla do kuće, morala je da pozvoni jer je zaboravila da ponese ključ. Njen muž je već nedeljama bio na poslovnom putovanju po Engleskoj i Egiptu. Jedan od sluga je otvorio vrata i pustio je unutra.

„Potrudili smo se da večera ostane topla, gospođo", rekla je kuvarica.

Za dugim stolom od mahagonija, za kojim je Erika najčešće večerala sama, dočekao ju je serviran obrok - svinjski odresci sa soteom od jabuka, crni luk preliven kremastim nadevom i pire krompir.

„Treba li vam još nešto, gospođo?" upitala je kuvarica.

Erika je odmahнула glavom, „Već je kasno. Mogla bi da pođeš na spavanje. Kada završim ostaviću sudove u batlerovoj ostavi."

Kuvarica je klimnula glavom, obrisala ruke o kecelju i udaljila se. Erika je isekla meso na sitne komade i otpila par gutljaja burgunca koji je imao istu boju kao i tapete u trpezariji.

„Sigurno ti teško pada", ponekad su joj govorili prijatelji, „što je Piter stalno na putu."

Činjenica da je tako često bila sama podrazumevala je da je Erika svoje vreme i svoje srce morala da ispuni nečim što nije bilo povezano sa njim. Njen glas je u periodima Piterovog odsustva doživljavao naročit procvat. Tada se u potpunosti prepuštala muzici koja je preuzimala dominaciju nad svim drugim stvarima. Muzika je prožimala njen život snažnije i istrajnije nego što bi muž ili dete ikada mogli da učine.

Sluge su već navikle da joj u danima kada Piter nije bio kod kuće kasnije serviraju večeru. Erika je ponekad obedovala tek posle deset, zato što je pre večere obično sedela za klavirom i što često nije želela da prestane sve dok ne otpeva kompletnu operu. Note koje su se iskradale ispod njenih prstiju terale su je da se otiskuje sve dalje i dalje. Razgovarala je sa muzikom koja je isticala iz nje i sa zamišljenim likovima koji su joj odgovarali vlastitim arijama.

Za samo nekoliko nedelja Piter će se vratiti nazad. Kad god bi se taj trenutak približio, obuzimala ju je pritajena strepnja jer je znala da će uskoro ponovo morati da preuzme ulogu Piterove supruge i da se povinuje sputavajućoj rutini porodičnog života. Ponovo će morati da večera u sedam i da već oko deset ide na spavanje. Više neće moći da radi ono što joj se prohte i da posećuje večernje koncerte. Da sedi ispred gramofona i da do sitnih sati sluša Neli Melbu. Kada je Piter bio kod kuće, osećala se dužnom da ustaje u šest ujutru, u isto vreme kada i on, kako bi zajedno doručkovali pre nego što on sedne u kočiju i krene u svoju kancelariju.

Piter je primetio (zar je bilo moguće da ne primeti?) da je njen glas dobijao sve vatrenije pohvale. To je rezultiralo većim brojem ponuda za *recitale* i koncerte, kao i ugovorenim nastupima sa Hendlovim i Hajdnovim orkestrom. Jedan muzički agent iz Londona uporno je nagovarao Eriku da mu dopusti da vodi njenu karijeru.

„Obećavaš da me nećeš napustiti?“ promrmljao je Piter jedne večeri dok su ležali u krevetu. „Čak i kada pokušaju da te odvuču u *Kovent garden* ili *Skalu*?“ Naravno, on je to rekao u šali, ali je pomisao na pravu opersku karijeru u njenim očima delovala više nego stvarno.

Piter nije želeo da njegova supruga vodi samostalan život u Evropi, daleko od njega. Kad god bi skrenula razgovor u tom pravcu, on bi automatski stavio tačku na tu temu. Piter je bio visok i naočit muškarac, sa gospodstvenim držanjem koje je navodilo bostonske dame da zastaju na ulici i da ga odmeravaju čežnjivim pogledima. Kao čovek koji je odisao neiscrpnim entuzijazmom, umeo je lako da pridobije druge ljude i da ih navede da se povinuju njegovom mišljenju. A nju je najčešće pridobijao svojim telom.

Čim bi se vratio sa nekog putovanja, odvuкао bi je pravo uza stepenište, zaključao vrata ispred nosa preterano susretljive posluge i navukao roletne. Dok nije bio tu, Erika

uopšte nije osećala da joj nedostaje, sve dok ga ponovo ne bi ugledala kako stoji u predvorju, sa kosom koja se presijava na svetlosti, prošarana očaravajućim riđim, bronzanim i zlatnim pramenovima. Dok bi skidao sako, primetila bi napregnute mišiće na njegovim vitkim bokovima. Mogla je da oseti njihove obrise još pre nego i što bi ih dodirnula. U spavaćoj sobi bi ga zasula poljupcima, klizeći preko njegovih znojavih obraza. Kada bi joj usne skliznule u stranu, u ustima je osećala ukus soli. Znala je da, sve dok je Piter bio u kući, nikada ne bi mogla da spakuje kofere i da zbriše za Italiju. Njegova privlačnost je bila tako snažna da ju je vukla poput podvodne struje. Pre je mogla da se utopi u njoj nego da ode.

Njihova ljubavna igra se obično završavala tako što bi se, poput dvoje iznurenih sportista, stropoštali na postelju - isprekidanog daha, podivljalih srca i tela oblivenih svetlucavim znojem. Ali, da nije bilo fizičke privlačnosti, šta bi im preostalo? Da li su njih dvoje uopšte imali nešto zajedničko? Ona sa svojim lestvicama i kadencama i on sa svojim finansijskim knjigama i brižljivo evidentiranim dostavnicama za pamuk koji je naručio iz Minet el Basala?

O čemu su njih dvoje mogli da razgovaraju? Piter uopšte nije mario za muziku. Da nije bilo te požude, da li bi mogli da budu makar i prijatelji?

Kad god bi Piter otputovao na neko duže putovanje, Erika je zaboravljala da je on bio sastavni deo njenog života. Tokom dugih nedelja njegovog odsustva, dok su joj glasne žice treperile od pesme i dok su joj prsti podrhtavali na dirkama od slonovače, i ona je bila na nekom drugom mestu. Bila je na vlastitom putovanju.

A pomisao na njegov povratak sada joj je još teže padala zato što je znala da će njen muž još onog časa kada prekorači kućni prag ponovo postati opsednut fanatičnom idejom da postane otac. Zašto mu je toliko trebalo to dete? Doduše, i ona je ranije patila zbog toga što nisu imali decu, ali je to sada prošlo. Uspela je da svojom pesmom preboli taj nedostatak.

Erika je te noći bila previše uzbuđena i opijena svojim planovima da bi mogla da spava. Uživala je što je imala čitav krevet samo za sebe. U takvim prilikama je mogla da se opruži u dijagonalnom položaju, da zabaci ruke iznad glave i nasloni nožnim prstima na tablu od bambusa.

Ako je nameravala da u Italiji zasnuje nov život, morala je da rezerviše brodsku kartu i da napusti Boston pre Piterovog povratka. Još malo pa će napuniti dvadeset devet godina. Nije više smela da dopušta Piteru da sputava njen glas.

„U veličanstvenoj mreži sudbine" rekla je madam Nordika te večeri, „nema slučajnosti. Fascinantno je kada se osvrnete na prepreke koje ste ostavili za sobom i kada shvatite šta ste sve uspjeli da savladate. Ja potpuno verujem u sudbinu."

Erika je bila uverena da će joj uputstva koja je te večeri dobila od madam Nordike bespovratno promeniti život. Divine reči su bile kao prst koji pokazuje na mesec. Erika je sada, bez trunke sumnje i dvoumljenja, shvatala u kom pravcu je morala da krene.

7

ONOG DANA KADA JE trebalo da nastupi u grandioznoj novoj palati Izabele Stjuart Gardner, Erika je telefonom pozvala svoju nastavnicu pevanja. „Molim te, hoćeš li da čuješ ovu groznu notu?" očajno je zavapila. Udaljila je slušalicu od usta i pustila da joj se pevačka fraza izmigolji kroz otvorene usne.

„Ti si savršeno kadra da otpevaš tu ariju", samouvereno je odgovorila Magdalena. „Pre nego što kreneš na nastup, priušti sebi kupanje u kadi punoj vruće vode. Nakon toga stavi karamelu na jezik kako bi opustila mišiće i, držeći je u ustima, otpevaj istu tu notu."

Palata koju je Izabela Stjuart Gardner podigla na Fenveju tokom izgradnje je bila čuvana kao najveća tajna. Čak ni najbližim prijateljima gospode Gardner nije bilo dopušteno da provire iza masivnih zidova sve dok svaka statua, svaka orhideja, svaka umetnička slika i svaka venecijanska balustrada nije bila na svom mestu. Samo nekoliko meseci ranije - prvog dana nove 1903. godine - gospođa Gardner je konačno otvorila vrata palate za uzak krug najuglednijih zvanica. Nešto pre devet sati njihove kočije su se zaustavile pred paktom, a novine su narednog dana vrvele od članaka u kojima su gosti pričali o čudesima koja su tamo videli.

U narednim mesecima u Fenvej Kortu je bilo održano nekoliko koncerata. Onog popodneva kada je Erika prvi put ušla u palatu gospođe Gardner, muzičarima i solistima je bilo dopušteno da slobodno šetaju kroz impozantne odaje, kao da je privatna umetnička zbirka koja je tu bila izložena pripadala lično njima.

Erikin strah od nastupa se raspršio čim je kročila unutra, jer se još nikada nije obrela na mestu koje je delovalo tako utešno. Pred njom se pružalo veličanstveno unutrašnje dvorište sa zasvođenim venecijanskim prozorima, ukrašeno raskošnom fontanom, snopovima dražesne svetlosti, saksijama punim mimoza, kamenim urnama i mekim

papratima. A nad svim tim stvarima se nadvijala ogromna staklena tavanica. Erika je te večeri trebalo da otpeva jednu ariju u dvorištu, stojeći na rimskom podnom mozaiku, pored sićušnog sarkofaga. Ostali solisti će biti raspoređeni po balkonima, kako bi se njihovi glasovi razlili sa različitih visina, poput bujice ljupkih iznenađenja.

Dok je prolazila kroz Rafaelovu, holandsku i Ticijanovu sobu, Erika je imala utisak da se obrela u privatnoj rezidenciji, a ne u muzeju. Gospođa Gardner je trenutna boravila na poslednjem spratu palate. Erika nije mogla da poveruje da je samo jedna osoba, udovica od šezdeset i kusur godina, mogla da se upusti u tako bespoštednu borbu kako bi širom sveta prikupila umetničke predmete koji su joj se najviše dopadali i izložila ih najednom mestu. Svi su pričali da se gospođa Gardner lično angažovala oko postavljanja svakog eksponata, često prenoseći slikarske minijature i skupocene vaze do prozora, kako bi mogle da se presijavaju pod svetlošću.

Mada Erika nikada nije lično upoznala gospođu Gardner, par puta ju je primetila dok je kočij ama prolazila Bikon stritom.

Dok je stajala pored zasvođenog venecijanskog prozora koji je gledao na dvorište, bila je zadivljena pesmom ptica i lepršanjem krila koja su promicala pored zidova od gipsanog maltera. Gospođa Gardner je sigurno naredila da se ptice puste iz kaveza kako bi stvorila još čarobniju i kapriciozniju atmosferu.

Erika nije mogla da kaže šta ju je više očaralo, umetnička dela ili arhitektonsko zdanje u kome su ona bila izložena. Išla je od odaje do odaje, pažljivo posmatrajući slikarska platna i nastavljajući ka balkonskim prozorima kako bi ponovo pogledala dvorište i raskošne vrtove.

Kao da sam već u Italiji, pomislila je, naslanjajući se podlakticama na balustradu i opijajući se svetlošću, mirisom delfinijuma i pogledom na graciozne zasvođene prolaze.

Tri sprata niže muzičari su štimovali svoje instrumente. Mogla je još malo da uživa pored otvorenog prozora pre nego što počne proba. Madam Nordika će te večeri nastupiti u palati. Erika i ostali solisti će se pojaviti u uvodnom delu, kako bi odali počast proslavljenoj divi. Dve stotine zvanica će uoči koncerta prošetati po raskošnim odajama, razgledajući umetnička dela. Svi koji se budu obrela u toj palati, sa tim zasvođenim prozorima okrenutim ka dvorištu, moraće da čuju Erikinu ariju.

Tokom lih nekoliko kratkih minuta, koliko bude trajala njena numera, u glas će prožeti čitavo dvorište, poput vazduha i svetlosti. Svi će je čuti, pa čak i velika Nordika, želela ona to ili ne.

Nakon uvodnog dela, tačno u devet sati uveče, dve stotine gostiju i preći u muzičku dvoranu Fenvej Korta gde će biti održan formalan koncert udruženja Sesilija, nakon čega

će uslediti veličanstveno finale. Madam Nordika će raširiti svoje široke baršunaste rukave i zaslepiti ih svojim sopranom.

Zvuk violina je postajao sve prodorniji, što je Erika shvatila kao signal daje kucnuo čas da zadigne svoje duge suknje i da pohita dva sprata niže. Zauzela je svoje mesto pored sarkofaga. Sanduk je bio tako mali da u njega nije moglo da stane telo veće od dečjeg. Dok je zatvarala oči, pokušavajući da smiri svoje ustreptalo srce i pripremajući se da zapeva, setila se onoga što su znali svi u Bek Beju: gospođa Gardner i njen pokojni suprug su imali samo jedno dete, dečaka koji je pre svog drugog rođendana preminuo od upale pluća. Otvorila je oči, ponovo skrenuvši pogled ka sarkofagu. Na njemu nije bilo poklopca. Sanduk je bio otvoren i prazan. Dete kome je bio namenjen možda je ustalo iz njega i vinulo se kroz svetlarnik ka nebu, ostavivši gospođu Gardner bez čeda koje će negovati i navevši je da stvori tu umetničku zadužbinu.

Da imam decu, pomislila je, možda uopšte ne bih bila ovde. Niti bih mogla da se nadam da ću uskoro otkupovati za Italiju. Bila je sigurna da je gospođa Gardner postavila taj dečji sarkofag u to dvorište sa određenim razlogom.

Neka počne muzika, sigurno je naložila gospođa Gardner.

Dirigent joj je uputio diskretan signal i Erika je klimnula glavom. Dok su violine započinjale svečani uvod, osetila je kako muzika žubori u njoj i kako joj se ruke odmiču od tela. Otvorila je usta i pustila da Hendlov duh izađe iz nje.

Lascia la spina, cogli la rosa...

Kada se poslednja nota vinula ka nebu i kada je poslednji zvučni titraj skliznuo preko njenog jezika, podigla je lice ka najvišem delu palate. Tamo je, iza otvorenog prozora koji se nalazio četiri sprata iznad zemlje, primetila sitnu krhku žensku siluetu. Izabela Stjuart Gardner je ispružila ruku ka njoj i graciozno mahnula, kao da ju je blagosiljala.

ISTOG TOG DANA, PAR sati nakon što je Erika završila sa probom, Ravel je potpuno sam stigao pred Fenvej Kort. Noć se već bila spustila, tako daje impozantna venecijanska palata blistala u mraku, obasjana svetlošću baklji i sveca i crvenih japanskih lampiona koji su bili okačeni po dvorištu. Dve stotine zvanica je šetalo duž arkada, diveći se palati koju je većina njih te večeri prvi put videla.

Kada je Ravel kročio unutra, trebalo mu je malo vremena da se navikne na zaslepljujući sjaj koji je stvaralo na stotine zapaljenih sveca. Gipsani zidovi su bili prekriveni titravim siluetama gracioznih mimoza. Pored zasvođenih prozora na gornjim spratovima su, poput nemih senki, promicala ljudska obličja. Gosti su zadivljeno zastajali, naslanjajući se laktovima na balustrade i posmatrajući dvorište.

Ravel je znao da je Erika negde u palati. Muzičari i solisti su verovatno bili u zasebnim odajama, gde su čekali da kucne čas za njihov nastup. Pa ipak, dok se peo uza stepenište, Ravelove nade su se sve više razbuktavale. Bio je gotovo uveren da će se već na narednom odmoru sudariti sa Erikom. Ili će je možda zateći u sledećoj galeriji. Ili će nabasati na nju onda kada to najmanje bude očekivao. Možda će je primetiti kako stoji ispred nekog od Rafaelovih remek-dela. Slučajno će skrenuti pogled sa platna i iznenađeno izviti gornju usnu, našavši se licem u lice sa njim.

Dok je stajao pred jednim platnom u Veronskoj sobi, sa rukama prebačenim iza leđa, u pozadini je odjeknuo vrištav ženski glas.

„Doktore Ravele!”

Naglo se okrenuo na peti, u pravcu glasa.

Naravno, to je bila još jedna od njegovih pacijentkinja. Nikud nije mogao da mrdne a da se ne sudari sa njima. Dok je žena pružala ruke, krećući mu u susret, primetio je kako se šavovi zelene satenske haljine latežu oko njenih debelih mišica.

Pošto je znao kroz kakve je muke ta žena prošla, bilo mu je drago što je video daje konačno izašla među ljude i daje delovala srećno. Naravno, njegova pacijentkinja je insistirala da ga upozna sa svojom sestrom, svojom rođakom i svojim prijateljima. Svi su se učtivo smeškali. Niko od njih nije mogao da shvati zašto se ta žena topila od miline i zahvalnosti već pri samom pogledu na doktora Ravela. Samo je ona (i verovatno njen muž) znala da ju je doktor Ravel oslobodio strašnog hendikepa. Pre nego što mu se obratila za pomoć, taj hendikep nije direktno ugrožavao njen život ali ga je svakako činio nepodnošljivim. Žene nisu priznavale ili pokazivale takve stvari čak ni

najbližijim prijateljicama, ili bar one žene koje su mogle same da nose svoju muku. Mnogo pre nego što je upoznala doktora Ravela dotična dama je prošla kroz veoma dug i mučan porođaj tokom koga je tako silovito potisnula bebu iz svoje utrobe da joj je materica izletela napolje. Kada je prvi put došla u njegovu ordinaciju, jedva je mogla da hoda. Ženski organ joj je, usled težine i nadutosti, visio između nogu kao slonovska surla. Nije mogla da izađe iz kuće, bar ne dostojanstveno i lagodno. Ravel joj je napravio materični uložak i njegova pacijentkinja je nakon operacije bila kao preporođena.

„Zahvaljujem vam svakog bogovetnog dana“, tiho je promrmljala. „Uvek ste u mom srcu i mojim molitvama.“

Grčevito ga je držala za rukav dok se on osmehivao i klimao glavom, vrebajući prvu zgodnu priliku da utekne.

Raskošne odaje su blistale od svetlucavog žara koji je tinjao u natkrivenim ognjištima. Zapaljeno drvo je prožimalo vazduh mirisima šume. Pod svetlošću plamena Ravel je mogao jasno da razazna svaki oreol i svaku usnu resicu na slikarskim platnima.

„Fina vatrica može da podari pravu srednjovekovnu atmosferu, zar ne?“ natuknuo je gospodin koji je stajao pored njega.

Kada je prišao prozoru koji je gledao na dvorište opasano visokim zidovima, Erike i dalje nije bilo na vidiku. Na svakom nivou impozantnog zdanja svece su treperile poput duhova.

Gde li se samo sakrila? razmišljao je. Erika mu je objasnila da ona neće učestvovati u glavnom koncertu. Trebalo je da otpeva samo jednu kratku ariju u početnom delu programa, kao uvod za grandiozni nastup madam Nordike.

Srce mu se steglo od strepnje. Uspaničeno je pomislio da je ona u tom trenutku možda izvodila svoju tačku u nekoj tajnoj odaji. Šta ako je propustio njen nastup? Nagnuo se preko ogradice, onoliko koliko mu je hrabrost dopuštala, ali u daljini nije mogao da čuje nijednu notu.

U gotskoj sobi je osetio kako nečija ruka klizi preko zadnjeg dela njegovih pantalona. Bio je to dodir koji je podsećao na diskretno promišljeno milovanje. Naglo se okrenuo, ustuknuvši kada ju je ugledao. Pred njim je stajala gospoda Eplton, dama u zrelim godinama koja je bila viša i svakako drskija od njega. „Zdravo“, rekla je, podrugljivo se osmehnuvši. Amanda Eplton je to jutro dočekala u njegovoj postelji i činilo mu se da je oko nje još uvek lebdeo miris znojavih čaršava. Skrenuo je pogled ka galeriji, strahujući da je neko primetio kada ga je potapšala po turu, ali se činilo da su svi bili okrenuti leđima i da su njihovi pogledi bili prikovani za uramljena platna.

„Jesi li video Sardžentov portret gospođe Gardner?" upitala je. „Sliku koja je svojevremeno podstakla onakav skandal?"

U njenom dahu je osetio poznati miris, miris koji ga je podsećao na tople sušene jabuke. Amanda ga je povela ka drugom kraju prostorije, kako bi zajedno pogledali sliku. Gospođa Gardner je dostojanstveno pozirala u crnoj baršunastoj haljini sa dekolteom u obliku srca. Oko tanušnog struka je nosila dvostruku nisku bisera.

Mada je umetnik promišljeno istakao svaku oblinu njenog tela, to ga nije sprečilo da oko njene glave naslika vizantijski oreol, kao da je Izabela Stjuart Gardner istovremeno bila i svetica i kraljica i goropadnica. „Očaravajuće", zaključio je Ravel. „Pravo remek-delo." „Sardžent je svakako genije", potvrdila je Amanda, prasnuvši u prigušen smeh, „kad je mogao ovako grandiozno da predstavi tako prosto i ružnjikavo stvorenje kao što je gospođa Gardner."

Ravel se ponovo osvrnuo, nadajući se da niko nije čuo njenu opasku. Kako su minuti prolazili, u galeriji je bilo sve više posetilaca. Primetio je kako supruga Vilijama Farkara, Karolina, prolazi kroz vrata. Prepoznala ga je pre nego što je stigao da skrene pogled.

Prošlo je mnogo meseci otkako ju je poslednji put video. Ali se ona sada ustremila pravo ka njemu, hitajući ispred svog muža. Haljina joj je bila tamnoplava, gotovo iste boje kao i delfinijumi iz vrta gospođe Gardner. Srećom, gospodin Farkar je usput zastao da popriča sa nekim poznanicima.

„Doktore Ravele", prozborila je, široko se osmehnuvši i pruživši mu ruku prekrivenu rukavicom.

Nije imao drugog izbora nego da je upozna sa Amandom. „Ovo je gospođa Eplton, moja pacijentkinja."

Karolina Farkar je klimnula glavom, ponovo se osmehnuvši. Kosa joj je bila jednako plava kao i ranije, uvijena i pričvršćena ukosnicama. Ravel je oduvek bio podozriv prema njoj. Imao je utisak da je svoju privlačnost koristila kao korbač i da je volela da dominira nad drugima. Kad god bi primetila da nije potpuno usredsređen na nju, začkiljila bi očima i primakla se još bliže. Takvu ženu uopšte nije bilo lako držati na odstojanju.

„Molim vas da mi kažete", zaustila je Karolina, nagnuvši se ka Amandi sa takvom prisnošću kao da se poznaju čitavog života, „šta vi mislite o svemu ovome?" Ispružila je svoje duge rukavice ka zidovima palate, a potom im diskretno pokazala da krenu ka uglu, gde su mogli opuštenije da razgovaraju.

„Neki ljudi ovo mesto porede sa buvljom pijacom", nastavila je. „Naravno, ne mogu u potpunosti da se složim sa tim, ali se pitam šta čestiti Venecijanci misle o njoj. Otkud jednoj Amerikanki pravo da pokupuje sve mermerne stubove i kamene balustrade koje je uspela da pronađe u Veneciji i da ih prenese ovde kako bi sebi podigla spomenik?"

„Neki smatraju da bi sva ova umetnička dela trebalo da budu vraćena u zemlje iz kojih ih je donela", natuknula je Amanda.

Ravel je odmah shvatio da je napravio veliku grešku što ih je upoznao. Još pre nego što su stigle do sredine dvorane dve žene su počele da razglabaju o Sardžentovom portretu Izabele Stjuart Gardner. Tamo negde osamdesetih godina devetnaestog veka, kada je dotično platno prvi put bilo otkriveno, prisećala se Amanda, ono je podstaklo toliko zloradih komentara na račun gospođe Gardner daje njen pokojni muž zabranio da se ta slika za njegovog života ikada više javno izloži. Međutim, budući da se gospodin Gardner upokojio pre pet godina, ukazala je Karolina, njegova supruga je odlučila da taj portret dobije istaknuto mesto u novoj palati, rame uz rame sa Dotovim remek-delima i slikama drugih umetnika koje su bile izložene u gotskoj sobi.

„Gospođa Gardner tvrdi da je to najbolji portret koji je Sardžent ikada naslikao", jetko je dodala Karolina.

Ravel ih je nakratko prekinuo, objasnivši da je morao da se nađe sa prijateljem koji ga je čekao u drugom delu zgrade. Pogled na njih dve, Adrijen Makdonel

Amandu i Karolinu, jednu obučenu u ljubičastu a drugu u tamnoplavu haljinu, ispunjavao ga je čudnim osećanjem. Kad god bi se sreo sa Karolinom, obuzela bi ga tako duboka nelagodnost da je samo razmišljao o tome kako da pobegne što dalje.

Konačno je uspeo da im utekne. Dok je odmicao niz hodnik, upitao se zašto je gospođa Gardner podsticala takvu zavist i tako kontroverzna mišljenja. Koliko mu je bilo poznato, nigde na svetu nije postojalo slično umetničko zdanje. Ljudi će čak i kroz sto godina šetati po toj palati, osećajući njeno prisustvo u vrtu prepunom skulptura, u vodi koja se slivala iz fontane, u svakom pozlaćenom ramu za slike. Čak i kada se niko više ne bude sećao njene zahtevnosti i njene neugledne pojave, njen duh će i dalje lebdeti nad tim mestom. Buduće generacije će gospođu Gardner pamtiti po onome što je tu stvorila.

Tada je u dvorištu zavlдало iznenadno komešanje. Muzičari su počeli da ulaze, noseći gudačke instrumente. Ravel je pohitao ka otvorenom prozoru na drugom spratu i nadvio se preko balustrade kako bi imao bolji pogled.

Pored praznog malog sarkofaga je bila zapaljena velika baklja. Erika je izronila iz pomrčine i stala pored nje. Na sebi je imala snežnobelu haljinu u kojoj je izgledala kao rimska boginja. Delovala je gotovo zastrašujuće sitno, sve dok nije zapevala.

Zvuči koji su potekli iz njenog grla krenuli su pravo ka nebu, provlačeći se između saksija sa ukrasnim stablima i izrezbarenih zasvođenih prolaza.

Lascia la spina, cogli la rosa...

Kada je Erikina „ah, tako kratka“ arija zamrla u vazduhu, njena silueta se ponovo stopila sa tminom. Zapanjena publika je nakratko zanemela, ne verujući da je pevačica mogla da nestane sa pozornice nakon samo jedne Hendlove arije.

„Kakav glas!“ povikala je vremešna dama koja je, zajedno sa Ravelom, stajala pored balkonskog prozora. Njena naborana šaka se usplahireno spustila na grudi. Tada je sa svih nivoa i svih arkada odjeknuo zaglušujuć aplauz. Plamen sveca je počeo da drhti i treperi. Ravel je zatreptao, osetivši kako mu se pogled magli od suza. Gosti su oduševljeno pljeskali, sve dok dlanovi nisu počeli da im bride, a hor muških glasova se prolomio kroz vazduh, tražeći bis. Ali se Erika nije vratila.

(„Nisam želela da remetim raspored“, kasnije je objasnila Ravelu. „' Toliko drugih izvođača je čekalo na nastup. A da ne pominjem madam Nordiku.“)

Stara dama koja je stajala pored Ravela spustila je čvornovatu šaku na njegovu mišicu, pokazavši kažiprstom ka vrhu zgrade. „Vidite li madam Nordiku kako odozgo osluškuje šta se dešava?“ Na najvišem spratu, u apartmanu gospode Gardner, nazirala se korpulentna ženska figura koja je bila delimično skrivena iza baršunastog zastora. „Madam Nordika je sigurno kod gospode Gardner“, objasnila je starica.

Posle Erike je nastupilo još troje solista. Ostali pevači su bili raspoređeni po balkonima, dozivajući se i natpevavajući poput likova iz nekog pozorišnog komada. U Ravelovim ušima su svi ti glasovi, u poređenju sa Erikim, zvučali piskavo i jednolično.

Kada je došlo vreme za početak zvaničnog koncerta, gosti su polako krenuli ka muzičkoj sobi. Ravel je gotovo nevoljno koračao za njima, zato što mu je Erika rekla da će te večeri otpevati samo jednu ariju. Muzička dvorana gospode Gardner ga je iznenadila svojom jednostavnošću - čednom belinom, stolicama sa slamnatim sedištim i svetlim drvenim podom. Kada je primetio kako Amanda i Karolina sede u zadnjem delu dvorane zajedno sa svojim muževima, preplavio gaje novtalas nelagodnosti. Dve žene su i dalje brbljale, ne pokazujući nameru da se razdvoje. Njihovi muževi, koji su se očigledno tek tada upoznali, takode su zapodeneduli razgovor. Ravel se

učtivo naklonio dvema damama, mada ne i njihovim muževima, jer ih nikad nije zvanično upoznao. Osmotrio ih je ispod oka, ustanovivši da je jedan od njih (Amandin) bio ćelav i da je drugi (Karolinin) imao guste plave brkove. Mada su ti muškarci već dugo pobuđivali njegovu radoznalost, i mada je imao želju da ih malo bolje osmotri, pod uslovom da je mogao da ostane nevidljiv, jedva se usuđivao da skrene pogled ka njima. Zato je pohitao ka sedištu u neposrednoj blizini pozornice kako bi se distancirao od svih njih zajedno.

Većina zvanica je već zauzela svoja mesta dok se probijao ka praznoj stolici. Dok se spuštao niz uzani prolaz, dve vremešne dame su srdačno ispružile ruke ka njemu. „Doktore Ravele!“ povikale su uglas, milujući njegove šake. Sedokose gospođe su ga posmatrale razneženim pogledima, znalački namigujući. Ravel im je uzvratio osmehom, iako nije mogao da se seti čime ih je zadužio - da li je pomogao pri rođenju njihovih unuka ili ih je izlečio od neke neprijatne infekcije.

Tada je dirigent objavio da je glavna zvezda večeri (proslavljena madam Nordika) zahtevala da Erika fon Kesler otpeva još jednu ariju pre početka glavnog programa.

Erika je ponovo izronila iz mraka, u beloj haljini sa prozračnim rukavima. Muzička dvorana je imala tako bezgrešnu akustičnost i tako intimnu rezonantnost da su slušaoci lako mogli da steknu utisak da su se nalazili unutar ogromnog savršeno izrađenog drvenog instrumenta. Snopovi svetlosti su zasipali pozornicu, odražavajući se u njenim očima.

In quali eccessi, o numi, in quai misfatti orribili, tremendi, è avvolto U sciagurato!...

Ravel je prepoznao ariju iz *Don Đovanija*. Nije tačno mogao da razume tekst, ali je znao da je slušao bojni poklič žene koja je doživela izdaju i patnju srca koje je volelo i sažaljevalo jednog nemoralnog muškarca.

Erika je bila tako blizu da je mogao da vidi kapljice znoja koje su joj se presijavale na hrbatu nosa. Video je i njene plavičastosive oči i ponovo se upitao da li će skrenuti pogled ka njemu. Ali ona to nije učinila. Znao je da posmatra ženu koja možda nosi njegovo dete, mada ona to čak ni u snu nije mogla da nasluti. Po prvi i jedini put u životu namerno je pokušao da oplodi neku ženu. Erika je tokom Piterovog odsustva triput posetila njegovu ordinaciju i Ravel je uspeo da je nagovori da pristane na saradnju. („Ali, obećao sam vašem suprugu...“) Tačno tri puta otkako je Piter otišao na put Ravel je ubacio sopstveno seme u njenu matericu.

Čak je i napastvovana žena znala šta joj se desilo. Ali Erika ni u šta nije sumnjala.

U mahnitaj veličanstvenoj muzici koja ju je zaposela Ravel je mogao da čuje prenapregnute strune vlastitog dobra i zla. Koliko je često neki muškarac mogao tako da posmatra neku ženu, odlično znajući šta je uradio, a da ona pri tom nema ni najblažu predstavu o tome?

Upitao se šta ga je navelo da se upusti u takav rizik. Strah da će razočarati Fon Keslerove? Potreba da ih impresionira? To je svakako bio delimičan motiv. Ako ne postigne ono što su tražili od njega, oni bi, mada ne njegovom greškom, mogli da mu okrenu leđa i da se obrate za pomoć drugom stručnjaku. U sebi je neprestano ponavljao da će se njena patnja, ako situacija ostane nepromenjena, samo još više produbljivati. Ali postojala je još jedna istina: uradio je to zato što nije želeo da je se odrekne. Želeo je da je po svaku cenu spreči da ode od njega.

Krika je na pozornici pevala o zloj kobi koju je naslućivala: o svetu koji je stezao obruč oko njenog ljubavnika, muškarca koji je bio umešan u neizrecive zločine. Razjareni očevi i muževi su ga jurili kao progonjenu zver, a obeščašćene kćeri i prevarene žene su tražile osvetu. Erikino telo je drhtalo od osećanja nemoći i nepravde.

Šta ako je ispod te bele lepršave haljine njegovo dete već počelo da se razvija? Niko ne mora da sazna za to, čak ni kroz dvadeset godina. Žmirimo je očima, obuzet naprasnim užasom. Ako bi neko saznao istinu, nijedna pacijentkinja nikad više ne bi zakucala na njegova vrata. Takve stvari se nisu praštale.

Mi tradi quell' alma ingrata:

infelice, oh Dio! mi ja...

Nikad pre toga je nije čuo kako peva tako dramatičnu ariju. Na trenutak je zatvorio oči, pokušavajući da se izbori sa munjevitim naletom straha.

Kada je napustila pozornicu, Erika je delovala iscrpljeno. Frizura joj je bila razbarušena, a pramenovi kose izvučeni ispod šnala.

U samoj završnici večeri madam Nordika je izašla na bis da otpeva ariju „Neka blistavi serafim...“, istu onu numeru kojom je već dugi niz godina čašćavala svoje obožavaoce. Ravel je ostao potpuno ravnodušan prema krutom izbrušenom glasu operске dive. Najbrže što je mogao napustio je koncertnu dvoranu i zatekao Eriku kako stoji pored sporednih vrata, okružena mnoštvom novostečenih obožavalaca. Uputila mu je jedan osmeh i pružila mu svoju usijanu šaku preko glava stranaca koji su se sjatili

oko nje, stavivši mu do znanja da ga je prepoznala pre nego što je rasejano povukla ruku.

Dok je primala komplimente, osmehivala se svima i nikome. Delovala je ošamućeno, kao da nije mogla da razazna reči koje su dopirale do nje. Pogled joj je bludeo ka titravim svećama i svetlucavim bakljama. Oči su joj bile zamagljene, a u glavi su joj verovatno i dalje odzvanjale dramatične Mocartove note. A opet, bilo je razumljivo da je bila opijena slavom te veličanstvene noći. Madam Nordika je lično zahtevala da Erika ponovo izađe na pozornicu.

„Da li dolazite sledećeg četvrtka?“ doviknuo je Ravel. „Nadam se da ćemo se videti.“

„Oh, imam jednu novost za vas“ odgovorila je ona preko poskakujućih glava. „Reći ću vam u četvrtak.“ U hodniku se tiskalo sve više znatiželjnih zvanica. Ostali muzičari i pevači su je nagovarali da sa njima krene na privatnu proslavu. Pre nego što je nestala iza vrata, podigla je ruku i mahnula mu. Upitao se da lije već osetila - jer žene imaju instinkt za takve stvari - da je u svojoj utrobi nosila dete, mada je postojala mala verovatnoća za to. Još uvek je bilo prerano da nešto nasluti.

Kada se rastao sa Erikom, u hodniku je primetio još jedno poznato lice. Bila je to Karolina Farkar. Sigurno je smislila neko opravdanje kako bi napustila svoje društvanje i pohitala za njim, nadajući se da će moći nasamo da popričaju.

Prostrelila ga je ledenim ozlojeđenim pogledom, što ga je nateralo da se zapita šta je primetila. Usplahirenost njegovog glasa dok je Eriki čestitao na maestralnom nastupu? Skrušeni položaj ramena koji je ukazivao daje prema toj ženi osećao poštovanje koje se graničilo sa obožavanjem? Zažarenost na njegovom licu? Karolina je očigledno uhvatila neke nagoveštaje.

Diskretno je dodirnuo obod šešira, podigao ruku u znak pozdrava i pohitao za mnoštvom tamnih kaputa koji su izlazili u hladnu noć.

JEDNOG MAJSKOG JUTRA ERIKA je sedela na ivici kreveta, navlačeći čarape i kujući odvažne planove. Uхватила je sebe kako peva fragmente iz još jedne Hendlove arije, iznova i iznova.

Oh, da krila mogu da raširim
i ka nebesima da se vinem...

Za samo devet dana je trebalo da krene za Italiju. Zato je odlučila da još tog popodneva svrati do očeve kuće i da mu predoči svoje namere. Rezervisala je kartu za brod *Kanopik* pomorske kompanije *Vajt Star Lajn* kako bi utekla iz Bostona pre nego što se Piter vrati kući. Sve do tada nije smogla hrabrosti da svom ocu, bratu ili bilo kom članu porodice kaže da je odlučila da napusti svog muža i da potraži sreću na drugom kontinentu. Samo je njena nastavnica pevanja, Magdalena, znala da će možda proći godine pre nego što se Erika ponovo bude srela sa svojom porodicom.

Čak ni njena posluga nije mogla da nasluti da će uskoro uslediti tako šokantan preokret. Erika je već nedeljama svakodnevno odlazila kod Magdalene, švercujući stvari koje su joj bile potrebne za put - torbu napunjenu vešom, suncobran kojim će se zaštititi od toskanske vreline, vreću za kostime u koju je spakovala dugi ogrtač u kome će dočekati firentinsku zimu. Od jednog krojača je naručila itonsko odelo sa belom satenskom kragom i otmenu haljinu od tamno crvenog baršuna. Krojaču je naložila da odeću isporuči na Magdaleninu adresu u Bikon stritu, gde ju je potom spakovala u potpuno nove kofere koje je tamo čuvala.

Želela je da svom tati objasni da nije nameravala da ga napusti. Mada je on još uvek imao svoju ordinaciju i mada je delovao izuzetno krepko za muškarca njegovih godina, njegovi nekada svetlosmedi brkovi i zalisci postali su sedi a srce mu je prilično oslabilo. Ponekad se dešavalo da muškarci sa sličnim zdravstvenim problemima ujutru napuste kuću i da umru od apopleksije pre nego što stignu do izlazne kapije. Ako se stvarno bude ukrcala na brod kako bi započela nov život u novom svetu, njen tata možda neće biti tu da je dočeka u pristaništu kada se bude vratila nazad.

Dok je okretala ključ i ulazila u kuću u kojoj je odrasla, primetila je da se gotovo ništa nije promenilo. Tata se još nije vratio iz bolničke vizite, mada joj je služavka rekla da bi uskoro trebalo da stigne. Osvrnula se oko sebe, pokušavajući da zapamti stvari

koje verovatno godinama neće videti. Stari glomazan nameštaj je i dalje ispunjavao sobe, kao da je bio prikovan za pod. Kao i uvek, španska lepeza njene pokojne majke bila je okačena pored ogledala u foajeu. U jednom uglu tatine radne sobe stajao je par muških kineskih papuča. Njen otac je već četvrt veka nosio takve papuče.

Erika je imala samo sedam godina kada je izgubila majku. Njena sećanja na mamu su bila oskudna i maglovita. Sećala se da ju je često zaticala kako piše pisma ležeći na ligeštulu boje vina. Više nije mogla da vidi mamino lice, ali joj se njen dodir zauvek urezao u sećanje. Dodir dugih uzanih prstiju koji su mirisali na sapun od gardenije. Dok joj je mama pravila pletenice Erika je sedela mirno i uspravno, osećajući njen dah na svom potiljku i uživajući u ljupkoj svežini koja se stvarala dok joj je podizala pramen po pramen kose.

Njen otac je nekoliko godina nakon smrti svoje supruge gotovo fanatički nastojao da u kući sve ostane potpuno isto kao dok je ona bila živa.

„Gde su njeni časopisi?" jedne večeri je upitao sobaricu. Erika je stajala na pragu, posmatrajući kako njen tata tumara po kući kao čovek koji je upravo ustanovio da su mu provalnici poharali dom. „Gde su puderi koji su stajali na polici u kupatilu? Gde su parfemi koje je držala na toaletnom stočiću?"

Sobarica je, verovatno smatrajući da će time učiniti uslugu svom poslodavcu, zaključila daje bilo krajnje vreme da prestane da briše prašinu sa kozmetike žene koja je još odavno napustila ovaj svet.

„Sve sam spakovala u kutije i prenela na tavan", objasnila je.

Erika je, ne pomerajući se sa praga, primetila kako tatini zgrčeni prsti Prolaze kroz kosu koja se pretvarala u gnezdo razbarušenih svetlosmeđih piamenova. „Hoću da sve vratite na mesto", rekao je turobnim glasom. „Hoću da sve bude isto kao ranije."

Njen otac je bio doktor i pružao je usluge najuglednijim porodicama iz Bek Beja. Njegova ordinacija se nalazila u prizemlju porodične kuće koja je bila prepoznatljiva po tome što je imala dva identična zasvođena ulaza. Pacijenti su ulazili na desna, a članovi porodice na leva vrata. Poslednjih godina u čekaonici su najčešće sedele vremešne udovice obučene u crninu, sa pramenovima sede kose koji su provirivali ispod smernih šeširića. Očeve pacijentkinje su joj ponekad prilazile na pločniku kada bi došla da poseti oca. Uzele bi njenu šaku i brižno je protrljale između dlanova, kao što su činile još otkako je bila devojčica. („Sirota kćer dok-lora Vilijama fon Keslera! Tako rano je ostala bez majke.")

„Tvoj tata“, rekla joj je jedna od njih, „može da ustanovi sve moje simptome još pre nego što stignem da mu bilo šta kažem.“

Kada bi došla zima, na njihovim vratima bi se pojavili venci od zimzelenih grančica sa prikačenim jabukama koje je ostavljala neka anonimna osoba. Za Božić bi neko pritisnuo kućno zvono, a kada bi otvorili vrata, pred pragom bi zatekli tepsiju sa voćnim kolačem spuštenu preko svežeg neraščišćenog snega. Kočija bi se žurno udaljila niz ulicu, ne dopuštajući im da saznaju identitet misterioznog donatora. Jedini tragovi koji su ostajali bili su graciozni otisci damskih čizama.

„Erika“, rekao je njen tata, „oprosti što se mešam, ali strahujem da bi to mogla da bude najveća greška u tvom životu.“

Očevo lice je postajalo sve zamagljenije. Suze su joj se rastapale u očima poput komadića leda koji su plutali u čaši. „Samo nemoj da kažeš kako veruješ da bih jednog dana, uz malo sreće, mogla da dobijem decu“, očajno je odgovorila. „Zato što odlično znaš da se to neće desiti.“

„Ali od čega ćeš da živiš“, upitao je on, „ako napustiš svog muža?“

„Od prihoda koje ubiramo od poseda u Bel stritu koji nam je mama ostavila u nasleđe. To će mi omogućiti skroman ali pristojan život. Džerald može da šalje moj deo poštanskim čekom, kao što je i do sada činio.“

Tata je zapalio duvan i staloženo povukao dim kroz lulu od izrezbarene slonovače. „Zašto ne bi otišla na letovanje u Milano?“ predložio je. „Tamo do mile volje možeš da uživaš u operi. Svake noći bi mogla da ideš u *Skalu*. Šta kažeš na to?“ upitao je glasom punim nade. „Siguran sam da bi Piter, nakon svega što si preturila preko glave, to mogao da shvati. Možda bi čak odlučio da krene sa tobom.“

„Tata, ja ne želim da odem na produženi odmor. Želim da se posvetim svojoj karijeri!“

Ustala je i prišla prozoru, pomerivši dugu zavesu i zagledavši se u zakržljale mladice koje su bile posađene duž aleje koja je Komonvelt aveniju razdvajala na dva dela. Vratila je zavesu na mesto i ponovo se okrenula ka ocu.

„Sigurna sam da je ovaj glas“, ogorčeno je prošaptala, prislonivši šaku na grudi, „tvojoj ćerki podaren sa određenim razlogom.“

„Dakle, juče si se videla sa ocem?“ prozborila je Magdalena, ustajući iz kade. „Kako je prošao razgovor?“

Njena služavka je podigla rukavicu natopljenu specijalnim sapunom i protrljala njene butine i zadnjicu čvrstim energičnim pokretima. Magdalena je verovala da je takva masaža mogla donekle da ublaži *peau d'orange** - kvržice i jamice koje su ružile donji deo ženskog tela.

„Nije bilo baš prijatno“, priznala je Erika.

Ako se izuzmu profesori sa Novoengleskog konzervatorijuma, Magdalena je bila prva i jedina nastavnica pevanja sa kojom je Erika do tada radila. Magdalena je takođe bila prva žena koju je Erika videla nagu. Onog leta kada je imala devet godina i kada je počela da dolazi kod Magdalene na jutarnje časove pevanja često se dešavalo da svoju nastavnicu zatekne kako se sprema u spavaćoj sobi. Još dok je bila operaska diva, Magdalena je stekla naviku da kasno ide na spavanje i da kasno ustaje. „Hajde, ne stidi se“, doviknula bi joj niza stepenište. „Dođi da mi praviš društvo dok se oblačim.“

Magdalena je tog dana, baš kao što je činila i pre toliko godina, sedela za toaletnim stočićem, prstima začesljavajući vlažne uvojke i pričvršćujući ih šnalama od kornjačevine.

* Na francuskom, narandžina kora. (Prim. prev.)

Kada je ustala, kućni mantil joj je skliznuo sa ramena i ona ga je nehajno bacila na krevet. Krenula je preko sobe sa istom onom atletskom „imouverenošću koju je ispoljavala u mladosti, uopšte se ne obazirući Ra to šta bi njena služavka ili Erika mogle da pomisle dok su posmatrale njeno obnaženo šezdesetogodišnje telo. „Ne volim odmah da navlačim korset“, objasnila je. „Naravno, ne kažem da žene treba potpuno da se odreknu korseta, ali mislim da bar neko vreme svojoj koži treba da dopuste da *diše*.“ Magdalena je bila Evropljanka, a Evropljanke su poklanjale veliku pažnju svojoj koži.

Kada se Magdalena obukla, zajedno su se spustile do solarijuma, odaje koja je podsećala na zastakljenu baštensku kućicu i koja je predstavljala njihovo omiljeno mesto za razgovor. Unutra je bilo vlažno kao u tropskoj šumi zahvaljujući svim onim orhidejama, saksijama punim natopljenog humusa i *kentija* palmama koje su sezale do tavanice. Zbog tolike vlage prozori solarijuma su bili zamagljeni od pare.

„Jesi li videla moj *amarilis*?“ Magdalena je nežno dodirnula latice koje su podsećale na izdužene jezike. Čak i zimi, kada je u solarijumu bilo hladno, njih dve su sedele tu - Magdalena u vunenom ogrtaču, a Erika u crnom krznu. Preko krila bi stavile štrikane prekrivače a stopala hi naslonile na zagrejane cigle. Smestile bi se pored prozora

postavljenih u obliku šestougaonika i posmatrale kako iskošeni, slojevi snega klize niza stazu od cigle, lagano se rastapajući.

Kada je Magdalena čula kako je Erikin otac reagovao na njeno saopštenje, ozbiljno je zavrtela glavom. Njene minduše su, poput kišnih kapi, zatreperile na resicama. „U tome je razlika između tvog oca i mene“, izjavila je. „On je čovek koji robuje konvenciji. On ne može da shvati da neko, ako želi da bude pravi umetnik, mora da spali sve mostove za sobom.“

Dok je bila mala, Erika je često maštala o tome da njen otac i Magdalena budu zajedno. Kada bi Magdalenin muž - taj visoki mršavi biznismen koji se klackao na nogama koje su podsećale na dva ukružena štapa - kada bi on samo oboleo od tuberkuloze, kao što se desilo njenoj majci, razmišljala je. Kada bi se samo razboleo i umro!

Erika je tih davnih dana žarko želela da se Magdalena preseli kod njih i da širom otvori sva vrata u tamnim i senovitim hodnicima kuće u kojoj je ona živela sa svojim tatom i svojim bratom Džeraldom. Zamišljala je kako će Magdalena zameniti nameštaj od crnog izrezbarenog orahovog drveta i oživeti zidove svežim vedrim bojama. Baš kao i u Magdaleninom domu, svetlost će se prelamati u ogledalima, a svi zidovi će biti prekriveni duguljastim iskričavim prozorima... Ili će možda njih troje preći da žive kod Magdalene, u kući na Bikon stritu, u džungli orhideja i *kentija* palmi, gde sve odjekuje kao u unutrašnjosti klavira.

A sada ju je Magdalenina nestrpljiva opaska o reakciji njenog oca navela da pomisli da je i njena nastavnica svojevremeno razmatrala istu mogućnost. Možda je i ona razmišljala o tome, bar otkako je pre nekoliko godina konačno ostala udovica?

„Zamolila bih te da mi nešto kažeš pre nego što odem“, prozborila je Erika, klizeći prstima preko baršunastog naslona sofe. „Jesi li nekad bila makar malo zaljubljena u mog oca?“

Magdalena je tako duboko udahnula da je Erika mogla da čuje prigušeno šištanje koje je ukazivalo na dugogodišnju borbu koju su njena pluća vodila sa bolešću koja ju je koštala karijere.

„Svojevremeno smo imali malu romansu.“

Erika je bila tako šokirana da joj se učinilo da su joj uši naprasno poskočile, izdužujući se i otvarajući. „Kada?“

„Odavno. Godinu dana nakon što si postala moja učenica.“

Kako je to moglo da joj promakne. U mislima joj je izronila bujica uspomena, tananih nagoveštaja koji su sada počeli da dobijaju smisao. Setila se da je, kada je imala

devet ili deset godina, često sedela na očevom krilu, razmišljajući kako je bilo čudno što je na tatinim obrazima i na manžetnama njegove košulje osećala isti onaj miris đurđevka koji je prožimao Magdaleninu kuću.

Dok je bila devojčica, jednog popodneva je stigla pred kuću u Bikon stritu, gde je imala zakazan čas sa Magdalenom, baš u trenutku kada se njen tata spuštao niza stepenište od cigle, noseći svoju crnu lekarsku torbu. Možda je njena nastavnica bila bolesna? Tata uopšte nije pokušao da objasni zašto je posetio Magdalenu. Samo je izvadio svoj izgravirani džepni časovnik, podigao filigranski poklopac i začikljio očima, pogledavši koliko je sati. Svojom krupnom šakom je podigao Erikinu bradicu, ispustio prigušen uzdah i nastavio svojim putem.

„Jesi li se nekad nosila pomišlju da se udaš za mog oca?“

„Nikada“, odgovorila je Magdalena. „Tvoj otac i ja nikad ne bismo mogli da živimo pod istim krovom. Ali smo imali dosta toga zajedničkog. Na prvom mestu tebe. Ja sam u to vreme romansu sa tvojim ocem doživljavala kao čudesnu tajnu, a on je mene doživljavao kao krajnje neočekivan dar.“

Erika se zamislila, pokušavajući da ustanovi kada je započela ta veza. Kada u blizini nije bilo odraslih koji bi osujetili njene namere, Erika ji imala običaj da se ušunja u majčinu staru spavaću sobu i da zaviri u ormane i kutije sa nakitom. Gonjena dečjom radoznalošću, otvorila bi neku od fioka i navukla dugu satensku rukavicu. Prstići su joj bili tuko mali da su dopirali jedva do polovine rukavice. Drugom rukom je stiskala mlitave prazne krajeve iznad prstiju, nadajući se da će unutar platna otkriti minijaturnu sklopljenu poruku ili neku drugu dragocenu sitnicu koju je njena majka ostavila unutra. Ali nikada ništa nije uspela da pronađe.

Negde u to vreme, njen tata je počeo da zvižduće arije koje je učila sa Magdalenom. Jednog dana je kročila u maminu spavaću sobu i primetila da je njena odeća konačno bila sklonjena. Tamnoljubičasti kineski kućni mantil koji je mama toliko volela da nosi više nije visio na vratima starinskog ormana.

MEDICINSKA SESTRA JE UŽURBANIM uspaničenim korakom sprovela doktora Ravela kroz bolnički hodnik, odvevši ga do mlade žene koja je sklupčano ležala na podu, sa kolenima priljubljenim uz grudi. Ostale bolničarke su se nadvijale nad njom, prebacujući njene ruke preko svojih ramena i pokušavajući da je odvedu da najbližeg kreveta dok se bolesnica previjala od bolova i ispuštala promukle krike.

Žena je bila užasno bleđa. Kada je doktor Ravel spustio ruku na njen spljošteni stomak, odskočila je od poda. Nije imala groznicu. Kada je prešao dlanom preko njenog čela, primetio je da joj je kosa bila suva kao slama. Palcem joj je podigao gornju usnu i spazio da su joj desni poprimile upadljivo modričastu boju.

„Progutala je olovo“, rekao je bolničarki. „Uskoro će pobaciti.“

Kasnije te večeri, dok je mlada pacijentkinja ležala u mirnoj izolovanoj bolničkoj sobi oporavljajući se od agonije kroz koju je prošla, doktor Ravel je zastao pored njenog kreveta. Žena je nesumnjivo bila siromašna. U bolnicu sa uglavnom dolazile siromašne žene koje su očajnički žudele za besplatnom negom i mogućnošću da se porode na nekom bezbednijem i pristojnijem mestu od vlažnih udžerica u kojima su najčešće obitavale sa još mnogo ubogih duša. Imućni pacijenti su imali sluge. Žene iz bogataških porodica mogle su da plate lekare koji će obaviti porođaj u njihovom domu. Ali za siromašne žene bolnica je predstavljala jedino utočište. To je bilo jedino mesto gde su mogle da leže na čistim uštirkanim čaršavima i da se oslone na pomoć bolničarki koje će ih obrisati vlažnim sunđerom i prineti činiju sa supom njihovim usnama. Koliko je takvih očajnica, a pogotovo onih koje su već izrodile po nekoliko dece, moglo da se ponada da će neko *njih* okupati i nahraniti?

„Izložili ste se strašnom riziku“, rekao je ozbiljnim prigušenim glasom, čučnuvši pored kreveta. „To je moglo da vas košta glave. U mrtvačnici sam video mnogo žena koje su uradile isto što i vi.“ Nakratko je začutao. „Ako vam se to ponovo desi, zamolio bih vas da prvo dođete kod mene.“

Mlada pacijentkinja se jedva primetno promeškola na jastuku. „Vi biste pokušali da me ubedite da zadržim dete“, rekla je slabim glasom.

Ravel je ponovo utonuo u ćutnju. Na pedantno zategnutim krevetima koji su se nalazili oko njih nije bilo nikoga, što im je omogućilo dovoljno privatnosti.

„Ne biste pristali da mi pomognete“, ponovila je žena.

Ravel se primakao još bliže, naslonivši podlakticu na koleno. „Postoje i druga bezbednija sredstva."

„Koja?"

Morao je da bude pažljiv. Nije joj pomenuo *apiol*, supstancu koja se dobijala od peršunovog semena. Nije joj pomenuo ni ime apotekara iz Voter strita, koji je jednoj ženi nesmotreno objasnio da bi, ukoliko popije tri tablete *apiola*, taj lek mogao da reguliše njen menstrualni ciklus. Međutim, ako bi *kojim slučajem* bila u drugom stanju i ako bi *kojim slučajem* odjednom progutala dvanaest tableta, izgubila bi bebu u roku od nedelju dana.

„Ako vam zatreba pomoć", ponovio je, „molim vas da odmah dođete kod mene."

„Stresem se od užasa", rekla je sredovečna dama sa brižljivo doteranom frizurom, „kada pomislim šta bi moju ćerku moglo da snađe na medenom mesecu."

Ravel je sedeo za masivnim hrastovim stolom u svojoj ordinaciji, preko puta žene koja je pričala već punih petnaestak minuta.

„Možete li da mi objasnite, gospođo Filbruk, kako bih ja mogao da vam pomognem?"

„Mislila sam da biste mogli da popričate sa mojim budućim zetom i da ga upozorite da ne preteruje."

Perje bele čaplje se usplahireno zanjihalo na elegantnom damskom šeširu. Dotična gospođa je, oslanjajući se na priče koje je čula od svojih poznanica, zaključila da je entuzijazam novopečenog mladoženje mogao strašno da iscrpi neiskusnu nevestu. Prema tim glasinama, muška nezajažljivost tokom medenog meseca mogla je da izazove groznicu pobačaj, sterilnost, bolest, a ponekad - mada prilično retko - čak i smrt neveste.

„Smatrala sam", odlučno je nastavila sredovečna gospođa, „da ste vi dovoljno kompetentni da mu ukažete da muškarac u takvim situacijama mora da se pridržava izvesnih ograničenja."

„Ako ste se ponadali da lbih mogao da vam pomognem da regulišele učestalost njihovih intimnih odnosa, onda ću morati da vas razočaram", odgovorio je Ravel. „To je stvar koju moraju da regulišu sami mladenci."

Čapljino perje je naprasnio klonulo. Ravel se pridigao sa stolice, dajući joj znak da je njen termin biio pri kraju. Na podu je primetio lokvu vode koja se slila sa vrška kišobrana i odmah je pomislio kako se Erika u tom trenutku probija kroz kišu, hitajući ka njegovoj ordinaciji.

„Mogu samo da vas posaivetujem da stvari osmotrite iz vedrijeg ugla“, rekao je. „Sve dame koje poznajete uspele su da prežive medeni mesec, zar ne?“

Čitavog popodneva je odsutno slušao svoje pacijentkinje, posmatrajući kišu koja je pljuštala po prozorima ordinacije. Znao je da je Erika fon Kesler tog dana takođe morala da izađe na kišu da bi stigla do njega. Zamišljao je kako se štiti svojim kišobranom i pažljivo preskače barice, trudeći se da ne nakvasi noge i da ne zamaže cipele. Čitavog popodneva je napregnuto osluškivao zveckanje zvončića koji su bili okačeni na ulaznim vratima, dajući mu signal kada je jedna pacijentkinja napustila ordinaciju i kada je druga kročila u čekaonicu. Svaki treperavi zvuk zvona je oglašavao da su minuti i sati postojano odmicali i da se bližio čas kada će je ugledati. Erikino ime je bilo poslednje na spisku pacijenata za taj dan.

Poput čoveka koji prebrojava otkucaje crkvenih zvona, Ravel je mogao tačno da ustanovi kada je Erika odgurnula ulazna vrata. Provirio je niz hodnik baš u trenutku kada su njena suknja i zadnji deo pokisle kapuljače nestali u čekaonici. To je bio njihov poslednji susret pre nego što se Piter sledeće nedelje vraitu sa putovanja. Možda je Erika već saznala otrežnjujuće rezultate. Do sada je već prošlo dovoljno vremena. Kakve li mu je vesti donosila? Na trenutak je zastao u praznom hodniku, gotovo prestravljen pomišlju da je kucnuo čas da se suoči sa njom. Ali se, uprkos strepnji, opijao mirisom kiše koji je ostavila za sobom i daškom nezatomljivog uzbuđenja.

Doktor Ravel je već imao trideset godina. Sve do tada je bio izuzetno obraziv u tim stvarima. Uvek je vodio računa da svoje seme izlije na čaršave ili podsuknje od tafta. Ruke su mu bile zamazane duhovima nezačete dece, jer svom semenu nikada nije dopuštao da stigne do svog prirodnog odredišta.

Doduše, u njenu utrobu je ubacio iskru koja je mogla da se pretvori u dete. Ali, ako to ostavimo po strani, nikada nije bio nepristojan prema njoj. U njegovim dodirima i rečima nije bilo ni trunke nedoličnosti. I bio je ponosan zbog toga.

Kada je kročila u ordinaciju, kapuljača joj je bila spuštена a kapi kiše u se presijavale na naborima kabanice. Odmah mu je bilo jasno da je liela da mu kaže nešto što je bilo strašno važno. Koračala je po ordinaciji kao što glumica korača po pozorišnim daskama.

„Trebalo bi da skinete tu pokislu kabanicu“, dobacio je vedrim glasom. Krenuo je ka njoj, osetivši miris jorgovana koji joj je lepršao oko lose. Pomogao joj je da skine kabanicu i okačio je na čiviluk.

Erika mu je zaista donosila značajnu vest, ali to nipošto nije bilo ono što je očekivao da čuje. „Odlučila sam da se ozbiljno posvetim pevačkoj karijeri“, rekla je. „Više neću dolaziti kod vas.“

Zenice su joj bile ogromne, tamne i raširene, kao da je bila pod dejstvom beladone, što ga je ponovo nateralo da posumnja u njenu psihičku stabilnost. Za četiri dana će zaploviti ka Italiji, obavestila ga je. Njene dražesne lokne i sedefasta dugmad i narukvica ukrašena sićušnim tirkiznim kamenčićima blistali su pred njegovim očima kao šare na nekom razmetljivom cvetu. Čak i dok je govorila, njene reči su zvučale kao pesma.

Ipak, nešto je zračilo iz nje, neki zastrašujući oganj koji mu je zapovedao da joj ne prilazi i da se ne suprotstavlja onome što je govorila.

Samo pet minuta kasnije zahvalila mu se na pažnji i nestala iz ordinacije.

Ravel je još dugo sedeo na stolici od hrastovine, pogleda prikovanog za ulicu koja se caklila od kiše. Naravno, morao je da se upita da li bi to imaginarno dete koje joj je možda podario nasledilo njen talenat za muziku. Sve do tada je očekivao da će izdaleka posmatrati odrastanje svog deteta. Znao je da niko ne sme da otkrije istinu, jer bi mu to uništilo život. Za nju ga je sada vezivala bliskost koju do tada nije osetio prema bilo kojoj drugoj ženi. Ali to očigledno nije važilo i za Eriku. Šta je on bio u njenim očima? Samo običan tehnički asistent.

11

ERIKA JE VEĆ BILA iscrpljena od beskrajnih priprema i napetih razgovora sa ocem koji ju je dvaput pozvao u posetu kako bi pokušao da je ubedi da promeni svoju odluku. („Ja neću večno živeti, Erika... Ako napustiš svog muža i ako se tvoji planovi izjalove, shvataš li da ćeš ostati *potpuno sama* na svetu?“)

Trudila se da iz misli potisne očevu strepnju dok je jurcala po gradu, posećujući svog zubara i obučara i modistkinju od koje je naručila još kutija za šešire. Pola kofera je ispunila ženskim ulošcima od teškog lana, kao da civilizacija još nije stigla u Firencu i kao da nije verovala da bi jedna moderna žena tamo mogla da pronađe stvari koje su joj bile potrebne za održavanje lične higijene. U svoje pretrpane torbe i kofere je nagurala i nekoliko turističkih priručnika. Usred noći je ustala iz kreveta kako bi sebi naškrabala podsetnik da pod hitno naruči još jedan kofer, jer u one koje je već imala više ništa nije

mogla da spakuje. Čim je pomislila da će dobiti malo dodatnog prostora, osetila je olakšanje u grudima. Poslednjih dana je neprestano imala osećaj da joj nedostaje vazduh jer je pokušavala da izvede nešto stoje bilo na granici nemogućeg: da svoju pokretnu imovinu, koju je do tada čuvala u petospratnoj kući, sabije u nekoliko skučenih kofera koje je mogla da ponese sa sobom.

Palo joj je na pamet da je juče, dok je bila u ginekološkoj ordinaciji, trebalo da zamoli doktora Ravela da joj zameni vrećicu na irigatoru. Naravno, mogla je da poseti nekog apotekara u Firenci, ali kako je na svom oskudnom italijanskom mogla da zatraži takvu stvar? Sluge su znale da je u poslednje vreme uvežbavala konverzaciju na italijanskom sa jednom starom damom sa Nort Enda, ali su svi pretpostavljali da je to činila zato da bi usavršila izgovor zbog operских libreta.

U gluvo doba noći se ponovo probudila, prešavši pogledom preko mračne sobe. Bila je toliko gladna da se spustila niza stepenište za posluhu do napuštene kuhinje, koja se nalazila u delu kuće koji je retko kad posećivala. Pet spratova iznad nje sluge su već spavale čvrstim snom. Nije bilo svrhe da im zvoni i da ih podiže iz postelje. Znala je da će u roku ml dva ili tri sata na tom mestu početi da vrvi kao u košnici. Raznosač leda, mlekađžija i bakalinov pomoćnik će početi da pristižu sa svojom robom. A ona će do kasnih jutarnjih sati ležati u svom krevetu, koji se nalazio tri sprata iznad te kuhinje, pokušavajući da nadoknadi san koji je sada propuštala i osluškujući prigušene povike raznosača novina i smeli pralje koja je prostirala čaršave na žici razapetoj između stubova.

Pritisnula je prekidač i upalila svetlo u ostavi. Čim je spazila činiju ti voćem, osetila je takav nalet gladi da je pomislila da će se onesvestiti. Ispaničeno je dohvatila bananu, oljuštila je i gurnula je u usta, osetivši kako joj glatka pulpa prijanja uz nepce. Halapljivo je zarila zube u bananu i nakon nekoliko progutanih zalogaja je osetila kako joj se želudac smiruje i kako ona užasna praznina u stomaku nestaje. Tek tada se opustila, uverena da je to bila samo prolazna slabost i da je ništa neće omesti u planovima da se u petak ujutru ukrca na brod i zaplovi ka Evropi.

U glavnom kupatilu na spratu, samo nekoliko koraka od veličanstvenog bambusovog kreveta, donedavno je stajala kutija sa ulošcima od teškog lana. Tokom prethodnih nedelja dvaput je osetila bolove i stezanje u donjem stomaku, što je bio siguran znak da će uskoro dobiti menstruaciju. Pa ipak, još uvek je nije dobila. Grozničave pripreme za putovanje i započinjanje sasvim novog života sigurno su poremetile njen prirodni i ritam, zaključila je. Kutiju sa ulošcima je u međuvremenu prebacila u ormarić, jer je bilo očigledno da joj još neko vreme neće trebati. Kada je poslednji put imala

menstruaciju? Pre ili posle koncerta u Fenvej Kortu? Nije mogla da se seti. Sećala se samo daje uoči tog nastupa pažljivo stavila platneni uložak između nogu, za svaki slučaj. Šta bi se desilo kada bi ustala sa kamene klupe u dvorištu gospođe Gardner i ustanovila da je zadnji deo njene bele prozirne haljine zamazan ponižavajućim jarkocrvenim mrljama?

U tom trenutku joj se činilo da je bio pravi blagoslov što se taj deo njenog tela privremeno isključio. Njen umje sigurno preklinjao njeno telo da odloži tu neprijatnost dok ne obavi neophodne pripreme. Tih dana je svakodnevno zujala po gradu, obilazeći drogerije i krojačke radnje i prodavnice u kojima je nabavljala muzičke partiture. Naravno, onog časa kada *Kanopik* bude isplovio, menstruacija će verovatno doći, ali tokom duge prekookeanske plovidbe ionako neće imati drugih briga. Već je mogla da vidi kako njen veš pluta u lavabou u brodskom kupatilu, bojeći vodu u ružičasto. Dok se brod bude njihao na talasima, ploveći ka Evropi, imaće dovoljno vremena da se pozabavi takvim stvarima. Ona i ostali putnici danima neće videti ništa osim ptica. Brodski muzičari će danima svirati kako bi im prekratili duge dosadne sate. A kada stignu do Azorskih ostrva i kada morska trava počne da se zgušnjava, svi će pohitati ka ogradi na palubi, srećni što su se konačno približili kopnu.

U utorak uveče, samo tri dana pre nego što je trebalo da se ukrca na brod, uzela je list papira, napunila penkalo mastilom i smestila se za Piterov široki radni sto kako bi mu napisala oproštajno pismo. To je bilo jedino objašnjenje koje je nameravala da mu pruži. Bilo je puno toga što je trebalo da mu kaže. Stisnula je penkalo i napisala datum. Tada joj je penkalo ispalo iz ruke, a glava joj je postala preteška da bi mogla da je zadrži u uspravnom položaju. Datum. To je bilo sve što je napisala.

Nagovarala je sebe da nastavi, ali ju je tada obuzela neka slabost nalik groznici, tako veliki umor daje morala da ustane od stola i da se prebaci na tursku sofu sa dugim resama. Prislonila je obraz uz presvlaku od mohera i pustila levu ruku da padne preko ivice. O kakvoj se bolesti radilo? Da li je to bio grip? Ili ozbiljna anemija? Kuda je nestala njena snaga, i to baš sada kada joj je bila najpotrebnija? Nije mogla da se pomeri sa sofe, pa čak ni da podigne glavu. Činilo joj se kao da ju je pokosio neki sićušni nevidljivi metak, mada ništa nije ni čula ni videla, niti je osetila kada joj se zario u telo.

Počela je da jauče, sve dok se vrata nisu otvorila. *Pozovi doktora Ravela*, rekla je služavki. *A ako ne možeš da ga pronađeš, zovi mog oca.*

Nakon što ju je pregledao i zamolio služavku da napusti sobu, Ravel je privukao svoju stolicu i nadvio se nad Erikom koja je ležala na krevetu, naslonjena na podignute jastuke.

„Koliko je vremena prošlo od vaše poslednje menstruacije? Mnogo nedelja, zar ne?"

Lice mu je bilo blizu njenog. Njen doktor je bio vitak muškarac, sa duboko usađenim očima i gotovo zagasitim tenom, kao daje poticao iz Persije ili Egipta.

„Ne mislite valjda..."

„Vi ste u drugom stanju."

Iz njenih grudi se otrgao krik, zvuk koji se rasprsnuo u vazduhu poput smrkanog stakla. „Dobiću bebu?" prošaptala je. „Kada treba da se rodi?"

„Naredne zime", odgovorio je doktor Ravel. „Oko prvog januara."

Krika je spustila glavu među dlanove. Ona užasna slabost je nestala jednako naglo kao što je i došla. „Ali, zašto je to baš sada moralo da se desi?" promucala je, gledajući ga očima punim neverice. „Zašto baš sada, nakon toliko godina?"

Ravel se povukao unazad, ništa ne odgovorivši.

„Piter će biti presrećan", dodala je ravnodušnim tonom.

„A vi?" upitao je doktor. „Jeste li vi srećni?"

„Sada je sve propalo. Sve što sam planirala."

Uopšte nije trepnuo kada je to izgovorila. Samo ju je netremice posmatrao. U njegovim očima, okruženim zagasitim senkama, mogla se pročitati istorija svih domova i svih života koje je pohodio tokom svoje lekarske karijere. Činilo se da na ovom svetu više ništa nije moglo da ga šokira. I da je svakoj ženi unapred oprostio sve što je mogla da kaže ili da oseća.

Olabavio je čvor na kravati i prošao prstom između vrata i kragne. „Erika." Ponovo se nagnuo ka njoj. „Samo dvoje ljudi znaju šta se desilo. Vi i ja. Zato tražim da budete iskreni. Da li zaista želite to dete?"

Smelo mu je uzvratila pogled. Njegove mračne netremične oči su je izazivale da kaže ono što nijedna žena u njenom položaju nije smela da izusti. Pažljivo je osmotrila pedantno podšišanu špic bradu, sočna crvena usta koja su se odlikovala gotovo ženskom punoćom i izvajani semitski nos.

„Da", staloženo je odgovorila. „Želim to dete." Razum joj je govorio tla je godinama izgarala od želje da dobije dete i da je trebalo da bude zahvalna što joj se ta želja konačno ostvarila.

„Dobro, onda smo to raščistili." Podigao je ruke sa kolena i ustao sa stolice. Potom je otišao do kupatila, zavrnuo manžetne košulje, energično nasapunjao ruke i isprao ih

pod mlazom vode. Nije čuo kako se Erika izvlači ispod prekrivača, vezuje pojas kućnog mantila i bosa kreće ka kupatilu kako bi ga još nešto upitala.

Kada je primetila njegov odraz u ogledalu, zaboravila je šta je htela da mu kaže. Dok se naginjao nad lavaboom, činilo se da je bio tek za nijansu viši od nje. Telo mu je bilo vižljasto kao telo adolescenta, a ona neposustajuća mirnoća je potpuno iščezla sa njegovog lica. Crte su mu bile izobličene od grča, kao da ga je morio neki nedokučivi bol.

12.

RAVEL JE SKINUO SAKO i seo za radni sto. Te sparne julske večeri morao je duže da se zadrži u ordinaciji kako bi sredio svoje papire. Nešto pre toga se vratio iz jedne rezidencije u Klarendon stritu, gde je porodio ženu koja je na svet donela zdravog i snažnog dečaka. Kragna košulje mu je još uvek bila vlažna od znoja, baš kao i pramenovi kose zaglađeni iza ušiju.

Napolju se već smračilo kada je začuo lupkanje na prozoru iza njegovih leđa. Pretpostavio je da je neko video svetio i da je obišao oko zgrade da ga pozove zato što mu je trebala lekarska pomoć. Kada je odgurnuo prozor, primetio je kako se Karolina Farkar naslanja na sims. Glava joj je bila nagnuta u stranu, a usne našminkane.

Nikad pre toga ga nije posetila van radnog vremena. Uopšte ne sačekavši na njegov poziv, obišla je oko zida i ušla na mrežasta vrata sa zadnje strane.

„Dobro veče“, prozborio je. „Šta vas dovodi kod mene?“

„Dosada“, odgovorila je. Ispravila je glavu i osvrnula se oko sebe, znatiželjno osmotrivši ordinaciju.

Ta žena ga je ponovo proganjala. „Izgledate kao da ste krenuli u pozorište“, primetio je. Te večeri je obukla haljinu ledeno plave boje. Spopala ga je jeza već pri samom pogledu na nju. Dok je hladila vrat kitnjastom japanskom lepezom, plavi uvojci su joj lagano poigravali. Na ušima je imala male dijamantske minđuše koje su hvatale i odbijale tanušne snopove svetlosti.

Ponovo je navukao sako, kao štit kojim je želeo da zadrži formalnost. Potom ju je otpratio do hodnika u zadnjem delu zgrade, gde su bili sklonjeni od radoznalih pogleda sa ulice. „Plašim se da niste odabrali povoljan čas“, rekao je. „Očekujem jednu posetu.“ To je bila laž, ali mu je bilo neprijatno da ostane nasamo sa njom.

Prigušeno svetio je očigledno raspalilo njenu maštu. Uхватила je dugme njegovog sakoa i nežno ga povukla ka sebi. Ravel je naglo ustuknuo, ali se ona ponovo privila uz njega, prasnuvši u prigušen kikot. „One večeri u palati gospođe Gardner baš vam se dopala ona mlada pevačica, zar ne? Kako se ono zvaše?”

Zaprepašćen njenom smelošću, Ravel se povukao unazad i odmahnuo glavom. „Ne sećam se.”

„Učinilo mi se da ste je upitali da li će svratiti do vaše ordinacije?” Slegnuo je ramenima, odbivši da bilo šta kaže. Karolina je skliznula vrhom prsta preko njegove kravate i izazovno se osmehnula, čestitajući mu na izboru boje. Potom gaje zgrabila za ramena i krenula ustima ka njegovom uhu.

„Hajdemo gore”, rekla je. „Zašto mi ne pokažete svoj stan? Volela bih da vidim gde živite.”

U njenom dahu je osetio miris slatke mente. I bio je uspaničen spoznajom da ga je, makar na trenutak, dovela u iskušenje. „Nemam običaj tla pacijentkinje vodim u privatne odaje”, rekao je. „Što da ne?” upitala je ona, koketno nacherivši glavu.

„Zato što nisam od te vrste muškaraca”, odgovorio je, trudeći se da zvuči što odlučnije.

Karolina je prasnula u smeh. „A kojoj vrsti vi pripadate? Niste valjda muškarac koji se odrekao strasti?”

„Nisam postao ginekolog zato da bih razarao tuđe brakove.” To mu je zazvučalo licemerno, zbog Amande Eplton. A opet, ako mu je bilo za utehu, Amandin brak je opstajao zahvaljujući toj vezi. Tako je lakše mogla da pređe preko činjenice da je njen muž patio od ozbiljnog pomanjkanja seksualnog apetita. Uprkos vanbračnim izletima, Amanda je i dalje osećala lojalnost prema tom čoveku.

Kada kucne čas da se ta avantura okonča - a to je, kao što su oboje shvatali, pre ili kasnije moralo da se desi - Ravel se nadao da će se on i Amanda rastati na ljudski i civilizovan način. Ali sa Karolinom nikad ne bi uspeo da uspostavi takav odnos. Bio bi lud kada bi se spandao s njom. Nije valjda nameravao da istovremeno ima dve ljubavnice? Njegova savest i njegovi nervi to ne bi mogli da podnesu.

Mrežasta vrata na zadnjem delu zgrade su ostala otvorena. Iza njih se naziralo osvetljeno stepenište. Oboje su okrenuli glavu kada su začuli kako neko (možda neka služavka iz komšiluka?) lupka štiklama po uzanom pločniku.

„Neko koga poznajete?” Karolina je podrugljivo izvila obrve. „Još neka pacijentkinja kojoj ste dali ključ svog stana?”

Bio je ponedjeljak uveče. Amanda Eplton je U tom terminu obično posećivala Ravela, zato što je njen muž tada odlazio u klub *Sent Botolf*, na redovnu partiju karata sa svojim prijateljima. Pod uobičajenim okolnostima stvarno bi mogao da pomisli daje Amanda u tom trenutku prolazila kroz dvorište, idući ka zadnjem ulazu njegovog stana. Amanda je zaista imala ključ. Ali je Amanda te večeri sa svojom porodicom bila u Bar Harboru u saveznoj državi Mejn.

Zato ništa nije odgovorio. Karolina ga je grubo cimnula za desni rever, ponovo mu se unevši u lice. „Još neka pacijentkinja?" prošaptala je oštrim optužujućim tonom.

„Šta to treba da znači?"

Karolina se nehajno naslonila na zid. „Žene pričaju između sebe", rekla je. „To je stvar na koju muškarac poput vas nikada ne računa. Znate, Amanda i ja smo postale prijateljice."

Pretpostavljao je da je Karolina znala da je Amanda Eplton te večeri bila daleko od Bostona. Očigledno je znala i da se u to vreme obično sastajala sa Ravelom.

„Ko bi mogao da pretpostavi", nastavila je Karolina, „da bi dama Amandinih godina mogla da bude tako... živahna?" Slegnula je ramenima, očigledno se naslađujući tom pomišlju. Ravel je po Karolininom vedrom tonu zaključio da ju je zabavljala ideja da je mogao da se upusti u vezu sa ženom koja je bila toliko starija od njega.

Lagano je spustio šaku na njenu mišicu i poveo je ka službenom izlazu. Ako joj dopusti da ostane tu, da li bi otišla tako daleko da prisloni usne uz njegovo lice ili da ga gricne za vrat? Uopšte nije mogao da predvidi šta je ženi poput nje moglo da padne na pamet.

13

PITER JE RAŠIRIO RUKE, ponosno pozirajući sa novim udavom koga je nabavio na svom putovanju. Obmotao je zmiju oko vrata i dopustio joj da visi na njemu, razmećući se svojim trofej om na istovetan način kao što se žene razmeću svojim biserima.

„Veličanstven je, zar ne?" ushićeno je upitao. „Kad sam ga primetio na pijaci u Tangeru, nisam mogao da odolim. Morao sam da ga kupim."

Ravel je bio oduševljen udavom. Dopustio je Piteru da ga obmota oko njega, osećajući kako mu se njegovo teško vijugavo telo spušta na ramena. Zastao je ispred

ogledala u Piterovoj biblioteci, pozirajući sa zmijskom kožom koja je podsećala na ekstravagantnu kraljevsku odoru. Dok je posmatrao svoj odraz, nije mogao da potisne osmeh.

„Želim da ga uzmete", odjednom je prozborio Piter. „Kao poklon."

„Gospode! Ne dolazi u obzir! Ne mogu..."

„Molim vas", rekao je Piter. „Nakon svega što ste učinili."

„Mislim da je bolje da ostane kod vas, a ja ću ga redovno posećivati", predložio je Ravel.

Piter je krenuo ka zidu na kome je visilo četrnaest ramova sa minijaturama različitih vrsta leptirova. Odabrao je najveći i najsloženiji prikaz, zadivljujuću sliku *morfo* leptira koja se Ravelu, kako je ranije primetio, najviše dopadala.

„Onda bih voleo da uzmete ovo." Podigao je ram sa zida i pružio mu minijaturnu sliku.

„Ali... sigurno su vam trebale nedelje da ovo naslikate!"

„Molim vas dajte uzmete", insistirao je Piter.

Jednog dana, nastavio je Piter, on i Ravel bi trebalo zajedno da otputuju do onog tropskog ostrva gde je Ravelov prijatelj posedovao plantažu kokosa. Ravel mu je često sa ushićenjem opisivao bogatstvo tamošnje flore i faune. Odatle su, predložio je, mogli da nastave brodom niz reku Orinoko i da istraže divlje predele Venecuele.

Do govoreno", odgovorio je Ravel, „pod uslovom da uspem da ugrabim malo slobodnog vremena."

„Slobodno se pozovite na mene", rekao je Piter. „Recite da ste mi obećali da ćemo zajedno krenuti na to putovanje."

Kada se u sitne sate vratio kući nakon još jednog porođaja, Ravel je iz hladnjaka izvadio tanjir sa jagnječim odreskom koji mu je kućna pomoćnica ostavila za večeru. Dok je jeo, uznemireno se upitao da li će neko uspeti da prozre šta je uradio. I da li je još neko znao da Piter uopšte nije mogao da začne dete. Šta ako je još neki specijalista koga su Erika i Piter ranije posetili podlegao iskušenju da, poput njega, ubaci pločicu sa Piterovim uzorkom ispod mikroskopa i da proveri šta se nalazilo unutra?

A sada kada je Erika ostala u drugom stanju... Zaboga, kako je mogao da objasni takav ishod? Šta bi se desilo ako bi neki drugi lekar, gonjen vlastitom lekarskom etikom, odlučio da mu baci istinu u lice uputivši posrednu ali dovoljno rečitu opasku?

Naravno, kada je u pitanju bila trudnoća, za to je uvek moglo da postoji više scenarija. Recimo, takav ishod se mogao pripisati i neverstvu supruge. Ili tajnom sporazumu da doktor, uz pristanak bračnog para, oplodi suprugu spermom anonimnog

donatora. Ravel je zaključio da će, ako mu neko saspe takvu optužbu u lice, morati da ostane distanciran, dostojanstven i nem kao riba. Moraće da ostavi utisak da poverenje njegovih pacijenata za njega predstavlja svetinju. Samo će se ravnodušno zapiljiti u tog drznika, sve dok ne podvije rep.

A šta ako neko nešto natukne Piteru ili mu pošalje anonimno pismo? Šanse da se to desi bile su prilično slabe. Nijedan lekar sebe ne bi želeo da izloži sumnji da je narušio Piterovu privatnost.

Spustio je prazan tanjir u sudoperu, prelio ga vodom i vratio se u salon. Nasuo je čašu brendija i otpio par gutljaja, nadajući se da će ga to dovoljno opustiti da može da zaspi. Skinuo je čizme i zavalio se na fotelju sa resama, prekrstivši gležnjeve i naslonivši stopala na otoman.

Iz toga nije moglo da proistekne ništa strašno, uveravao je sebe. Šta više, zar nije bilo lepo što je pomogao da na svet dođe još jedno detešce? Potegao je pozamašan gutljaj, dopustivši brendiju da mu sklizne niz grlo i da mu zagreje rebra. U tom trenutku je bio gotovo siguran da će svoju lajnu moći da proguta sa jednakom lakoćom kao i taj brendi.

Dok su senke sutona poigravale po zidovima spavaće sobe, dvojica muškaraca su se nadvijali nad krevetom od bambusa. Erikina bela bluza je bila podignuta poput zavese dok su se Piter i doktor naginjali ka njenom obnaženom pupku, gotovo se dodirujući glavama. Doktor Ravel je revnosno zaklimao, skinuo stetoskop sa ušiju i dodao ga Piteru. Piter se zbunjeno namrštio, ne uspevajući da bilo šta registruje. A tada je poskočio unazad, ispustio poklič oduševljenja i sklonio stetoskop.

„Upravo mi je rekao da se zove Oliver“, našalio se. „Kako grozno ime.“

Erika je nestrpljivo ispružila ruke. „Dajte da ja čujem.“

Slučajni prolaznici koje je sretala na ulici još uvek nisu mogli da naslute da je bila u blagoslovenom stanju. Čak ni ona nije mogla u potpunosti da poveruje da se u njoj stvarno nalazilo jedno sićušno živo biće, zbog čega je izgarala od želje da čuje otkucaje njegovog srdašca.

Isprva ništa nije čula, što ju je nateralo da se zapita da u pitanju nije bila neka obmana. Osećala se kao skeptik na seansi prizivanja duhova. Kakav je tačno signal trebalo da čuje? Udaljeno jecanje ili nešto nalik kuckanju?

„Pokušajte ovako.“ Doktor Ravel je podesio stetoskop, spustivši ga niže na abdomen.

Tada joj je čudan zvuk zatutnjao u ušima, kao prva poruka nekog sićušnog duha iz budućnosti, još neviđenog stvorenja koje je raslo i plutalo u mračnom vodenom svetu.

„Gospode bože!“ Prasnula je u smeh, iznenađeno stavivši šaku preko usta.

To lupkanje je podsećalo na otkucaje njenog vlastitog srca, samo što je bilo znatno brže. Imala je osećaj da se unutra odigravalo nešto uistinu čudesno.

Sve troje su nastavili da osluškiju, prosleđujući stetoskop iz ruke u ruku, iznova i iznova. Činilo se da je čak i doktor Ravel, koji je svakodnevno prislanjao stetoskop uz trudničke stomake, bio duboko dirnut tim otkucajima koji su podsećali na prigušeno podvodno hućanje ili pucketanje biča. Kada je vratio stetoskop u crnu lekarsku torbu, oči su mu bile zacakljene od suza.

„Naš doktor je prilično sentimentaln", prozborila je Erika kada je Ravel napustio spavaću sobu.

Piter je zadovoljno klimnuo glavom. „Mislim da je odabrao pravu profesiju."

* * *

„To samo znači da ćeš morati privremeno da odložiš svoje planove", rekla je Magdalena kada joj je saopštila novost. Prekrstila je ruke i počela da maršira po sobi, kao što je obično činila kada bi se suočila sa razočaranjem. „Kroz godinu ili dve ćeš unajmiti dadilju i zajedno sa detetom krenuti za Italiju."

Da Piteru oduzmem ovo dete? pomislila je Erika. *Proganjao bi me od Milana do najskrivnijeg planinskog seoceta u Umbriji ili Toskani, kao najokorelijeg zločinca.*

Erika je nastavila da radi na svom glasu istim tempom kao i ranije. Njeni časovi sa Magdalenom bili su vrlo produktivni. Ujutru je dolazila kod nje na formalnu obuku, a potom se vraćala kući da uvežba ono što je naučila. Povremeno je u usta ubacivala komade jabuke ili sira ili po-morandže kako bi održala snagu. To joj je pomagalo da nastavi sa radom do poznih popodnevni časova, sve dok je umor ne bi potpuno savladao. Znala je da je ovog puta bila suočena sa neodložnim rokom: ostalo je još samo pet meseci, a uskoro će biti još samo četiri, pa još tri... Šta će se desiti sa njenim životom, sa njenim glasom i njenim ambicijama da otputuje za Italiju kada to malo stvorenje dođe na svet? Sigurno će proći čitava večnost pre nego što ponovo bude mogla da uživa u tako savršenim trenucima samoće.

Knjige o Italiji koje je raspakovala iz kofera ležale su na raštrkanim gomilicama širom Magdalenine kuće. Tih dana se nije usuđivala čak ni da pogleda u njih. Da nije ostala u drugom stanju, gde bi bila u tom trenutku? U potrazi za dobrim učiteljem pevanja iz Firence? Ili možda na nekoj audiciji? Zamišljala je sebe kako stoji u

veličanstvenom apartmanu sa prelepim pogledom na reku Arno i izduženim svetlucavim prozorima sa širom otvorenim žaluzinama.

Ali ona tog dana nije bila u Italiji već na Bikon Hilu. Bila je u četvrtom mesecu trudnoće tako da stranci još uvek nisu mogli da nazru zaobljene obrise njenog stomaka. Išla je naviše, ka trgu Luisburg, promičući pored dostojanstvenih zdanja od cigle i duž uzanih ulica koje je tako dobro poznavala. Oduvek je imala lak i žustar hod, ali su se sada, dok se pela uzbrdo, njeni stomačni mišići napinjali kao da su se opirali svakom koraku. Morala je da uspori i da skрати svoje korake za trećinu, što joj je užasno teško padalo. Beba koju je nosila u utrobi još uvek nije bila veća od palca. Zašto je onda morala da mili po putu, bespomoćna kao neki invalid. To saznanje ju je toliko obeshrabrilo da joj je došlo da brižne u plač.

Punih dvadeset osam godina njeno telo je pripadalo samo njoj. Ali više nije bilo tako.

Mrak je već počeo da pada dok se spuštala ka Čarls stritu. Radnje su bile zatvorene. Prolazila je pored izloga iza kojih su se nazirali zamračeni enterijeri. Zastala je ispred zaključanog fotografskog ateljea, zagledavši se u portret koji je stajao iza stakla. Električna sijalica je osvetljavala lice plavokosog dečaka obučenog u mornarsko odelo. Mališan je imao oko dve godine i samo jedan pogled na njega je bio dovoljan da joj natera suze na oči. Kakvo će lice ona posmatrati za dve godine? Lice malog dečaka ili male devojčice? U izlogu je primetila svoj odraz. Čelo joj je bilo namršteno, a lice zabrinuto. Ko je bilo to stvorenje koje joj je kralo kiseonik i sputavalo joj korake, terajući je da se tetura poput neke starice? Takva razmišljanja su je ispunjavala neobičnom poniznošću. Po prvi put u životu morala je da se potčini potrebama stvorenja koje nikada nije ni videla.

Erika i njena rođaka Fibi šetale su kroz botaničku baštu, gurajući kolica u kojima je leškarila Fibina četvrta kćer, devojčica koja je došla na svet sa zapanjujućom težinom od jedanaest funti.

„Imam već dvadeset osam godina“, zamišljeno je prozborila Erika, „a u mom telu se nikada ranije nije začela beba. U njemu se još nikada nisu razvili svi delovi koji su potrebni jednom malom dečaku, pod uslovom da nosim sina. Svakodnevno posmatram promené u mom telu i pitam se: otkud ono zna šta treba da radi?“

„Baš tako.“ Fibi se tiho nasmejala. „Kako naša tela znaju šta treba da rade?“

Odgurale su kolica sa malom Džudit do senovitog delà parka u kome su ruže bujale na špalirima i spustile se na klupu ispod drvene senice. U daljini su videle decu koja su po jezercu puštala brodiće s propelerima. Njihovi oduševljeni povici su bili slabašni kao

otisci prstiju na staklu. Beba Džudit je, ušuškana ispod prekrivača nežnih pastelnih boja, mlatarala nožicama i stezala sićušne šake u pesnice.

„Nakon porođaja mi se desilo nešto strašno“, iznenada je rekla Fibi. Njen muž je insistirao da Fibi napusti njihov dom u Nju Hempširu i da ode na poduži „odmor“ kod svojih rođaka iz Bostona.

Sve je bilo u redu, priznala je Fibi, dok nisu počeli trudovi. „Reći ću ti nešto što još nikome nisam kazala.“

Porođaj je kasnio pune tri nedelje, započela je Fibi, a priroda ništa nije preduzela. Da su pustili da stvari idu prirodnim tokom, njena bebica je mogla zauvek da ostane unutra, postajući sve veća i deblja. Srećom, njen lekar je odlučio da interveniše. Izazvao je porođaj supstancom koja se zove *ergot*. Dok se previjala na postelji, šireći noge i prepuštajući se sudbini, primetila je kako se njen lekar nadvija nad njom i kako sve ostalo iščezava. Sve izuzev njega. Samo sa njim je mogla da podeli svoje strahove i svoju patnju. *Plašim se da će mi se noge razdvojiti od tela*, prestravljeno je vikala. A kada je sve bilo gotovo, osetila je neopisivu ljubav prema svom lekaru. Ljubav koja je bila jednako ekstravagantna kao i njen strah. Doktor je bio van sebe od sreće, jer je njena ćerkica bila najveća beba koju je živu uspeo da izvuče iz materice.

Pre nego što je krenula za Boston, Fibi se na ulici slučajno sreća sa svojim lekarom iz Nju Hempšira. Njeno telo je u međuvremenu ponovo postalo vitko i on je tada prvi put video kako je stvarno izgledala. „Ispustio je paket koji je nosio!“ ushićeno je prošaptala. „A ja sam se tako postidela da nisam mogla da prozborim ni reči. Znam da je nešto očekivao. I delovao je razočarano...“

Još otkako je stigla u Boston, Fibi je izgarala od želje da napiše pismo svom ginekologu i sada je molila Eriku da joj kaže - *ali iskreno* - šta je mislila o tome. Da li je to bila ludost? Njen doktor je bio dobar i čestit muškarac koji je u novembru trebalo da izađe pred oltar. Ona nije želela da bilo kome uništi život. A opet, nije tražila puno. Samo još jedan susret i možda jedan ukradeni poljubac. „Samo želim da se privijem uz njega i da osetim kako miriše“, rekla je čežnjivim glasom.

Rođaka Fibi je u velikoj ženskoj torbi krila isečak iz njuhempširskih novina. Pored kratkog članka se nalazila fotografija na kojoj je njen lekar primao neku nagradu. Fibi je priznala Eriki daje usred noći često sedela budna i zurila u tu fotografiju. Dok su njen muž i četvoro dece spavali, ona je gledala u njega i plakala.

„Reci mi“, upitala je, „da li misliš da treba da pošaljem to pismo?“

„A šta ako taj muškarac odbije tvoju ponudu?“ upitala je Erika. „To bi ti sigurno teško palo, jer bi se osećala odbačeno. Ili, još gore, šta ako njegov odgovor bude pozitivan? Šta bi to otkrilo o njegovom karakteru?“

„Znam šta hoćeš da kažeš“, odgovorila je Fibi. „Samo sam to morala da čujem od nekog sa strane.“

Dok su napuštale botaničku baštu, Erika je gurala dečja kolica.

„Uopšte ne bi verovala koliko se često takve stvari dešavaju između budućih majki i njihovih lekara,“ rekla je rođaka Fibi. „Jedna gospođa iz komšiluka takođe se zaljubila u svog doktora. A i moja najstarija sestra je imala slično iskustvo.“

Čekaonica je bila puna. Mlada astmatičarka u poodmakloj trudnoći šištalala je na jednoj od stolica. Vilica joj je bila obešena, kao da se borila za vazduh. Erika je pažljivo osmotrila dame koje su se okupile na tom mestu, od mladih dvadesetogodišnjih žena koje su očekivale prinovu do vremešnih udovica obučениh u crnu svilu. Zaintrigirana Fibinom pričom, upitala se koliko je tih pacijentkinja potajno gajilo nežna osećanja prema doktoru Ravelu.

Neko bi trebalo da napravi operu o tome, pomislila je. Istog časa je zamislila harem soprana i mecosoprana koji se njišu na pozornici. Neke od izvođačica bi se previjale od porođajnih bolova dok bi druge pisale strasne poruke svom doktoru. *Ženski lekar*, tako bi opera mogla da se zove.

Krišom se osmehnula, kao da je bila upućena u tajnu koja je većini žena iz te čekaonice bila uskraćena. Jednog dana bi mogla da zamoli Ravela da joj ispriča kakva su bila njegova iskustva po tom pitanju.

Dok je sedela u čekaonici, Ravel je dvaput projurio pored otvorenih vrata. Tog dana je nosio kravatu boje ruže. Kada ju je konačno primetio, zastao je kao ukopan, uhvativši se za dovratak. „Erika! Nisam vas danas očekivao.“

Doktor je zahtevao da na svake dve nedelje proveri otkucaje bebinog srca. Odmah ju je poveo niz hodnik. „Jeste li osetili kako se beba pomera?“ Kada je klimnula glavom, oči su mu zablistale od ushićenja.

Jednog jutra kada je Piter ustao iz postelje, spremajući se za posao, zalutali zraci sunca su obasjali njegovu nagu siluetu dok je prolazio ispred prozirnih zavesa. Imao je izdužen trup i tako mišićavu zadnjicu da je odmah poželeva da spusti ruke na nju.

Šta bi se desilo da je zaista otišla u Firencu ili Milano? Dok je to planirala, uopšte se nije usuđivala da razmišlja o tome kako bi njeno telo moglo da izdrži bez njega.

Magdalena je tvrdila da žene koje su makar samo jednom iskusile fizičku intimnost više nisu mogle da se odreknu tog užitka.

Ne ustajući iz kreveta, posmatrala je kako Piter zakopčava štofane pantalone sa tankim prugama. Nag do pojasa, nadvio se nad komodom kako bi naškrabao neki podsetnik. Leđa su mu podsećala na mrežu vitkih lepo oblikovanih mišića. Erikine usne su se izvile u osmeh. To je bio njen muškarac. Njen ljubavnik. Druge žene su mogle da se dive njegovim brkovima ili žutosmeđim cipelama od teleće kože koje je kupio u Londonu, ali je ona imala pravo da učini ono što nijedna druga nije mogla: da ustane iz kreveta, da mu pride otpozadi i da mu zarije zube u rame kao da grize jabuku. Mogla je još tog trenutka da prisloni nos uz njegovo meso i da ga omiriše, samo ako je želela.

Probudila se usred noći, pitajući se šta ju je navelo da se prene iz sna. Ležala je na krevetu, zureći u pomrčinu, a onda je osetila. Osetila je kako nešto klizi kroz meku vodu u njenoj utrobi.

Čak i u tim besanim noćnim satima više nije bila sama. Nežno je spustila šake na stomak. Meškoljenje tog malog nepoznatog stvorenja delovalo je tako utešno. Još nikad nije imala nekog ko je tako istrajno bio sa njom, čije je prisustvo bilo tako nečujno i prema kome je osećala takvu bliskost.

Raširila je prste, pokušavajući da oseti nežno talasanje ispod šaka. Svoje dete je poznavala samo po tom nepredvidivom podrhtavanju u utrobi. Još uvek nije poznavala ni njegovo lice ni njegov pol ni njegov glas. Samo je to blago komešanje moglo da joj nagovesti prisustvo tog tajanstvenog stvorenja.

Jedne večeri u Magdaleninom salonu, dok je Erika držala privatni *recital* pred uskim krugom prijatelja, svileni nabori njene grimizne haljine su počeli da se pomeraju. Došlo joj je da zastane u pola arije, da se sagne ka svom stomaku i da prosikće: „Pazi šta radiš! Ne sada!”

Pa ipak, kada se takve stvari sagledaju iz perspektive celokupnog ženskog života, to su zaista bili retki meseci. Zato je naredila sebi da obrati pažnju na svaki mogući detalj. Jednog jutra se, uživajući u čudu koje joj se dešavalo, opružila na naslonjači pored prozora svoje spavaće sobe. Nedugo pre toga izašla je iz kade.

Svetlost se razlila preko njene nage kože kada je razmakla rubove kućne haljine i zagledala se u horizont svog stomaka. Morala je dugo da čeka pre nego što se nešto pomerilo. Predeo oko pupka je počeo da podrhtava. Šta je bio uzrok tome? Udarac male pesnice? Ili sićušnog stopala? Posmatrala je obrise stomaka koji su podsećali na krivulju zemaljske kugle. Ti pokreti su mogli da se posmatraju samo iz retrospektive,

kao kada neko stoji na polju i shvati da je nad njim sevnuo beličasti plamsaj munje tek kada on nestane sa neba.

Tada se nešto zakotrljalo, kao lopta ispod prekrivača. Dah joj je zastao u grudima. To je bila glava. Ljudska glava, u njenoj utrobi. Srce joj je poskočilo od zaprepašćenja. A tada je glavica nestala ispod prekrivača. Tokom čitave trudnoće nije je ponovo ugledala.

Što se ticalo bebinog pola, uživala je u misterioznosti i bilo joj je drago što nije znala da li je nosila dečaka ili devojčicu. Dok je ranije razmišljala o tome, često je čeznula da ima devojčicu sa kojom bi mogla da podeli sve svoje tajne, ali otkako je ostala trudna, počela je da veruje, možda zato da bi se pripremila i za tu mogućnost, da zapravo nosi sina. Zamišljala je kako posle kupanja prislanja nos uz njegovu vlažnu slankastu kosicu i kako ga nosi od sobe do sobe, umotanog u čiste meke pelene. Kako je vreme odmicalo, njene vizije su postale tako upečatljive da se upitala da li će biti razočarana ako joj doktor Ravel nakon porođaja u naručje stavi devojčicu. „Ali gde je moj sin? Ja sam očekivala sina!”

Ipak je bilo bolje što nije znala. Tako su obe mogućnosti ostajale otvorene. Da je unapred znala, sigurno bi se izgubio bar deo draži.

I zato je tokom trudnoće naučila da oboje jednako zavoli. I svog izmaštanog sina i svoju izmaštanu kćer.

Negde u sedmom mesecu trudnoće, preko lica doktora Ravela je prešla tanušna senka zabrinutosti.

Nežno je dodirnuo Erikin stomak i slegnuo ramenima, kao da u pitanju nije bilo ništa važno. Krenuo je preko ordinacije, ali je ponovo zastao, kao da još uvek nije bio siguran. „Dajte da vas ponovo izmerim.” Od prethodne kontrole dete koje je nosila uopšte nije poraslo.

„Ako je stvarno tako kao što kažete...” Ravel je sumnjičavo zastao.

Spustio je dlanove na njen stomak i pažljivo ga opipao, kao da mesi testo. „Rekao bih da beba ima oko dva i po kilograma, mada se to ovakvim pregledom ne može precizno ustanoviti.” Čelo mu se namreškalo od brige a između obrva su mu se pojavila tri duboka useka.

Rekao je Eriki da svakog dana treba da beleži koliko se puta beba po-merila u svakom satu. Mada doktor nije glasno izrazio svoju strepnju, ona je znala da je beba mogla da oslabi, da zaostane sa rastom, pa čak i da premine u majčinoj utrobi.

Kada se vratila kući, otišla je pravo u svoju sobu i zaključala vrata. Skinula je odeću i prišla velikom ogledalu. Zagledala se u svoj stomak, pokušavajući da zamisli kako je

unutra moglo da stane čitavo ljudsko biće. Potom se opružila preko kreveta, zauzevši pozu koja je podsećala na polumesec. Podigla je bluzu i sačekala da beba počne da se meškolji. Sada kada je porasla, njeni pokreti su postali drugačiji. Valjali su se poput talasa, sporiji i nekako promišljeniji. Naslanjajući dlanove na svoju glatku kožu, raširila je prste koji su postali senzitivni kao prsti slepog čoveka koji iščitava tekst na Brajevoj azbuci. Pokušala je da zamisli šta je njeno dete u tom trenutku radilo. Primetila je kako sićušna peta (ili možda sićušna pesnica?) kruži oko njenog pupka, ali čim je dodirnula to malo koščato ispupčenje, želeći da ga uhvati, taj deo bebinog tela je ponovo zaronio ispod površine.

„Kažete, dvadeset pokreta u jednom satu?“ zamišljeno je prozborio Ravel. „To je veoma dobro. Da ste registrovali samo tri pokreta, ili manje, tek onda bismo imali razloga za uzbunu.“

Kako su dani odmicali, dete je postajalo sve živahnije, što je Erika doživela kao ogromno olakšanje. Pedeset osam pokreta za sat vremena. Čak pedeset osam!

Kada je ušla u deveti mesec, doktor Ravel je došao da je pregleda kod kuće. „Nemate razloga za brigu“, rekao je, osmotrivši njene beleške. „Samo beba koja dobro napreduje može da bude tako živahna.“

Opružena preko japanskog kreveta od bambusa, Erika je podigla bluzu i otkrila nabrekli stomak. Prizor koji je ugledao naterao je doktora Ravela da je tako snažno stegne da su joj kukovi gotovo poskočili sa dušeka. „Vi uopšte ne nosite *tako sitnu* bebu“, ushićeno je rekao, ne sklanjajući ruke sa njenog trbuha. Lice mu se naprasno ozarilo, kao da je hteo da poviče *Eureka, ovde sam nešto otkrio!* Njegove oči, tamne poput očiju muškaraca sa kairskih bazara, gledale su pravo u nju. Dodir njegovih šaka bio je čvrst i samouveren. Ravel se uopšte nije snеbivao da svojim snažnim dlanovima energično opipa to nevidljivo detešće, za razliku od nje i Pitera koji su se jedva usuđivali da ga dodirnu, plašeći se da bi mogli da ga povrede.

Doktorovo lice se nadvijalo nad njom, blistavo kao sunce. U šakama je držao čitavo telo njenog deteta, čitav njen stomak. Ushićen svojim otkrićem, delovao je kao da bi još istog časa mogao da izvuče to malo već potpuno formirano detešće iz njene utrobe. On je bio zaslužan što se to dete začelo. Mogao je slobodno da ga uzme i da ga oseti - njeno dete, središte njenog univerzuma, srž njenog bića.

„Ova bebica ima bar tri kilograma“, veselo je objavio. „Pre nekoliko nedelja nisam mogao da budem tako siguran, ali sada jesam. *Sve ovo* je beba. Beba zauzima praktično čitav stomak.“

Dok je opipavao bebu, trudila se da se ne obazire na nežne glatke pokrete njegovih ruku. Glava mu je bila sentimentalno nagnuta u stranu. Ali ne zato što mu je ona bila omiljena pacijentkinja, brže-bolje se podsetila, već zato što je bila žena u devetom mesecu trudnoće, žena koja je nosila dete koje je već bilo spremno da izađe napolje. Ravel je sigurno smatrao da je ta dirljiva nežnost predstavljala završni blagoslov koji je ginekolog trebalo da pruži svojoj pacijentkinji. Ipak, izraz na njegovom licu je toliko podsećao na ono posesivno očinsko divljenje koje je Piter pokazivao još od samog početka trudnoće, na opčinjenost muškarca koji se rastapao od miline dok se nadvijao nad nabrekli stomakom koji je podsećao na pun mesec, da se nije usuđivala da dublje razmišlja o tome. Taj čovek je sigurno imao na stotine pacijentkinja, opomenula je sebe. I sigurno je svaku od njih zasipao jednakom ljubavlju i brižnošću dok je opipavao njihovu još nerođenu decu.

Uprkos tome, želela je da bar po nečemu bude posebna u njegovim očima. „Moj muž predlaže da nekom prilikom dođete kod nas na večeru, pre nego što se porodim“, rekla je. „Da li vam odgovara sledeći četvrtak?“

„Četvrtak mi savršeno odgovara.“

Međutim, Ravel se narednog četvrtka tako dugo zadržao u domu jedne porodilje da su morali da odlože večeru. Kada je nešto pre deset konačno stigao pred njihov prag, izvinjavajući se i otresajući sneg sa čizama, oko sebe je širio miris zimske svežine a dugmići na njegovom kaputu su škripali od mraza. Kada je skinuo šešir, kosa mu je bila spljoštena a pogled iznuren.

„Erika bi mogla nešto da nam otpeva“, predložio je Piter, „dok sluge ne podgreju večeru.“

Kada su ušli u muzičku sobu, Erika je upitala Ravela: „Koliko žena porodite u toku jedne godine?“

„Mislite, u prošeku? Rekao bih negde oko stotinu.“ Ravel se spustio na stolicu, tako izmoren da se činilo da bi svakog trenutka mogao da zadrema. Kada mu je Piter dodao čašu sa portom, otpio je nekoliko žednih gutljaja.

Piter je seo za klavir i spustio prste na dirke. „Mocart je napisao ovu ariju pre nego što je napunio dvadeset godina“, objasnila je Erika, smestivši se pored svog supruga. Kako je trudnoća odmicala, ustanovila je da je pritisak koji je beba stvarala u njenom stomaku podupirao dijafragmu, čineći njen glas još snažnijim, što je bio fenomen koji su iskusile i druge operne pevačice. Arija koju je odabrala bila je milozvučna i jednostavna kao uspavanka.

Ridente la calma nell' alma Neka se mir digne i razgali
si desti, mi dušu,
Ne resti un (piu) segno di sdegno sve dok bes i strah iz nje
e timor.... ne odagna...

Dok je pevala, Ravel je naglo okrenuo lice ka zidu, šakom zaklonivši oči. Erika se upitala da li je zaspao ili ju je i dalje slušao.

„Hvala vam“, rekao je kada se arija završila. Obrisao je suze sa lica, nasmejavši se vlastitoj slabosti. Piter se takođe nasmejao Ravelovom emotivnom izlivu, dok se Erika samo smerno osmehnula. Ravel je umorno odmahnuo glavom, kao da je ta kratka pesma, nakon celodnevnog mahnitog jurcanja od vrata do vrata, predstavljala dragoceni kutak mira i utehe.

Kada je služavka konačno servirala večeru, podgrejano svinjsko meso je bilo suvo i blago prepečeno, ali je Ravel uprkos tome zdušno prionuo na jelo, kao da su to bili prvi zalogaji koje je tog dana stavio u usta.

„Kada se naše dete rodi“, prozborio je Piter sa svog mesta, „sešću i napisaću pismo. Medicinska zajednica mora da sazna za uspeh koji ste postigli u našem slučaju. Pre nego što smo došli kod vas, obratili smo se za pomoć čak četvorici lekara, od kojih su dvojica bili specijalisti za bračnu plodnost. A vi ste prvi postigli zadovoljavajuće rezultate.“

Ravel je spustio čašu sa portom i prislonio servijetu uz usta, osetivši kako mu obrazi bukte. Odlučno je odmahnuo glavom i podigao ruku u znak protesta.

Tada se oglasio telefon i Erika je poskočila na stolici, upitavši se da li će zvonjava probuditi slugu koji su već otišli na počinak.

„Poziv za doktora Ravela“, objavila je služavka koja je servirala večeru.

Ravel uopšte nije okusio pitu sa orasima koja je bila spremljena u njegovu čast. Na brzinu je navukao kaput i strčao niz zaleđeno stepenište, hitajući ka Bojlston stritu, gde ga je čekala još jedna trudnica koja je bila nadomak porođaja.

POSLEDNJE NOĆI u GODINI, kada su počeli Erikini trudovi, telefon u ordinaciji doktora Ravela je zvonio i zvonio. Unutra je vladao mrkli mrak, ako se izuzme snop svetlosti koji je ulična lampa bacala kroz prozor, obasjavajući zeleni upijač na radnom stolu. Zvonjava telefona je odjekivala kroz pomrčinu, ali je niko nije čuo.

„Zvao sam ordinaciju, ali se niko ne javlja“, rekao je službenik iz centrale uspaničenom Piteru. „Proveriću da li je u stanu.“

Kada ni to nije uspeo, telefonista je rekao: „Pokušaću da ga pronađem u bolnici.“

„Doktor Ravel se i dalje ne javlja“, začuo je Piter nešto kasnije. „Možda bi trebalo da pozovem njegovog mladog asistenta, doktora Markama?“

Ravelu niko nije mogao da uđe u trag zato što je u to vreme, prijatno iznuren i zadovoljen, ležao u krevetu svoje ljubavnice. Telo mu je od glave do pete bilo obliveno znojem. Amanda je prislonila usne na njegove grudi, još jednom ga poljubivši, i zahvalno ga potapšala po intimnom delu tela.

Njen muž je te večeri otišao u klub, kako bi sa svojim prijateljima dočeka novu godinu ločuci viski i igrajući vist. Amanda je bila sigurna da se neće doteturati kući pre tri ili četiri ujutru. Nakon prošlogodišnjeg dočeka u klubu spremačica je u ranim jutarnjim satima ušla unutra i zatekla dvojicu muškaraca kako nepomično leže na podu, pijani kao letve. Jedan od njih je bio gospodin Džordž Eplton, Amandin suprug. Služavka ih je par puta ćušnula metlom, sve dok nisu počeli da se bude, a onda je rekla: „Gospodo, treba da vas je stid!“

Amanda je već imala odraslu decu koja su živela na drugom mestu. Sluge su takođe bile na dočeku tako da su ona i Ravel mogli da uživaju u miru koji je retko kad vladao u kući koju su sada napustili svi osim njih dvoje. Ravel je, za svaki slučaj, poneo svoju crnu lekarsku torbu. Ako neko zalupa na zaključana vrata, mogli su da kažu da je Amanda pozvala doktora Ravela zato što je iznenada dobila nepodnošljive grčeve u stomaku.

Naslanjajući glave na meke jastuke, osluškivali su škripu koraka koji su promicali preko trotoara od cigle. Nedavna oluja je promenila pejzaž Bek Beja tako da su krovovi bili prekriveni debelim slojevima snega, a isprepletene grane bršljana su poput lepršavih belih mreža visile na crvenim fasadama od cigle. Ljudi koji su se zatekli na ulici su se veselo hvatali za ruke i pevali pesmu *Za dobra stara vremena*, u čast nastupajuće nove godine.

Ravel je ustao iz kreveta, navukao pantalone i košulju i čučnuo pored prozora, vireći kroz zavesu iza koje se pružao čaroban prizor obasjan svetlošću uličnih fenjera. Amanda je kleknula pored njega, umotana u toplu kućnu haljinu, i naslonila bradu na prozorski sims. Šćućurili su se jedno pored drugog poput dvoje dece koja očarano posmatraju zimski pejzaž. Na uzanom travnjaku koji se pružao duž središnjeg dela Komonvelt avenije neko je napravio ogromnog snežnog zmaja i ofarbao njegovo izduženo telo zelenom prehrambenom bojom. Duž zmajeve kičme visile su ledenice koje su podsećale na preteče bodlje.

„Čudesno, zar ne?“ prošaptala je Amanda. „Juče sam gledala kako ga prave.“ Pod svetlošću ulične lampe, kosa joj se presijavala poput mraza koji se sakupljao u uglovima prozora. Ravel nikad pre toga nije spavao sa ženom čija je kosa bila tako seda, ali mu to nije smetalo. Amandini dodiri su i dalje bili puni strasti a noge duge i jedre kao dva vitka stabla.

Tada su začuli neku lupu. Zvuk je dolazio odozdo. Neko je stajao pred vratima Amandine kuće, iz sve snage lupajući zvekirom od kovanog gvozda. Lupanje je bilo tako uporno da je Ravel skočio na noge. Počeo je uspaničeno da prikuplja čarape, prsluk, tregere, razdvojivu kragnu i manžetne, na brzinu se oblačeći i vezujući cipele.

Počelo je, naprasno je shvatio. Sigurno je to bilo u pitanju. Niko od Amandinih slugu, pa čak ni njen muž, ne bi tako lupao. Ne tako mahnito i neumoljivo. („Ako Erika fon Kesler dobije porođajne bolove“, naložio je doktoru Markamu, „smesta mi javi. Moja kućna pomoćnica će znati gde sam.“ Kada je Ravel šmugnuo kod Amande, njegova služavka je još uvek bila u gradu tako da joj je ostavio poruku na jastuku, obavestivši je gde može da ga pronade.

Pete su mu jedva dodirivale stepenike dok je jurio ka prizemlju, u pravcu buke.

Njegova služavka je stajala pred Amandinim pragom, sa sedom kosom koja je provirivala ispod vunenog šešira i rumenim promrzlim prćastim nosom. „Doktor Markam vas je zvao nekoliko puta“, rekla mu je. „Nisam videla poruku na jastuku sve dok nisam krenula na spavanje.“

Zajedno su ušli u kočiju. Konji su zastali pred njegovom kućom kako bi služavka izašla napolje, a Ravel je nastavio dalje. Dah mu je bio isprekidan a nervi uzdrhtali. Kolena i ramena su mu poskakivali dok je kočija jurila preko kaldrme. Šta ako se Erika već porodila, uspaničeno je pomislio. Kako je mogao da napravi takvu ludost? Otkud mu samo ideja da tu noć, noć koja je bila tako važna za sve njih, provede u Amandinoj postelji? Šta ako je beba izgledala isto kao on i ako se svi, još onog časa kada prekorači

prag, zapilje u njega, otvorenih usta i sablaznutih lica? Šta ako ne bude uspeo da sakrije svoju izdaju?

Kroz prozor kočije mogao je da vidi ledenice koje su svetlucale na drveću. Roditi se u trenutku u kome su se sretale stara i nova godina, u toj svečanoj noći prožetoj svežinom koja je krepila um i podsticala krvotok, to je sigurno bilo srećno znamenje.

Koliko je još minuta ostalo do ponoći, upitao se. Zavukao je ruku ispod prsluka i shvatio da njegov sat nije bio tu.

Srce mu je zadrhtalo od strepnje. Tako brzo je napustio Amandinu spavaću sobu da nije stigao da proveri da li je pokupio sve svoje stvari. Te večeri je skinuo svoj džepni sat sa lanca, nameravajući da ga spusti na stočić pored kreveta kako bi povremeno mogao baci pogled na njega. Sat je ležao na njegovom dlanu onog trenutka kada ga je Amanda zaskočila otpozadi i oborila ga na dušek. Nije se sećao gde je završio posle tog prepada.

Šta ako ga njen muž pronade? Šta ako ga napipa bosim stopalom dok se bude uvlačio među izgužvane čaršave? Gospodin Džordž Eplton bi sigurno zbacio posteljinu sa kreveta i zaplenio okrugli srebrni džepni sat. Uključio bi malo električno svetlo i odmerio težinu svog trofeja u stisnutoj pesnici. Ispitao bi rimske brojeve koji su pokazivali sate i okrenuo časovnik na drugu stranu, spazivši na poledini Ravelove inicijale izgravirane srebrnim filigranskim slovima.

„Okreni se“, viknuo je kočijašu.

Kada je mahnito zakucao na vrata svoje služavke, ispod njih se još uvek nazirala tanušna pruga svetlosti. „*Moraš da se vratiš nazad i da zatražiš da ti vrate moj sat*“, zadihano je rekao.

Služavka je istog časa sve shvatila. Ponovo je navukla čizme i pokupila svoj muf, šešir i vuneni kaput. Ako se na vratima ne pojavi gospođa Eplton već neko drugi, služavka treba da objasni da je doktor te večeri došao da ukaže medicinsku pomoć gospođi Eplton i da je kod nje slučajno zaboravio sat. Pošto je žurio na jedan porođaj, sat mu je bio neophodan kako bi mogao da meri vreme između kontrakcija. Dok joj je izdavao uputstva, služavka je delovala pospano. Ravel je u glavi istovremeno čuo glas koji je izdavao žustra uputstva Amandi Eplton: *Pretraži čitavu sobu, prevrni čak i tepih. Skini čaršave sa kreveta i dobro ih protresi. Ne smeš da ostaviš ni najmanji dokaz koji bi mogao da pobudi njegovu sumnjičavost, čak ni da se mrtav pijan stropošta u krevet!*

Služavka je sedela pored njega dok je kočija menjala pravac i vraćala se nekoliko blokova unazad, ka Amandinoj kući. Kada se kočijaš parkirao iza ugla, Ravel je ostao unutra, čekajući da služavka obavi svoj zadatak i proklinjući svaki minut koji mu je taj previd oduzeo.

Kućna pomoćnica se u tren oka vratila nazad, kao da je Amanda stajala pored vrata, čekajući da joj uruči sat. Ravel je zahvalno prikačio sat na lanac i čušnuo ga u džep. „Pozovi doktora Markama“, rekao je služavki kada se kočija ponovo zaustavila pred njegovom kućom, „i reci mu da sam krenuo.“

Piter je delovao iznureno kada se pojavio pred vratima. Na sebi je imao prugasti pedantno vezani kućni mantil i papuče od ovčije kože. „Konačno ste stigli“, rekao je, razvukavši usne u iskrivljen osmeh. „Doktor Markam kaže da su trudovi još uvek u ranom stadijumu. Rekao mi je da malo odremam, ali mi to baš ne ide od ruke.“

U kući je bilo neobično tiho. Sluge su pre nekoliko sati otišli na doček i većina se još uvek nije vratila sa proslave. Kada su se popeli na sprat, Piter i Ravel su se privremeno razdvojili. Piter se povukao u spavaću sobu, koja se nalazila malo dalje niz hodnik, a Ravel je krenuo kod porodilje.

Pre nego stoje ušao u mračnu odaju u kojoj gaje čekala Erika, svratio je do kupatila kako bi obukao čistu košulju koju je poneo u torbi. Tog jutra je skratio nokte, zbog čega ih je temeljno izribao četkom, koristeći tinkturu zelenog sapuna. Potoni je spustio šake u činiju sa alkoholom kako bi ih dezinfikovao.

Doktor Markam, dvadesetšestogodišnji muškarac vižljastog stasa i dečakog lica, otvorio je vrata kupatila i ušao unutra da se posavetuje sa Ravelom. Mlađi lekar je govorio napetim šapatom - ili bar nečim što je trebalo da podseća na šapat jer su iz njegovog glasa povremeno izbijali oštri uspaničeni tonovi. Vrata su bila odškrinuta i Ravel je bio siguran da je Erika, koja je ležala samo nekoliko koraka dalje, mogla jasno da razabere njegovo preplašeno mrmljanje.

„Pre pola sata sam imao otkucaje srca“, rekao je doktor Markam, „a sad mi se čini kao da sam naprasno ogluveo. Ne mogu ama baš ništa da čujem. Ni ja, ni babica.“

Ravel se mahnito progurao pored njega. Kravata mu je preletela preko ramena kada je utrčao u mračnu sobu i zatekao Eriku kako leži na boku. Babica i doktor Markam su uključili sva električna svetla koja su mogli da pronađu. Erika se okrenula na leđa i zagledala se u tavanicu, sa stoičkim izrazom na licu.

„Mislim da sam malopre osetila neko pomeranje“, rekla je. „Gde?“ upitao je Ravel. „Gde ste osetili to pomeranje?“ Erika je pokazala na područje u blizini bedrenjače. Ravel je prslonio stetoskop uz njen nabrekli stomak i podigao laktove, prebacujući instrument sa jedne na drugu stranu i pomno osluškujući. Već mesecima je bez ikakvih problema mogao da uhvati otkucaje srca. Svakog bogovetnog puta. Pre samo dva dana je obavio pregled baš tu, u toj sobi, na tom krevetu, i tada je odmah začuo željene zvuke,

brze i postojane otkucaje koji su podsećali na fijukanje biča koji prolazi kroz vodu. Ali ovog puta nije čuo otkucaje. Nije čuo ama baš ništa.

Podigao je pogled ka tavanici i zatvorio oči. Tako snažno se ugrizao za donju usnu da je pomislio da će je raskrvariti.

Odsečno je odmahnuo glavom. *NEĆU da obavim carski rez*, pomislio je. *Neću to da uradim ako nema znakova srčane aktivnosti.*

Strgao je stetoskop sa vrata i bacio ga na sto. Usta su mu bila puna pljuvačke a lice zgrčeno od bola, ali je brzo naterao sebe da se uspravi i pribere. Približio je pete, znajući da je morao da odiše smirenošću i samouverenošću. „Mislim da treba da nastavimo sa porođajem“, izjavio je. „1 to prirodnim putem.“

Babica je prislonila prste na usta, pokušavajući da priguši jecaje. Markam se ćutke okrenuo na drugu stranu. Ramena su mu podrhtavala, što je ukazivalo da je i on plakao. Samo u Erikinim očima nije bilo suza. I Ispravila se u sedeći položaj, pribrana i dostojanstvena, i zagledala se pravo u Ravela. Lice joj je bilo tako tužno da je Ravel odmah shvatio i la joj je bilo jasno da se desilo ono čega su se svi pribojavali. „Pozovite mog supruga“, rekla je.

Markam je otišao po Pitera.

Kada je Piter privukao stolicu i seo pored kreveta, Erika ga je nežno uhvatila za ruku. „Rodicu ti drugo dete“, rekla je. „Obećavam.“

Piter je zabacio glavu i zaurao kao ranjena zver, nateravši Ravela da zadrhti kao da je taj krik izašao iz njegovih grudi.

„Bolje da ih ostavimo nasamo“, rekao je Markamu i babici. Zajedno su izašli u hodnik, ali je Ravel odmah pohitao jedan sprat niže, ka Piterovoj biblioteci. Ušao je unutra i okrenuo ključ, želeći da bar nakratko bude sam.

Zagledao se kroz prozor, u ostrva snega na zavejanim krovovima. I ,ed se caklio na ulici. Pre samo devet godina radio je na bostonskoj akušerskoj klinici, u vreme kada je tamo bio izvršen prvi carski rez. Carski rez je i dalje predstavljao redak i rizičan zahvat. A, osim toga, kakvoj je svrsi on trebalo da posluži u Erikinom slučaju? Prošlo je dosta vremena otkako su poslednji put čuli otkucaje srca. Dete je sigurno bilo mrtvo. A on je već pričinio dovoljno štete, zar ne? Zar je Eriku trebalo da izlaže još većim mukama i riziku od infekcije? Zar je trebalo da kasapi njenu matericu očajničkim a možda čak i ubistvenim hirurškim rezom, povrh svega što je već učinio? Bio je siguran da će Erika preživeti normalan porođaj. Dete je bilo dovoljno sitno. Ravel sebe nije smatrao religioznim čovekom ali, dok je zurio kroz prozor, mogao je sve da vidi. Sve je bilo bistro i prozirno poput ledenog vazduha koji je prožimao tu prvu noć nove godine. Te

večeri mu se obratio sam Gospod, pruživši mu svoj komentar o onome što je uradio. Presuda je bila apsolutna i neporeciva. Niko, a pogotovo ne žena koja je ležala na spratu i koja će se još mnogo sati mučiti kako bi iz svoje utrobe izbacila preminulo dete, nije smeo da otkrije kakva je bila njegova uloga u onome što se desilo te noći.

Kada se vratio nazad, Erika je i dalje sedela na krevetu. Soba je bila obasjana oštrom električnom svetlošću. „Kada se ovo završi, hoću da vidim bebu“, rekla mu je. „Ne pokušavajte dajte sakrijete od mene.“

Bio je iznenađen čvrstinom njenog glasa i činjenicom da je čak i u takvom trenutku uspela da zadrži kontrolu nad sobom. Drugim pacijentkinjama bi u takvoj situaciji morao odmah da da sredstvo za smirenjeAdrijen Makdonel

kako bi mogle da nastave sa porođajem. Ali Erika nije čak ni zaplakala. Za to je sigurno bila zaslužna dugogodišnja pevačka obuka. Ona je morala da nauči da ukroti i vatru i čelik pre nego što bi izašla na pozornicu.

„Dajte mi nešto“, rekla je Ravelu. Činilo se da su se porođajni bolovi, u metežu koji je zavladao, privremeno obustavili. „Uradite šta god treba da se ovo obavi što brže i bezbolnije.“

Ravel je pružio ruku ka lekarskoj torbi. Laknulo mu je što je konačno mogao da se usredsredi na nešto što je bilo izvodljivo. Kako bi podstakao trudove, dao joj je dozu *ergota*, ali ne preveliku, kako kontrakcije ne bi dostigle galopirajući tempo. Kada su se trudovi nastavili, babica mu je dodala plitku široku čašu. Ravel je u nju ubacio lopticu vate natopljenju hloroformom i rekao Eriki da stavi čašu preko usta i nosa. Eriki su ruke ubrzo klonule i ona se ponovo naslonila na jastuke. Čaša se skotrljala sa kreveta i pala na pod pre nego što je babica stigla da je uhvati.

Trudovi su potrajali još punih osamnaest sati. Svanuo je dan, a potom se ponovo spustila noć. Kad god bi Erika osetila nov nalet gorućih bolova, koji je nastupao tako naglo kao da joj je neko kresnuo šibicu o repnu kost, pozvala bi nekog od njih - babicu, Pitera ili Ravela - tražeći da ponovo natope vatu ili maramicu hloroformom kako bi mogla da udiše njegova isparenja. Ako bi zadremala između kontrakcija i ako bi prošlo previše vremena, goruća šibica se pretvarala u buktinju koja joj je razdirala utrobu.

Doktor Markam je žurno nastavio dalje, kako bi pomogao da na svet dođu druge žive bebe, ali Ravel nijednog trenutka nije napustio kuću.

U pola osam uveče, prvog dana nove 1904. godine, Ravel je babici dao znak da je kucnuo čas da beba izađe napolje. „Dorsalni položaj“, rekao je.

Pomogli su Eriki da se okrene na leđa i da nasloni pete na dasku u podnožju kreveta. Ravel je zavrnuo rukave iznad laktova.

„Klešta?" upitala je babica.

„Ići ćemo sa plitkim zahvatom", odgovorio je on.

„Uradite ono što morate", zavapila Erika, nemoćno ispruživši ruke ka njemu pre nego što se stropoštala na jastuke.

Lice svakog od prisutnih bilo je ozbiljno i dostojanstveno dok je Ravel pažljivo manevrisao, okrećući i naginjući ramena i glavu dok je izvlačio ramena i glavu deteta.

Šta su videli, upitala se Erika. Sićušnog demona? Čudovišnu zbrku organa i udova? Kako je izgledalo to stvorenje koje je umrlo još pre nego što je napustilo njenu utrobu? Nekoliko trenutaka niko nije ispustio ni najmanji zvuk.

„Mala devojčica", prozborio je Ravel bezizražajnim glasom.

Piter je zastao pored Erikinog ramena. „Ima tvoj nos", rekao sa primesom zadivljenosti u glasu.

To joj je pružilo tračak nade. Možda će ugledati srećno živo dete koje podseća na bilo koje drugo novorođenče, bez bilo kakvih zastrašujućih detalja. Tiho su preneli bebu do suprotnog ugla, gde su je umotali u belo ćebence. *Oh, donesite je ovde*, pomislila je Erika. *Dajte je meni*.

„Evo, pogledajte je. Prava lepotica, zar ne?" prozborila je babica, spuštajući zamotuljak sa bebom u Erikino naručje.

„Pogledaj te uvojke. I ti imaš takve", rekao Piter. „I ti i tvoj brat."

Naravno, devojčica je bila mrtva. *Mrtva*, pomislila je Erika. *A opet, ima tako slatko lišće i savršeno oblikovano telo, baš kao i sve bebe koje sam do sada videla*. Beba nije ispuštala ni glasa. Glavica joj je bila mokra od plodove vode, a tamne kovrdžice prilepljene uz kožu. Ispod čvrsto zatvorenih očiju su bila iscertana dva duboka tamna polumeseca. Nos je imao visok pravilan greben i zaokrugljene nozdrve, baš kao i Erikin. Ravel je izuzetno vesto uspeo da navede bebu da izađe iz materice. Glava sićušne devojčice se odlikovala čudesnom simetrijom. Erika na njoj nije primetila bilo kakve tragove lekarskih instrumenata.

„Bila je tako ljupka, zar ne?" prozborila je.

Erika je o svojoj kćeri već govorila u prošlom vremenu, verovatno pokušavajući da se distancira od tragedije. U belom ćebencetu je još uvek bila zatočena toplina novorođenčeta. Bebini zgrčeni prstići su delovali tako debeljuškasto i sočno da je Erika gotovo mogla da oseti njihovu slatkoću.

Kada je Ravel rekao Eriki da će morati daje zašije, Piter je uzeo bebu u naručje i izašao sa babicom. Ravel i Erika su bili potpuno sami dok je provlačio konce poput iskusnog krojača, dovršavajući posao.

„Oprostite mi“, prozborila je Erika.

Ravel je umočio šake u posudu sa karbolnom kiselinom, obavljajući završnu dezinfekciju. Zadržao je prste nad posudom, čekajući da se rastvor ocedi. „Tražite da ja vama oprostim?“ upitao je.

„Da mi oprostite što je isprva nisam želela“, odgovorila je Erika. „Kasnije jesam. Svim srcem sam je želela.“

„Naravno“, rekao je Ravel. Glas mu je bio dalek, a lice bezizražajno dok je napuštao sobu.

Kada se Piter vratio, on i Erika su neko vreme ostali nasamo sa bebom. Odmotali su ćebence, spustili svoju devojčicu na dušek i nemo se zagledali u nju. Koža joj je još uvek bila topla od Erikinog tela. Glavica joj se nagnula unazad, a ustašca se otvorila, otkrivajući crvene desni. Pogledom su ispitivali njena savršena zaobljena ramena i kremastu supstancu duž levog uha. Negde u tom sićušnom telu je sigurno postojala i minijaturna materica, mesto namenjeno za odrastanje beba koje se nikada neće roditi. Njihova ćerka nikada neće iskusiti takav trenutak.

„Mislim da nije patila“, prozborio je Piter. „Deluje tako spokojno.“

Bebine oči su bile skrivene u dubokim tamnim dupljama. Kada bi ih otvorila, razmišljala je Erika, sigurno bi bile krupne. Želela je da sazna koje su boje bile, ali je beba delovala tako spokojno da nije imala srca da palcem podigne maleni kapak. Nije želela da joj remeti počinak.

Ni ona ni Piter nisu zaplakali dok su je posmatrali. Zato što im je srce bilo puno strahopoštovanja. Kako su minuti prolazili, devojčicine savijene nožice i ručice su počele da bivaju sve hladnije i stegnutije. Tačkice krvi na njenoj slepoočnici su se već osušile.

Neko je zakucao na vrata. „Želite li još malo da ostanete sa njom“, upitala je babica, „ili mogu da je uzmem?“

„Možete da je uzmete“, odgovorila je Erika.

Bebina koža je već postajala modričasta, a Erika je želela da je zapamti kao toplo, gotovo živo stvorenje. Sićušne pesnice su već počele da se stežu, poprimajući čvrstinu kamena. Nije želela da posmatra kako to maleno telo postaje sve kruće i hladnije.

Pošto nisu unapred odlučili kako će je nazvati, Piter je u tom trenutku odabrao ime koje mu je delovalo najprikladnije. „Zbogom, Dorabela“, nežno je rekao.

„Zbogom, Dorabela“, ponovila je Erika. Dorabela. To je bio lik iz jedne Mocartove opere koja je pala u zaborav zato što je bila proglašena nemoralnom. Dorabeline arije su bile praktično nepoznate, a opet čudesno lepe.

Pre nego što je predala bebu babici, Erika je savila glavu i poljubila njene sićušne tabane.

Ravel je čekao u privatnoj biblioteci, među kavezima sa Piterovim udavom, papagajem i tukanom. *Donesite mi bebu*, rekao je babici, *kada Piter i Erika završe*.

Babici je objasnio da je želeo da pregleda novorođenče.

Čim je izvukao bebu iz Erikine utrobe, Ravel je primetio da je devojčica imala usta njegove majke. Njegova majka je umrla kada je imao devet godina i njena usta su predstavljala jedini deo njenog tela koji mu je ostao urezan u sećanju.

Dok su ljudi obilazili oko kovčega u kome je bilo izloženo njeno telo, Ravel je upitao oca: „Mogu li da ostanem?“

„Ako se budeš dolično ponašao“, odgovorio je njegov otac.

Njegov mladi brat, koji je počeo da se vrpolti i da plače, bio je smesta odveden u drugu odaju. Ravel nije želeo da se i njemu desi ista stvar. Čila vo popodne i dobar deo večeri proveo je u gotovo nepomičnom položaju, ne dopustivši sebi da ispusti čak ni najmanji jecaj. Ucveljeni rođaci i prijatelji, a naročito dame, povremeno su zastajali sa strane, diveći se ilečaku koji je tako dostojanstveno sedeo na stolici.

Tako je dobar.

Pravi mali džentlmen.

Besprekorno vaspitano dete.

Bilo je i onih koji ništa nisu govorili. Suze su im blistale na košcatim licima dok su zavlačili ruke u džepove i vadili sklopljene maramice, prislanjajući ih uz oči. Neki bi ga u prolazu pomazili po kosi, a jedan stariji čovek mu je krišom dao šećerlemu, pokušavajući da ga uteši.

U jednom trenutku, kada su rastuženi posetioči nakratko prestali da pristižu (da li je to bilo u vreme večere?), ostao je sam sa svojom majkom. Krenuo je preko sobe i zastao ispred kovčega. Kako bi je bolje video, popeo sa na tapacirano jastuče na kome su ljudi klečali dok su se molili. Tako je bio viši. Balansirajući na jastučetu, spustio je dlanove preko njenih sklopljenih šaka, primetivši da joj je telo bilo hladno.

Nadvijajući se nad majčinim kovčegom, pažljivo je osmotrio njeno lice. Bila je obučena u haljinu od tamnog baršuna sa belom čipkastom kragnom. Ruke su joj bile sklopljene preko grudi, a prsti isprepleteni. Izdužena srcasta gornja usna bila joj je

mesnatija od donje, a krajevi usana izvijeni. Znao je da će kovčeg uskoro biti zatvoren i iznet iz kuće i zato je želio da što duže ostane pored nje i da zapamti svaku crtu njenog lica.

Savio se preko kovčega, najdublje što je mogao, i prslonio svoje usne na njene, razmišljajući da će verovatno biti poslednji koji ju je poljubio.

Tada je babica zakucala na vrata biblioteke. Pružila je bebu Ravelu i ponovo se udaljila, diskretno zatvorivši vrata.

Ravel je krenuo ka turskoj sofa, spustio se pored toplog kamina i položio devojčicu preko svojih butina. Nadvio se nad njom, tako blizu da joj je gotovo dodirivao lice.

Bebine grudi su bile posute crnim i plavim tačkicama, što su bili očigledni znaci hipoksije. Dete je umrlo boreći se za vazduh u materici. Ali zašto? Da li se beba na samo nekoliko minuta previše iskrenula na jednu stranu? Da li se vrpca previše zategnula? Stotinama puta je prisustvovao porođajima kada su bebe dolazile na svet sa pupčanom vrpcom obmotanom oko vrata - labavo obmotanom, kao što je bio slučaj i sa ovom bebom - ali je većina njih uspela da preživi.

Piter i Erika će ga uskoro zasuti pitanjima, a on neće znati šta da im odgovori.

Bebina kosica se osušila otkako je izašla iz vlažne materice, a njene zamršene lokne su, pod svetlošću vatre iz kamina, imale kestenjasti odsjaj, baš kao i Erikina kosa. Ravel je ispružio ruke, približivši devojčicu vatri. Njena koža je u tren oka postala toplija i gipkija, kao da je naprasno oživela.

Nežno je opipao njene sićušne pete i protrljao njenu kremastu usnu resicu između palca i kažiprsta.

Znao je da je babica stajala u hodniku, nestrpljiva da što pre obavi svoju dužnost. Sigurno je očekivala da on svakog časa izađe. Savio je glavu i prslonio svoje čelo uz čelo sićušne devojčice. I, baš kao što je uradio one davne noći kada je imao devet godina, poljubio je ta mala srcasta usta, usta svoje majke, u znak oproštaja.

KADA JE DOKTOR OTIŠAO kući, bilo je pola dvanaest. Babica je unela po-služavnik u istu onu spavaću sobu u kojoj se Erika porodila. Erika je na poslužavniku ugledala pečenu piletinu, pire krompir, slatki zeleni grašak i kiflice sa puterom. Već punih trideset sati ništa nije stavila u usta.

„Hrabro ste se držali“, rekla je babica. „Ali sada bi bilo bolje da sebi dopustite da se isplačete.“

Kako je to čudno zvučalo. *Ja sam ona koja plače na pozornici i koja jeca u kadi*, pomislila je Erika. Ali u tom trenutku uopšte nije osećala poriv da zaplače. Podigla je bata i zarila zube u hrskavu aromatičnu kožicu, izgladnela poput žene koja se, bauljajući na šakama i kolenima, izvukla iz grada pod opsadom. Žudela je za svakim gutljajem mleka i svakim zalogajem hrane koja će joj povratiti snagu i pomoći joj da uspostavi onaj stari normalni poredak.

Oko ponoći je stigla druga bolničarka. Krevet je bio presvučen svežim čaršavima. Erika je pod nogama osećala hladan dodir uštirkanog platna. Bolničarke su rekle Piteru da bi bilo bolje da njegova supruga le noći spava sama, kako ništa ne bi remetilo njen oporavak. Zato se Piter spustio do svoje biblioteke i stropoštao se na sofu, gde je uskoro zadremao.

Nova crnokosa bolničarka se nadvijala nad Erikom, masirajući joj stomak. „Doktor vam je prepisao sedativ“, rekla je. „Ako ga želite.“

„Ne treba mi“, odgovorila je Erika. Kada je bolničarka otišla povukla je vrpce na lampi i isključila svetlo. A potom je naterala sebe da utone u san. Adrijen Makdonel

Negde oko tri ujutru je otvorila oči. U sobi je vladao mrkli mrak. Odmah se setila bebe koja je preminula još pre nego što je ugledala svetlost dana.

To dete joj je bilo bliskije od bilo koga na svetu. Spavalo je odmah ispod njenog srca. Setila se kako isprva uopšte nije želela tu bebu i došlo joj je da brižne u plač. Ali, pošto u tom trenutku nije imala snage da razmišlja o tome, samo je sklopila kapke i nastavila da spava.

RAVEL JE, ZUREĆI KROZ staklo na kuhinjskim vratima, primetio svoju gošću još pre nego što je zastala pred pragom. Na sebi je imala elegantno skrojenu kostim purpurne boje, a plava kosa joj je bila gurnuta ispod oboda šešira. Karolina Farkar je nosila torbu punu ponuda - šeri, baget koji je ispekao njen francuski kuvar, *stilton* sir, sušene kruške i kajsijske. Ravel nije video Karolinu punih šest meseci, još od one letnje noći kada je banula u njegovu ordinaciju.

„Amanda mi je rekla da ste vrlo utučeni“, prozborila je. „Nisam došla ovde da bih izigravala Madam de Pompadur. Došla sam kao stara prijateljica.“

Zato ju je pustio da uđe u stan. Na nogama je imao vunene čarape, jer su mu se čizme još uvek sušile pored vatre. Krenuo je preko sobe i ponovo se spustio na svoju kožnu fotelju. „Došla sam“, objasnila je Karolina, „zato što brinem za vaše duševno stanje.“ Spustila je torbu na okrugli sto od hrastovine i počela da vadi namirnice. Izlomila je baget na krupne komade i premazala *stilton* preko hleba, pripremajući mu jednostavan obrok.

„Ne morate da mi pričate o tom slučaju“, rekla je. „Znam da Amandi ništa niste hteli da otkrijete.“

Spustila je tanjir i čašu serija ispred njega, ali on uopšte nije takao ni hranu ni piće.

„Šta god da se desilo“, nastavila je Karolina, „ne smete da svaljujete krivicu na sebe. Svi znaju da dete ili majka mogu da umru na porođaju. Svaki lekar izgubi ponekog pacijenta.“ Spustila se za hrastov sto i nasula sebi čašu serija. „Možda je u pitanju bila neka mlada majka“, natuknula Adrijen Makdonel

je, otpivši pozamašan gutljaj. „Zar stvarno mislite da ste mogli da je spasete?“

Ravel je u mislima bezbroj puta premotao ono što se desilo te noći, ali mu se i dalje činilo da nije postojao način da iz Erikinog tela izvuče živo dete. Pa ipak, i dalje je nastavljao da okrivljuje sebe.

Samo da to veče nisam proveo u Amandinoj postelji... Samo da nisam zaboravio taj glupi izgravirani džepni sat... Te prekorne reči su mu neprestano odzvanjale u glavi. Ali čak i dajte ranije stigao u Erikinu spavaću sobu, kao što je doktor Markam učinio, bio bi potpuno nemoćan da spasi svoje rođeno dete. To je bilo najstrašnije od svega.

Ponekad se dešavalo da se porođaj završi smrtnim ishodom. Dovoljno često je viđao takve stvari. Čak i dajte on bio tamo umesto Markama, i da je na svakih dvadeset ili

trideset minuta rutinski proveravao stanje novorođenčeta, otkucaji dečjeg srca bi uprkos tome zamrli, naglo i potpuno neobjašnjivo.

Još niko nije uspeo da izmisli instrument koji bi tokom porođaja mogao da upozori lekara da su otkucaji dečjeg srca počeli da jenjavaju. Nijedan lekar nije mogao da napravi prozor na trudničkom stomaku i da zaviri u matericu kako bi primetio bebu u presudnom trenutku kada bi napravila fatalan okret i kada bi pupčana vrpca počela da se zateže oko njenog vrata; ili u trenutku kada bi mala još nerođena devojčica iznenada zgrabila vrpcu svojom sićušnom pesnicom, presekavši dotok vazduha koji ju je održavao u životu. Jednom prilikom je iz materice izvadio dete koje je stezalo pupčanu vrpcu između svojih sićušnih desni, kao da ju je žvakalo. U takvim slučajevima beba je mogla da se uguši u materici u roku od tri minuta, pre nego što otvori oči i ugleda beli svet.

Ravel je duboko u sebi priželjkivao da je mogao da se vrati u tu noć i da prisloni uho na Erikin pupak, držeći skalpel pri ruci i napeto iščekujući taj presudni trenutak kada su otkucaji bebinog srca počeli da se gube. Ali je njen porođaj trajao punih dvadeset sedam sati, a nijedan doktor nije mogao toliko dugo da osluškuje svaki otkucaj srca. Učinio je sve što je bilo u njegovoj moći, a opet... Karolina je naherila glavu i zagledala se u njega, pokušavajući da mu izmami bar neku reč.

„U pravu ste“, konačno je prozborio Ravel. „Nikoga nisam mogao da spasem.“

„Ali *zašto* onda...? Znam da je strašno prisustvovati takvim stvarima, ili vam to sigurno nije prvi put. Košmarna sećanja će se postepeno raspi šili. Jesam li u pravu?“

Ravel je odsečno zaklimao.

Karolina je prekorno začkiljila očima. „Pogledajte samo na šta ličite“, prošaptala je strogim tonom. „Niste se čak ni očešljali. To uopšte podseća na vas.“

Ustala je i prstima mu doterala kosu, a potom se vratila na svoju stolicu. Podigla je čašu i promućkala šeri, diveći se njegovoj prozirnosti.

Ravel je olabavio kravatu i skinuo je sa vrata. Potom je skinuo uštirkanu manžetnu i kragnu i spustio ih na policu iznad kamina. Reči su mu zaškripale u grlu, ali ih je uprkos tome izustio. „Uopšte ne mogu da vam opišem“, utučeno je rekao, „koliko mi je ovih dana teško da prisustvujem normalnom porođaju. Da u rukama držim živu bebu.“

Karolina se preneraženo zagledala u njega. „Pod hitno morate da se odmorite. Možete da odete do Kejp Koda, ili čak da otplovite za Baden-Baden. Morate nešto da preduzmete kako biste se oslobodili tih strašnih osećanja. Kako ćete da se bavite svojim poslom ako se to tako pogubno odražava na vas?“ Spustila je čašu i prekrstila ruke, prekorno zavrtevši glavom.

Ravel je zatvorio oči, pomislivši da bi mu prijao takav predah. Opružio se preko kožnog kauča i naslonio noge na debeli naslon.

„Stvarno ne shvatam“, promrmljala je Karolina, „da možete da budete lako ranjivi i tako istraumirani nakon svega što ste do sada videli. Nakon koliko godina i tolikog iskustva.“ Mada Ravel uopšte nije okusio baget premazan *stilton* sirom, Karolina je odlučila da mu servira još jednu od dakonija iz svog asortimana. Iz torbe je izvukla valjkasti bostonski crni lileb i isekla nekoliko debelih kriški, koje je potom premazala krem sirom i posula iseckanim urmama.

Koliko je vremena prošlo otkako je poslednji put nešto pojeo, upitala ga je.

Ko zna koliko sati, priznao je Ravel, što ju je navelo da mu ponudi nešto slađe i primamljivije. Ravel je konačno prihvatio krišku hleba sa melasom koju mu je pružila. Zario je zube u hleb poput izgladnelog dečaka. Kada je progutao poslednji zalogaj, olizao je tragove sirupa i komadiće urmi sa palca i kažiprsta.

Karolina se osmehnula i ispružila ruke, spremajući se da majčinski privije njegovu glavu uz svoje grudi. Skliznula je pored njega, opruživši se preko kožnog kauča. Kada se licem priljubilo uz njenu bluzu, udahnuo je blago nagoreli miris sveže ispeglane uštirkane tkanine. Kosa joj je bila bleđožuta, kao unutrašnjost ananasa. Na trenutak je zatvorio oči i prepustio se njenom zagrljaju, zamišljajući da se Erika privija uz njega, da se Erika skriva iza tih zavodljivih ženskih oblina i slapova plave kose.

A tada se naglo otrgnuo iz njenog stiska i skočio na noge. „Karolina“, promućao je. „Stvarno ne mogu. Ne smem to da dopustim.“

Rumena i usplahirena, Karolina se pridigla sa kauča. Naslonila se na zid i prostrelila ga ozlojeđenim pogledom. Ravel je znao da je ima mnogo muškaraca koji bi potpisali kapitulaciju već pri samom pogledu na njenu lepotu. Možda je on bio jedini koji ju je do sada odbio? Lagana kiša je lupkala po prozorima. Karolina je zgrabila svoj kaput i zaparala vazduh vrškom kišobrana, izjurivši u noć.

„Znači, Karolina ti je bila u poseti?“ upitala je Amanda Eplton. „Rekla mi je da je svratila.“

Ravel ništa nije odgovorio. Amanda je marširala kroz njegov stan, pažljivo osmatrajući makramu koja je bila okačena iznad vrata, hrastov sto sa nogarama u obliku šapa i debeljuškaste jastuke koji su bili bačeni preko kreveta.

„Kaže da brine za tebe“, nastavila je Amanda, „ali mislim da to nije jedini razlog.“

Ravel je slegnuo ramenima. Amanda nije tražila da joj polaže račune. Staviše, činilo se da ju je čak zabavljala pomisao da je Karolina bila tu. Uključila je staklenu *bordo*

lampu i odmakla se za par koraka, zadivljeno osmotrivši boje koje su se presijavale poput dragog kamenja - tirkizno-plave i narandžaste nijanse i tamnoljubičastu boju grožđa iscrtanog na svetlucavom staklu. Upitala se da li je Karolina primetila tu lampu. I da li je Ravel svojoj gošći objasnio da je tu stvarčicu dobio na poklon baš od Amande?

Kada ga je poljubila, na njenim usnama je osetio ukus prkosa koji prethodne nedelje nije primetio. Obavila je noge oko njegovog tela i privila se uz njega sa takvom mahnitošću kao da su bili sparing partneri. Možda je ispod oka ispitivala susedni jastuk, tražeći na njemu otiske koje je ostavila glava druge žene. Ali, čak i da je nešto sumnjala, to je samo raspirilo njenu pohotu.

„Sigurno sve odreda žude za tobom“, promrmljala je. „Mislim, tvoje pacijentkinje.“

„Čisto sumnjam.“ Njena opaska ga je naterala da prasne u prigušen smeh.

„Spavaju sa svojim muževima, ali misle na tebe.“

„Moje ime ih podseća samo na muke koje su doživele na porođaju“, odgovorio je Ravel. „I zato se nadaju da pred svojim pragom nikad više neće ugledati moju mračnu siluetu.“

Nakon toga Amanda je počela sve češće da dolazi. Imala je ključ od Itana, tako da Ravel nije mogao da predvidi da li će ga već čekati umili a kada se nakon završenog radnog dana popne uza stepenište. Jedne večeri se vratio kući i zatekao je kako sedi na njegovoj kožnoj fotelji. Na sebi je imala samo korset koji je bio toliko stegnut da se činilo da će joj se grudi rasprsnuti i razliti se preko gornje ivice.

„Čini mi se da čekam već vekovima“, rekla je.

„Za manje od sat vremena moram da obavim jedan porođaj“, slagao je Ravel. „Samo sam svratio kući da na brzinu pojedem par svinjskih odrezaka.“

Amanda ga je zgrabila za tregere, počevši da ih skida sa njegovih ramena.

„Zar nisi čula šta sam ti rekao?“ Ravel je nestrpljivo odgurnuo njene ruke. „Nemamo dovoljno vremena.“

Amanda je ustuknula, očigledno povređena njegovim odbijanjem. „Postala sam ti dosadna, zar ne? Sigurno ti smetaju moje godine.“

„Godine nemaju nikakve veze s tim.“

Jednog ponedeljka uveče, u vreme kada je Amanda obično dolazila kod njega, šetao je ulicama Bek Beja sve dok nije postalo previše kasno da bi ona mogla i dalje da ga čeka. Kada bi se spustio mrak, ulični prolaznici su postajali nepoznati, a nizovi kuća sa osvetljenim prozorima podsećali su na pozorišne kulise. Niko ga nije primetio dok je koračao duž uzanog travnjaka koji je delio Komonvelt aveniju. Dok je prolazio pored Piterovog i Erikinog doma, usporio je korak i zadržao dah, posmatrajući petospratno

zdanje sa svetlucavim prozorima. Na trećem spratu je spazio Piterovu siluetu, u blizini kaveza sa tukanom. Piter je podigao lakat i ispružio ruku, pozivajući pticu da sleti.

Ravel nije želeo da neko stekne utisak da ih špijunira. Išao je lagano, ali nijednog trenutka nije zastao. Bilo mu je žao što je bila zima a ne leto. Da je bio jul, njihovi prozori bi bili otvoreni i možda bi kroz njih začuo titraje njenog glasa.

Dragi Hartli, napisao je te večeri prijatelju iz detinjstva koji je imao plantažu kokosa u blizini južnoameričke obale. Možda ću u novembru prihvatiti tvoj odavno upućeni poziv daposetim tvoj deo sveta. Moja profesija nije uposlednje vreme donela mnogo tuge i strašno mi je teško da se otrgnem od patnje kojoj sam prisustvovao. Osim toga, potrebe izvesnih pripadnika nežnijeg pola mogu silno da iznure muški duh...

Tada je neko zalupao po staklu na zadnjim vratima. Spustio je penkalo, podigao pogled i primetio kako mu Karolina Farkar domahuje sa druge strane. Ona nije imala ključ i nije je video još od one večeri kada ga je nahranila crnim hlebom sa melasom i seckanim urmama. Brzo je spustio glavu, prešavši pogledom preko ispisanih pasusa i zažalivši što se okrenuo ka vratima i što ga je ona primetila. Zašto nije navukao za-vesu preko stakla?

Karolina je primetila kako Ravel okleva, očigledno ne želeći da je pusti unutra. Takođe je primetila da nije uzvratio na njen osmeh i da je naglo spustio glavu, što ju je samo nateralo da još snažnije zalupa.

Ravel je konačno ustao da joj otvori. Čim je otključao vrata, ona se postrance progurala kroz uzani otvor, okrznuvši ga svojim telom. Primetio je kako otvara usta, spremna da izbljuje svoju srdžbu.

„Prvo si odbio mene, a sada i Amandu.”

Ravel je prošao prstom ispod kravate, uzdržavši se od bilo kakvog odgovora.

Čuo je kako joj vazduh zastaje u grudima između dva napeta razjarena udaha. Počela je da maršira po sobi, a onda se naglo ukopala u mestu. „Imaš neku drugu, zar ne?” Besno je spustila dlan na izbočeni kuk. „Da to možda nije ona pevačica koju smo prošlog proleća čuli u palati gospođe Gardner? Sećam se kako si pojurio ka službenom izlazu kako bi mogao još malo da piljiš u nju.”

Ravel je zaprepašćeno oborio pogled. Raširenim prstima je protrljao lice, kao da je od nečega pokušavao da se očisti. „Da budem iskren, voleo bih da u ovom periodu svog života budem potpuno sam. I da neko vreme ostanem u celibatu.”

„Ti da ostaneš u celibatu?” prezrivo je odbrusila Karolina. „Sudeći po onome što sam čula od Amande, čisto sumnjam da ćeš dugo izdržati.”

U DANIMA KOJI su usledili nakon rođenja i smrti njenog detešceta, Erikin um je bio preplavljen sećanjima koja su se širila poput vatre na noćnom nebu. Te slike su gorele u njenim snovima i budile je dok se mesec još uvek nadvijao nad gradom. Pred njenim očima se iznova i iznova odvijao isti košmar - trenutak kada je mladi vižljasti lekar strgnuo ste-loskop sa ušiju, izjavivši da je sigurno ogleveo; zvuk Ravelovih koraka na stepeništu; kravata koja se poput izduženog jezika obavila oko Ravelovog vrata kada je uleteo u njenu sobu.

U mislima je ponovo videla lice male devojčice i umorne polumesece koji su se urezali ispod njenih zatvorenih očiju tokom tog predugog dana u koji je stalo i njeno rođenje i njena smrt. Sećala se kako se bebina glava nemoćno savila unazad i kako su se njene sićušne sočne usnice razdvojile.

U Piterovom sećanju su plamteli slični prizori, što ga je gonilo da iz noći u noć zaštitnički svija ruke oko Erikinog tela. Kad god bi se izvukla iz kreveta, istog časa bi se prenuo iz sna, a njegove ruke bi automatski krenule za njom. „Gde ideš?” zabrinuto bi upitao.

„U kupatilo”, odgovarala je Erika. „Samo idem u kupatilo.”

Druge noći nakon porođaja, kada su se njene oči otvorile u pomrčini, Erika se uspravila u postelji, prenuta osećajem koji njeno telo nikada pre toga nije iskusilo. Mleko je šikljalo iz njenih bradavica a beličaste kapljice su joj se slivale niz stomak i podlaktice. Čaršavi su bili natopljeni mlekom. Opipala je nakvašena mesta i liznula prste, ustanovivši da je tečnost imala čudan ukus - lepljiv i sladak.

Povukla je lanac i uključila lampu koja je stajala pored kreveta. Potom je probudila Pitera, znajući da će on biti jednako zadivljen tim prizorom Adrijen Makdonel

kao i ona. „To je mleko”, rekla je, zureći u bradavice koje su izgledale kao da plaču. Bele kapljice na njenom telu su se presijavale pod svetlo šću lampe.

Grudi joj još nikad nisu bile tako zrele i tako ogromne. Mogla je se zaposli kao dojilja. „Hoćeš da probaš?” upitala je Pitera.

Preko njegovog lica je prešla senka radoznalosti. Jednim prstom obrisao neprozirne kapi sa njene ruke i probao njihov ukus. „Sladunjavo”, rekao je.

Tata joj je došao u posetu dok su sećanja na porođajne užase još uvek bila sveža i ona ga nije poštedela nijednog detalja. Njen otac ju je pa žljivo saslušao, sa istim onim nežnim interesovanjem koje je ispoljavao prema svojim pacijentima.

Magdalena ju je takođe posetila, noseći u rukama buket gladiola, kutiju sa čokoladnim bombonama i najnoviju Karuzovu ploču koju je gotovo odmah spustila na gramofon. Magdalena nikad nije rodila dete. Kad god bi Erika pokušala da joj predoči svoju patnju, ona bi je prekinula nekom zabavnom anegdotom.

„Jesi li čula da je plemenita Neli Melba tužila jedan dnevni list zbog toga što je objavio lošu kritiku njenog nastupa?“ upitala je Magdalena. „Moram priznati da je ovog puta imala dobar razlog. Ispostavilo se da su te novine objavile kritički prikaz nastupa koji je bio otkazan. Kritičar je unapred napisao tu groznu recenziju!“

Erika je jedva uspevala da se usredsredi na Magdalenine reči. *Kako Magdalena može da priča o tako tričavim stvarima?* pitala se u sebi. *Zar ona ne shvata daje pre samo dva dana mrtva beba bila izvučena između mojih nogu i otrgnuta od mog tela?* Misli su joj je i dalje bile preplavljene tim slikama tako da u svom umu nije mogla da napravi mesta za bilo šta drugo.

Među strašnim sećanjima i maglovitim slikama koje su zaposele Erikine misli neprestano i nezaboravno je provejavao lik doktora Ravela. Bar hiljadu puta je videla kako crte njegovog lica postaju sleđene od šoka dok je uletao u sobu, pogleda uprtog ka njenoj postelji. Kada je privila toplo umotano dečje telo uz svoje grudi i kada je očajno promrmrljala: „Ah, bila je tako ljupka“, Ravel je bez reči izašao napolje, jer nije imao snage da prisustvuje tom prizoru.

On nije postao ginekolog zato da bi iz ženskih utroba izvlačio mrtve pomodrele bebe. Pošto ga je poznavala, pretpostavljala je da se nakon joga vratio kući, spustio se na ivicu kreveta i povio glavu, skrušeno nado nivši laktove na kolena.

Sledećeg jutra je veoma rano došao u njenu sobu i zagledao se u naučene zastore. *Za dva meseca ću vas ponovo pregledati*, rekao je, sa gotovo očinskom brižnošću. *Do tada će stvari postati jasnije, pa ćemo moći da razgovaramo o koracima koje treba da preduzmemo u budućnosti.*

Erika se čitavog života pitala kako su se žene osećale dok su prolazile kroz trudnoću i porođaj i sada je konačno dobila odgovor. Iz njene utrobe je izašlo savršeno formirano dete. To ju je donekle utešilo - spoznaja da je u njenom telu uspela da se razvije bebica koja je imala sve i lelove koje je jedno novorođenče trebalo da ima.

Bilo je to pravo čudo, uprkos činjenici da devojčica nije preživela. Beba je bila tako ljupka i savršena. Šta je onda nedostajalo? Takva pitanja su je opsedala kad god bi izašla u šetnju i ugledala roditelje koji su spokojno gurali dečja kolica kroz botaničku baštu. Šta je bila ta tajanstvena sila koja je njihovu dečicu podsticala da dišu i da se vrpolje? Devojčica koju su ona i Piter začeli izgledala je potpuno isto kao ti mališani, ali u njoj nije bilo ništa više života nego u kineskoj porcelanskoj figurici sa crnom prašnjavom kosom koja je stajala na polici kamina.

Samo tri nedelje posle porođaja Erika je zastala ispred visokog ovalnog ogledala, prebacujući ružičastu traku oko struka. Struk joj je bio jednako uzan kao i ranije. Možda je trebalo da pronade utehu u tome. Njena devojčica je bila milostiva prema njenom telu. Neko ko je nije poznavao nikada ne bi mogao da nasluti da je bila u drugom stanju.

Sada je ponovo mogla da rezerviše kartu za Italiju. („Dobila si novu šansu“, rekla joj je Magdalena. „Zašto je ne bi iskoristila? Treba samo da podigneš jedra i da zaploviš preko okeana.“) Tokom porođaja, kada je prvi put shvatila da beba verovatno nije živa, tokom nekoliko sramnih sekundi bila je preplavljena nečim što je podsećalo na olakšanje zato što se na iznenađan i gotovo volšeban način ponovo domogla slobode za kojom je toliko žudela. Ali je olakšanje potrajalo samo tih nekoliko sekundi.

A sada, kada u njenoj utrobi više nije bilo deteta koje je omelo njene planove, Erika uopšte nije mogla da razmišlja o Italiji. Osećala je samo pustoš i šok, kao da je bila napastvovana. Sudbina ju je na najsuroviji način lišila onoga što joj je podarila, potpuno je izbacivši iz ravnoteže. Znala je da nikad više neće moći da se oseća kao prava žena, sve dok ponovo ne bude dobila ono što joj je bilo oduzeto.

Sada je samo želela - strasnije i očajnije nego što je ikada išta želela - da krene ispočetka i da sve propisno obavi. Znala je da je negde duboko u sebi imala snage da to učini. Osećala je da bi, samo ako dobije još jednu šansu, sve moglo da ispadne kako treba. Kako je mogla da se posveti bilo čemu drugom dok ne dovrši ono što je započela, dok iz njene utrobe ne izađe zdravo, živo i nasmejano dete?

Dok se spuštala niz Komonvelt aveniju, šest blokova od svoje kuće, zastala je na uzanom pojasu smrznute zemlje preko puta Ravelove ordinacije, zavideći ženama koje su se vrzmale ispred ulaza.

Bilo je neumesno da bane u njegovu ordinaciju, jer je njen pregled bio zakazan tek za nekoliko nedelja.

Kada se vratila kući, sela je za klavir i počela da peva Šubertovu kompoziciju *Vilinski kralj*, iznova i iznova, kao žena koja je izgubila zdrav razum, dok su joj prsti galopirali preko dirki poput pastuva koji se po mrkloj noći probijao kroz oluju. Pevala je o strahu deteta koje je išlo u susret razjapljenim čeljustima smrti. Toliko puta je ponovila tu tragičnu pesmu da je očekivala da sluge banu u muzičku sobu i da je odvuku od klavira, ali niko nije intervenisao. Svirala je i pevala sve dok je glasne žice nisu izdale i dok joj ramena nisu klonula od iscrpljenosti.

Možda je bog bio veliki umetnik koji je smišljao zaplete u životima ljudi, pomislila je. Možda će, kada joj starost donese dublju i jasniju spoznaju, shvatiti zašto je to moralo da se desi. Ali je sada mogla samo da nagađa. *Možda će ta tragedija oplemeniti moj glas i moju umetnost*, rekla je sebi kada je konačno sklonila prste sa dirki od slonovače. U tome je bila najveća ironija: za jednog umetnika su čak i najteža i najbolnija iskušenja mogla da se pretvore u dar.

18

ČETVORICA MUŠKARACA SU ČEKALI na pločniku ispred Ravelove ordinacije dok se on vraćao sa još jednog porođaja. Bilo je nešto posle sedam ujutru i Ravel je imao još pola sata do početka radnog vremena. Nameravao je da se popne do svog stana i da se na brzinu presvuče pre nego što kucne čas da primi prvu pacijentkinju. Nadao se da će stići da pojede jednu lepinjicu sa medom, da spusti glavu na naslon kožne fotelje i da bar nakratko zatvori oči.

Međutim, čim je ugledao čudnu četvorku ispred svoje ordinacije, shvatio je da nešto nije u redu. Jedan gospodin je podigao štap i pokazao na Ravela, a ostala trojica - svi u crnim kaputima i sa crnim cilindrima - munjevito su okrenuli glavu. Razdvojenih stopala i ruku prebačenih iza leđa, isprečili su se pred njim. Iz usta su im izbijali beličasti kolutovi pare koji su podsećali na vatru koja je kuljala iz čeljusti aždaje.

Sva četvorica su imali držanje ljudi koji su bili svesni svog značaja i društvenog položaja. Šeširi i rukavice su im bili u besprekornom stanju, a iz vlažnih kaputa je izbijao miris prvoklasne vune. Najstariji od njih, ćelav muškarac koji je bio nadomak šezdesete, imao je drhtave ruke. Izgledao je kao čovek koji je očajnički žudeo za pićem koje bi mu primirilo nerve. Ravel je u njemu prepoznao Džordža Epltona, Amandinog

muža, mada mu on nikada pre toga nije delovao tako neuravnoteženo i tako bolesno. Činilo se da bi mu još više pozlilo čim bi pogledao u Ravela. Pored njega je stajao mlađi muškarac zalizane kose, koji je streljao Ravela razjarenim pogledima, uopšte ne pokušavajući da prikrije pretnju koja mu je zračila sa lica. To je bio muž Karoline Farkar.

„Doktore Ravele?“ Najviši od četvorice muškaraca se ustremio ka njemu. „Želimo da popričamo sa vama.“

Ravel je otključao ulazna vrata i poveo ih kroz praznu čekaonicu ispunjenu ustajalim vazduhom. Njegova pomoćnica još nije stigla. Dok je prilazio svom stolu, pokazao je ka čiviluku i tri stolice koje su bile poredane duž zida. Ponudio je da donese još jednu stolicu kako bi sva četvorica mogli da se smeste.

„Hvala, ali nema potrebe“, odgovorio je visoki gospodin. „Nemamo nameru da se dugo zadržavamo.“ Potom mu je objasnio da je advokat i da je muškarac sa njegove leve strane zet guvernera savezne države Masačusets. „Došli smo ovde zbog stvari koja je od velikog ličnog značaja za sve nas. Supruge svih nas su svojevremeno bile vaše pacijentkinje.“

„Zato imamo osnovanog povoda da vas optužimo da ste u više navrata pokušali da zavedete suprugu gospodina Farkara“, nastavio je advokat gotovo svečanim tonom. „Mada je Karolina Farkar odolela vašem udvaranju, stiće se utisak da ste se na istovetan način poneli i prema supruzi gospodina Epltona. Štaviše, gospoda Eplton priznaje daje podlegla pred vašim nasrtajima.“

Gornja ivica Ravelove kragne je već bila natopljena znojem, ali se on nije usuđivao da izvadi maramicu i da obriše potiljak. Samo je stajao pred njima, ne progovarajući ni reči. Nije napravio ni najmanji pokret.

Advokat je nastavio da govori dok je muž Karoline Farkar odsečno klimao glavom, ne skidajući pogled sa Ravelovog lica, zadovoljan što su tog drznika uspeali da sateraju u škripac. Očigledno je smatrao da je to što mu se ukazala prilika da bane u tu ordinaciju i da posmatra reakciju optuženog predstavljalo delimičnu kompenzaciju za uvredu koju mu je Ravel nanео.

Koliko je dugo ta četvorka tog jutra vrebala ispred njegove ordinacije, upitao se Ravel.

Još pre nego što mu je advokat predočio mere koje su nameravali da preduzmu Ravel je mogao da predvidi apsolutne i neumoljive posledice njihove optužbe. Odmah mu je bilo jasno da je taj jutarnji prepad predstavljao samo početak. Čuo je samo nasumične reči i fraze koje je advokat izgovarao strogim suvoparnim tonom: *istraga...*

cenzura... komisija za ginekologiju i akušerstvo... Američko medicinsko udruženje... ukidanje dozvole za rad... mogućnost zakonskog gonjenja...

Još istog časa je video kako pacijenti navrat-nanos napuštaju njegovu čekaonicu. Čak i kad bi njegove pacijentkinje želele da mu ostanu lojalne, njihovi muževi bi im izričito zabranili da se ikada više skinu pred njim.

Čak i kad bi se preselio u drugi grad ili državu, ne bi uspeo da pobegne od osвете pravednika na tako visokim položajima.

Preteča četvorka je napustila ordinaciju baš kada su prve pacijentkinje počele da pristižu. Dok su prolazili kroz čekaonicu, muškarci u crnim kaputima su ih osmotrili zabrinutim sažaljivim pogledima - kao da nisu mogli da podnesu pomisao da bilo koja žena, makar još samo tog dana, bude prepuštena Ravelovoj brizi.

Kada je ostao sam, Ravel se stropoštao na stolicu, okrenuvši se ka prozoru i zagledavši se u nebo. Boje su počele da blede i da se mute pred njegovim očima. Koliko god da su ga ti muškarci prezirali, oni nisu mogli čak ni da naslute najveći prestup koji je počinio. Ali ga je bog već kaznio zbog toga.

Odmah je pretpostavio da je Karolina, a ne Amanda, nahuškala tu ldku na njega. Karolina je bila žena koja je sejala pustoš oko sebe i Ravel je znao da se neće zaustaviti sve dok ne ubaci buktinju kroz prozor njegove ordinacije.

Amandina iskrenost je oduvek predstavljala rizičan faktor. Ona naprosto nije umela da laže. Kada se suočila sa svojim suprugom i grupom inkvizitora u crnim kaputima, nije imala drugog izbora nego da im kaže istinu.

Dragi Hartli... Ravel je u mislima već započinjao novo pismo za svog prijatelja. Molim te da zaboraviš na ono što sam napisao u prethodnom pismu, kako na jesen nameravam da te posetim, zato što se lako može desiti da me još ranije vidiš na svom ostrvu i svojoj plantaži. Otkako sam ti poslao ono pismo, moj život se okrenuo naopačke. Moja lekarska karijera se neočekivano okončala. Što pre moram da započnem nov život, što dalje od ovog mesta i ove profesije.

19

VAZDUH U BERBERNICI JE bio prožet nesumnjivim znacima muškog prisustva - ostrim mirisom kubanskih cigara, ruma i losiona za brijanje. Peškiri su bili pažljivo prebačeni preko muških odela, poput velikih belih portikli. Piter je uživao u atmosferi prisnosti

koju je osećao kad god bi kročio na to mesto. To nije bio samo lokal gde su se muškarci okupljali zbog brijanja koje je koštalo petnaest centi. To je bilo mesto koje je bilo intimnije čak i od nekog elitnog kluba za gospodu. Muškarci su svakodnevno dolazili tu, spuštajući se na kožne stolice sa iskošenim naslonima, kako bi podelili svoje misli i brige sa berberinom kome su verovali u dovoljnoj meri da mu dopuste da oštrom pretečom britvom prelazi preko njihovih vilica i grla.

Kada je Piter jednog jutra početkom meseca marta kročio u berbernicu, primetio je kako jedan klijent zadubljeno pilji u primerak *Polis gazete*. Drugi, prilično gojazan gospodin, stajao je sa strane, prislanjajući trbuh uz pult dok je odsecao vršak cigare pomoću spravice koja je podsećala na minijaturnu giljotinu. Teatralno je povukao prvi dim i spustio se na stolicu.

Na zidnoj polici je stajalo na desetine posuda na kojima su bili ispisani inicijali redovnih mušterija. Brica je dohvatio Piterovu posudu, prebacio mu peškir oko vrata i počeo da ga sapunja.

„Pretpostavljam da ste čuli za nevolju koja je zadesila vašeg prijatelja, doktora Ravela“, prozborio je, sa turobnim izrazom na licu.

Pre nego što je Piter stigao da ispolji svoju zatečenost korpulentni muškarac koji je purnjao na susednoj stolici se glasno nakašljao, ispustivši zvuk koji je podsećao na hrapav podrugljiv smeh. „Ah, taj!“ rekao je. „Doktor koji voli da zavlači svoje šape ispod sukanja uglednih dama iz BekBeja!“

Muškarac koji je čitao *Polis gazet* skrenuo je pogled sa raširenih novina. „Nadam se da će ga spakovati iza rešetaka. Siguran sam da ćemo se tokom suđenja naslušati svakojakih pikanterija.“

„Suđenje?“ žacnuo se Piter. „Govorite o doktoru Ravelu?“

„U ovom trenutku raspolažemo samo pretpostavkama“, natuknuo je brica.

Dok su berberin i dvojica mušterija prežvakavali glasine koje su kružile po gradu, Piter je pomislio da će se ugušiti. Zaprepašćeno je zurio u ogledalo, posmatrajući svoje lice i bradu zamazanu gustom belom penom za brijanje. Pridigao se u uspravan položaj i okrenuo se ka ostalim muškarcima.

„Odlično poznajem Ravela“, izjavio je, „tako da uopšte ne verujem tim ženama. Siguran sam da su to izmislile, poput onih žena iz Sejlma koje su upirale prstom na veštice... Bog zna da je muškarac koji se bavi Ravelovom profesijom izložen svim vidovima ženske histerije.“

Berberin je odstupio za par koraka, obazrivo držeći britvu i čekajući da se Ravel ponovo zavalj na naslon. Potom je umočio četkicu u posudu i nastavio da muti penu.

„U svakom slučaju", natuknuo je debeljko nešto tišim glasom, „nikad ne bih mogao da budem ginekolog. Ako mene pitate, to je profesija koja čoveka može da dovede u ozbiljno iskušenje", dodao je, teatralno zamahavši cigarom.

„Ravel je naučnik", nastavio je Ravel. „I briljantan stručnjak koji izuzetno savesno obavlja svoj posao. Ako smatrate da ja nisam dovoljno kompetentan da sudim o tome, treba da se raspitate kod bračnog para koji je punih devetnaest godina čekao na potomstvo. Zahvaljujući Ravelu, na kraju su dobili blizance. To nije bila posledica puke sreće već rezultat saradnje sa vrhunskim stručnjakom iz te oblasti."

Naravno, berberin je znao da su Piter i njegova supruga pre samo dva meseca izgubili svoju tek rođenu devojčicu. Piter je, sedeći ispred ogledala, primetio kako brica upućuje strog upozoravajući pogled ostalim mušterijama. Berberin je lagano i usredsređeno prelazio oštricom preko kožnog remena koji je visio sa obližnjeg stuba, oštreci britvu sa dugom drškom. Sačekao je da crvenilo i bes nestanu sa Piterovog lica pre nego što je prešao na brijanje. Dok je dovršavao svoj posao, nije progovarao ni reči. Piter je u njegovoj uzdržanosti mogao da oseti blagu podozrivost. Taj čovek je očigledno bio iznenađen što je Piter stao u odbranu lekara koji je prisustvovao porođaju kada je njegova supruga na svet donela beživotno dete.

20

„JA SAM UNIŠTEN ČOVEK", rekao je Ravel Piteru i Eriki. „To sigurno i sami primećujete."

„Gde nameravate da odete?" upitali su ga.

„Moj prijatelj sa ostrva Trinidad pozvao me je da vodim poslove na njegovoj plantaži. Nameravam da tamo započnem nov život."

Te večeri su se okupili ispred kamina u Piterovoj biblioteci. Piter je uzeo izrezbarenu kristalnu flašu iz otključanog ormarića i nasuo dva viskija, jedan za sebe a drugi za Ravela. „Nikako ne mogu da shvatim", rekao je, lupnuvši čašama o sto, „zašto bi neko tim ženama dopustio da unište tako uspešnu lekarsku karijeru."

„U tome ima i moje krivice", odgovorio je Ravel. „Žao mi je što to moram da vam kažem, ali ja nipošto nisam svetac."

„Vi ste slobodan muškarac", ukazao je Piter. „Mislim da ostale uopšte ne treba da zanima da li se nešto jeste ili nije desilo." Otvorio je kutiju sa cigarama, ponudivši

Ravela i uzevši jednu za sebe. „Ako supruga Džordža Epltona promišljeno zavede nekog muškarca, da li krivicu treba pripisati samo njemu? Ili možda i njoj?”

Erika je skinula cipele sa visokim potpeticama i spustila se na divan presvučen konjskom dlakom, podvivši noge ispod tela. „Koliko još vremena imamo?” tiho je upitala. „Kada odlazite?” „Za šest dana.”

Za šest dana! Erika je očajno zažmurila, pokušavajući da zaustavi suze koje su joj navirale ispod kapaka, ali to nije moglo da pomogne ni njemu ni njima. Kada je zatrepkala ponovo otvorivši oči, pogled joj je bio zamagljen. Suze su se lagano slivale ka uglovima njenih usana a na jeziku je osećala njihov slankasti ukus. Piter se odmah prebacio na divan, brižno je privivši uz sebe. Čušnuo joj je čistu maramicu u šaku i zagladio nabore na njenoj suknji, nežno je potapšavši po kolenu.

„Trenutno ne mogu da vam budem ni od kakve pomoći”, rekao je Ravel. Prišao je prozoru i zagledao se u ulicu. „Uopšte ne možete da zamislite kroz šta prolazim. I svakog dana postaje sve gore.” Spustio se na otoman pored kamina, raskopčavajući dugmiće na prsluku.

„Jedan muškarac me je juče napao na Maribora stritu”, nastavio je. „Jurio je za mnom kao sumanut, vitlajući štapom.” Ravel je zvučao zbunjeno i bespomoćno. „Pomogao sam da na svet dođe četvoro njegove dece, a njegova supruga je nakon poslednjeg porođaja bila u veoma lošem stanju. Puna tri dana sam dolazio u njihovu kuću i pune tri noći nisam oka sklopio od brige. Oboje su me u to vreme zasipali neizrecivom zahvalnošću. A sada me taj čovek juri po ulici sa podignutim štapom.”

„Kad odete na tu plantažu, možemo da vam dođemo u posetu”, predložio je Piter.

„To bi me sigurno obradovalo”, odgovorio je Ravel.

Pre nego što je napustio njihov dom, Ravel je obećao da će im zapisati imena i adrese specijalista kojima su mogli da se obrate za pomoć i da će im dati adresu svog prijatelja iz detinjstva, plantažera po imenu Hartli. Dan uoči plovidbe svratio je do njihove kuće kako bi im ostavio zapečaćeni koverat. Piter je još uvek bio na poslu. Služavka je sprovela doktora do muzičke seobe, gde je Erika sedela za klavirom, pevajući Mocartovu ariju *Ridente la calma*, koju je tokom čitave trudnoće pevala kao uspavanku. Melodija i reči te pesme su ponekad imale utešno dejstvo a ponekad su je tako bolno podsećale na izgubljenju bebu da je morala da zastane na pola arije.

Ravel joj je objasnio da ga je čekalo još mnogo posla pre nego što krene na putovanje. Nije imao vremena da oстане na večeri, pa čak ni na čaju. „Svratio sam samo da se oprostimo”, rekao je. Napravio je podužu pauzu, prešavši pogledom preko

muzičke sobe, preko prugastih tapeta i lakiranog klavira. Ružičaste rese koje su visile sa abažura lampe lagano su se zanjihale kada ih je okrznuo laktom.

„Nikada neću zaboraviti Piterov rođendan." Na usnama mu je zaigrao slabašan osmeh. „Onu noć kada sam vas ovde slušao kako pevate."

Erika je klimnula glavom, shvativši da je kucnuo čas da ga isprati. Ali pre nego što je stigla do vrata Ravel je naherio glavu i prostrelio je svojim mračnim, blago ozlojeđenim očima. „Da li nešto želite da mi *kažete*?" upitao je.

Ramena su joj klonula od bespomoćnosti dok mu je pružala ruku. „Samo bih želela da vas zagrlim", priznala je.

On se revnosno nagnuo ka njoj, obavivši ruke oko njenog struka i povukavši je ka sebi. „Bili ste tako divni i tako srdačni!" prošaptala mu je na uho. Ruke su joj krenule naviše, iscrtavajući labavi venac ljubavi oko njegovog tela.

Iz njegovih grudi se oteo uzdah olakšanja, što ju je iznenadilo. Nije valjda mislio da će ga mrzeti i kriviti zbog toga što je njenu bebu zadesila takva sudbina? „Doveli ste me na ivicu suza", rekao je, diskretno se odmakavši. Trepavice su mu zalepršale ispod tamnih veđa. Dok je tako treptao, podsetio ju je na četvorogodišnjeg dečaka koji se snebivljivo privijao uz svoju majku, dopuštajući joj da ga zagrlji.

„Sve vreme ste se odlično držali", rekla je. Ponovo mu se približila. Spojila je šake na njegovom potiljku, terajući ga da priđe još bliže. U sebi je ponavljala da je to bio čist gest saosećanja i ljudskosti. Bilo je sasvim prirodno da doktor u tako teškim trenucima zagrlji svoju pacijentkinju.

Ravel je nakratko oklevao, a onda je nešto planulo u njemu, još jedan uzdah mu se oteo iz grudi dok je kretao ka njoj, privijajući je na svoj tamnoplavi prsluk i sako. Osetila je kako njegov dah miluje minduše koje su joj se zaplele u kosu. „Dobićete još jedno dete, obećavam vam", promrmľao je. Erika je bila zadivljena činjenicom da je taj muškarac, čije je držanje obično odisalo formalnošću, sebi dopustio takvu prisnost. Nikad pre toga nije pokušao da flertuje s njom. A sada se odjednom činilo kao da su zajedno izgubili bebu.

Blago ju je potisnuo unazad, kao da su se spremali da zaplešu valcer. Dok ju je držao u zagrljaju, bokovi su joj se tako pribili uz njegovo telo da je ispod haljine mogla da oseti njegov intimni organ. Još nikad se nekom muškarcu nije bacila u zagrljaj sa takvom strašću. Nikom osim svom mužu. I, što je bilo još čudnije, nije samo ona pokleknula pred tim šokantnim porivom, već i njen doktor. Dok ju je rukama obavijao oko struka, a ona njega oko vrata, njihov zagrljaj je delovao tako prirodno kao da su godinama u braku.

Tada joj se svest naprasno razbistrila. Bilo je nečeg neprimerenog u dužini i gorljivosti tog zagrljaja. Mogla je da čuje kako služavke glancaju srebrno posuđe u trpezariji koja se nalazila tačno ispod njih. Neko je zalupio fioku i pomerio posuđe koje je zazvečalo kao pregršt razbacanih novčića. Na spratu iznad njih sobarica je čistila tepih u spavaćoj sobi. Nijednom lekaru nije dolikovalo da bude tako prislan, fizički prislan, sa svojom pacijentkinjom. Doktor Ravel je svakako bio izuzetno osećajan čovek, a opet... Sve do tada se trudio da se drži na distanci.

Koliko se često upuštao u takve izlete, upitala se. Koliko je često imao običaj da se teatralno okrene baš u trenutku pre nego što će napustiti sobu i da damu koja se još uvek oporavljala od porođaja upita: „Da li nešto želite da mi kažete?" I da potom sačeka da mu se ona svojevolejno baci na grudi? Na kraju krajeva, odabrao je savršeno bezbedan trenutak, jer njen muž nije bio kod kuće. Mogao je komotno da uradi ono što je naumio i da je se elegantno otarasi čim bude izašao na ulicu.

Možda su njegovi dušmani opravdano želeli da ga proteraju iz Bostona?

Pa ipak, između njih je postojao jedan krajnje specifičan detalj: mrtvorodena beba. Uzdisao je dok ju je stezao u zagrljaj u kome su mogli tla podele svoju tugu i oproštaj i želju i čulno olakšanje.

U tim toplim i mekim zagrljajima koji su se nedopustivo odužili ona i njen lekar su sklopili mir, između sebe i sa samima sobom. Ali su oboje znali da su ti zagrljaji, ako potraju još neko vreme, mogli da ih odvedu samo u jednom pravcu.

„A kako se drži vaš muž?" konačno je prozborio doktor, kao da je sebe želeo da podseti na činjenicu da je udata. „Da li vam pomaže?" upitao je, pogutavši knedlu i naglo ustuknuvši.

„Da, pomaže mi." Erika se zagledala u pod, nevoljno klimnuvši glavom.

Čim je Ravel pomenuo njenog muža, naprasno su se razdvojili, ispunjeni grižnjom savesti. Kada se doktor odmakao od nje, napravivši dug promišljen korak unazad, osetila se tako napušteno da joj je dah zastao u grudima. Prsti su joj skliznuli niz rukav štofanog sakoa sve dok nisu napipali njegovu šaku i čvrsto je stegli.

Još otkako se udala za Pitera, Erika se držala na oprezu, pazeći da ne napravi neki gest koji bi mogao da deluje zavodljivo u očima bilo kog muškarca osim njenog muža. Ali je sada, vođena nekim neobjašnjivim porivom, spustila kapke i koketno zanjihala kukovima. Taj muškarac ju je posmatrao dok je prolazila kroz najružnije moguće stvari, ali ga to nije sprečilo da usnama okrzne njenu kosu.

Pomisao da su ona i njen doktor bili na korak od toga da prestanu da se ponašaju kao zdravorazumska bića delovala je gotovo komično. Slabašno se osmehnula,

okrenuvši se ka prozoru. „Pogledajte, ponovo je počeo sneg.“ Pahuljice su se vrtložile pred njihovim očima, zamagljujući prizor.

„Da, vidim.“ Ravelov ton je odjednom postao glasniji i žustriji, poprimivši prizvuk praktičnosti. „Trebalo je da obujem kaljače.“

Kako je tom muškarcu mogla da kaže zbogom? Ponovo mu je prišla, gotovo nesvesno prebacivši ruku oko njegovog vrata.

Njegovo telo se istog časa uštogljilo. Osvrnuo se preko ramena, pogledavši ka vratima. To ju je nateralo da se prene. Znala je da jedna udata dama sebi ne srne da dopusti takvo ponašanje. Dok se razdvajala od njega, kukovi su im se po poslednji put dodirnuli.

„Dobro“, promrmljao je Ravel, spremajući se da otvori vrata. „Dobro.“ Njegov dah joj je okrznuo kosu, predočavajući joj da nije imao nameru da porekne ono što se desilo, ali da je ta euforična epizoda sada morala da se okonča.

Strčao je niz tepih koji je prekrivao stepenište, uopšte se ne osvrnuvši, Samo trenutak pre nego što će otvoriti vrata koja su vodila na ulicu i pre nego što će zauvek napustiti tu kuću, izvadio je nešto iz džepa i zvonkim vedrim glasom doviknuo jednoj od služavki: „Hoćete li biti ljubazni da ovo uručite gospodi Fon Kesler?“

Vrata su se zatvorila za njim, ispunivši hodnik strujom hladnog zimskog vazduha. Mada je na sebi imala dugu toplu haljinu, Erika je osetila kako je obuzima jeza. Ošamućeno je stajala na vrhu stepeništa kada je služavka potrčala ka njoj i ćušnula joj koverat u ruke. Isti onaj koverat koji je doktoru Ravelu poslužio kao izgovor da je još jednom poseti. Krenula je ka biblioteci, dohvatila nož za papir sa drškom od slonovače i otvorila koverat. Sačekala je da se vrtlog omamljujućih utisaka slegne pre nego što je izvadila poruku koja se nalazila unutra.

Ravel je tečnim plavim mastilom zapisao adresu svog prijatelja Hartlija koji je živio na ostrvu Trinidad. Piter je takođe zamolio Ravela da mu preporuči nekog od svojih kolega, ali im Ravel nije ostavio bilo kakve podatke. Erika je spustila koverat na upijač na Piterovom radnom stolu. Prišla je prozoru i zagledala se u vrtlog snega i pomrčine, pitajući se da li će negde spaziti Ravela, ali je on već nestao sa vidika.

Naravno, bilo je čudno što im nije ostavio bilo kakve preporuke. Piter će sigurno pokušati da pronađe neko opravdanje za takav previd. Sigurno će ukazati da je Ravel morao na brzinu da napusti Boston, i to pod pretnjom progonstva i gubitka dozvole za rad, tako da je bilo sasvim razumljivo što je bio rasejan.

Ali je Erika drugačije gledala na to. Možda Ravel nije mogao da podle pomisao da neki drugi lekar preuzme brigu o njoj. Želeo je to lično obaviti i da se postara da naredni porođaj dobije srećniji ishod. Ravel i igledno nadao da će njih dvoje doći na Trinidad.

21

TE NOĆI, PRVI PUT nakon porođaja, nije osećala nelagodnost tokom snošaja. „Da li vas ovo boli ili vam pričinjava neprijatnost?" pitao je doktor dok ju je pregledao. *Ne, ništa me ne boli.* Opustila se, prisativši se njegovih veštih šaka.

Dok se njen muž pribijao uz nju, ona je vodila ljubav sa doktorom Ravelom.

Šakama joj je obuhvatio čitav trbuh i dlanovima opipao dete, nadvijajući se nad njom i gledajući je pravo u oči. Oči su mu bile ogromne i mračne, obrubljene senkom boje ugljena.

Dok je ležala na bračnom krevetu od bambusa, raširila je noge i otvorila se pred njim.

Dok se njen muž prepuštao ljubavnom užitku, čula je kako doktor ispušta uzdah olakšanja i osetila kako se njegove grudi privijaju uz njene. On je tokom svoje lekarske prakse dodirnuo na hiljade žena. Ali mu je ona bila omiljena konkubina.

Njih dvoje su bili tako slični. U njemu je nazrela istu žudnju da nešto spase iz olupine. Nešto lepo i ljupko. Njegovo srce je kucalo uporedo sa njenim. Želeo je da se još devet meseci nadvija nad njom sa svojim instrumentima, sve dok potpuno ne poništi njihov zajednički neuspeh. Želeo je da iz njene utrobe izvuče novo blistavo detešce koje vrca od života.

Telo njenog muža je bilo snažno i mišićavo. I, ako ćemo pravo, muževnije od gotovo dečakog tela doktora Ravela. A opet, nakon što su se doktorovi dodiri stopili sa dodirima njenog muža i nakon što se kroz njenu utrobu razlila plima zadovoljstva...

Električne sijalice su ponovo bile upaljene i ona je ponovo ležala sa podignutim nogama, negde pred kraj porođaja. Tada je u njenom umu i uijeknula strašna istina, konačna presuda: dete je bilo mrtvo.

Dok je, ležeći na krevetu, u naručju stezala vlažno beživotno dečje telo, okrenula se ka doktoru. Ali on se uopšte nije osvrnuo dok je nestao iza odškrnutih vrata.

Da se ranije predala doktoru, da isprva nije bila tako nevoljna da do-i lese tu bebu na svet, možda se njena materica ne bi pretvorila u grobnicu. Ramena su joj zadrhtala u pomrčini. „Da li te boli?“ uspaničeno je prošaptao njen muž.

„Ne“, odgovorila je. Dok je vodio ljubav sa njom, doktor je uspeo da proдре do najtužnije i najranjivije tačke njenog bića. U pomrčini je podigla rub čaršava i obrisala vlažne obraze kako njen muž ne bi otkrio ono čega se pribojavao - da se njegova supruga rasplakala u bračnoj postelji.

DRUGI DEO

22

TRINIDAD

novembar 1904 - januar 1905

Piter je pisao:

Moj najdraži Ravele,

prošlo je već deset meseci od najtužnijeg dana u našim životima, ali avaj! Otkako si napustio Boston, obratili smo se još jednom specijalisti za plodnost, ali ni on nije uspeo da nam pomogne. Samo si ti, dragi Ravele, bio nadomak toga da postigneš čudo...

Zato smatram da te neće iznenaditi vest da Erika i ja nameravamo da rezervišemo mesta na nekom brodu koji plovi za Trinidad i da ti uskoro dođemo u posetu.

Ravel je odgovorio:

... Bilo bi najbolje da svoju posetu odložite do februara ili marta, kada klima postane suvlja i kada prođu najsnažniji tropski pljuskovi. Ja ću do tada ionako biti previše

zauzet poslom oko krčenja zemljišta tako da se plašim da neću moći propisno da vas dočekam i da vam se svim srcem posvetim...

Međutim, Piter je negde u novembru zaključio da više ne može da čeka. On svakako nije bio od onih muškaraca koji bi ustuknuli pred vremenskim nepogodama ili bilo kojom drugom preprekom, tako da je odlučio da se ogлуši o Ravelovu molbu da odlože putovanje za još nekoliko meseci. Samo nekoliko dana pre nego što se zajedno sa Erikom ukrcao na parobrod *La Plata*, Ravelu je poslao kratku depešu u kojoj ga je obavestio da će uskoro stići.

Još prve noći nakon što su isplovili iz Njujorka i krenuli ka velikom ostrvu Trinidad, brod je postao okovan ledom a paluba zasuta snegom. Čitavog narednog jutra posada je pomoću lopata i ćuskija pokušavala da razbije led sa brodske opreme. Dok su mornari radili, Piter i Erika su sedeli u svojoj kabini. Piter je raširio mape preko jastuka i ćebadi i otvorio malu beležnicu koja je stajala na stolu koji je bio prislonjen uz krevet. Između zuba je stiskao penkalo čiji je vršak samouvereno štrcao naviše, kujući odvažne planove.

Spustio je vrh prsta na mapu, pokazujući Eriki da se Trinidad nalazi u neposrednoj blizini južnoameričke obale, što ga je stavljalo na slatke muke. Ako bi uspeo da ubedi Ravela da na desetak dana napusti svoj posao, zajedno bi mogli da se otisnu ka unutrašnjosti. Trebalo je samo da pređu tesnac koji je bio poznat pod nazivom Zmijska usta i da potom krenu duž reke Orinoko ka divljim oblastima Venecuele.

„A gde nameravaš da ostaviš svoju suprugu“, upitala je Erika, „dok ti i Ravel budete u ekspediciji?“

Piter je slegnuo ramenima. „U prelepom hotelu u prestonici.“ Činilo se da ga taj detalj uopšte nije brinuo.

Na jednoj stranici beležnice, ispod naslova „Putovanje rekom Orinoko“, na brzinu je naškrabao: *Poseti venecuelanskog konzula u Port of Spejnu kako bi dobio vizu. Kao dokaz da si vakcinisan, zavrni rukav i pokaži one upadljive ožiljke. Obavezno spakuj pištolj.*

Na stranici koja je bila rezervisana za „prikupljanje uzoraka“ napisao je: *Unajmi nekog iskusnog mladića koji će te voditi kroz divljinu. Ponesi teglice i mreže.*

Na stranici pod naslovom „začinjanje deteta“ stajao je sledeći podset-nik: *KUPI LED, ŠTO VIŠE LEDA, bez obzira koliko je on skup u tropskim oblastima. Ostalo prepusti Ravelu.*

Nekoliko dana nakon što je brod isplovio iz Njujorka, mornari su podigli nadstrešnice od jedrenog platna, a putnici su spakovali turobna siva štofana odela i zamenili ih belom odećom jer su ušli u tropski pojas. Dame su raširile svoje suncobrane, a muškarci su se razbaškarili po palubi poput morskih zvezda koje se suše na suncu.

Erika je dosta vremena provodila stojeći pored ograde na palubi. One noći kada je brod prošao pored Martinika, ostrvo je bilo nevidljivo od pomračine u kojoj je tinjao samo jezivi crvenkasti pojas lave koji je označavao mesto gde se nalazio vulkan. Kada je crvena izmaglica nestala sa vidika, Erika je još dugo stajala na palubi, osećajući kako joj povetarac ni reska rubove ešarpe. Činilo joj se da je Ravel pored nje. On je, bar u njenim mislima, uvek bio tu da je sasluša.

Stojeći pored ograde, podigla je lice ka zvezdama. Poželela je da je doktor obavije svojim tamnoplavim štofanim kaputom i da je nežno ljuljuška u naručju. Bila je uverena da je on jedini muškarac na svetu koji može da shvati kroz šta je prošla tokom proteklih jedanaest meseci. kada su izgubili bebu, Piter je otvoreno ispoljavao svoju tugu, ali je ubrzo nakon toga, poput većine muškaraca koji su se zatekli u sličnoj situaciji, utonuo u okorelu ćutnju. Bolelo gaje kada bi ona pomenula bebu. Grudi bi mu odmah zadrhtale i obazrivo bi zadržao dah.

Jedne večeri je, stojeći na pramcu, posmatrala nadiruću oluju. Kada joj je Piter rekao da se negde skloni, nije ga poslušala. Uživala je u dodiru vetra i vode koja je prštala preko palube. Činilo joj se da je u hućanju vetra mogla da razabere zvuke različitih instrumenata - oboe, violončela, fagota - samo ako bi dovoljno naćulila uši.

Potpuno sama na palubi, zapevala je usred oluje, zatvarajući oči kao da se molila. Još uvek je bila čvrsto rešena da se preseli u Italiju, ali sve dok ne bude rodila živo i zdravo dete, nije mogla da kaže kada će se to desiti.

Brod se nakratko usidrio kod Barbadosa, primivši mnoštvo novih putnika. Tamnopusi muškarci, žene i deca su počeli da se ukrcavaju na palubu, sa živopisnim tovarom koji se sastojao od kaveza sa papagajima, grozdova banana i gomile kutija. Svi putnici su dobili po jednu platnenu stolicu na kojoj je trebalo da provedu ostatak puta, bez obzira na vremenske okolnosti i bez prilike da se presvuku pre nego što se domognu obale. U cenu njihovih karata bio je uračunat samo prevoz i hrana iz brodske kuhinje.

Erika je jednog jutra zastala pored skupine ljudi koji su se ukrcali na Barbadosu, pažljivo osmotrivši detešce koje još uvek nije prohodalo. Tamnopusita majka sa crvenom maramom na glavi stajala je pored devojčice, držeći njene sićušne ručice i pomažući joj da održi ravnotežu.

Jedanaest meseci, pomislila je. Daje moja ćerkica preživela, sada bi se i ona teturala po palubi, učeći da hoda.

23

KADA SU STIGLI DO Trinidada, parobrod je morao da se usidri prilično daleko od Port of Spejna. Duž rubova ostrva su se uzdizali dugi nizovi kraljevskih palmi. Dok su putnici čekali čamce koji će ih prevesti do obale, na palubu je kročilo nekoliko zvaničnika, među kojima se nalazio i džentlmen koji je prišao Piteru i Eriki i predstavio se kao gospodin Hartli, Ravelov prijatelj. Pošto je među radnicima nedavno izbila epidemija, Ravel nije mogao da napusti plantažu pa je zamolio Hartlija, koji je živio u blizini prestonice, da ih dočeka u pristaništu.

„Nedavno sam dobio poverljive informacije koje će vas sigurno zanimati“, rekao je gospodin Hartli Piteru. „Mogu li nasamo da porazgovaram sa vama i vašom suprugom na gornjoj palubi?“

Gospodin Hartli je bio vlasnik nekoliko krupnih zemljišnih poseda na tom ostrvu. Njegovi poslovni partneri su ga upozorili da je u Port of Spejnu harala žuta groznica i da su ljudi koji su nedavno stigli na ostrvo predstavljali najugroženiju kategoriju. Osmoro putnika koji su došli prethodnim parobrodom već je preminulo. Njegovi doušnici su ga zamolili da ne širi tu vest kako bi izbegli paniku, objasnio je Hartli, ali su mu istovremeno savetovali da svoje prijatelje upozori da odlože posetu ostrvu i da se ne izlažu nepotrebnom riziku.

„Ako se iskrcate, sebe ćete dovesti u veliku opasnost“, rekao je gospodin Hartli. „Naročito ako nameravate da sa svojom suprugom odsednete u prestonici. Zašto ne ostanete na palubi i nastavite dalje, ka nekom bezbednijem ostrvu?“

Hartli je bio krupan muškarac sa riđom kosom i brkovima izbledelim od sunca. Kada se namrštio, njegove guste razbarušene obrve su se spojile u jednu liniju, nadvijajući se nad bledoplavim očima iz kojih je zračila iskrena zabrinutost.

Piter se obreo u tako neočekivanoj situaciji da nije znao kako treba da reaguje. Zbog izbijanja epidemije hotel *Kvins park* je bio zatvoren, šio je bilo prilično uznemiravajuće jer su njih dvoje baš tu nameravali da odsednu.

„Šta misliš, da li je pametnije da se iskrčamo ili da nastavimo dalje?" upitao je, skrenuvši pogled ka Eriki.

Ona se zagledala u njega, nemoćna da bilo šta prozbori. Već punih godinu dana oboje su živeli za trenutak kada će se ponovo sresti sa Ravelom. Piter je sanjao da dođe na to ostrvo još duže od nje - još otkako inu je Ravel opisao tamošnje leptirove, kolibrije i druge basnoslovne životinje i otkako je razmotao dvadeset stopa dugu anakondinu kožu preko orijentalnog tepiha u njihovom bostonskom salonu.

„Želeli smo da posetimo baš Trinidad, a ne bilo koje ostrvo", rekao je Piter gospodinu Hartliju. „Takođe treba da se posavetujemo sa našim prijateljem Ravelom oko nekih stvari lične prirode. Zato smatram da Ireba da se iskrčamo, uprkos groznici."

„U tom slučaju", rekao je gospodin Hartli, „insistiram da budete moji gosti. Moja porodica živi u Takarigvi, na posedu koji se nalazi visoko među brdima, na oko deset milja od Port of Spejna. Tamo ćete biti izloženi daleko manjoj opasnosti. Ovo je nizijsko područje tako da tu ima najviše komaraca, naročito uveče kada se nad Port of Spejnom nadvije magla."

„Sa neizmernom zahvalnošću prihvatamo vašu ponudu", odgovorio je Piter.

Eriki je laknulo kada je shvatila da će se ipak iskrcati. Uхватила je gospodina Hartlija za ruku dok joj je pomagao da pređe na čamac koji je plovio ka obali. U roku od nekoliko dana, rekao je njihov domaćin, ostrvo bi moglo da se nađe pod karantinom. Da su stigli samo dan ili dva kasnije, njihov brod bi mogao da bude vraćen nazad.

„Ako želite da krenete u obilazak, možete da se spustite do grada ranim jutarnjim vozom", objasnio je gospodin Hartli. „Tada je najbezbednije."

Zahvaljujući Hartlijevim uticajnim poznanicima i razgranatim vezama, njihov prtljag je zavidnom brzinom prošao kroz carinu. Nekoliko minuta kasnije već su sedeli u viktorijanskom fijakeru, vozeći se ka Hartlijevom posedu, koji je on nazvao *Eden*.

Tokom vožnje je počelo da lije kao iz kabla, tako da nisu uspjeli da vide puno od okolnog pejzaža, izuzev nabujalog bambusa i ogromnih *balata* stabala koja su rasla duž puta. Pljusak nije dugo potrajao, što j bilo tipično za tropske kiše. Kada su stigli do Hartlijevog otmenog doma, ispred koga se nalazio trem sa belim stubovima koji su se uzdizali nasuprot brežuljkastoj pozadini, vazduh je ponovo postao suv i usijan.

Erika je odmah osetila žacaj zavisti, ali ne zbog tog veličanstvenog poseda niti kuće sa raskošnim zasvođenim ulazima, već zbog pogleda na gospođu Hartli, debeljuškastu damu u beloj odeći koja je dolazila preko travnjaka da im poželi dobrodošlicu. Oko nje je cupkalo četvoro razigranih mališana, a u naručju je nosila novorođenče koje je trebalo da bude kršteno naredne nedelje.

Čim se viktorijanska kočija zaustavila ispred kuće, ka njima se sjatilo mnoštvo sluga u sarijima koji su susretljivo zgrabili njihov prtljag. Najveći procenat ostrvskog stanovništva sačinjavali su Hindusi, tako da je Erika imala utisak kao da se obrela na nekom seoskom posedu u Indiji.

„Ispruži dlan“, rekao joj je Piter kada su ostali sami u sobi i ona ga spremno poslušala. „Tri grama kinina dnevno zaštitice te od groznice“, objasnio je, pružajući joj čašu vode kako bi progutala tablete.

Dok je Erika raspakivala prtljag, Piter je šmugnuo u vrt kako bi sa Hartlijevim mališanima krenuo u lov na guštere. Kroz otvorene prozore čula je odjek njegovog smeha. Izašla je na balkon da osmotri prizor. Trojica malih dečaka i Gledis, devojčica koja je imala oko sedam godina, trčali su za Piterom. Devojčicina marama se odvezala, a dva duga repa su joj vijorila iza leđa.

„Ovi gušteri su previše brzi za nas“, doviknuo je Piter razdraganoj deci. „Možda uspemo da ih namamimo zviždanjem.“

Deca su još bila previše mala da bi umela da zvižde, tako da su za-verenički povili ramena i krenuli za Piterom, prateći umilne treperave zvuke koji su se slivali sa njegovih usana. Piter je zastao i zagledao se u zemlju, kao da je nešto hteo pažljivije da osmotri, a mala Gledis je oduševljeno vrisnula i odskočila od tla, upirući prstom.

Piter je mahnuo Eriki koja ih je posmatrala sa balkona. „Deluje“, viknuo je. „Gušteri zastaju i menjaju boju kada počnem da zviždim. Više nisu zeleni već plavi.“

Tada je neko zakucao i Erika se ustremila ka vratima. Visoka i veoma mlada Hinduskinja došla je da pokupi veš za pranje. Služavka, koja po svoj prilici nije imala više od sedamnaest godina, kročila je unutra sa korpom.

Erika je već na prvi pogled bila zatečena njenom lepotom, izduženim glatkim udovima i žućkastosmeđim tenom, ali je njenu pažnju naročito privukao jedan detalj: devojčine zelene oči. Nije mogla da skine pogled sa tih očiju, kao da je bila hipnotisana njihovom bojom. Kako je bilo moguće da devojka čiji su preci poticali iz Indije ima takve oči? Dužice su joj bile bleđe od kože, što joj je delovalo neshvatljivo. Na trenutak se zapitala da li su i njene oči promenile boju zbog Piterovog zviždanja. Ili je možda tropska svetlost mogla da utiče na boju očiju, na istovetan način kao što je uticala na presijavanje opala?

Znala je da je bilo nepristojno da tako dugo zuri u nečije lice. Zato se okrenula i počela da otvara kofere. Laknulo joj je kada je u devojčino naručje nagurala gomilu prljave odeće. Kiselkast vonj koji je platno povuklo u vlažnim uglovima broda još uvek

je izbijao iz nabora, svedočeći da je bilo krajnje vreme da ta odeća dospe u ruke neke vredne pralje.

Mlada Hinduskinja je oko gležnjeva nosila srebrne grivne koje su zveckale pri svakom koraku. Sari joj je mirisao na sandalovinu. Oko nožnog prsta joj je bila pričvršćena tanka alka.

Kada je služavka skupila veš, spremajući se da napusti sobu, Erika je radoznalo nacherila glavu. „Kako se zoveš?”

„Uma”, odgovorila je devojka.

Erika je diskretno klimnula. „Hvala ti, Uma.”

Kada se vratila na balkon, lov na guštere je bio okončan. Dečaci su nekud nestali i sa Piterom je ostala samo devojčica. Sedeli su na kamenoj klupi. On joj je pokazivao nešto što je držao na dlanu - laticu nekog cveta, ili možda gusenicu. Nešto ju je steglo u grudima dok je posmatrala kako Piter sedi sa Hartlijevom ćerkicom. Mada je to bio uobičajen i sasvim bezazlen prizor, istog časa ju je obuzela duboka tuga.

„Ravel i ja smo se upoznali u jednom engleskom internatu”, objasnio je Hartli tokom večere, pričvršćujući veliku platnenu servijetu ispod grla. „Bili smo kao braća. Naši očevi su živeli u britanskim kolonijama. Ravelov otac je bio farmer u Keniji, a moj je živio ovde, na Trinidadu.” Nakon što se obilato poslužio svakim od serviranih jela zavalio se na stolicu i potapšao se po stomaku koji je bio tako pun da je morao da raskopča prsluk.

Uma, ista ona visoka Hinduskinja koja je došla po njihov veš, servirala je večeru. Činilo se daje ona bila omiljena služavka gospođe Hartli.

„Te oči”, prozborila je Erika kada je služavka nakratko nestala iza zatvorenih vrata. „Ta devojka ima zelene oči.”

„Uma je zaista ljupka”, složila se gospođa Hartli.

„To je baš neobično, zar ne?” nastavila je Erika. „Mislim, da jedna Hinduskinja ima takvu boju očiju?”

Gospodin Hartli je prasnuo L smeh, slegnuvši ramenima i otpivši gutljaj vina. „Možda potiče iz nekogod pljačkaških plemena sa severa Indije.”

„Nažalost, Uma je imala veoma teško detinjstvo”, promrmrljala je gospođa Hartli. Nije rekla ništa više od toga zato što se mlada služavka u tom trenutku vratila da pokupi preostale tanjire.

Posle večere gospođa Hartli je povukla Eriku u stranu. „Hoćete li da mi pomognete da odvedem mališane na spavanje?”

Na Erikinim usnama je zaigrao napet osmeh, ali je iz puke učtivosti prihvatila poziv. Kada je domaćica zadigla suknju i počela da se penje na sprat, nevoljno je krenula z njom, prateći je od sobe do sobe. Posmatrala je kako gospoda Hartli prilazi svom malom sinu i vadi nakvašen zbrčkani palac iz njegovih usta, kako drugog razneženo tapše po zadnjici i kako svu dečicu ljubi za laku noć. Pošto je pažljivo zatvorila poslednja vrata, Hartlijeva supruga je povelala Eriku do sobe koja je bila prožeta mirisom sladunjavog pudera, toplog daha i napola zgrušanog mleka. „Ne volim da unajmljujem dojlje“, objasnila je, podižući svoje najmlađe dete iz kolenke. Spustila se na stolicu za ljuenje, raskopčala bluzu i prislonila dojku na izvijena ustašca novorođenčeta. Erika je sedela na sofi preko puta njih.

„Kako ste se vi i vaš suprug upoznali sa našim prijateljem Ravelom?“

„Ja sam bila njegova pacijentkinja“, odgovorila je Erika, iznenađena što je Ravel svojim prijateljima otkrio tako malo detalja.

„Izgleda daje Ravel završio sa lekarskom karijerom.“ Gospođa Hartli je ispustila prigušen uzdah. U sobi je bilo mračno a zidovi su se nalazili tako blizu da je Erika imala utisak kao da se voze u kočiji. „Ravel je mom mužu i meni zabranio da bilo kome sa ostrva pominjemo njegovu profesiju.“

„Da li vas je on porodio?“ kolebljivo je upitala Erika, skrenuvši pogled ka novorođenčetu.

„Nije“, odgovorila je gospođa Hartli. „Nije želeo da prisustvuje porođaju. Osim toga, ima puno obaveza na plantaži.“

Erika se naglo pridigla sa sofe. „Treba mi malo vazduha. Mislim da je bolje da se vratim u prizemlje.“ Gospođa Hartli je delovala pomalo uvređeno što ju je njena gošća napustila.

Kada se vratila u salon, Erika se sa olakšanjem pridružila dvojici muškaraca. Piter je stajao pored kamina, držeći cigaru i naslanjajući se laktom na mermerni okvir. Drugu ruku držao je u džepu trodelnog odela. Erika se smestila na divan presvučen belim cicom, pored lampe sa dugim resama. Gospodin Hartli je dohvatio flašu od izrezbarenog kristala i nasuo zlatnu tečnost u čaše koje su bile tako čiste da su bile gotovo nevidljive. Zarad veće privatnosti, zatvorio je dvokrilna salonska vrata.

„Malopre ste pomenuli Umu“, prozborio je. Spustio se na jednu od stolica i prislonio kažiprst uz obraz, kao da je razmišljao odakle da započne svoju priču.

„Umini roditelji su radili ovde kao sluge dok su moji roditelji upravljali posedom“, objasnio je. „Njena majka je bila prilično čudno stvorenje. Noću je često imala napade vrištanja. Kada bih čuo te zvuke, prestravljeno bih skočio iz kreveta. Posle toga nikako

nisam mogao da se vratim na spavanje, jer sam se plašio da će to zavijanje ponovo početi. Jeste li nekad imali prilike da čujete majmune drekavce?"

Piter je klimnuo glavom, a Erika je odmahнула glavom. „Čućete ih kada stignete na Ravelovu plantažu", natuknuo je Hartli. „Sve u svemu, Umina majka je zvučala kao da se u njoj krije bar petnaest majmuna drekavaca. Ne mogu vam opisati koliko su jezivi bili ti urlici."

„Bila je duševni bolesnik?" upitao je Piter.

Gospodin Hartli je klimnuo glavom. „Jedne noći smo osetili dim i izjurili iz kreveta. Umina majka je zapalila kuhinjsko krilo. Imali smo sreće što čitava kuća nije izgorela."

Otpio je gutljaj zlatne tečnosti i napravio grimasu, kao da je u čaši ostao samo gorki talog. „Sasvim razumljivo, nismo smeli da ostavimo duševno poremećenu osobu na posedu, jer su njeni ispadi mogli sve da dovedu u opasnost. Zato je moj otac odveo Uminu majku u jednu duševnu bolnicu, gde je kasnije umrla."

„Tužna priča", promrmeljao je Piter.

„To nije sve", nastavio je gospodin Hartli. „Radživ, Umin otac, ta-kođe nije bio naročito razborit čovek. Mnogo je zamerio mom ocu što je njegovu ženu odveo u ludnicu. Sluge su nas jedne večeri upozorili da je Radživ sipao otrov u supu koja je bila namenjena mom ocu. Radživ je bio glavni kuvar u domaćinstvu, tako da mu nije bilo teško da to uradi."

Gospodin Hartli je još više utonuo u stolicu, zauzevši čudnu pozu. „Nikad neću zaboraviti tu večeru. Kada je Radživ kročio u trpezariju, noseći činiju sa otrovnim jelom, moj otac ga je upitao da li je supa ukusna. Radživ je potvrdio. Moj otac je tada izvukao revolver iz džepa, prislonio cev Radživu na čelo i naterao ga da *on* pojede supu."

„I šta se desilo?" Erika se nagnula unapred, naslanjajući šake na kolena.

„Sutradan smo ga sahranili ovde, na *Edenu*. Uma je tada bila veoma mala. Mislim da uopšte nije zapamtila roditelje, mada je sigurno čula neke glasine. Moji roditelji su odlučili daje zadrže na posedu. Moja supruga se trudi da bude naročito ljubazna prema njoj."

Erika se odmah setila Uminog ponositog držanja, njenih izduženih prefinjenih prstiju i ruku koje su bile vitke i glatke poput ispoliranog drveta. „Rekla bih da Uma uopšte ne liči na svoje roditelje. Deluje veoma pribrano i odgovorno."

„Prilično je ćutljiva", objasnio je gospodin Hartli. „Nikad nije puno pričala. Ali izgleda da ima dobru i krotku narav. I veoma je nežna prema deci."

Rano sledećeg jutra, kada su se rojevi komaraca povukli iz nizije i kada je opasnost od žute groznice privremeno splasnula, gospodin Hartli ih je poveo u obilazak. Kao što je bilo svojstveno britanskim kolonijama, Port of Spejn je delovao čisto i uređeno. Bilo je veoma čudno videti veličanstvenu gotsku katedralu okruženu kraljevskim palmama. Tramvaji su promicali pored hotela *Kvinspark* koji je sada delovao jezivo prazno. Putevi su bili tako vesto projektovani da bi voda otekla sa cementne podloge čim bi munjeviti tropski pljusak prošao, a vlažne ulice bi prestale da svetlucaju, osušivši se u roku od nekoliko minuta.

Iz kočije su mogli da posmatraju Savanu, ogroman park u kome su se povremeno održavale konjske trke i gde je stoka mogla slobodno da pase. Park Savana je ležao u središtu svega, prekriven raskošnim zelenilom. Guvernerova palata se nalazila odmah iznad njega, baš kao i hotel *Kvins park* i najotmenije gradske rezidencije.

„Dajte da prvo odemo do krojača“, predložila je Erika. Uskoro je bio Piterov rođendan, tako da je želela da mu odabere odgovarajuće poklone.

Dok je krojač prislanjao santimetar uz Piterove noge, uzimajući meru za pantalone, Erika je pažljivo pregledala izložene svilene kravate.

Odlučila je da mu kupi kravatu boje sleza zato što ju je podsećala na onu koju je Ravel nosio.

„Moja supruga mi uvek bira garderobu.“ Piter se preko ramena osvrnuo ka gospodinu Hartliju koji je stajao pored vrata, posmatrajući iznenađan pljusak koji se sručio na gradske ulice.

„I to prilično uspešno“, dodala je Erika. „Štaviše, toliko sam se izveštila da bih mogla profesionalno da se bavim time.“

Piter je bio zgodan i naočit muškarac, tako da ga nije bilo teško obući. Erika je zamolila krojača da prebaci komad crnog prugastog platna preko njegovih grudi, kako bi videla kako mu stoji. Piter je bio oduševljen cenom krojačkih usluga. U Bostonu je plaćao petnaest dolara za jedno odelo, a ovde je trebalo da izdvoji samo trećinu te sume.

Dok je Erika šetala po krojačkoj radnji, smišljajući šta bi još mogla da odabere, gospodin Hartli je odveo Pitera do kluba *Trinidad junion* kako bi ga upoznao sa tamošnjom gospodom. Erika je na kraju naručila osam odela za Pitera, kao i košulje i kravate. Krojač je obećao da će sva odela biti brzo sašivena i isporučena na posed *Eden*.

Osam odela. Piter u će to sigurno delovati kao preterivanje, ali je ona ta odela kupovala za vlastitu dušu, zar ne? Ona će biti ta koja će kliziti prstima preko svilene kravate, povlačeći njegovo lice ka sebi. Krajem dana, kada se Piter opruži preko

postelje, još uvek potpuno obučen i spreman da se poigra sa svojom suprugom, ona će zagnjuriti nos u fini prugasti štof njegovog sakoa.

Otkako je izgubila dete, Erika je neprestano pokušavala da pronade utehu u telu svog muža, ali to nije moglo potpuno da odagna nemir koji joj je zaposeo dušu. Štaviše, uprkos fizičkoj strasti, imala je osećaj da se iz dana u dan sve više udaljavala od Pitera.

Ako je sa takvim uživanjem dodirivala telo svog muža, zašto su joj misli i dalje bludele ka Ravelu? Erika je svakog dana, ponekad čak i svakog sata, razmišljala o svom doktoru. Zato je jedva čekala da svane sutrašnji dan. Sutra je bila nedelja. Nakon krštenja Harflijevog novorođenčeta na posedu će biti priređena proslava kojoj je trebalo da prisustvuje i Ravel.

Kada je platila odelo, spremajući se da napusti radnju, krojač ju je zabrinuto pogledao. „Još jedan strani gost je jutros preminuo u San Fernandu“, rekao je upozoravajućim tonom. „Vi i vaš suprug bi trebalo što pre da obavite posao zbog koga ste došli i da napustite Trinidad.“

Erika je ćutke klimnula glavom. Nju i Pitera je tako malo delilo od najgoreg, samo tri grama kinina dnevno. Još iste večeri će predložiti Piteru da povećaju dozu na šest grama.

Kada je izašla na ulicu, u vazduhu se osećao miris kiše koja je isparavala sa pločnika. Sa Hartlijem i Piterom se dogovorila da se nađu oko podneva, što je značilo da je imala još sat vremena za sebe. Probijajući se kroz usijani vazduh Port of Spejna, krenula je ka prelepom parku Savana. Ako će se komarči kasnije obrušiti na grad, gde su se krili u to doba dana? Zastala je, raširivši suncobran iznad glave i pažljivo oslušnuvši da li joj je neki komarac zujao oko uha. Ništa nije čula.

Stoka je slobodno šetala po parku. Gospodin Hartli im je pomenuo da su Hindusi bili neobično nežni prema životinjama i Erika je sada rođenim očima mogla da se uveri u to. Jedna krava i njeno tele su išli ka sredovečnoj Hinduskinji korakom koji je odisao gotovo ritmičnom ljubavlju. Žena, koja je očigledno bila njihova vlasnica, podigla je ruku u znak pozdrava, kao da je te životinje smatrala članovima porodice.

Kasnije tog dana, kada su se Erika i Piter vratili na posed sa gospodinom Hartlijem, tamo ih je sačekala Ravelova poruka.

Najdraži prijatelji,

još negujem bolesne radnike na ovom kraju ostrva tako da, na moju veliku žalost, neću biti u mogućnosti da prisustvujem sutrašnjem krštenju i baštenskoj zabavi.

Stoga se nadam da ću se ovde, na plantaži, u najskorije vreme sresti sa Piterom i Erikom.

Erikino raspoloženje je naglo splasnulo dok je čitala redove ispisane Ravelovom rukom. Mada su ona i Piter sada šetali po istom ostrvu na kome je Ravel živeo - i mada su osećali miris iste zemlje i dodir istog usijanog vazduha - i dalje joj se činilo da se Ravel nalazio na suprotnoj polovini zemaljske kugle.

„Plašim se da si dobila suparnicu“, rekao je Piter sledećeg jutra. „Još jedna dama iz ove kuće je zaljubljena u mene.“

Gledis, sedmogodišnja Hartlijeva ćerkica, čekala je na odmorištu kada su Erika i Piter napustili sobu i krenuli ka prizemlju, gde je bio serviran doručak. Devojčica je sedela pored prozora, hraneći svog među čokoladnim kremom. Čim ih je ugledala, skočila je i potrčala ka Piteru, ćušnuvši svoju ručicu u njegovu šaku.

Tog dana nije bilo samo krštenje Hartlijevog deteta već i Piterov rođendan. Oko podneva su na posed stigla zaprežna kola sa tovarom koji se sastojao od osam muških odela i drugih rođendanskih darova koje su krojač i njegovi pomoćnici u međuvremenu sašili.

Erika je pohitala uza stepenište, ka vratima njihove sobe. Dvaput je pokucala, nestrpljivo čekajući da joj Piter otvori. Kada se Piter pojavio na pragu, ushićeno je banula unutra, noseći gomilu šuštavih paketa.

„Nemoj još da ih diraš“, upozorila ga je. Stežući kutije i zavežljaje, progurala se pored njega i rasporedila umotane poklone po krevetu. Kako su lepo u tom trenutku izgledale njegove sive oči. Kao rastopljeno srebro, pomislila je. A tada je shvatila da je to bilo zbog suza.

Šta je podstaklo te suze? Možda se rasplakao zato što je primetio dečju igračku koja je ležala na stepeništu ili malu Gledis kako pažljivo Češlja svoju lutku? Ali, još pre nego što je stigla da bilo šta upita, Erika je shvatila zašto je njen muž plakao. Nakon svih tih meseci i on, poput nje, nije uspevao da se izbori sa tim iznenadnim naletima neme tuge.

Polako se okrenula ka njemu. „Setio si se naše bebe?“

Piter je klimnuo glavom. U tim retkim trenucima je osećala neizrecivu bliskost prema njemu.

Kada su nekoliko sati kasnije kročili u crkvu, Piter je nosio odeću koju mu je poklonila: odelo boje slonovače koje će mu pomoći da lakše podnese tropsku vrućinu i kravatu koja je blistala kao koža srebrnaste ribe. Dok je stajao pored nje, visokog stasa i širokih ramena, primetila je da se dobro držao.

U prednjem delu crkve roditelji su držali svoju dečicu, stojeći u polukrugu oko krstionice. Erika i Piter su se spustili na crkvenu klupu, osluškujući dečji plač koji je podrhtavao u vazduhu. Piterove oči su se ponovo ispunile suzama, blistavim poput njegove kravate, ali je gledao pravo u oltar, tako da to nije primetio niko osim nje. Sklopila je maramicu i diskretno mu je ćušnula u šaku.

Čitavog popodneva porodice su pristizale na posed u viktorijanskim kočijama. Vrata kočija su se otvarala i mnoštvo dece je izlazilo napolje, krećući ka prostranom travnjaku. Dečaci su se penjali po drveću, a devojčice su trčale i skakutale sve dok im se mašne ne bi razvezale i dok im koska ne bi pala preko ramena. Gospodin Hardi je stajao u vrtu, držeći čašu sa kriškom limete i upoznajući Pitera i Eriku sa svojim gostima. Hardi je insistirao da mu se Piter sutradan pridruži u lov u severnim brdima, gde će krenuti zajedno sa čoporom iznajmljenih i dobro obučanih lovačkih pasa.

Dve dame - gospođa Hartli i njena prijateljica - polako su se spuštale niz travnjak, idući u Erikinom pravcu. Erika uopšte nije sumnjala da će joj ta nepoznata gospođa uskoro stisnuti ruku i upitati, „Imate li dece, gospođo Fon Kesler?“ To je bilo pitanje koje su joj stranci neizostavno postavljali.

Podigla je pogled ka nebu, kao da je pokušavala da ustanovi da li će biti kiše. A tada se okrenula i potrčala.

Popela se na sprat, izašla na balkon sobe i pozvala Pitera, nestrpljivo mu pokazavši da dođe kod nje. Parket joj je škripao pod nogama dok je nervozno marširala po sobi.

Kada se Piter uspenjao uz stepenište, lice mu je bilo zabrinuto. Povukla ga je unutra i zaključala vrata.

„Jesi li dobro? Šta se desilo?“ upitao je.

Ona se kroz otvoren prozor zagledala u vrt pun gostiju. „Pogledaj ih“, ozlojeđeno je prošaptala. „Da li bilo ko od njih zaslužuje decu više nego mi?“

Piter se tupo zapiljio u ljude koji su šetali po dvorištu.

„Gospodin Hartli i njegova supruga imaju četvoro dece, a nedavno su dobili još jednu bebu. Njima se *čak pet puta* posrećilo.“

Dok je Piter nepomično stajao pored prozora, stala je iza njega. Zaklanjajući se od tuđih pogleda, prislonila je grudi uz njegova leđa. Skliznula je prstima preko prefinjenih niti na odelu boje slonovače i zavukla ruke duboko u džepove njegovih pantalona, povukavši ga ka krevetu. Na brzinu su skinuli cipele i opružili se preko čaršava. Dok je zadizala suknju, do ušiju joj je dopirala ushićena vriska dece koja su visila po drveću. Dok su se ona i Piter prepuštali silovitom ljubavnom užitku, poželela je da i ona zavrišti poput te dece, ali je promišljeno zatomila krike koji su joj zamorili u grlu.

„Obećaj mi da sutra nećeš krenuti u lov sa gospodinom Hartlijem", rekla je. „Reci mu da moramo da krenemo. Da moramo što pre da vidimo Ravela."

„Dobro", odgovorio je Piter. Zastao je ispred ogledala, doteravši kosu i zagladivši nabore na belom odelu. Potom se spustio niza stepenice i pridružio se ostalim gostima.

24.

ERIKA NIJE MOGLA DA poveruje da će u roku od nekoliko sati ponovo ugledati Ravela. Dok su vozom putovali na istok, ka Sangre Grandeu, izvadila je sićušno ogledalo i doterala biserne minđuše. Potom je sklopila čistu maramicu i upila znoj koji joj je svetlucaao iznad gornje usne. Kada se voz zaustavio i kada su ona i Piter izašli na peron, razočarano je shvatila da Ravel nije došao na stanicu. Umesto njega ih je dočekaao Hartlijev glavni nadzornik, muškarac po imenu Gibbs, koji im je objasnio da je Ravel morao da ostane na plantaži, gde je i dalje brinuo o žrtvama žute groznice.

Gibbs je bio tvrdokorni Britanac koji se odlikovao vojničkim držanjem. Nosio je beli šešir sa okruglim obodom, jahačke pantalone i gamašne, a kičma mu je bila prava kao štap sa mesinganim vrhom. Pred stanicom su ugledali dve lake otvorene kočije, koje su bile dovoljne čak i za neku mnogočlanu porodicu, i teretna kola za prtljag.

Krenuli su ka jugu, duž obale, uživajući u nezaboravnoj vožnji preko plaže koja je bila tako tvrda da su je tamošnji ljudi koristili kao drum. Dužinom od punih petnaest milja, od Manzanila Pointa do Majara, kokosova plantaža gospodina Hartlija se graničila sa morem. Između mora i plantaže se nalazio niz kupusnih palmi koji je podsećao na granični zid. Kokosove palme, kojih je bilo oko trideset hiljada, bile su posađene na svom raspoloživom prostoru koji je mogao da bude prokrčen i otet od prašume.

Plima je bila visoka tako da su točkovi kočije najvećim delom puta gacali kroz vodu. Erika je ruku prebacila preko stranice kočije tako da joj je raspršena morska pena kvasila prste. Podigla je ruku i probala njen ukus. Na njeno iznenađenje, voda nije bila naročito slana.

„Obala Južne Amerike nije daleko odavde", objasnio je Piter. „A reka Orinoko je tako velika i moćna da se njena voda verovatno meša sa nm rem, smanjujući procenat soli."

„Kako se ovo zove?" upitala je Erika, pokušavajući da nadjača hučanj* talasa i vodu koja je šljapkala ispod točkova. Uperila je prst ka nečemu što je podsećalo na plave i grimizne meduze koje su poskakivale na površini poput balona, plutajući na dugim uzanim trakama.

„Ta stvorenja ovde nazivaju 'portugalski ratni brodovi', glasno je otkrio Piter. „Ako ih dodirneš, gadno ćeš se opeci."

Konačno su stigli do poseda, do mesta koje se zvalo *Kokal*, što je značilo „plantaža kokosa". Kočija je skrenula kada su naišli na lagunu iza koje se pružala velika šuma. Pored lagune su spazili muškarca sa puškom. I on je nosio beli šešir sa okruglim obodom, tako da ga Erika isprva uopšte nije prepoznala. Delovao je sasvim drugačije u toj tropskoj odeći. To je bio Ravel, koji je očigledno izašao u lov na patke.

Spustio je pušku i krenuo ka kočiji. Dok je stajao pred njima, delovao je kao prikaza. Njegove tamne oči, zaklonjene obodom šešira, ustremile su se pravo ka njoj. Osmotrio je njeno lice gorljivim prodornim pogledom koji je prvi put spazila onog dana kada ju je zagrlio u muzičkoj sobi.

„Zdravo, prijatelju stari!" Piter je iskočio iz kočije i ushićeno ga potapšao po leđima. Ispružili su ruke jedan ka drugom, srdačno se pozdravljajući.

Dok je silazila sa kočije, Eriku je obuzela strašna nervoza. Kako bi se pribrala, krenula je ka laguni, diveći se mangrovim stablima čije je ogromno korenje bilo natopljeno vodom. Gledala je na sve strane, izuzev u Ravelove oči.

„Sigurno ste ogladneli od puta", rekao je Ravel, okrenuvši se ka Piteru. „Želite li ostrige za večeru? Znaite, one ovde rastu na drveću."

Kada je Ravel ponudio da mu pokaže kako su se ostrige sakupljale sa korenja mangrovih stabala, Piter je, kao što se moglo i očekivati, oduševljeno prihvatio taj predlog. Pre nego što se udaljio sa njenim mužem, Ravel je rekao nadzorniku Gibsu da odveze Eriku do kuće i da istovari prtljag.

Jednospratna kuća je izgledala gotovo isto kao i ostale kuće u unutrašnjosti ostrva. Bila je prekrivena cvećem i lozicama. Sobe su se međusobno stapale, kao u nekom lavirintu koji se neprestano širio. Ulazna vrata su bila otvorena.

„Munga!" Gibsov glas ju je prenuo iz razmišljanja. Ta reč joj isprva ih i| ište nije zvučala kao nečije ime. Sluga čije je telo bilo tanko kao trska i trija je koža imala boju smeđeg pergamenta prišao je vratima i napravio učtiv naklon. Kao što će Erika ubrzo saznati, u blizini se nalazilo čitavo srlo u kome su živeli *kuliji** koji su radili na plantaži, ali je u vazduhu nijičešće odjekivalo ime baš tog sluga. „Munga!" neprestano je odzva-

njalo. Munga je bio taj koji je servirao obroke, koji je čistio čizme, koji i<- popravljao brave i obavljao sve zamislive poslove.

Munga je odmah pohitao ka teretnim kolima da istovari prtljag, a i >i ilom je uveo Eriku unutra.

Čim je kročila u Ravelovu kuću, primetila je da ona nije podsećala u.1 monotone i oskudno opremljene stanove u kakvima su obično živeli neoženjeni muškarci. U predvorju su se nalazile velike saksije sa palmama koje su vazduh prožimale mirisom šume. Ravel je pre toga živio na raznim krajevima sveta, gde je nabavljao unikatan nameštaj sa umetničkim primesama. U salonu se, pored uobičajenog starinskog sata sa kukavicom i stolice za ljuľjanje, nalazio i turski koľni kauč sa prošivenim prekrivačem. Oklop dľinovske kornjače je poput kolevke stajao na pezarijskom stolu, ispunjen mangom, bananama i avokadom. Umesto klasičnih zastora, iznad vrata su bile okačene makrame sa kuglicama od abonosa i slonovače na kojima su bili izrezbareni prikazi afričkih idola.

Soba koju im je Ravel namenio imala je francuska vrata koja su izlazila na dvorište. Na prozorima su se nalazile duge bele zavese od tako lankog i prozračnog platna da je soba bila izuzetno svetla čak i kada bi se navukli zastori. Erika je iz svoje torbe izvadila četku sa srebrnom poľeđinom, na brzinu doteravši kosu i prikačivši *pompadur* češljic u obliku polumeseca.

Voľnja je bila prijatna, tako da nije imala od čega da se odmara. Źelela je da što pre krene u istraľivanje.

Otvorila je dvokrilna vrata i izašla u dvorište. Kolibriji su lepršali oko rascvetalog Źbunja. Leteli su tako brzo da su im krila delovala gotovo prozirno. Poput pčela, išli su od cveta do cveta. Trinidad je bio poznat kao „zemlja kolibrija“, a od Pitera je čula da je na tom ostrvu postojalo čak dvadeset različitih vrsta. Vrsta koju je trenutno posmatrala imala je tamnocrvenu krestu i tiha vibrirajuća krila koja su neprestano menjala boju, poput vatrenog opala koji je na svetlosti naizmenično poprii crvene i zlatne odsjaje.

„Nema potrebe da u ovoj zabiti oblačiš večernju toaletu“, podsetio je Piter te večeri dok je otvarao svoj kofer.

Erika se u meľuvremenu presvukla u haljinu prigušene ruľičaste lio sa dubokim namreškanim dekolteom, koji je ostavljao utisak da su j grudi i ramena bili prekriveni

* *Kuli*, izraz koji se u devetnaestom i ranom dvadesetom veku upotrebljavao za sluge hinduskog porekla. (Prim. prev.) Adrijen Makdonel

cvetnim laticama. Stojeći ispred ogledal oko vrata je stavila ogrlicu sa dvostrukim nizom bisera, ali ju je brže bolje skinula, ne želeći da izgleda previše zvanično. Njen muž je za to vreme sedeo na krevetu, pertlajući cipele. Prišla je i zagladila mu kragnu.

Ravel ih je dočekao u salonu. Zadržao je oči na njoj trenutak duže nego što je trebalo, kao da ga je pogled na njen dekolte izbacio iz ravnoteže. Potom se promišljeno uposlio sipanjem koktela. „Da li si za jedan zeleni šištavac?” upitao je, pruživši joj čašu.

„Zeleni šištavac?” veselo je ponovila Erika. Otpila je gutljaj i izjavila da je koktel izvrstan. „Moraćeš da nam otkriješ sastojke.”

„Treba da pomešate *falernum* i vodu i da tome dodate malo ruma i *angosture*”, objasnio je Ravel.

„*Falernum*’? Šta je to?” upitao je Piter.

Kako im je Ravel objasnio, *falernum* je bio sladak tropski sirup koji je najviše voleo sam da pravi, mešajući arome badema, limete, vanile i đumbira. Sirup je potom ostavljao da mesec dana odstoji u drvetu i na kraju mu je dodavao malo mleka kako bi se staložio.

Večera je započela ostrigama koje su Ravel i Piter prikupili sa korenja mangrovih stabala u laguni. Ostrige su bile izuzetno meke. Pri svakom zalogaju njihovi ukusni sokovi bi planuli u Erikinim ustima i rastapali se pod vrelinom njenog jezika.

Ravel je tokom obeda veoma malo pričao. Nešto ranije je primetila kako on i Piter ćaskaju u vrtu i tada joj je delovao opušteno, ali je u njenom prisustvu postajao neobično ćutljiv.

Sa druge strane, stekla je utisak da bi mu laknulo kad god bi *ona* progovorila - ali ne toliko zbog njenih opaski, pretpostavila je, već zato što je tada imao opravdanje da joj se zagleda u oči, da osmotri granatni kamen na njenom prstu i namreškane kamere na njenom dekolteu. Upitala se koliko je vremena prošlo otkako mu se poslednji put ukazala prilika da popriča sa nekom obrazovanom ženom. „Jesi li uvek tako ćutljiv?” šaljivo je upitala. „Ne baš uvek”, vedro je odgovorio Ravel.

Nakon ostriga je usledio ragu od morskih rakova, koji je Piter opisao kao najsočnije jelo koje je u životu okusio. Na sto su potom stigli i drugi lokalni specijaliteti - odresci od kornjačinog mesa i pečena biserka. Na kraju obeda večno prisutni Munga doneo je posude za pranje prstiju. Večeru su zalili likerom od breskve.

„Dragi prijatelju”, rekao je Piter Ravelu, „ti očigledno znaš *kako* se živi! Sedimo ovde, petnaest milja od najbližeg naselja, uživajući u hrani kakvu ne bismo mogli da dobijemo čak ni u nekom elitnom pariškom restoranu.”

Ravel ništa nije rekao, mada se činilo da mu je Piterov kompliment prijao.

„Gospodin Hartli nas je nedavno podsetio da si živeo na različitim kontinentima“, prozborila je Erika.

„Tako je“, odgovorio je Ravel. „Živeo sam na nekoliko kontinenata.“ Prekrstio je noge i okrenuo se postrance. „A ti? Ti oduvek živiš u Bostonu?“

„Oduvek“, potvrdila je ona, ukratko mu predočivši svoje detinjstvo i dugotrajnu bolest njene majke.

„Da li je uspela da se oporavi?“

„Nije. Umrla je kada sam napunila sedam godina.“

Ravelov pogled se naprasno produbio. Učinilo joj se da je taman krenuo da je još nešto upita kada ih je Piter prekinuo.

„Šta kažete da prošetamo po plaži?“ predložio je. „Gospodin Hartli kaže da su noći u ovom delu sveta prosto očaravajuće.“

Dvojica muškaraca su lagano koračala duž obale, nadomak granice između kopna i mora. Erika je išla za njima. Noć je bila tako topla da su obojica skinuli sakoe, ostavši samo u košuljama sa rukavima zavrnutim do laktova. Nasuprot belini njihovih košulja, tregeri su podsećali na tamne amove.

Neko vreme su pratili liniju vode, osluškujući talase koji su zapljuskivali obalu. Noćno nebo je na tom mestu delovalo nekako izoštrnije, preplavljeno svetlucavim zvezdama. Rakovi su mileli preko peska, napuštajući lagunu i seleći se ka okeanu. „Putuju samo pod punim mesecom“, objasnio je Ravel. „U ovo doba godine, tokom oktobra i novembra, nastupaju najveće migracije. Ponekad, kada se spusti noć, gotovo je nemoguće da prođete ovom plažom a da ne gazite preko njih.“

To je odmah pobudilo Piterovu radoznalost. Krenuo je ka rakovima, ali su se oni odmah uvukli u rupe. Ubrzo je ispustio oduševljen poklič, ponesen svojim otkrićem: ako bi protrljao palmino seme između dlanova uspeo bi da namami rakove da radoznalo provire iz svojih rupa.

„Moj muž je radoznao kao dečak“, natuknula je Erika kada se Piter udaljio od njih, igrajući žmurke sa ostrvskim ljuskarima.

Okrenula se ka moru. Bila je očarana pogledom na talase koji su neprestano ostajali u pokretu, silovito zapljuskujući obalu i potom se povlačeći, čak i kada u blizini nije bilo posmatrača koji bi se divili njihovoj predstavi. Oni su nastavljali svoju igru, sa jednakom snagom i poletom, čak i kada bi svi ostali utonuli u san.

„Da li se brod koji je dopremio tvoj nameštaj usidrio ovde?“ upitala je.

„Nije“, odgovorio je Ravel. „Ovde ima živog peska, što može da bude prilično opasno. Jedna škuna je nedavno pokušala da se usidri ovde, ali joj je pramac za tren oka utonuo u vodu. Pošto nisu mogli da izvuku sidro, na kraju su morali da preseku užu.“

Izvadio je kubansku cigaru iz džepa i upitao je da li će joj smetati ako je zapali. Erika je odmahнула glavom. Aromatičan dim cigare se mešao sa morskim vazduhom, što je prijalo njenim čulima. Činilo se da je Ravel, sada kada su ostali sami, postao znatno opušteniji.

„Da li se tvoj otac ponovo oženio?“ upitao je.

„Nije.“

„Znači, nisi imala bilo kakvu zamenu za majku?“

„Nije baš tako. Bila je jedna starija žena - moja nastavnica pevanja, Magdalena - sa kojom sam uspostavila veoma prisan odnos. U stvari, ona mi je i dalje veliki oslonac.“

Talasi su šišitali, povlačeći se sa obale i ostavljajući penu na pesku. Erika je čučnula, dodirnuvši penušave mehuriće. Kada je ispružila ruku, u sećanju su joj izronili dugi graciozni prsti njene majke.

Tada je primetila kako se Piter vraća, žustrim odsečnim korakom, šireći ruke u pomrčini. Rukavi njegove bele košulje su se nadimali od vetra. „Mogao bih da živim ovde“, doviknuo je Ravelu. „Gotovo da mi dođe da ti se pridružim, stari prijatelju!“

Činilo se da je bio spreman da se baci u zagrljaj tom noćnom nebu i plaži po kojoj je milela armija rakova. Erika je znala da je njen muž to stvarno mislio. Piter bi, okružen tom nedinutom divljinom, stvarno mogao da bude srećan.

Ravel je prasnuo u smeh, okrenuvši se ka Eriki. „A ti?“ upitao je. „Tebi bi sigurno nedostajao grad, zar ne?“

„Plašim se da ne bih mogla da živim na mestu gde nema opere“, odgovorila je ona.

„Baš tako“, potvrdio je Piter, nabivši ruke u džepove širokih belih pantalona. „U tome je glavni štos. Erika nikad ne bi mogla dugo da se skrasi na ovakvom mestu.“ Pa ipak, činilo se da mu njena opaska uopšte nije smetala. Zaključivši da mu je bilo dosta šetnje, krenuo je ka kući. Erika i Ravel su pošli za njim.

Erika je otpozadi posmatrala svog muža. Kao i uvek, koračao je odlučno i energično, poput čoveka koji ima jasnu viziju.

Kada su se vratili u bungalov, Ravel se očigledno nadao da će još neko vreme ostati zajedno. Pozvao ih je da nešto popiju u salonu.

„Kasno je“, primetila je Erika. „Trebalo bi da te pustimo da malo odspavaš.“

„Za mene je još uvek rano“, odgovorio je Ravel. „Osim toga, ništa mi nisi otpevala.“

„Pevaću ti sutra“, rekla je ona. „Sada sam malo umorna.“

Ravel je skinuo stakleni zapušač sa kristalne flaše i nasuo konjak. „Kada večeras krenete na spavanje, obavezno ostavite svetio. Zato što ovde ima vampira.“

„Stvarno ima slepih miševa?“ ushićeno je upitao Piter, spustivši knjigu koju je prelistavao.

„Plašim se daje tako. Prošlog leta je ovde boravio muškarac po imenu Džotam, koji se oglušio o savet da ostavi upaljeno svetio. Kao što možete da pretpostavite, kada se probudio, primetio je da je krevet u kome je spavao pun krvi. Tokom noći jedan slepi miš se obrušio na njegove nožne prste. Soba je izgledala kao da se unutra odigralo ubistvo.“

„Koliki im je raspon krila?“ radoznalo je izustio Piter.

„Kod nekih primeraka može da dostigne skoro pun metar.“

Piter je prasnuo u smeh. „Pretpostavljam da nijednoj žrtvi ne bi palo na pamet da se pobuni.“

Nakon nekoliko gutljaja Erika je osetila kako joj alkohol struji kroz krv i kako joj se muti u glavi. Smeh joj je bio glasniji a govor usplahireniji nego obično, jer je znala da će, pre nego što zatvori oči i ostave taj dan za sobom, Piter doći da vodi ljubav sa njom i da će se Ravel potom ušunjati u sobu noseći svoju lekarsku torbu i svoj špric. („Ne smemo da protraćimo nijedan dan“, nešto ranije ju je upozorio Piter.)

Ravel se spustio na fotelju tapaciranu debelom crvenkastom konjskom dlakom, dok su se ona i Piter smestili na kauč. Erika je u jednom trenutku prešla preko sobe kako bi osmotrila zadivljujuće lepu zidnu masku iz Konga. Kada se okrenula, primetila je kako Ravel ispod oka posmatra njen stomak.

Piter je primetio klavir. Impulsivno je skočio, podigao poklopac i odsvirao jedan a potom i drugi akord. Zvuk je bio tako grozan daje Erika ćušnula glavu među ramena i stavila šake preko ušiju.

„Molim te, prestani!“ doviknuo je Ravel, prasnivši u smeh.

„Klavir uvek zvuči grozno u tropskom podneblju“, samouvereno je izjavio Piter. „Baš sam se pitao da li si pronašao neki tajni recept da ovaj ostane u upotrebljivom stanju.“

„Pokušao sam da ga naštimumem“, priznao je Ravel, „ali je to beznadežan posao. Znaite, drvo nabubri od ovolike vlage i tu više nema pomoći.“ Na klaviru su stajale gomile operskih partitura: *Rigoletto*, *Mesečarka*, *Travijata*, *Don Đovani*.

Nešto pre ponoći Ravel je doneo lampu i poveo ih kroz senoviti hodnik ka njihovoj sobi. Spustio je upaljenu lampu pored kreveta i napustio odaju.

„Ne mogu da verujem da smo konačno ovde“, prozborio je Piter kada su ostali sami. Skinuo je cipelu i bacio je na pod.

Erika je navukla tanke zavese i obukla ljubičastu spavaćicu. Dok je ležala u postelji, pomislila je da će joj sigurno biti čudno da vodi ljubav dok svetlost lampe baca bledunjave senke preko zidova i dok očekuje da se krvožedni slepi miševi obruše na nju iz sva četiri ugla tavanice. Šuma iza kuće je sablasno šuštalala. Vetar je mreškao lišće palmi, a crveni majmuni drekavci su ispuštali urlike koji su donekle podsećali na lavlju riku.

„Čovek bi mogao da se prestravi“, rekao je Piter, „da ne zna da su u pitanju obični majmuni.“

Kada su majmunski urlici zamrli, Erika je promrmrljala: „Pitam se kako Ravel izdržava ovde. Sigurno živi kao monah.“

„Oh, ne brini“, vedro je odvratio Piter. „Siguran sam da ovde ima dovoljno žena za Ravelove potrebe.“

„Kako to misliš?“ fascinirano je upitala Erika.

Piter je spustio glavu na jastuk i zatvorio oči, razvukavši usne u osmeh. Skliznuo je šakom preko njenog kolena, a potom je krenuo ka grudima.

Dok su se njih dvoje prepuštali ljubavnom užitku, Ravel je čekao u drugom kraju kuće. Zeleni papagaji su živeli u šumi iza lagune i Erika je čula njihove zvuke. Odgurnula je čaršave, ćutke se izvijajući na dušek i dopuštajući noćnim pticama da vrište umesto nje.

Kada su završili, Piter je skočio iz kreveta i pozvao Ravela da dođe u sobu. Erika se upitala da li će se unervoziti ili zadrhtati ili briznuti u plač kada je doktor ponovo bude dodirnuo, ali je sve delovalo savršeno prirodno.

„Ruke su mi možda hladne“, upozorio ju je, dodirnuvši njeno bedro.

Šake su mu bile blage kao noć. U njima nije bilo ni trunke hladnoće. Skrenula je pogled ka njegovom licu - koje je bilo savršeno uzdržano - dok je nameštao špric. Piter je podigao lampu i lica dvojice muškaraca su nakratko zasjala u tami pre nego što su se ponovo stopila sa senkom.

Kada je doktor napustio sobu, Erika je nastavila da leži, naslanjajući kolena na gomilu jastuka. Još dugo je ostala na leđima, uopšte se ne pomerajući. Piter je ubrzo zaspao pored nje, što je ustanovila po njegovom dubokom ritmičnom disanju. U sobi se osećao isti miris kao i u vrtu, mešavina jasmína i sladunjavih cvetova čije ime nije znala. Pitala se zašto cveće noću snažnije miriše. Zato što je u noćnim satima čitav svet postajao nekako usporeniji, što je ljudima omogućavalo da budu prijemčiviji za stvari

koje su ih okruživale. Kada je, opijena esencijama Ravelovog vrta, još snažnije udahнула, učinilo joj se da joj je taj miris gotovo oprljio nozdrve.

Ležeći u pomrčini, ponovo se upitala zašto se Ravel nije oženio. Sigurno je već pregurao tridesetu. Koliko je bilo verovatno da u tako udaljenom i samotnom okruženju sretno ženu koja mu je odgovarala? Nešto ju je žacnulo kada je pomislila da će se gospođa Hartli i njene prijateljice sigurno potruditi da mu pronađu doličnu nevestu.

Setila se klavira koji je ostavila u Bostonu. Dirke od slonovače su bile neme dok je sneg poput belog paperja lepršao sa druge strane prozora. Već se uželela svoje muzike. Ako bi dobila šansu, i dalje je bila spremna da sve stavi na kocku - čak i svoj život sa Piterom - samo da izađe na svetsku pozornicu i da zapeva onako blistavo kao što je umela. Ali je prvo morala nešto da dovrši. Zasada se nije puno razlikovala od životinja koje su se skrivale u šumi iza Ravelovog bungalova. Samo ako namami muškarca u svoje gnezdo, samo ako se svom silinom obruši na njega i on na nju, mogla je da zadovolji tu neumoljivu potrebu.

Kada je prošlo pola sata, polako je ustala iz kreveta. Nadajući se da slepi miševi neće uleteti u sobu ako nakratko priguši lampu, prišla je prozoru i razmakla bele zavese. Na suprotnoj strani dvorišta je ugledala osvetljeni prozor Ravelove spavaće sobe. Kroz proziran zastor je mogla da nazre siluetu koja je lagano koračala po sobi.

Mogla je da otvori francuska vrata, da prođe kroz vrt i da mu se baci u naručje. Ali čak i sada, kada je brodom prešla preko ekvatora i kada je konačno stigla tako blizu njega, taj muškarac joj je delovao nedostižno. Ravel se tada udaljio od prozora i pred njenim očima je ostala samo be-lina lepršavih zavesa. Više nije mogla da ga vidi.

Ravel je u svojoj sobi skinuo džepni sat sa lanca i spustio ga na sto. Potom je seo na ivicu kreveta, naslonio laktove na kolena i utučeno skliznuo prstima kroz kosu. Njih dvoje su došli na drugu polovinu Zemljine kugle da bi ga videli i svim srcem je želeo da im pomogne. „Ovo je jedino vreme koje nam stoji na raspolaganju“, rekao je Piter kada ga je nešto ranije odvuкао u stranu. Pogled mu je bio pun preklinjanja koje bi jedan muškarac retko kad ispoljio u prisustvu drugog muškarca. I Ravel je zato pristao da učini sve što je bilo u njegovoj moći. Ali je sebi obećao da ovog puta ne srne da ih obmanjuje, da ne sme da prkosi bogu ni da se meša u prirodan tok stvari. Ovog puta će koristiti samo Piterovo seme.

Naravno, ako tako postupi, to će biti jalov posao. On nije mogao da odagna njihov bol, bol koji je on lično još više raspirio i produbio. Nije mogao da podnese pomisao da zdrobi Piterove nade. Kako je mogao da mu objasni da u njihovom slučaju nije bilo

mesta za optimizam? Piter je verovao da postoji neporeciva mogućnost da začne još jedno dete na istovetan način kao što su ostali ljudi verovali u sunce ili mesec. (Zaboga, zar taj muškarac nije rođenim očima video dete koje je začeo? Ako je jednom uspeo, zašto to ne bi mogao ponovo da učini?) Nakon što još jedan specijalista iz Nove Engleske nije uspeo da im pomogne, Piter je smatrao da je bilo sasvim logično da pređu ekvator i da pronađu doktora Ravela.

Na kraju krajeva, zašto Piter ne bi verovao da je Ravel bio kadar da im *ponovo* pomogne?

Ali je Ravel sada, još više nego ranije, zazirao od pomisli da Piteru prizna istinu. Da mu kaže da će, ukoliko stavi svoje seme ispod mikroskopa, rođenim očima videti da tamo nema baš ničega. I da nema ništa veće nade da tim semenom oplodi svoju suprugu nego kada bi Ravel to pokušao da učini špricom punim vazduha.

Kada se udaljila od prozora i vratila u krevet, Erika je primetila da su joj grlo i usta suvi od žeđi. U sobi nije imala vodu. Zaboravila je da kaže Mungi da joj svake večeri ostavlja čašu vode pored kreveta, jer nije mogla da spava kada je bila žedna.

Uzela je lampu sa noćnog stočića i izašla u hodnik. Mada je bila bosa i mada se trudila da hoda što tiše, stari drveni parket je uporno škripao pod njenim stopalima. Prstima je kolebljivo opipala mračni zid, ulazeći u kuhinju. Naravno, u kuhinji u to doba noći nije bilo nikoga. Sve sluge su otišle na počinak, a lončići i šerpe su bili sklonjeni. Srećom, na stolu je i dalje stajao bokal. Napunila je limenu solju i bacila glavu, tako mahnito gaseći svoju žeđ da joj se voda slivala preko prstiju, kvaseći svilenu spavaćicu. Pošto je pila iz limene šolje voda je imala ukus metala.

Tada je primetila svetlost koja je zatitrala ispred vrata, postajući sve snažnija. Neko je dolazio. Ravel je kročio u kuhinju, obučen u istu onu belu odeću koju je nosio te večeri, dok su šetali po plaži. Ramena su mu i dalje bila opasana tregerima.

„Erika?“ zbunjeno je prozborio. „Da li ti je dobro?“

„Samo sam ožednela“, odgovorila je. „Došla sam po čašu vode.“

„To je kišnica“, objasnio je doktor. „To je jedino što ovde možemo da pijemo.“

Pronašao je jednu bocu, napunio je vodom i pružio je ka njoj, zajedno sa čistom čašom. Kada se okrenuo, spremajući se da napusti kuhinju, Erika je bila zatečena vlastitom reakcijom. Podigla je ruku i rekla: „Želim da ti zahvalim za sve što si učinio.“ A tada se, tako prosto i lako kao da je pred njom stajao lično Piter, ustremila ka njemu i zagrlila ga, baš kao onog dana u muzičkoj sobi.

Činilo joj se da je tako prirodno da zagrlj svog doktora... Prislonila je nos uz njegov obraz, okrnula usnama njegov zalizak i omirisala mošus na njegovom blago znojavom

licu. Njegovi prsti, mesnatiji i očinskiji od Piterovih, munjevito su se prepleli sa njenim. Taj muškarac, koji je bio sa njom u trenucima najvećeg bola i patnje, ponovo ju je grlio sa istom divljom tugom kao i prethodnog puta.

A tada se prenuo, naglo ustuknuvši. Na njegovom licu je videla grč čoveka koji se borio sa samim sobom. Mahnito se okrenuo i pohitao niz hodnik.

Erika se vratila u svoju sobu, tiho zatvorivši vrata. Spustila je lampu i čašu vode na noćni stočić. Zbunjena i revoltirana onim što je uradila, očajno se uhvatila za glavu.

Piter je i dalje spavao blaženim snom.

* * *

Kada ih je Ravel narednog jutra poveo u obilazak, držanje mu je bilo žustro i poslovno. Njegovi komentari su više bili upućeni njenom muž nego njoj.

Pokazao im je drvene sušare podignute duž plaže, gde su radnici otvarali kokosove plodove i potom ostavljali njihovo jezgro da se suši na suncu. To osušeno jezgro se zvalo *kopra*, objasnio je, a ulje koje se dobijalo iz njega potom se transportovalo za Dansku, gde se prodavalo kao zamena za maslac.

Erika je nekoliko puta tražila da se kočija zaustavi kako bi mogli da izađu. Bilo je toliko stvari koje je želela da vidi. *Kuliji* su mahali mačetama, verući se ka pernatim vrhovima kokosovih palmi. Očarano je posmatrala kako jedan muškarac prebacuje žilavu lozu oko svog struka a potom i oko stabla, vezujući dve omče. Potom je počeo da se penje uz drvo, pomerajući omču naviše. Kad god bi zamahnuo mačetom, na zemlju bi se sručila kiša kokosovih oraha.

U šumi je videla muškarce koji su sekli drveće, krčeći još zemlje za plantažu. Majmuni su im neprestano dosađivali, tako da su povremeno morali da prestanu sa radom i da ih zaspu kamenjem kako bi ih rasterali. Dok su se truckali u otvorenoj kočiji, posmatrajući taj prizor, Piter i Erika su prasnuli u smeh.

U šumi su rasla stabla *balate* gotovo neverovatnih dimenzija. Ravel im je rekao da drvo *balate* nikad ne može da propadne. Oborena stabla su vekovima mogla da leže u džungli i da ne istrule. *Kuliji* su, kako je objasnio, verovali da će lakše savladati stablo *balate* ako se pod punim mesecom išunjaju napolje sa testerama da ga tada obore.

Kočija je nastavljala dalje. Kada su stigli do južnih rubova plantaže, Ravel im je pokazao nov sistem za odvođenje vode i ogromno prostranstvo prekriveno novim sadnicama. Kada bi stigli do teško prohodnog terena, sišli bi sa kočije i nastavili peške.

Ravel je obično ustajao u četiri ujutru kako bi mogao da nadzire radove. I činilo se da je bio ponosan na svoje postignuće.

„Ako se vratite ovde za tri godine“, rekao je, „ova stabla će biti puna kokosovih oraha.“

Erika i Ravel su zajedno krenuli da osmotre mladice, dok je Piter zaostajao za njima, pogledom tražeći zanimljive ptice i leptire.

„Čudi me da gospodin Hartli nije odlučio da se preseli ovde“, natuknula je Erika. „Stekla sam utisak da ovu plantažu smatra svojim najlepšim posedom.“

„Mislim da bi živeo ovde“, odvratio je Ravel, „samo da *Kokal* nije loliko udaljen od grada i kluba, gde obavlja većinu poslova. Osim toga, njegova supruga voli društveni život. Pretpostavljam da bi se gospođa Hartli ovde osećala izolovano.“

„A ti se ne osećaš izolovano?“ upitala je Erika.

„Ne“, odgovorio je Ravel. „Meni prija samoća.“

Nebo se naprasno smračilo i sedefasti tonovi su ustuknuli pred bojom ugljena. Kada je pogledala nagore, osetila je kako joj vlažne kapi padaju na jagodice. Kiša je postajala sve snažnija. Krupne kapi su se slivale preko Ravelovih naočara sa žicanim okvirom. Erika je zadigla suknju i oboje su pohitali ka kočiji. Kada su se sklonili od kiše, Ravelove naočari su bile zamagljene, a njena bela bluza prilepljena uz telo. Ramena su joj bila potpuno mokra.

„Zar nije čudesno“, prozborio je Ravel, „kako ove krhke orhideje i druge biljke koje rastu u prašumi uspevaju da izdrže ovako snažne pljuskove?“

Erika je zavukla noge ispod sedišta, kako bi ih sklonila od kiše koja se slivala sa krova. Ravel je izvadio maramicu i protrljao pokisle ovalne naočari. Čušnuo je naočari u džep košulje, skrenuvši pogled ka njoj. Oči su mu bile mračne i nedokučive.

Tada su iza kočije začuli neko pucketanje. „Da li je to Piter?“ upitala je Erika. „Pitam se gde li se sklonio? Možda ispod nekog drveta?“

Ravel je nastavio da je posmatra, uopšte se ne pretvarajući da ga je zanimalo šta se u tom trenutku dešavalo sa njenim mužem. „Piter kaže tla si prestala da pevaš.“

„Prestala sam da nastupam kako bismo mogli da dođemo ovde. Ali nisam prestala da pevam.“

Ima starozavetno lice, pomislila je. Da li je svestan koliko egzotično i tajanstveno izgledaju njegove oči? Verovatno jeste, budući da i dalje nije vadio naočari iz džepa. Retko ih je nosio kada je bio u njenom društvu.

„Da li ti je žao...“ zaustio je. „Da li se nekada upitaš šta je moglo da se desi da si otišla...“

Bila je gotovo sigurna da misli na Italiju i na njene propale planove, ali nije znao kako to da formuliše. Da on nije kročio u njihov život sa svojim instrumentima i s tim gotovo svetačkim licem, ona bi sada bila u sobi koja gleda na Arno. Stajala bi na balkonu, šireći muziku oko sebe.

„Nisam digla ruke od pevanja“, odgovorila je. „Kada sam u Bostonu, svakog dana sedim za klavirom i vežbam.“

„Kako možeš da se pomiriš sa pomišlju da sa takvim glasom ostaneš ograničena na samo jedan grad?“ nastavio je on. „I da ne dopust svom talentu da...“

„Jednog dana ću se preseliti u Italiju“ odgovorila je Erika. „*Nakon što* dobijem još jednu bebu. *Nakon što* iz ovoga izađem kao pobednik.“

Nastupila je poduža pauza. Ravel je pokupio rukavicu koja je pala sa sedišta. „Nadam se da ću te ponovo čuti kako pevaš“, rekao je. „Uopšte ne možeš da zamisliš koliko sam ponekad usamljen i koliko čeznem da čujem glas poput tvog.“

U daljini su odjeknuli prigušeni povici koji su postajali sve glasniji i razgovetniji. Neki ljudi su se pozdravljali na rubu šume. Tada se kočija nagnula na jednu stranu, zanjihavši se pod težinom ljudskog tela, i Piter se uspenrao unutra. Odeća mu je bila natopljena a tanki pokisli pramenovi kose prilepljeni uz čelo.

„Jedan od *kulija* mi je pokazao kupusnu palmu koju su upravo oborili“, zadihano je objasnio. „Vrh je bio potpuno truo, a u stablu su pronašli gnezdo *makao* papagaja sa jatom mladunaca koji još nisu naučili da lete. Ponudili su mi da uzmem jednog.“

Ravel je upitno izvio obrvu. „Zašto ga nisi uzeo?“

„Nisam se usudio, stari prijatelju. Dok se budemo vraćali u Novu Englesku, sirota ptica bi mogla da uquine od zime“, odgovorio je Piter. Bio je tako pokisao da se činilo da je njegova koža umesto znoja lučila kišne kapi.

Dok su se vraćali nazad, kiša je prestala da pada, tako da su svratili do malog sela koje se nalazilo na plantaži, jer je Erika želela da vidi kako su živeli Ravelovi radnici. Zidovi koliba su bili ukrašeni visećim korpama sa hibiskusom. Ravel je povio glavu i uveo ih u kućerak u kome su dve mlade Hinduskinje živele sa svojom bakom. Erika je odmah prepoznala devojke, jer ih je viđala u Ravelovoj kuhinji.

Starica je imala crnu kosu sa blistavim belim pramenom koji se pružao posred glave, kao pruga na nekom skupocenom krznu. Između dlanova je stanjivala komade belog testa i potom ih pržila u tiganju, želeći da propisno ugosti Ravela i njegove prijatelje. Objasnila im je da se to prženo testo zvalo *naan*. Kada je testo naraslo i nadulo se, izvadila ga je iz tiganja i iznela na sto.

Koliba je bila skromna i imala je zemljani pod, ali je bila izuzetno čista i uredna. Erika se prijatno osećala dok je sedela među tim zidovima, udišući vazduh natopljen mirisom nepoznatih egzotičnih začina. Kada je Ravel krenuo ka vratima, klimnuvši glavom i zahvalivši ljubaznim domaćicama, nevoljno je pošla za njim. Želela je da još malo ostane tu i da osluškuje zveckanje narukvica na prefinjenim ženskim zglobovima.

Ravel ih je potom poveo ka zgradi u kojoj se nalazila plantažna bolnica. Erika je kolebljivo zastala pred pragom, očigledno razmišljajući da li je bilo pametno da uđe unutra.

„Zar ne postoji rizik od zaraze?“ upitala je.

„Treba više da se plašite komaraca nego ovih ljudi“, odgovorio je Ravel.

Unutra su zatekli dvojicu grozničavih muškaraca koji su ležali na bolničkim krevetima. Primetila je da im je laknulo čim se Ravel pojavio na pragu. Doktor je spustio hladan dlan na čelo jednog muškarca, a polom je obojici opipao puls. Jednom je prepisao kinin, a drugom gorku so. Dok se nadvijao nad svojim pacijentima, bore na čelu su im postale pliće i blaže.

Kada su napustili seosku bolnicu, prišla im je jedna starija žena. Srdačno je stisnula Ravelu ruke i stavila ih na svoju glavu. „*Sahib*“, rekla je, nazvavši ga svojim gospodarom i duboko se poklonivši.

Kada su se udaljili, Ravel im je objasnio daje ćerka te žene imala tako ležak porođaj da je jedva ostala živa. „Iz nekog razloga smatra da sam joj ja spasao ćerku“, rekao je, slegnuvši ramenima i prebacivši ruke iza leđa.

„Koliko vidim, stari prijatelju“, ponosno je izjavio Piter, „ti ovde uživaš veliko poštovanje.“

25

NEŠTO POSLE RUČKA, U najvrelijem delu dana, Erika je sedela na pletenoj sofi čitajući neki časopis. Dok je pregledala članke, nikako nije mogla da shvati zašto se oseća tako uznemireno i revoltirano. Nije imala razloga da ne uživa u tom mirnom dokonom popodnevnu, ali ju je nešto teralo da skoči sa stolice i da baci časopis pravo Ravelu u lice.

Na suprotnom kraju trema Ravel je sedeo na stolici, sa čaršavom prebačenim preko grudi i ramena, dok ga je Munga brijaio. Ravelov drveni ormarić za brijanje bio je iznesen napolje zato što je, zbog povetarca koji je pirkao na tremu, tamo bilo prijatnije

nego u kući. Munga je mekom četkicom napravio penu, a potom je na kožnom remenu naoštrio brijač sa drškom od slonovače. Ravel je pažljivo podigao glavu kako bi sluga mogao da mu izbrije vilicu. Munga je na kraju dohvatio plavu staklenu bočicu i ispljeskao mu lice losionom sa mirisom mošusa. Kosu i brkove svog gospodara je zalizao pomadom.

Kada je taj muški ritual bio okončan, Munga je Ravelu pružio drveno ručno ogledalo da proveri da li je zadovoljan, a Erika je spustila časopis i zamarširala ka zamračenoj kući. Usput je Ravela prostrelila tako srditim pogledom da se on iznenađeno osvrnuo za njom.

Piter je za to vreme dremao u kući. Bio je potpuno obučen, a cipele su mu bile bačene na pod. Erika je dohvatila svoju torbu i uzela bočicu sa *citronelom** Planirala je da prošeta do lagune, a tamo je bilo mnogo komaraca. Podigla je bradu i utrljala ulje sa mirisom limuna preko nosa i obraza, a potom je namazala ruke. Crvena mrlja na nadlanici ju je toliko svrbela da je morala da se počeeše. *Citronela* nije mogla da odvrati *bête rouge*, kako su ostrvljani nazivali tropske vaši koje su rovarile ispod ljudske kože, ali se Erika nadala da će bar uspeti da je zaštiti od komaraca.

U mislima je ponovo ugledala Ravela kako sedi na tremu dok mu sluga sapunja vilicu belom penom. Kada se spustila na krevet, dušek se pomerio pod njenom težinom i Piter je otvorio oči. Podstaknuta osećanjem krivice, dodirnula mu je lice. Nežno je prešla prstom duž njegove vilice, sve do mesta gde se ona spajala sa mekom kožom ispod uha.

„Prošetaću do lagune“, promrmljala je. Piter je gotovo neprimetno klimnuo glavom i ponovo zatvorio oči.

Uzela je svoj šešir i izašla napolje. Na površini jezera su se presijavala srebrnasta tela *tarpona** a pored vode su bujala stabla *mangrova*, razmećući se svojim korenjem. Šuma iza lagune je odjekivala od brbljanja papagaja.

Neki jahač joj je prilazio sa leđa. Bio je to Ravel koji je krenuo da obiđe *kutije* koji su krčili šumu. Iskočio je iz sedla i privezao konja za drvo. Kosa mu je još uvek bila vlažna od pomade. Samo jedan pogled na njega bio je dovoljan da joj se leđa ukoče.

„Erika?“ dobacio je brižnim glasom. „Jesi li zbog nečeg uznemirena?“

* Mirisno ulje koje se dobija od tropskih biljaka i koje se upotrebljava kao zaštita protiv insekata. (Prim. prev.)

„Dobro znaš zašto sam uznemirena." Glas joj je bio tih i ogorčen. Nastavila je da se spušta ka laguni, uopšte ne gledajući u njega.

Ravel je išao pored nje. Koraci su mu bili nervozni i duplo kraći od njenih. „Zašto se tako ponašaš? Kako mogu da znam šta te muči ako mi ne kažeš?"

Erika se naglo okrenula ka njemu. „Mislila sam da ti, bolje nego bilo koji muškarac, možeš da razumeš ženski bol i gubitak."

Njegove ruke su klonule sa strane. Bio je potpuno zbunjen.

„Misliš da uludo traćim svoj talenat", procedila je Erika. „Misliš daje do sada trebalo da se odrekнем nade da rodим još jedno dete. Čak ni ti ne veruješ da bih mogla ponovo da ostanem u drugom stanju."

Ravel je ispustio težak uzdah, okrenuvši se ka laguni.

„Misliš da je već trebalo da dignem ruke i da otputujem za Milano ili Firencu. I da pevam svoje skale zelenoj reci koja teče ispod *Ponte Vekija*."** Skinula je šešir i ispružila ruku, teatralno zamahavši kroz vazduh.

Ravel je samo zurio u nju dok ga je zasipala svojom srdžbom.

* Vrsta ribe koja živi u Atlantskom okeanu. (Prim. prev.)

** Čuveni srednjovekovni most preko reke Arno u Firenci, doslovno 'Stari most'. (Prim. prev.)

„Poznajem još nekoliko žena koje su u poslednjih godinu dana im pobačaj ili su izgubile dete", nastavila je Erika. „Napravile smo nešto kao klub. Tamo se srećemo da zajedno popijemo čaj i podelimo svoje mu taj Svaka od tih dama ima vlastitu priču. Svoj lični užas. Ponekad, dok sam preko zavejanih ulica hitala da se nađem sa njima, u glavi mi je odzvanjalo: *niko osim nas ne može stvarno da zna...*"

„Zar misliš da mene ne proganjaju takve tragedije?" konačno je proi borio Ravel.

Erika je dohvatila granu koja je otpala sa drveta, savila je poput biča i počela da udara po okolnom žbunju.

„Imala sam jedanaest menstruacija otkako je beba umrla", prošaptala je ledenim glasom. „Znaš li kako se osećam kada dobijem menstruaciju? Svakog puta mi dođe da se iskidam od plača."

Ravel je nervozno šetao pored lagune. Dohvatio je jedan kamen i bacio ga preko vode.

Erika se ponovo zagledala u njega, utučeno povivši ramena. „Sve moje prijateljice koje su izgubile bebu... sve te dame su do sada ponovo ostale trudne. Sve izuzev mene."

Kada se okrenuo ka njoj, pramen kose mu je pao preko čela. „Činim sve što je u mojoj moći“, skrušeno je rekao. A tada je odvezao konja i popeo se na sedlo, kolebljivo je osmotrivši pre nego što je odjahao dalje.

„Večeras bismo mogli da krenemo u malu pustolovinu“, rekao je Ravel posle večere. Munga je već sklonio tanjire, ali su njih troje i dalje sedeli za stolom, uživajući u zelenom šištavcu koji im je Ravel nasuo. „Kakvu pustolovinu imaš na umu?“ Piter je obazrivo spustio nogu koja je bila prebačena preko kolena.

„Ponoćnu vožnju kočijom.“

Vožnja pod zvezdanim nebom preko tvrde plaže, u kočiji pod čijim točkovima šljapka morska voda... zvučalo je dovoljno zanimljivo. Piter je ubrzo pomogao svojoj ženi da se popne na kočiju, Ravel je dohvatio uzde i Erika se obrela na sedištu između dvojice muškarca. Vetar je duvao sa Atlantika, milujući ih po vratu svojim hladnim dahom.

Erika je bila uverena da će joj ta vožnja pod tropskom mesečinom dugo ostati urezana u sećanju. Miljama su se vozili duž plaže, sve dok tvrdo tlo nije počelo da smekšava.

Što su dalje odmicali, Ravel je postajao sve uzbuđeniji. Zubi su mu pod mesečevom svetlošću blistali poput leda.

„Ovde ima živog peska“, rekao je, pokušavajući da nadjača hućanje talasa. „Moramo da budemo pažljivi. Na nekim mestima živi pesak može da proguta čitavu konjsku zapregu.“ Kada su se, uzdrhtali od strepnje, približili opasnom području, Ravel je naterao konje da ubrzaju.

„Svaka čast, prijatelju moj!“ povikao je Piter kada su, sedeći iznad užurbanih točkova, prošli pored jednog sumnjivog mesta. „Nije pametno da se dugo zadržavamo ovde.“

Kada su se probili kroz područje živog peska, čekala ih je naredna deonica, prolazak kroz šumu. Krvožedni slepi miševi su kidisali na kočiju, ispuštajući jezive hrskave zvukove. Raspon njihovih krila je, od jednog do drugog kraja, iznosio dve do tri stope.

„Ovi vampiri se sigurno nadaju da ćemo odlučiti da dremnemo pored puta“, natuknuo je Piter.

Erika je osetila Ravelov kuk dok su, jedno pored drugog, sedeli na crnom kožnom sedištu. Kada se kočija vratila na plažu, sablasna šuma i slepi miševi su ostali iza njih. Nedaleko od obale Erika je primetila svetlost koja je titrala na vodi. To nije bio brod, ni

svitac, ni blistavi tračak mesečine. Kada je pokazala tu svetlost Ravelu, on se radoznalo zagledao u okean i rekao im da je još dva puta prisustvovao sličnom fenomenu.

„Pažljivo posmatrajte“, rekao je. „Svetlost će još nekoliko minuta ostati snažna i postojana, a potom će nestati.“

Zaustavio je kočiju. Baš kao što je predvideo, pruga svetlosti koja je blistala nad vodom se sama od sebe ugasila i more je ponovo postalo mračno. „Još niko nije uspeo da objasni tu pojavu“, prozborio je. „Postoji još jedan čudan detalj u vezi sa tom svetlošću. Kad god noću izađem na plažu, nadajući se da ću je videti, ona kao za inat neće da se pojavi.“

Po Ravelovoj priči, na ostrvu Trinidad su se često dešavale čudne i neobjašnjive stvari. On je tri puta video kočije koje su naprasno iščezle na plaži kod *Kokala*. „Uveravam vas da, kada su takve stvari u pitanju, na svetu nema većeg skeptika od mene. Kad god sam krenuo da trezveno ispitam područja na kojima su kočije nestale, mogao sam da primetim tragove točkova na pesku, a onda bi ti tragovi odjednom nestali i iza njih više nije bilo ničega. Šta ti misliš o tome?“ upitao je Eriku. Ona je samo slegnula ramenima i raširila oči. „Živi pesak?“ natuknuo je Piter.

„On ne može tako brzo da proguta kočiju. Osim toga, na *Kokalu* nema živog peska. Teren je izuzetno tvrd, kao što i sami znate.“

„Ko onda može da objasni taj fenomen?“ upitao je Piter, nestrpljivo zamahavši rukama.

„Ja svakako ne mogu.“ Ravel je protresao uzde i kočija je nastavila dalje. Dok su se bližili *Kokalu*, činilo se da je konjima prepustio da sami pronađu put do kuće, kao da ima potpuno poverenje u njih.

Dok je Ravel pomagao Eriki da siđe sa kočije, Piter je skočio na zemlju i krenuo pravo napred, leđima okrenut ka njima. Ravel je prostrelio Eriku dugim pogledom, polako sklonivši svoje prste sa njenih.

Jedan sluga je izašao iz senke da odvede konje i kočiju. Dok su se vraćali ka kući, Erika je zastala i skinula cipele. Pod stopalima je osećala krupan hladan pesak. Zadišla je suknju i zanjihala kukovima, tiho pevušeći dok je Piter koračao ispred, a Ravel iza nje.

Kada su stigli nadomak kuće, razdvojila se od njih i potrčala ka svetlucavoj vodi. Zatvorila je oči, osećajući kako joj morski lahor mreška rukave i rubove suknje. Punim plućima je udahnula slan vazduh dok su joj izvučeni pramenovi kose lepršali oko slepoočnica. Šumeći talasi su se pretvorili u njen orkestar dok je puštala da joj pesma poteče iz grla -vragolasta mala „Havanka“:

*Vente, niña, conmigo al mar, Pođi sa mnom, devojko, do mora,
Que en la playa tengo un bajel; Jer nas na plaži čeka čamac;
Bogaremos a dos en e7, Nas dvoje ćemo u njemu veslati,
Que allí sólo se sabe jer samo tamo znaju
amar...kako se voli...*

Ravel joj je kasnije rekao da je pomislio da je pevala neku ariju iz opere *Karmen*. Pjesma je imala gotovo istovetan ritam koji je navodio pevačicu da koketno zabacuje glavu i njiše kukovima. Bosonoga, sa cipelama bačenim na stvrdnuti pesak, Erika je stajala je na strmoj obali, zaneseno pevajući i plešući.

Dok je to činila, osećala je kako joj telo ponovo treperi od ushićenja koje je budilo onu staru, dobro poznatu ambiciju. Mesečina je zasipala iskričavu vodu dok su dvojica muškaraca zaneseno slušali note koje su je prožimale do samih kostiju. Želela je da svojom pesmom ukroti talase, da učutka vetar koji je šuštao među palmama i da natera ribe da zastanu ispod tamne površine vode.

Svim srcem je želela da dobije bebu, ali je istovremeno želela i da se preseli u Italiju. Bila je prestravljena suprotstavljenosti te dve neumoljive želje. Ako bi *stvarno* dobila još jedno dete, silovita želja da se u potpunosti posveti karijeri ubrzo bi se vratila. Znala je da bi se to desilo, šio bi joj samo napravilo još veće teškoće. Ali nije mogla istovremeno da se uhvati u koštac sa oba problema. Zasada je morala da se usredsredi .amo na to da ostane u drugom stanju.

„Kakav glas!" ushićeno je povikao Ravel kada je završila. „Lepši od bilo kog glasa koji se ikada zaorio u Kovent gardenu!"

Piter je ispustio par oduševljenih poklića i zapljeskao u tami. Vetar je lepršao ispod Erikine suknje tako da je morala da uhvati platno i da ga pribije uz noge. Dvojica muškaraca su se ustremili ka njoj. Piter ju je uhvatio za šaku i trijumfalno joj podigao ruku uvis. Potom je zgrabio kavela za rukav i povukao ga ka njima. Poneseni ludim zanosom, sve l roje su se uhvatili za ruke i zaplesali, vrteći se ukrug na strmoj obali dok su talasi zapljuskivali pesak. Smejali su se na sav glas, poput ushićene dece. Tada je Erika naglo zastala i istrgnula svoje šake. Napravila je još icdan frivolan okret i pojurila ka kući.

DOK SU HODALI KROZ šumu, noseći mreže za hvatanje leptirova, Piter je odlučio da Ravelu konačno predoči ideju koja ga je već dugo opsedala. Blizina južnoameričke obale i dalje ga je neodoljivo mamila.

„Šta kažeš da mi se pridružiš na ekspediciji duž reke Orinoko?" upitao je.

„Plašim se da je moja sloboda prilično ograničena", odgovorio je Ravel. „Već smo počeli da krčimo zemlju za proširenje plantaže. Ne mogu tek tako da napustim *Kokal*." Raščišćavanje zemlje na kojoj će zasaditi nove kokosove palme zahtevalo je mnogo vremena i truda. Stara stabla su često imala džinovske razmere i bila su tako obrasla puzavicama da ih je ponekad bilo nemoguće ukloniti. Ravel je stoga smatrao da je bilo nužno da oстане na plantaži kako bi nadzirao radove.

Piter je dobroćudno klimnuo glavom. Nehajno je doterao beli tropski šešir, grabeći dalje. Ravelovo odbijanje nije moglo da poljulja njegov optimizam. Nameravao je da se kasnije vrati na taj predlog i da tokom čitavog dana nastavi da ubeđuje Ravela da ga prihvati. On je odlično znao kada je trebalo da batali neku temu i kada ponovo da je pokrene. Znao je kako treba usmeravati sagovornika i navesti ga na zaključak da je ono što je predlagao bilo prihvatljivo za obe strane. Piter je sebe smatrao čovekom koji je mogao da usmeri sudbinu u pravcu koji je njemu najviše odgovarao.

Tog jutra su nabasali na dolinu koja je vrvela od „velikih plavaca", vrste leptirova sa zadivljujućom plavom bordurom koji su takođe bili poznati kao *morfo* leptirovi. Bio je oduševljen što mu se ukazala prilika da te krupne plave leptirove vidi u letu, koji je bio nasumičan i neobično brz. Takvi primerici u tom delu sveta nisu bili retki, ali ih je bilo veoma teško uhvatiti mrežom. Ako bi počeli da ih jure, *morfo* leptirovi bi pobjegli u samo srce šume.

Nakon naporne potere Piter je konačno uspeo da uhvati jednog, nakon čega su se on i Ravel iznureno stropoštali na zemlju. Zadihani od jurnjave, dohvatili su plj osnatu bocu sa vrućom *kolom* i nazdravili svom uspehu, ližući sa usana tečnost koja je imala ukus čokolade. Iz torbe su izvukli papaju, voće sa kremastom pulpom čiji je ukus podsećao na bananu. Ravel mu je ponovo rekao kako mu je žao što ne može da krene sa njim.

„Nećemo se dugo zadržati", uveravao ga je Piter. „Kad stignemo u Venecuelu, nećemo ići dalje od prestonice, Bolivara. Idemo samo do lamo i nazad. Ekspedicija će potrajati najduže deset dana."

Ravel je odmahnuo glavom. „Plašim se da bi takvo putovanje zahtevalo bar par nedelja." Još otkako je pre godinu dana preuzeo vođenje poslova na plantaži, Ravel je smatrao da je svom prijatelju Hartliju trebalo da se oduži tako što će uložiti maksimalan trud da što više uveća njegove prihode. Zato je još jednom ponovio da sebi nije mogao da priušti luksuz da u tom trenutku napusti plantažu.

Piter je, kao biznismen, pokazivao veliko interesovanje za brojčane podatke koje je Ravel podelio sa njim. Hiljadu kokosovih oraha je donosilo prihod od petnaest dolara, a na *Kokalu* se godišnje proizvodilo pet miliona kokosovih oraha. Plantaža je uskoro trebalo da dobije tri hiljade novih stabala. Ako svako stablo u proseku daje šezdeset ili sedamdeset plodova godišnje... Dok je u sebi preračunavao mogućnost povećanja zarade, sume su mu sevale u mislima poput prštećih varnica.

Na kraju se ispostavilo daje to bio dobar dan za lovna leptirove. Krajem jutra Piter je spazio jednog *kaliga*, leptira koji je ispod lepršavog krila imao upečatljivu šaru koja je podsećala na oko. Pa ipak, najzanimljiviji primerak koga je tog dana spazio bio je jedan neimenovani leptir koji je škljocao dok je leteo. Kada je „škljocaš" sleteo na jedno stablo, Piter mu je prišao na vrhovima prstiju kako bi ispitao mermerne sivo-plave šare na njegovim krilima.

Negde oko podneva Piter je rekao: „Pošto ne možeš da napustiš plantažu, moraću sam da krenem u ekspediciju."

„A šta ćeš sa Erikom?"

„Ako nemaš ništa protiv, mogla bi da ostane ovde. Ostaviću vam uzorke sperme kako biste mogli da nastavite sa tretmanom."

Ravel je delovao zaprepašćeno. „Ne možeš da ostaviš svoju suprug na *Kokalu*." „Što da ne?"

Ravel se zagledao u vršak svoje čizme. Potom je podigao glavu kl vrhovima krošanja i začkiljio na suncu. „Zato što bi to moglo da deluji nedolično."

„Kome će delovati nedolično? Mungi? Ili ostalim slugama? Znaš da miljama naokolo nema nijednog naselja."

„Obavestiću gospodu Hartli daje Eriki potreban smeštaj dok ti budeš u ekspediciji", rekao je Ravel.

Piter je nakratko začutao. Skinuo je beli šešir i obrisao znoj sa čela. Kada je odmahnuo glavom, nekoliko kapi vode mu je palo iz zamršene kose. „*Eden* otpada. Erika to ne bi mogla da podnese. Sigurno bi odbila da se vrati na Hartlijev posed."

„Zašto?"

„Zato što imaju decu. I zato što imaju *bebu*. Zar ne shvataš?"

„Naravno." Ravel je pokajnički odmahnuo rukom. „Stvarno je neumesno što sam to predložio."

Piter se pognuo, posmatrajući armijuparasol mrava. „Pogledaj", promrmljao je. Mravi su kroz travu prokrčili stazu dugu oko pedeset jardi. Obrazovali su dve paralelne kolone. U jednoj koloni svaki mrav je na glavi nosio sićušan listić koji je podsećao na suncobran. Druga kolona, koja se kretala u suprotnom pravcu, išla je od mravinjaka ka mestu na kome su skupljali lišće. Mravi su usput morali da predu potočić preko koga je ležala srušena grana. Jedna kolona - ona koja je nosila lišće - išla je preko gornje strane mosta, dok su mravi koji su dolazili iz mravinjaka išli sa donje strane. Nijedan mrav nije pokazivao ni trunku zbunjenosti ili pometnje. Kada je Piter štapom bocnuo njihov mravinjak, mravi ratnici su odmah krenuli u protivnapad, obrušivši se svojim velikim štipaljkama na njegove prste.

„Ovo su vojnici", objasnio je Piter. „Oni nemaju drugog posla osim da napadaju."

Ravel je čučnuo pored njega i zagledao se u mrave, naslonivši podlaktice na butine. „Pogledaj ove ovde", rekao je, upirući prstom. „Vidiš kako odugovlače? I kako ih vojnici požuruju poput policajaca kako ne bi usporavali kolonu."

Piter i Ravel su se nešto kasnije spustili do reke, gde su se smestili pored bokora tropskih *kala* i prionuli na ručak.

„Možda sam sujeveran", prozborio je Piter, „ali kada sam prošli put bio na putovanju i kada smo primenili taj postupak - veštačko osemenjavanje - uspele smo da postignemo željeni rezultat." U glasu mu je ilrao tračak nade.

Ravel je u ruci držao komad ovčetine, ali su mu te reči pokvarile petit. Umotao je preostalo meso i vratio ga u torbu. „Pitere", zaustio je, ostavši na trenutak potpuno nepomičan. Tada se okrenuo ka njemu pogledao ga pravo u oči.

„Pitere", ponovio je, sa tako turobnim izrazom na licu da je Piter goji vo očekivao da će ga zgrabiti za ramena. „Ja sam proteran iz Bostona zato što su izvesna gospoda zaključila da ne smeju da me ostavljaju nasamo sa svojim suprugama."

„Kao što vidiš, ja imam sasvim drugačije mišljenje, inače ne bih bio ovde. Spreman sam da ti poverim brigu nad svojom suprugom i da stavim našu sudbinu u tvoje ruke."

Ravel se pridigao sa zemlje. Osvrnuo se oko sebe i začkiljio očima, delujući potpuno izgubljeno.

„Izuzetno te poštujem i imam ogromno poverenje u tebe", nastavio je Piter. „Nikad nisam imao brata, ali da ga imam, mislim da čak ni prema njemu ne bih osećao veću bliskost."

Ravel se ponovo spustio na zemlju. Stabla koja su rasla na obali reke pila su obavijena puzavicama. Neka su bila delimično potopljena, a plave bele čaplje su stajale na njihovom štrčećem korenju. Dvojica muškaraca su tada počeli da razrađuju svoj plan, zapodenuvši razgovor o ledu.

„Led je u ovim krajevima izuzetno skup“, natuknuo je Ravel. „On se ovde ceni kao suvo zlato.“

Piter je odlično shvatao da im je led bio neophodan kako bi Ravel mogao da sačuva njegovo seme kada on bude otišao na ekspediciju.

„Imam dovoljno novca“, odgovorio je. „Takvi izdaci me sigurno neće pokolebati.“

Tada je primetio nešto neobično, kolonu mrava koja se verala uz Ravelova leđa i preko njegovih tregera. Mravi su nestajali unutar Ravelove bele kragne i potom se ponovo pojavljivali, gotovo se daveći u znoju koji mu je oblivao vrat.

Odjednom je osetio kako mu nešto mili po donjem vešu. Skočio je sa zemlje i uhvatio se za prepone. Dlake na nogama su mu bile pune mrava.

Ravel je ispustio prigušenu psovku.

Tek tada su shvatili da su seli nasred mravinjaka, previše zaokupljeni pričom da bi primetili taj detalj. Piter je urlao na sav glas, zapomažući i smejući se. Kada je preko glave svukao neraskopčanu belu košulju, raj mrava mu se sručio na kosu i počeo da mili poput sićušnih neuhvatljivih tačkica. Kada je zatreptao, mravi su se uspaničeno prikačili za njegovi trepavice. Drugi su u međuvremenu nadirali ka spiralnim prevojinu njegovih ušiju.

Ravel je, cupkajući pored njega, takođe vikao i psovao i smeja se, Lupali su šakama po vratu i potiljku i brisali lice maramicama. Izuli su čizme i okrenuli ih naopačke, istresajući mrave. Potom su par puta udarili čizmama o veliki kamen i ponovo ih navukli, pojurivši ka jedinom mestu koje je moglo da ih oslobodi napasti. Munjevito su se bacili u vodu, dopustivši da ih struja ponese ka najdubljem delu reke.

Te noći su večerali u pidžamama. Dvojica stranaca na konjima su stigli na *Kokal* baš u trenutku kada su se spustili za sto. To su bili putnici koji su iz Manzanile na severu krenuli za Majaro. Primetili su plantažu i svratili da zamole za malo vode. Ravel im je napunio čaturice i pozvao ih da im se pridruže za trpezom. To je bio običaj koji je vladao u tim krajevima. Kada vam stranci zakucaju na vrata, treba da im date sve što im je potrebno - obrok, prenoćište, pa čak i konja.

Jedan od njih, koji se zvao Smut, bio je čovek koji se dobro snalazio u divljini. Piter i Ravel su nameravali da se narednog dana otisnu u samo srce tropske šume i Smut je ponudio da krene sa njima.

Eriki je već dojadilo da tako dugo ne izbiva iz kuće tako da je zahtevala da i ona krene na izlet kroz prašumu. Smutu, koji je pristao da im bude vodič, nije se dopala ta ideja. Smatrao je da neće daleko odmaći ako sa sobom povedu jednu damu.

Međutim, Erika nije odustala od svoje zamisli. Sutradan ujutru su je propisno opremili, davši joj beli šešir i stari par Ravelovih pantalona koje su bile zavrtnute do gležnjeva. Munga je pozajmio čizme od jednog sluga niskog rasta i spustio ih pored njenih nogu.

Polako su krenuli kroz prašumu, krećući se u propisnoj koloni. Smut je išao na čelu, naoružan puškom. Svi su nosili mačete. Prelazili su milju po milju, vitlajući sečivima i sekući puzavice koje su blokirale put, prelazeći preko tropskog tla koje nikad nije moglo potpuno da se osuši. Ubrzo su se do listova zaglibili u blato. Na opšte iznenađenje, Erika nije bila ta koja se prva okliznula. Ta čast je pripala Ravelu koji je izgubio ravnotežu, ispružio noge i strovalio se pravo u gustu kaljugu. Ali ga čak ni kupanje u blatu nije sprečilo da prasne u smeh.

Kako je moguće, pitao se Piter, da Erika uopšte ne pokazuje znake iscrpljenosti? Njegova supruga je bila oduševljena prašumom. Ushićeno je dizala pogled ka šumskom svodu i dražesno se osmehivala kada bi joj skarletni ibis proleteo ispred očiju. Lice joj je bilo orošeno znojem koji je podsećao na kišne kapi, a usne su joj bile nabrekle od vreline. Muškarci su je posmatrali ispod oka, čekajući trenutak kada će početi da posustaje i da ladikuje, ali je ona grabila pravo napred, čila i poletna, ostavljajući utisak da su povremene pauze njima bile potrebnije nego njoj. Piter je tog dana zaključio da je bio blagosloven što ima tako odlučnu i neustrašivu ženu.

Slapovi orhideja su padali sa ogromnih stabala, blokirajući put. Piter je bio tako zadivljen da mu je došlo da poviče *Ah, ekstravagantna raskoš prirode!* Smut je podigao mačetu i zamahnuo iz sve snage. „Nemojte da ih sečete!" pobunila se Erika, ali je već bilo kasno. Samo trenutak ranije pred njima se pružala zadivljujuća zavesa od orhideja. Alije taj čaroban prizor sada iščezao pred fijukom Smutove mačete.

Punih pet milja su se probijali kroz šumu, oslanjajući se na kompas. Teturali su preko neprohodnog tla, mačetama krčeći put. Trnje je visilo na sve strane, sa bodljama koje su ponekad bile prave kao igle, a ponekad zavojite kao vršak čeličnog noža. Smut je u jednom trenutku jauknuo, brzo izuvši cipelu. Trn peščanog drveta probio je kožni đon i zario mu se pravo u taban.

Oslanjajući se na kompas i lične pretpostavke, nabasali su na neku močvaru, ali je bilo prekasno da se vrate. Zato su nastavili pravo napred dok su im se čizme punile vodom i blatom.

Kada su u blizini konačno začuli hućanje talasa, Piter je skinuo šešir sa glave, davši ostalima signal da učine isto. Kada su stigli do plaže, Ravel je otvorio kokosove orahe kako bi se okrepili njihovim mlekom. Piter je bio opijen slatkoćom koja mu se slivala niz grlo. Smut je sručio kokosovo mleko preko glave.

Bacio je praznu ljušturu u stranu, zadovoljno huknuo i potrčao ka Atlantiku, bacivši se u vodu sa sve odećom. Ostali muškarci su pojurili za njim. Erika je takode krenula ka moru. Čim je zakoračila u uspenušalu vodu, talasi su je potisnuli naviše, a kosa joj je zalepršala preko lica.

* * *

Te noći su ponovo večerali u pidžamama. Erika je prišla stolu u svi noj spavaćici boje breskve, sa raspuštenim uvojcima koji su još uvek b vlažni od kupanja.

Dok su večerali, Piter je znao da svi muškarci gledaju u njegovu žefl Očarano su piljili u nju dok je spuštala pogled ka tanjiru, vadeći ostrigu iz ljušture i prstima je ubacujući u usta. Smut je otvoreno hvalio Erikinu izdržljivost. Ravelov pogled se zadržavao na njoj duže nego što pristojnost nalagala.

Omamljen pićem i avanturom, Piter je bio još zadovoljniji od ostalih zato što je ta žena pripadala samo njemu, mada su svi muškarci za tim stolom bili napola zaljubljeni u nju.

Učiniću sve daje zadržim, pomislio je. Sve.

KONJUŠAR JE STIGAO u cik zore kako bi prevezao Pitera do Sangre Grandea. Piter je odatle trebalo da nastavi vozom do Port of Spejna, gde će se ukrcati na parobrod koji će ga prevesti do Venecuele i reke Orinoko. Za dve nedelje će se vratiti nazad, obećao je. Nakon Piterovog odlaska, Erika se do poznih jutarnjih sati vrpeljila na jastuku, plašeći se same sebe i onoga što je moglo da se desi kada ustane iz kreveta.

Znala je daje Ravel još odavno napustio kuću. On je rano odlazio na spavanje, tako da je već u četiri ili pet ujutru počinjao da radi. Kiša se ponovo vratila. Natapajući tropski pljusak je postojano dobovao po krovu.

Oko podneva je prešla u salon da napiše pisma ocu i bratu. Ravel se do tada vratio nazad. Kao i svakog dana, negde oko jedanaest je došao kući da doručkuje. Nakratko je svratio u salon, noseći beli tropski šešir i gumenu kabanicu. Uskoro je trebalo da se vrati na teren. Krenuo je ka njoj, smerno prebacivši ruke iza leđa.

„Piter kaže da si dobila menstruaciju.”

Erika je klimnula glavom, zapečativši pismo i krenuvši ka stolici za ljuljanje koja je stajala pored otvorenog prozora. Ispred se nalazio natkriveni trem koji nije dopuštao da kiša nakvasi sims, ali je mogla da primeti da je napolju i dalje pljuštalo i da je zavesa lepršala pred ritmičnim naletima vetra. Bilo je tako utešno što je, zaštićena od kiše i vetra, mogla da uživa u silovitosti prirode.

„Da si ostala u Bostonu, šta bi radila po ovako kišnom danu?” upitao je Ravel. „Da li bi sedela pored svoje *viktrole** slušajući kako Karuzo peva *Una furtiva lagrima*?. Šteta što na *Kokalu* nemamo električnu struju.”

„To mi uopšte ne smeta”, tiho je izustila Erika.

„Plašim se da će ti ovde biti dosadno”, nastavio je Ravel blagim glasom. „Možda bih za nekoliko dana...” Zastao je, odlično znajući kako se osećala. „Mogao bih da zamolim nadzornika Gibsa da te smesti na voz. Možda bi ti na posedu gospodina Hartlija bilo zanimljivije.”

Erika je odlučno odmahнула glavom. Zaljuljala se na stolici od hra stovine, posmatrajući kišu kroz uzani prorez između čipkastih zavesa. „Zašto si odlučio da postaneš lekar?” upitala je.

*Popularna marka gramofona s početka dvadesetog veka. (Prim. prev.) Adrijen Makdonel

Ravel se polako spustio na tursku sofu. Skinuo je šešir i počeo da ga okreće u rukama. „Zato što mi je majka umrla još kada sam bio dečak.“

Erika je prestala da se ljuljuška na stolici. Kada mu je ispričala kako je izgubila majku, uopšte joj nije pomenuo da se i njemu desilo isto. „Kako je umrla?“

„Umrta je od porodijske groznice nakon što je rodila trećeg sina“, odgovorio je Ravel.

„Da li je beba preživela?“

„Nije.“

Erika je dostojanstveno klimnula glavom. Vetar koji se provlačio kroz prozor, i koji je obično donosio okrepljujuću svežinu, sada ju je ispunjavao nepodnošljivom jezom. Osetila je kako joj ramena, ispod tankih belih rukava, postaju lepljiva od hladnog znoja. Još neko vreme su slušali dobovanje kiše, a tada ju je upitao da li joj još nešto treba i da li on ili neko od posluge može nešto da učini za nju.

„Kad me već pitaš“, zaustila je Erika, ustajući sa stolice, „jutros sam otkrila nešto čudno.“ Povala ga je ka spavaćoj sobi koju je delila sa Piterom gde je tog jutra, na svoj užas, otvorila putni kofer i ustanovila da je čak i odeća koja se nalazila u sredini bila puna plesni. Njene čizme su praktično preko noći postale prekrivene zelenkastim naslagama. „Čak i odeća koju sam okačila na vešalice...“ Otvorila je orman, pokazavši mu belu haljinu sa plesnivim manžetnama.

„To je zbog velike vlage“, brzo je objasnio Ravel. „To je stvar sa kojom nikako ne možemo da se izborimo. Narediću da se tvoja odeća smesta opere i izbeli.“

Potom je pohitao kroz hodnik, tako snažno dozivajući Mungu da se zvuk odbijao od zidova, kao da je prolazio kroz tunel.

* * *

Ravel se te večeri, kao i obično, oko devet povukao u svoje odaje. Erika je takođe krenula na počinak, ali joj san nije dolazio na oči. Nepomično je ležala na dušek, osluškujući noćne zvuke. Kiša je u međuvremenu Brestala. Visoko među drvećem iza kuće majmuni drekavci su ispuštali m like koji su je terali da zadrhti.

Palo joj je na pamet da bi mogla da se uspava čitanjem, ali se tada setila da je zaboravila knjigu u salonu. Uzela je lampu i krenula po nju. Dok se probijala kroz hodnik, umalo se nije sudarila se nekom visokom siluetom. Bila je to crnkinja koja im je

spremala obroke. Obe žene su se ukopale u mestu, jednako prepadnute tim susretom. Crnkinja je bila visoka bar šest stopa tako daje morala da povije glavu da bi osmotrila Eriku. Njena široka ramena i impozantan stas ostavljali su utisak da joj je telo bilo isklesano od ogromnog *balata* stabla. U rukama je nosila pedantno ispeglanu posteljinu.

Kada se vratila u sobu, Erika je nakratko ugasila lampu, zanemarivši uobičajene mere predostrožnosti protiv slepih miševa. Drekavci su utihnuli, ali je i dalje nastavila da osluškuje. Čula je kako tamnoputa služavka otvara vrata Ravelove spavaće sobe. Na suprotnom kraju vrta mogla je da čuje njen glas i Ravelov kratak prigušen smeh. Ti zvuči su je naveli da priđe prozoru i da proviri kroz zavesu.

Par minuta kasnije crnkinja je napustila Ravelove odaje, povukavši francuska vrata za sobom. Pohitala je preko dvorišta, vraćajući se u selo gde su živeli radnici sa plantaže. U rukama je nosila prljave jastučnice i izgužvane čaršave.

To ju je nateralo da se zapita zašto je Ravel zahtevao da mu se u tako pozne sate promeni posteljina. Da li je iz nekog razloga želeo da njegov krevet baš te večeri bude presvučen svežim mirisnim čaršavima? Da možda nije nameravao da spava sa njom?

Lampa u njegovim odajama je još uvek gorela, a zavese su i dalje bile razmaknute. Primitila je kako, potpuno obučen, ulazi u sobu. Bio je sam.

Upitala se da li će se francuska vrata otvoriti i da li će on pohitati preko dvorišta da je upita da li želi da tu noć provede zajedno sa njim, na toj svežoj mirisnoj posteljini? Slapovi blistave mesečine su se provlačili kroz prerez između zavesa, padajući na pod. Erika se vratila u krevet, nadajući se i iščekujući, ali Ravel nije došao.

Menstruacija je konačno prestala, rekla mu je.

„Onda imamo povod za slavlje“, odgovorio je Ravel. „More se dovoljno povuklo, tako da možemo ponovo da putujemo preko plaže. Da li bi želela da sednemo u kočiju i da posetimo fabriku kokosovog ulja u blizini Majara?“

Sunce je plamtelo na nebu kada su napustili kuću. Bila je vrlo nervozna. To je bio prvi put da negde krene samo sa Ravelom. Na sebi je imala belu bluzu, mirisnu od sapuna od jasmína kojim su Ravelove služavke prale njen veš. Odlučila je da obuče suknju za šetnju čiji su joj rubovi dopirali skoro do gležnjeva. Ušla je u kočiju, srećna što se konačno oslobodila nezgrapnih lanenih uložaka i što joj je vazduh slobodno strujao između nogu.

Kada je Ravel pretresao uzde, kočija je poskočila i krenula. Primitila je da je i on delovao nervozno. Pogled mu je bio prikovan za tvrdi plažu, kako da se obreo na potpuno nepoznatom terenu.

Kada su stigli do reke Nariva, zatekli su skeledžiju - muškarca koji je bio poznat pod nadimkom Srećni Džek - kako spava na podnevnom suncu. Ravelov glas je punih deset minuta grmeo i odjekivao nad vodom pre nego što je uspeo da ga probudi.

Srećni Džek se konačno pridigao na teturave noge, nasmejao se na svoj račun i pokazao im da se popnu na skelu, mrmljajući reči izvinjenja.

„Uvek je takav“, objasnio je Ravel Eriki. „Uvek vrca od sreće. I uvek vidi vedriju stranu života.“

Kada su stigli do fabrike kokosovog ulja, Erika je osetila kako Ravel nežno spušta šaku na donji deo njenih leđa, pokazujući joj put. Dok su ulazili u zgradu, pogledi su im se na trenutak ukrstili. U njegovim očima nije bilo ni trunke kolebljivosti. Iz njih je ovog puta izbijala gotovo nepodnošljiva intimnost. Skrenula je pogled u stranu, sa olakšanjem primetivši da im upravnik fabrike dolazi u susret. Upravnik je odmah počeo sa svojim izlaganjem. Objasnio im je postupak koji su njegovi radnici primenjivali da bi iz *kopre*, osušenog jezgra kokosa, iscedili ulje. Od hiljadu kokosovih oraha moglo se dobiti dvadeset galona ulja. *Kutiji* su to ulje sipali na dlanove i utrljavali ga u kožu. Ulje se takođe moglo koristiti za spremanje hrane. Kada je Erika umočila prst u bačvu i liznula jednu kap, ustanovila je da ulje ima sasvim prijatan ukus.

„Zašto uopšte koristimo mast“, upitala je, „kad njen ukus ne može da se poredi sa ovim? Zašto svi ne pređemo na kokosovo ulje?“

Dok su se vraćali nazad, Ravel ju je upitao da li bi želela da vidi mesto gde se okupljaju majmuni, nešto kao majmunski logor. Erika je pristala i on je ubrzo zaustavio kočiju i poveo je u šumu. Mačetom je krčio put, praveći nešto nalik tunelu. Palmino granje i puzavice i zastori od orhideja su se stropoštavali pred njima.

Kada su stigli do svog odredišta, bilo je očigledno da su majmuni i nedavno napustili logor, jer su po tlu bili razbacani napola pojedeni plodovi *balote*. Snopovi sunca su se probijali između krošanja, ali nijedan majmun vrste *cebus* nije se pojavio. Dok su šetali naokolo, grančice su im pucketale pod nogama. On je išao iza nje, tako blizu da je osećala da bi njegove šake svakog trenutka mogle da se nađu na njenim bokovima.

Uopšte nisu pomenuli majmune zbog kojih su došli na to mesto. Nisu ni azmenili ni jednu jedinu reč. On je još uvek nije dodirnuo. Na kraju se munjevito okrenula, spremna da se suoči s njim, ali je on podigao pogled ka stvorenju koje se provlačilo kroz visoke šušteće krošnje.

Erika je imala svoj ponos. *Kad sam ga poslednji put zagrlila, on me je odgurnuo od sebe, pomislila je. Zato on mora da napravi prvi korak.*

Nastavili su da kruže po napuštenom logoru, sve dok Ravel nije prozborio, „Znači, i dalje nameravaš da se jednog dana preseliš u Italiju?”

Erika je klimnula glavom. „Tako je.”

Ravel se mrko zagledao u krošnje, a onda je oborio pogled i sumnjičavo zavrteo glavom. „Ali zašto onda pokušavaš da začneš dete? Trebalo bi odmah da odeš u Italiju, dok si još slobodna.”

Erikine šnale su se olabavile tokom šetnje, tako da su joj izvučeni pramenovi padali preko ramena. Ponovo je, žustrim odsečnim koracima, počela da maršira po proplanku.

„Moram priznati da smo po tome slični”, natuknuo je Ravel. „I ja se često upuštam u rizik. To je istovremeno najbolji i najgori deo moje ličnosti.”

„Znam da to što želim deluje nemoguće”, rekla je Erika. „Ali me to neće zaustaviti. Na kraju ću smisliti neki način.”

Kada su krenuli nazad, počela je kiša. Svaka stabljika i latica koju bi okrnuli u hodu bila je natopljena vlagom, zbog čega ju je spopala naprasna žeđ. Došlo joj je da usisa malo vode sa lišća. Ali je umesto toga zatvorila oči, isplazila jezik, uhvatila nekoliko kapi kiše i žudno ih progutala. Na Ravelovim usnama je zaigrao slabašan osmeh. Žuto-plavi - *makao je* proleteo pored njih. Dok ga je ispraćala pogledom, Erika je na obližnjim granama primetila dva žutoprsa tukana. Ozbiljni i trezveni poput sudija, tukani su nadzirali dešavanja u džungli, strogo pomerajući svoje čvrste krute kljunove.

Kiša je sve snažnije padala, što ih je nateralo da ubrzaju korak. *Sam više ništa ne može da se desi*, pomislila je. *Šta možemo da uradimo juni ovim slapovima kiše?* Prošli su pored kolonije zelenih papagaja koji su tako grozno kreštali daje morala da stavi ruke preko ušiju. Kiša je natapala rukave bele bluže, priljubljujući ih uz njene mišice i ramena i čineći | platno gotovo providnim.

Dok su se bližili obali, pljusak je počeo da jenjava. Ravel, koji je ko račao ispred, zastao je ispod krošanja prstenasto raspoređenih palmi i okrenuo se ka njoj. Kosa mu je bila spljoštena od kiše, a vlažni pramenovi prilepljeni za čelo i potiljak. Stajao je potpuno nepomično, teško dišući, kao da se bori za vazduh. I ponovo ju je prostrelio onim netre mičnim pogledom.

Narednog trenutka njegove usne su već bile na njenim. Jezici su im bili vlažni od žudnje i kiše. Dugo su se ljubili, kušajući jedno drugo. Kada se konačno odvojila od njega, pokušavajući da dođe do daha, pažljivo je oslušnula okolne zvuke. Zvuke koji su delovali jednako intimno kao i ono što će uslediti: šuštanje kiše koja se slivala preko lišća, žamor vode u sićušnom potoku, brujanje šume koja je stajala u pozadini, uzburkanost reke koju su nedavno prešli, silovito hućanje talasa.

Pronašli su mesto gde je tlo bilo prekriveno peskom i spustili se na kolena. Kroz krošnje palmi su mogli da nazru bele penušave talase. Kada je podigla suknju, primetila je kako on zastaje i okleva.

„Nisam došao pripremljen“, rekao je.

„Znaš da teško ostajem u drugom stanju.“

„Ali se to ipak desilo.“

„Samo jednom u osam godina“, odgovorila je. „Moraćeš bar toliko da pokušavaš.“

Dok su joj se leđa izvijala na tvrdom pesku, shvatila je da je život za koji je do tada znala bio zauvek okončan. Osetila je kako im se obrazi dodiruju i kako je njegovi brkovi golicaju iza uha dok je lizao kapi kiše koje su se slivale sa njenog lica. Čula je kako im odeća šljapka dok se pribijao uz nju. Pantalone su mu bile tako prilepljene za butine da je morao da ih oljušti sa kože. Kada se njegova raskopčana košulja otvorila, primetila je da su mu mišići dečaćki vitki i zategnuti. Skliznula je prstima preko njegovih rebara i dodirnula malje na njegovim grudima - vlažne, tamne i ukovrdžane oko njenih prstiju.

Dok je ulazio u nju, sunce je provirilo kroz oblake, nateravši je da otvori oči. Čula je kako morska pena pršti i osetila kako je preplavljuje zadovoljstvo koje ju je protreslo do nožnih prstiju.

Kada je sve bilo gotovo, dugo su ležali na plaži, sušeći se na suncu. Urođenici sa Trinidada su verovali da to donosi brzu i sigurnu smrt. Ljudi nisu smeli da dopuste da se odeća natopljena tropskim pljuskom i osuši na njima.

Ali ona nije marila za to. U tom trenutku joj se činilo da je sve u njoj i oko nje blagosloveno - pa čak i krupan pesak u njenoj kosi, njena opuštena bosa stopala, pete okrenute u suprotnim pravcima, talasi koji se lome o obalu i vazduh koji joj struji oko tabana.

JAGUAR JE PLIVAO PREKO reke.

Piter je ustao u praskozorje, želeći sve da vidi. Mali parobrod sa krmenim lopatnim točkom tokom noći ga je prevezao preko Parijskog zaliva i Zmijskih usta tako da je negde oko svitanja već stigao do venecuelanske delte.

Vodeni put koji je vijugao kroz tropsku šumu isprva je bio uzan, a vazduh je podrhtavao od zvukova nevidljivih životinja među kojima je uspeo da razazna i graktanje divljih svinja. Čopori majmuna su visili sa puzavica, visoko u krošnjama drveća. Još nikad nije video toliko ptica na jednom mestu. Ždralovi i čaplje su, zajedno sa vodomarima, balansirali na korenju koje je štrcalo iz vode. I, što je bilo još čudnije, ptice uopšte nisu delovale uznemireno dok je mali parobrod promicao pored njih. Dok ih je posmatrao, staloženo su mu uzvraćale pogled. Neka usamljena izglednala ptica povremeno bi se obušila ka vodi i potom nestala sa vidika.

Ipak, pogled na tog jaguara ga je najviše opčinio. Bio je krupan i mišićav, a sve tetive su mu bile zategnute dok je plivao preko reke.

Da nije bio tako uporan, pomislio je, da nije nabavio led i ubedio Ravela i Eriku da prihvate njegov plan, sada ne bi tako spokojno plovio preko te reke, istražujući kontinent na kome se nikada ranije nije obreo. Želeo je da upije svako raspoloživo iskustvo, da zapamti svakog skarletnog ibisa koga bi spazio kroz durbin i svakog delfina koji je plivao uzvodno.

Šuma je odjekivala od pesme i lepršanja na hiljade krila. Imao je razloga da se nada da će se sve njegove želje ostvariti i da će Erika ostati u drugom stanju još pre nego što se vrati sa puta.

Doduše, bilo je čudno što je to uradio, što ju je ostavio samu sa Ravelom. To niko nije mogao da ospori. Ali je prethodno brižljivo razmotrio rizik u koji se upuštao, odmerio ga kao što čovek na svom dlanu odmerava težinu kamenja.

Tada je primetio jednog Indijanca u kanuu koji je kopljem lovio ribu. Malje na njegovim rukama su se nakostrešile pred tim prizorom. Indijanac je bio skoro nag. Telo mu je bilo čvrsto i nabijeno, a crvenkastosmeđa koža je blistala poput drveta sa oguljenom korom. U njegovom držanju nije bilo ni trunke napetosti. Pokreti su mu bili tihi i skladni. Zabacio je koplje, ulovio ribu i izvukao je na čamac. To je uradio sa krajnjom lakoćom, verovatno sa istom onom lakoćom kojom je dovukao balvan iz šume kako bi od njega napravio čamac kojim je išao u ribolov.

Kada se približio parobrodu, skrenuo je pogled ka Piteru i on mu je mahnuo. Indijanac je podigao veslo, otpozdravivši. Nisu se nasmejali jedan drugom. Bio je siguran da bi taj Indijanac teško mogao da ga shvati da je nekako mogao da mu predoči svoju situaciju,

Čovek stremi u onom pravcu koji mu sudbina nalaže. Hvata ono što najviše želi, a ostalo pušta niz vodu.

Kada je parobrod napustio deltu, reka Orinoko je postala šira i ubrzo su naišli na jedno indijansko naselje. Indijanci su živeli u nastambama koje su se sastojale od četiri stuba koji su pridržavali krov od palminog lišća. Ispod su visile okačene ležaljke, ali nije primetio bilo šta drugo. Činilo se da je to bilo sve što su posedovali.

Nakon toga su prošli pored indijanskog groblja. Tela pokojnika su bila izdignuta nekoliko stopa iznad zemlje i spuštene na ležaljke. Leševi su bili prekriveni palminim lišćem.

Piter je stekao utisak da su svi putnici na parobrodu naoružani i da se ne libe da potegnu svoje pištolje i puške. Naravno, i on je poneo revolver. Kada su naišli na gomilu aligatora koji su se sunčali na obali, ležeći jedni preko drugih, puške su se podigle uvis. Još pre nego što je počela paljba, aligatori su skliznuli ispod mulja. Mnoštvo kreštavih papagaja je poletelo iz visokih krošanja, zajedno sa *makaoima* koji su tako silovito zalepršali krilima da su svi putnici naprasno podigli glavu i spustili oružje.

„Bolivar je grad u kome vlada bezakonje“, rekao mu je kapetan parobroda. „Čitava Venecuela je takva.“

Poslednja revolucija se odigrala pre samo nekoliko godina. U Bolivaru, objašnjavao je kapetan, na stubovima uličnih svetiljki i na fasa dama zgrada još uvek su se mogli primetiti tragovi metaka. Nedavno je osamnaest muškaraca podiglo nekakav ustanak. Nijedan od njih nije bio izveden pred sud. Po kratkom postupku su bili sprovedeni do jednog peščanog ostrva na Orinokou i streljani. Nikome nije bilo dopušteno da dodirne njihova tela dok su plutala niz reku.

Bolivar je na mapi bio obeležen velikom crnom tačkom, stoje ukazivalo da je to neko veliko i važno mesto, ali dok se parobrod blizilo obali, Piter je shvatio da je to užasno bedan i turoban grad. Na obali nije postojalo čak ni pristanište. Putnici su morali da prelaze preko dasaka da bi se domogli kopna.

U hotelu *Dekori*, koji je bio najbolji u čitavom Bolivaru, gazdarica ga je otpratila do sobe. Piter se zaprepašćeno zagledao u krevet sa golim dušekom punim fleka.

„Nema posteljine?“ upitao je.

„Zar niste poneli svoju ležaljku?“ iznenađeno je odvratila gazdarica, pokazujući kukice na zidu.

Činilo se da su svi putnici koji su tu dolazili nosili ležaljke.

Hotel je imao samo jedan sprat, a sobe su bile razdvojene pregradama koje su bile niže od tavanice. Prozori u sobama nisu imali staklo, već samo kapke. Gazdarica gaje potom odvela do kupatila - tačnije, do ozidane kade u zadnjem delu dvorišta. Piter se tupo zagledao u vodu, upitavši se koliko se ljudi već okupalo u njoj i kada je poslednji put promenjena.

Odmah je zaključio da će biti pametnije da i dalje koristi sunder koji je nosio u koferu.

Dok je prolazio pored kuhinje, iza vrata je primetio kuvaricu koja se nadvijala nad kazanom. Pramenovi duge crne kose su joj visili sa glave, gotovo plutajući po jelu koje je spremala. Kosa joj je bila tako prljava da se činilo kao da ju je namazala svinjskom mašću. Dok je posuda sa čorbom te večeri kružila oko stola, Piter je primetio skorelu masnoću i crne tačkice nepoznatog porekla koje su plutale po površini. Ne usudivši se da napuni svoju činiju, prosledio je posudu sledećem muškarcu. Stranac je lakomo zgrabio kutlaču i nasuo čorbu, uspevši da ulovi čitav bareni krompir.

Piter je još iste večeri pozeleo da napusti Bolivar, ali je ustanovio da je to bilo neizvodljivo. Morao je tu da provede još mnogo dana. U gradu nije bilo kočija niti puteva koji su bilo gde vodili. Ljudi su u toj zemlji mogli da putuju samo po vodi ili na leđima mule.

Kada je izašao u šetnju po Bolivaru, primetio je da se slivnici spuštaju posred strmih ulica i da se napolju ne može videti nijedna žena. Dame su sedele u svojim kućama, vireći kroz rešetke na prozorima. Kada bi ga primetile, njihove tamne oči bi se naprasno zacaklile. Činilo se da su i one, poput njega, bile zatočene u tom gradu. Nosile su toliko pudera da mu je došlo da provuče ruku kroz gvozdene rešetke i da im maramicom obriše lica i noseve.

Erika nikad ne bi mogla da podnese takav život.

Piter je znao da je svojevremeno bio nadomak toga da izgubi Eriku. Dok su bili u Bostonu, jednom je otvorio fioku i pronašao rezervaciju za plovidbu do Napulja. Erika je sakrila rezervaciju ispod kutije sa kancelarijskim priborom, a on je sasvim slučajno nabasao na nju. Negde u to vreme je takođe primetio da su mnoge od njenih haljina nestale iz ormana. Verovatno se već spremala za put. Međutim, nedugo nakon što je

njegova supruga saznala daje trudna, Piter je jednog dana ponovo otvorio orman i ustanovio da su se njene omiljene haljine misteriozno vratile.

Samo je dete moglo da je veže za njega. Ako se to ne desi, kako je mogao da bude siguran da će uspeti da je zadrži u toj gradskoj kući od cigala, gde ju je čuvao kao leptira zatočenog u staklenoj teglici? Ako joj ne bude podario bebu, šta će je sprečiti da potpiše ugovor sa menadžerom koji će je odvući na drugi kraj sveta, u *Teatro Kolon* u Buenos Ajresu ili čak u Sidnejsku operu?

Erika je bila spremna da iskorači iz svojih starih cipela i da odleprša poput ptice ako ne dobije bebu.

Kada se po podne vratio u hotel *Dekori*, ustanovio je da je boca sa rumom koju je kupio bila otvorena. Neko se svojevolejno častio njegovim rumom - možda sobarica ili hotelski poslužitelj. Kad god bi negde izašao, u boci je ostajalo sve manje ruma, mada sam nije popio ni kapi.

Pošto su sobe bile razdvojene samo pregradama, mogao je da čuje razgovore koji su se vodili oko njega i da oseti miris zagorelih jela koji je dopirao iz kuhinje. U hotelu *Dekori* se osećao tako loše da se to odrazilo i na njegov san. Svukao je čizme i legao preko posteljine koju mu je gazdarica, na njegovo insistiranje, konačno donela u sobu, trudeći se da ignoriše miris tuđih tela koji je izbijao iz čaršava. Kod kuće je sebi retko kad dopuštao da utone u dremež, ali se ovde, u tom sumornom Bolivaru, opušio preko kreveta i zatvorio oči, pokušavajući da potisni nostalgiju koju je osećao zbog odsustva svoje supruge.

Dok je zaranjao u san, video je kako Erika razvezuje pojas svilene spavaćice i naslanja se na jastuke. Savila je kolena, razdvajajući svoje nage butine i šireći noge. Jedan muškarac je držao svecu, nadvijajući se nad njom. Bio je nag i uzbuđen. Odsjaji zlatne svetlosti su poigrali ni njihovim telima. Kada se približio, Erika je uzela njegov ud u svoju šaku. Piter je mahnito pojurio ka strancu, proganjajući ga kroz šumu. Već narednog trenutka muškarac je bio potpuno obučan. Na sebi je imao gospodsko odelo. Kada su stigli do nekog udaljenog mesta, Piter je počeo da ga udara iz sve snage, sve dok muškarac nije pao na kolena. Zgrabio ga je za revere i nabio ga među stene. Krv je počela da teče iz strančevog uha. Kada je konačno okrenuo lice ka njemu, shvatio je da je to Ravel.

Prenuo se iz sna, odskočivši od postelje. I dalje je bio u hotelu *Dekori*, ali mu se sada činilo da iz sva četiri ugla njegove sobe vreba puki užas.

Zašto sam to sanjao? upitao se. Duboko u srcu, Ravela je doživljavao gotovo kao rođenog brata.

Ponovo se spustio na krevet. Prekrstio je ruke ispred grudi, pokušavajući da smiri podivljalo srce. *Ravel će učiniti upravo ono što od njega očekujem*, tešio se.

Podesio je stari isflekani jastuk i naterao sebe da ponovo utone u san.

29

„KOLIKO PLANTAŽA GOSPODIN HARTLI poseduje?" upitala je Erika.

„Četiri", odgovorio je Ravel. „*Kokal* i još tri plantaže na kojima uzgaja kakao."

Dok su se pod mesečinom vozili ka *Esmeraldi*, imanju koje je gospodin Hartli nedavno kupio, kočija je prolazila pored koliba u kojima su odjekivali pevušavi glasovi *kulija* i ritmični zvuči njihovih *tomtom* doboša. Jedan Hindus je sedeo ispred vrata, prislanjajući kolena uz bubanj. Glava mu je zaneseno poskakivala dok je dlanovima lupao po razapetoj koži *tomtoma*.

Kako samo uživa u tome, pomislila je Erika, *ponesen svojim ritmovima i svojim transom*. I ona je poznavala to osećanje. Ono joj je bilo jednako blisko kao i ritam vlastitog srca.

Morali su da pređu dug put do *Esmeralde*, čak petnaest milja ka središtu ostrva. Mesečina je obasjavala put, zasipajući ih snopovima mlečno bele svetlosti koji su se probijali kroz gusto drveće.

Konačno su stigli do imanja. Na maloj čistini nasred šume stajala je grubo podignuta kuća. Kada su se probili između mračnih stabala, činilo se kao da su iz ponoćne tmine izašli na jarku podnevnu svetlost jer je mesečina, zahvaljujući čistoj prozračnoj trinidadskoj atmosferi, bila blistava poput reflektora.

Kuća na posedu *Esmeralda* bila je izdignuta iznad zemlje i naslonjena na stubove od *balate*, drveta koje nikad nije moglo da istrune. Visoko stepenište je vodilo ka vratima.

Jedan mladi *kuli* je izašao iz šumarka i krenuo ka kući. Napravio je dubok naklon i spustio tanjir sa papajom na sto. Dok je sluga čistio pod i raspremao krevete, Ravel je rasterao slepe miševе iz kuće. Erika je čekala napolju, tiha i nepomična kao drvo, sa tankim ogrtačem pir čenim preko ramena.

Tada je mladi sluga otišao. Potrčao je kroz šiblje i nestao u šumi. Kuća je sada pripadala samo njima.

Kuća je bila neobična, u obliku šestougaonika. Nije imala staklo prozorima već samo kapke prikačene šarkama. Kada je Ravel štapom odgurnuo šarke, kapci su se rasklopili poput krila. Sada je čitava soba podsećala na verandu kroz koju je vazduh mogao nesmetano da struji. Pošto su pojeli hranu koju su doneli za večeru, još dugo su sedeli u tišini, okruženi šumom i simfonijom noćnih zvukova. Osluškivali su čudno komešanje vetra i krike usamljenih životinja. Zurili su u tamu, posmatrajući treperenje svitaca.

„Koliko dugo ćeš živeti na ovom ostrvu?" konačno je upitala Erika, „Ne znam."

„Da li nameravaš da se nekada oženiš i zasnuješ porodicu?"

„Čisto sumnjam", odgovorio je Ravel.

Nije ga upitala zašto je tako mislio. Umesto toga ga je zamolila da joj ispriča nešto o svojoj mladosti, koju je proveo u Africi. Kada je imao petnaest godina, Ravel je prvi put vodio ljubav sa jednom crnkinjom iz grada koja je volela da pije viski, da igra na stolu i da razbija stolice. „Moram nešto da ti priznam", rekao je poverljivim tonom. „Još nikad nisam upoznao osobu koja je u sebi imala toliko života i elana."

Pod svetlošću mesečine kragna mu je bila hrskavobela. Nije nosio sako, samo taman prsluk i belu košulju sa zavrnutim rukavima koji su otkrivali njegove zategnute podlaktice, prošarane dobro razvijenim venama. Pažljivo je osmotrila njegovo lice, poželevši da sklizne prstom duž prefinjenih blago zakrivljenih obrisa njegovog nosa. Ustala je i stala iza njega, spustivši šake na njegova ramena.

„O čemu razmišljaš?" upitao je Ravel, podigavši pogled ka njoj.

„O blistavoj belini tvoje košulje." Nežno je povukla njegovu kragnu i zagladila povijene vrhove. „Ima istu boju kao mesec."

Ravel se odgurnuo od stolice. Uštogljeno je obesio ruke pored tela i zakoračio unazad. Očigledno je želeo da ostane na distanci.

„Ne razumem", vedro je prozborila Erika. „Prešli smo toliki put, a sada se ponašaš kao da me ne želiš."

Ravel je prasnuo u smeh i obgrlio je oko struka. Sručili su se na krevet i počeli da se svlače, bacajući komad po komad odeće na pod: prsluk, tregere, bluzu, korset, lepršavu suknju i podsuknju. Nozdrve su im bile zapahnute snažnim mirisima šume. Dok su se omamljeno prepuštali žudnji, oboje su imali osećaj da se ta kuća na štulama pretvorila u ogromnu vrtešku pod otvorenim nebom.

Dok je ležala pod njim, pomislila je da je sigurno dodirnuo mnogo žena i da se sve te žene sada na neki volšeban način stapaju u njoj - crnkinja iz Istočne Afrike koja je igrala po stolu i lomila stolice i mlade Hinduskinje sa svetlucavim alkama na nožnim prstima. („Siguran sam da ovde ima dovoljno žena za Ravelove potrebe", natuknuo je Piter

onog (kina, sa više nego rečitim osmehom.) Erika je svojim čulima mogla da nasluti i prisustvo njegovih progoniteljki iz Bostona - plavokose Karoline i sede dugonoge Amande.

Prislanjajući nos uz njegovo lice, osetila je miris mošusa i setila se 1 mog dana kada je Munga prekrpio Ravelovu vilicu belom penom za brijanje. Zadrhtala je od zadovoljstva, dok su joj se prodorni krici otimali iz grudi.

„Tiše“, šaljivo je promrmljao Ravel.

„Zašto da budem tiha?“

„Zato što bi mogla da prestraviš šumske zveri“, odgovorio je on, glasno se nasmejavši.

„Probaj“, rekao je Ravel, nudeći joj očišćen komad egzotičnog voća. Erika je okrenula glavu i napunila usta slatkim pulpom papaje koju im je prethodne večeri ostavio mladi sluga. To voće je predstavljalo odličan doručak, zajedno sa vrućom *kolom* koja je imala ukus rastopljene čokolade.

Ravel je voleo rano da ustaje - još oko četiri ujutru - tako da je i ona usvojila tu naviku. Zajedno su šetali kroz šumu dok je mesec još uvek visio na nebu i dok se sunce pomaljalo na istoku, najavljujući novi dan. Šum njihovih koraka je budio male dugorepe papagaje i druge ptice.

„Da je tvoj muž ovde“, natuknuo je Ravel, „ovo bi ga sigurno zanimalo.“ Pokazao je prstom na detlića koji je bušio rupe u sazrevajućim mahunama kakaoa. „Kada se u ovim rupama razviju crvi“, objasnio je, „detlić će se vratiti da ih pojede.“

Erika se upitala zašto pominje Pitera. Zastoje baš sada morao daje podseća na njega? Osetila je ozlojeđeni grč ispod rebara. Dok su hodali, noge su je sve više bolele. Još od prvih nedelja braka nije se osećala tako slabo.

„Da li ti je dobro?“ upitao je Ravel, primetivši da je usporila korak Erika je klimnula glavom. Konačno su stigli do puta gde su parkirali kočiju.

Dok su se vraćali na *Kokal*, usput su sretali žene u sarijima i *kulijc* koji su odlazili na posao. Svi su ih ljubazno pozdravljali povcima „*Salamu sahib*“ i „*Salaam memsahib*“.

Nešto pre deset sati primetili su kako neki konj juri u njihovom pravcu. U sedlu su spazili poznatu siluetu. To je bio Munga. Mahnito je gonio konja, mašući visoko podignutom rukom. Odmah im je bilo jasno da donosi neku strašnu vest.

Munga ih je odveo do jednog hinduskog naselja koje je bilo prilično udaljeno od *Kokala*. Ravel je odmah iskočio iz kočije i potrčao preko utabane staze koja je vodila ka

nekoj kolibi. Erika je pohitala za njim, pitajući se da li bi mogla da mu bude od pomoći. Međutim, dok su ulazili u kolibu, saginjući glavu i provlačeći se ispod visećih korpi sa hibiskusom, na vratima su ugledali krvavi otisak ljudske šake i još krvi koja je bila razmazana preko praga. U kući je jedna žena kukala na sav glas.

Ravel se munjevito okrenuo i zgrabio je za ramena. „Vrati se“, rekao je. „Idi u kočiju.“

Munga je dohvatio uzde i kočija je krenula. Ni on ni Erika nisu progovorili ni reči dok ju je vozio nazad na plantažu.

Ravel se vratio tek kada se spustio mrak.

„Reci mi, šta se desilo?“ nestrpljivo je upitala.

„Ništa ti neću reći“, odgovorio je on turobnim glasom. „Nema razloga da te opterećujem time.“

Kako bi se smirio, Ravel je te večeri izašao na plažu. Erika mu je dopustila da neko vreme bude sam sa svojim mislima, a potom je krenula za njim.

Zatekla ga je kako sedi na pesku, sa kolenima priljubljenim uz grudi. Izvadio je pljosku iz džepa i potegao gutljaj viskija.

„Bolje je što nisi bila tamo“, rekao je. „Prizor uopšte nije bio prijatan.“

Vetar je mrsio Erikinu kosu, bacajući joj razbarušene pramenove preko očiju. Sklonila je kosu sa čela, spustila se pored njega i mrdnula kukovima levo-desno, praveći udubljenje u pesku.

„Kada sam napustio Boston, zakleo sam se da ću se potpuno odreći svoje profesije“, rekao je, „ali se ispostavilo daje to nemoguće. Zar mogu tla stojim skrštenih ruku dok neka sirota žena umire zbog nestručnosti seoske babice?“

Potegao je još par gutljaja, a potom je zatvorio pljosku i vratio je u džep. Skrušeno je povio glavu.

„Da li je majka...“ zaustila je Erika.

„U Bostonu sam imao kolege sa kojima sam mogao da razgovaram o traumatičnim slučajevima“, prekinuo ju je on. „Ali sam ovde potpuno im. Potpuno odvojen od sveta.“

Erika je prišla malo bliže, skliznuvši zadnjicom preko peska. Znala je da Ravel u tom trenutku ne želi da ga bilo ko dodirne. „Meni možeš da kažeš“, tiho je prozborila.

„U jednom selu, nedaleko odavde“, rekao je, „jedno novorođenče je ostalo bez majke.“

„Iskrvarila je, zar ne? Zato se plašiš da mi pričaš o tome.“

„Da sam ranije stigao, porođaj bi verovatno protekao bez ikakvih problema." Ravelove usne su se izvile u turobnu liniju. Zurio je u talase koji su se lomili o obalu, pršteći poput smrskanog stakla. „U ovdašnjim selima postoje babice koje su sklone da požuruju stvari, ispoljavajući latalno neznanje."

„Šta je ta babica uradila?"

„Neke samouke babice veruju da placenta mora da izađe napolje čim se beba rodi. Nemaju strpljenja da sačekaju još nekoliko minuta da se posteljica izbací prirodnim putem."

Prislonio je pesnicu na usta i zatvorio oči. Nije hteo da joj kaže ništa više od toga.

Erika je narednog dana čula ostatak priče. Jedna od služavki iz kuhinje se zatekla u kolibi kada je počeo porođaj. Ona je poslala Mungu po doktora Ravela. Dok je sredovečna Hinduskinja usplahirenim piskavim glasom opisivala prizor ostalim služavkama, Erika je ušla u kuhinju. Služavka je pokazivala kako je babica izvukla vrpцу i tako snažno cimmula...

Razgovor je naglo utihnuo kada se Erika pojavila. Dve mlade žene su sedele na hoklicama, spremajući *manioku*, korenasto povrće nalik *jamu*, koja će biti servirana za večeru. Tamnoputa kuvarica je mesila testo na drvenoj kuhinjskoj dasci, gnječeći ga snažnim crnim brašnjavim prstima. Razgovor koji se vodio u kuhinji odisao je gotovo sestrinskom prisnošću, ali su sada sve žene naprasno začutale.

„Šta se desilo?" upitala je Erika, prišavši još bliže.

Sredovečna Hinduskinja je na trenutak oklevala, a potom je nastavila da pokazuje kako je babica sa takvom silinom cimmula vrpцу da je ženinu matericu izvukla napolje.

Erika se uspaničeno okrenula i izjurila iz kuće, potrčavši ka plaž. Previla se u struku, prislanjajući ruke na stomak, a potom se stropošlala na pesak. Kosa joj je pala preko lica, a telo je počelo mahnito da joj se grči. Bila je očajna što je to morala da čuje rođenim ušima. I što je uopšte nešto morala da pita.

„BRINEM SE ZA PITERA", rekla je Erika. „Prošlo je već tri i po nedelje. Zar ne misliš da je do sada trebalo da se vrati?"

Ravel je izneo kalendar i pažljivo prebrojao dane. I on je bio zabrinut. Venecuela nije predstavljala bezbednu teritoriju za putovanje, priznao je. Bilo je čudno što od Pitera nisu dobili bilo kakvu poruku koja bi objasnila zašto se toliko zadržao.

„To uopšte ne liči na njega", promrmljala je Erika.

Ravel je odlučio da odmah pošalje poruku gospodinu Hartliju, koji je mogao da ode pravo u Port of Spejn i da se raspita šta se dešavalo.

Međutim, Piter se pojavio već narednog dana, krepak i poletan kao i uvek. Došao je teretnim kolima. Čim ih je ugledao, veselo je raširio ruke i skočio sa visokog sedišta, dočekavši se na obe noge. Nakon što je njegov parobrod stigao do Port of Spejna, objasnio je, u tamošnjem klubu je nabasao na gospodina Hartlija, koji ga je zamolio da provede nekoliko dana na posedu *Eden* kako bi zajedno krenuli u lov.

„Kako si gospodinu i gospođi Hartli predočio našu situaciju?" upitala je Erika kada su ostali sami, dok je Piter raspakivao prtljag.

„Koju situaciju?"

„Činjenicu da si me ostavio ovde."

„Rekao sam im da ti je Ravel naložio strogo mirovanje kako bi se smanjio rizik od pobačaja." „Rekao si da sam trudna?"

„Njih se uopšte ne tiče šta nas dvoje radimo. To su naše privatne stvari. Ionako uskoro napuštamo Trinidad."

Erika se lagano spustila na krevet, utučena tom pamišlju. Piter se nadvijao nad koferom, vršljajući po odeći. „Evo ga", rekao je sa prizvukom olakšanja, podižući pištolj. „Carinski službenici su mi oduzeli drugi volver kada je brod stigao u Port of Spejn. Očigledno znaju da svako dolazi iz Venecuele nosi oružje."

„Pitere", zaustila je Erika, „mislim da ću uskoro dobiti menstruaciju Piter je nakratko začuetao, skliznuvši prstima preko brazgotine na peli. „Tako znači?" tupo je promrmljao.

Bilo je bolje da ga drži u tom uverenju, zaključila je. Zato što nije mogla da podnese obmanu, činjenicu da je u isto vreme spavala sa dvojicom muškaraca. Tokom tih poslednjih dana koje je trebalo da provede ostrvu, sve dok se ne ukrca na brod kojim će krenuti nazad, Erika je žel da svoje telo podari samo jednom muškarcu. A taj muškarac je bio Ravel.

Njen muž je u kući doktora Ravela delovao neobično visoko. Dok je ulazio u sobu, kosom je dodirivao dovratnik, što joj je sada izgledalo nekako čudno. Kada je legao pored nje, primetila je da su mu stopala hladna kao led. Tako hladna da je morala da pomeri noge.

Dok se znojio među čaršavima, vazduh je bio prožet nekim neprepoznatljivim zadahom. Kakvu li je groznu hranu jeo u Venecueli? I kakvu li je okuženu ustajalu vodu točio u svoju čašu? Kada je Piter raspakovao bocu ruma koju je doneo iz Bolivara - jedini luksuz koji se tamo proizvodio - otpila je sićušan gutljaj i napravila zgroženu grimasu. Odmah je spustila čašu i gurnula je u stranu.

Nije se Piter promenio, shvatila je. Ja sam se promenila. Sada mi sve izgleda potpuno drugačije.

Kada je Piter u zoru izašao na plivanje, Ravel je ušao u njenu sobu. Stajali su potpuno nagi, obasjani jutarnjom svetlošću. Na sebi nije imala ništa izuzev ogrlice koja je podsećala na nisku sićušnih suza od granata. Njegova ramena nisu bila ništa viša od njenih. Čak su im i oči bile u istoj visini, kao da su bile povezane besprekorno pravom linijom.

Onog dana kada je trebalo da napuste plantažu, Erika se probudila i ustanovila da je druga polovina dušeka bila prazna. Zidovi su postajali topli od sunca, a Piter je, neočekivano i neobjašnjivo, nekuda nestao.

Trebalo je da natovare svoj prtljag na teretna kola i da tog popodneva kočijom krenu ka *Edenu*. Gospodin i gospođa Hartli su ih pozvali da tamo provedu Božić, zajedno sa Ravelom.

Dok se pridizala iz postelje, naprasno je shvatila zašto se probudila. Čitava plaža je odjekivala od hitaca ispaljenih iz vatrenog oružja. Uspaničeno je navukla kućnu haljinu i izjurila napolje, ne stigavši čak ni da se obuče. Haljina joj je lepršala na vetru poput pelerine. Tada je začula još hitaca. Piter je ozlojeđeno zaurloao, a onda je ponovo odjeknula paljba. Činilo joj se da joj se svaki fijuk metka zariva pravo u srce. Saglela se i pala na zemlju, dočekavši se na ispružene dlanove. Kolena su joj bila izgrebana od oštrog peska. Ustala je i nastavila da trči, sve dok nije Ugledala Pitera i Ravela kako stoje na obali. Obojica su bili živi. Piter je msanio pištoljem, pucajući po plaži. Kad god bi ispalio hitac, pesak bi poleteo uvis, raspršujući se u vazduhu.

Kako se ispostavilo, Piter tog jutra nije uspeo da ulovi morska stvorenja koja je želeo da stavi u alkohol i da ih potom odnese u Novu Englesku. „Portugalski ratni brodovi“ su

preplavili plažu svojim blistavim bojama i izduženim tirkizno-ljubičastim barjacima, ali to nije bio plen koji je Piter priželjkivao. Piter je hteo da uhvati čudnu četvorooku ribu koja ga je opčinila svojom specifičnošću, vrstu koja je imala podeljene oči koje su joj omogućavale da istovremeno gleda iznad i ispod vode. Kad god bi došao nadomak toga da je uhvati, četvorooka riba bi mu se ponovo izmigoljila tako da je na kraju odlučio da upotrebi neko brže i ubitačnije oružje od golih ruku.

„Gospode bože!“ promucala je Erika. „Da samo znate... da samo znate koliko ste me prestravili.“ Stavila je jednu šaku na stomak a drugu uz čelo, pokušavajući da se pribere.

Erika je poslednjih sat vremena na plantaži *Kokal* provela sedeći ispod palminog šumarka, osluškujući pucketanje lišća i posmatrajući mreškanje talasa. Povinujući se njenoj molbi, Ravel joj je doneo rashlađen kokosov orah. Probušio je malu rupu na ljusci i ubacio slamčicu unutra. „Volela bih da ponovo osetim ovaj ukus pre nego što odem na nebo“, rekla je Erika, prasnuvši u smeh. Zarila je nožne prste u pesak, sve dok nije stigla do mesta gde je on postajao vlažan i hladan, uživajući u slatkoći koja joj se razlivala kroz telo. *Nikad više neću videti ovo mesto*, pomislila je, polako srčuci sladak proziran sok iz unutrašnjosti kokosovog oraha i trudeći se da to zadovoljstvo potraje što duže.

Kada su se popeli u kočiju, spremajući se da napuste plantažu, Munga i ostale sluge su prišli da se oproste sa njima. Munga se duboko poklonio pred Piterom i Erikom, a potom ih je dohvatio za šake i spustio ih na svoju glavu.

* * *

Prisustvo dece u domu Hartlijevih više nije mučilo Eriku. Toptanje malih stopala koja su jurila niz spiralno stepenište sada se pretvorilo u sastavni deo okruženja, poput hibiskusa ili živopisnih kolibrija. Čak joj više nije smetalo ni što Hartlijevi imaju bebu. Sada je razmišljala samo o Ravalu.

Piter i Erika su ponovo dobili svoju sobu na posedu *Eden*, ali je Ravel odlučio da odsedne u hotelu *Kvinspark* koji je odnedavno ponovo počeo da prima goste. Gospodinu i gospođi Hartli je objasnio da je morao da obavi neke poslove u gradu.

Dan uoči Božića Piter i gospodin Hartli su rano ujutru uzeli svojg puške i napustili kuću, krenuvši u lov na jelene. Erika je još uvek ležali ispod prekrivača kada je u daljini začula zvuk lovačkog roga i uzbuđeni lavež mladih pasa iz odgajivačnice gospodina Hartlija. Zagrlila je debeli jastuk i blaženo se osmehnula, znajući da će tog dana uspeti da utekne do grada kako bi se srela sa Ravelom.

„Moram nešto da kupim“, objasnila je gospođi Hartli.

Otkako su stigli na *Eden*, Piter je nekoliko puta obzirno upitao Eriku da li joj je menstruacija prestala. Ona mu je odgovarala poluistinama. Već danima joj se činilo da bi menstruacija mogla da stigne svakog časa, objašnjavala je svom mužu, ali se to još nije desilo. Možda je to značilo da se beba ipak začela, rekla je, i da sada pokušava da se održi u njenoj materici. Zato je smatrala da nije bilo preporučljivo da sada vode ljubav jer bi to moglo da umani šanse za opstanak ploda.

Kada je čuo to objašnjenje, Piter se razneženo osmehnuo, a nju je bilo pomalo stid što se poigravala njegovim nadama. Piter otada više nije navaljivao. Držao se na blagoj distanci, posmatrajući je pogledom koji se graničio sa divljenjem.

Erika je na Badnje večer, na vlastito iznenađenje, bila prožeta neobičnim ushićenjem dok je gospodinu i gospođi Hartli pomagala da se po mraku ušunjaju u dečje sobe i da ostave poklone u podnožju kreveta na kojima su ležali usnuli mališani. Najstariji dečak se samo pretvarao da žmuri kada su se ušunjali unutra. Čim su odrasli napustili sobu, probudio je ostalu decu i čitav sprat se zaorio od radosnih povika i veselog meteža.

Piter je nakon ponoćne večere vodio glavnu reč u salonu, pričajući o neobičnim prizorima koje je video tokom plovidbe po Orinokou. Prisutnima je, između ostalog, objasnio i kako su žene iz Venecuele ograđivale određene delove reke kako bi mogle bezbedno da peru veš, bez bojazni da će ih napasti aligatori, električne jegulje ili druge opasne ribe.

„Srećom, život je ovde malo civilizovaniji“, izjavio je gospodin Hartli. Ispio je ostatak groga i spustio čašu. „Na primer, na Trinidadu i na Jamajki postoje zakoni koji zabranjuju ubijanje ptica dok su ptice u Venecueli često izložene pravom masakru.“

„Zbog perja“, dodala je njegova supruga. „Za damske šešire.“

Ravel se tiho izvinio i krenuo uza stepenište. Gosti u salonu su ubrzo začuli kako je neko pustio vodu u kupatilu na drugom spratu.

Erika je još neko vreme sedela u salonu, a onda se diskretno udaljila. U hodniku na spratu se susrela sa Ravelom. Zgrabila je njegove šake i povukla ga ka mračnoj ostavi za posteljinu.

„Jesi li dobila menstruaciju?“ prošaptao je Ravel. „Rekla si da uskoro i reba da stigne.“

„Još uvek nisam“, veselo je odgovorila Erika. „Očekujem je, ali se još nije pojavila.“ U ostavi se osećao miris naftalina, kedra, vunених čebadi i uštirkanih čaršava koji su bili poslagani po policama. Svukla je jastuke na pod kako bi im bilo udobnije i oslobodila

grudi iz korseta. Morali su da požure. Mogla je samo da zadigne suknju i da se prepusti munjevi-I im plamsajima vrelina, gutajući strasne vapaje dok su joj se pramenovi kose izvlačili ispod olabavljenih šnala.

Niko ništa nije ni video ni čuo. Bar niko značajan. Ravel je prvi napustio ostavu i krenuo niza stepenište. Erika je malo sačekala, ali dok je zadizala dugu suknju, tiho se izvlačeći iz ostave, u hodniku se pojavila služavka koja je u rukama nosila sklopljenu posteljinu. Bila je to ona zelenooka Hinduskinja, Uma. Zastala je i začuđeno se zapiljila u Eriku, pokazavši na njenu kosu. Kosa joj je sa jedne strane bila nepropisno razbarušena. Erika je pohitala ka svojoj sobi i zastala ispred ogledala da se sredi. Zagladila je svoju *pompadur* frizuru i upitala se koliko će joj vremena trebati da potisne rumenilo sa lica.

* * *

„Ne možete da napustite ostrvo a da ne vidite naše čuvene konjske i rekao je gospodin Hartli Piteru i Eriki. „Slavlje traje puna tri dana.

Svi stanovnici Trinidada su u to vreme napuštali svoje domove i tali ka Port of Spejnu da prisustvuju velikom događaju koji je s godine organizovan odmah posle Božića. Dok su išli ka gradu, Erika je opčinjeno posmatrala ljude koji su promicali pored njih. Dotri rasklimana kola sa svih krajeva ostrva kretala su se u istom pravcu, prevozeći kompletne porodice *kulija*: muškarce u beloј odeći i žene i defij odevene u svilene tkanine na kojima su se stapale zaslepljujuće nijailij ametista, topaza, zlata i smaragda.

U raskošnom parku Savana, gde su se održavale trke, konjička pratnja je sprovela guvernera do počasne tribine. Iza običnih tribina od ba busa, kuliji su prodavali kari i testeninu sa nadevom od krompira.

Piter, gospodin Hartli i ostali muškarci su oduševljeno pozdravljali jahače. Uši su im bile zažarene od ushićenja dok su navijali za konje ni koje su se kladili. Erika je radoznalo prelazila pogledom preko mase posmatrača. Nije bila toliko zainteresovana za same trke koliko za zaslepljujući asortiman boja koje su se prelivale od jednog do drugog kraja parka. Dok su se žene u sarijima provlačile pored nje, zurila je u zlatne rozete na njihovim nozdrvama i brojala minduše na njihovim ušima. Na svakom ženskom uhu je bilo najmanje po pet minduša. Sve do jedne su bile opremljene kao princeze. Dok su promicale preko tribina, u ritmu njihovih koraka je mogla da čuje šuštanje novca. Oženjeni Hindusi su često ulagali celokupnu ušteđevinu u nakit koji su

kupovali svojim suprugama, u zlatne i srebrne narukvice koje su prekrivale ženske podlaktice i prefinjene grivne koje su pri svakom koraku zveckale na gracioznim gležnjevima.

Sta bi se desilo kada bi neka od tih žena napustila svog muža, upitala se Erika. Taj muškarac bi izgubio sve što je imao.

Ravel se u međuvremenu udaljio da se pozdravi sa nekim poznanikom. Kada se vratio nazad, probivši se kroz gužvu, zastao je iza nje i diskretno je stisnuo oko struka. U tom trenutku joj se učinilo da na čitavom svetu nije postojalo nešto lepše i ushitnije od tog tajnog ukradenog dodira.

Ravel je stajao odmah pored nje kada se u popodnevnom delu programa desilo nešto strašno. Jedan okretan džokej, koji je u sedlu delovao gotovo kao dečak, probio se na čelnu poziciju, poremetivši sve prognoze i iznenadivši gotovo sve na hipodromu. Uzbuđeni posmatrači su zinuli od neverice. More svilenih maramica se zatalasalo u vazduhu, slaveći njegovu pobedu. Kada je čula gromoglasno klicanje na tribinama, Eri-pjne oči su se zacaklile od suza. To ju je podsetilo na one nastupe kada je njeno pevanje teralo publiku da se podigne na noge.

Erika se kasnije često sećala tih oduševljenih ovacija, poslednjih uka koje je taj džokej čuo. Sigurno je uspeo da *bar nakratko* čuje to |dii .inje. Zato što se, samo trenutak nakon što je odneo veličanstvenu poliedu, njegov konj zakucao u jedan stub a džokej je pao na zemlju i Iml.io na mestu mrtav.

31

DOK SU NA JEDNOJ barži plovili ka parobrodu koji je bio usidren u blizini obale, Erika i Piter su mahali Ravelu sve dok ih ruke nisu zbolele dok njegova silueta nije počela da iščezava u daljini.

„Sledeće godine ćemo ponovo posetiti Ravela“, rekao je Piter. Erika je primetila da njen muž, poput nje, deluje pomalo tužno i utučeno.

Kada su se ukrcali na parobrod *Trent*, dobili su najbolju kabinu, onu u kojoj je tokom prethodne plovidbe boravio guverner Trinidadada, koji se nedavno vratio iz Engleske. Međutim, Erika nije želela da odmah ode u svoje odaje. Piter je, na kapetanov

poziv, pohitao ka mostu kako bi osmotrio panoramu Kariba dok je ona ostala na krmi. Prožeta osećanjem razdirućeg gubitka, zurila je u pravcu iz koga su došli.

Ostrvo kokosovih palmi je utonulo u more, a Ravel je nestao iza ruba zemlje, poput zalazećeg sunca.

Prethodne noći, na posedu *Eden*, ona i Ravel su izašli u vrt. Zastali su iza jedne visoke živice, znajući da su to bili poslednji trenuci koje su mogli da provedu nasamo. U tami su jedno drugom obećali da će se dopisivati. Erika je rekla da će mu poslati adresu neke prijateljice (možda Magdalene?) koja će joj dostavljati poštu. On ju je tako dugo i tako čvrsto držao u zagrljaju daje počela da brine da bi oni koji su ostali u kući mogli da se zapitaju kuda su njih dvoje nestali. Kada je pokušala da se odmakne od njega, osetila je kako mu ramena drhte, pritisnuta bremenom tuge. Obrazi su mu bili vlažni kada je skliznula usnama preko njegovog lica. Čvrsto mu je stegnula šake pre nego što se otrgla iz njegovog zagrljaja i pohitala ka kući, uplašivši se da će i ona briznuti u plač. On se još dugo zadržao u vrtu. Kada se konačno vratio u salon, na sebi je već imao kaput. Žustro je mahnuo u znak pozdrava i napustio kuću.

Morske ptice su pratile trag koji je brod ostavljao na vodi, lepršajući k i ilima koja su podsećala na sićušne barjake zahvaćene nevidljivim vazдушnim strujama. Erika nije želela da se okrene ka severu, tako da je i dalje stajala na krmi, šibana naletima vetra i smoždена tugom. Nakratko je povila glavu i tiho zajecala. Srećom, niko nije prošao pored nje tako da u njene suze ostale neprimećene. Tek kada je snažan udar vetra okrenuo njen suncobran naopačke, shvatila je da neće moći večno da stoji tu. Sklopila je suncobran i polako se spustila u potpalublje.

Kada su stigli nadomak Bahama, dočekalo ih je varljivo vedro jutro. Već u se blížili samom rubu tropskog pojasa, ali su po površini i dalje plutali gusti slojevi morske trave, a leteće ribe su i dalje promicale pored broda, stvarajući mlazove pršteće vode. Svi su već odbacili svoja tanka bela odela i počeli da preturaju po koferima tražeći topliju odeću. Već sutradan će stajati pored ograde, drhteći od zime.

Piter i Erika su sedeli za kapetanovim stolom, zajedno sa gospođom Bikford, udovicom koja je putovala sa svojom ćerkom Prudens. Dotične dame su bile u poseti kod brata gospođe Bikford, koji je bio američki konzul na Barbadosu. Gospođa Bikford je tokom ručka izjavila da je bila zaprepašćena činjenicom da se toliko muškaraca kartalo i kockalo na palubi, uključujući čak i četvoricu kolumbijskih sveštenika. Zato je nameravala da posle ručka ode pravo u svoju kabinu i da napiše protestno pismo pomorskoj kompaniji.

Dok je govorila, brod se tako silovito zaljuljao da se njena činija sa supom od karija prevrnula. Supa se razlila preko stolnjaka, ostavljajući fleku upadljivo žute boje. To je bio prvi nagoveštaj vremenskih neprilika koje će uslediti.

Za obližnjim stolom je sedela skupina Nemaca. Oko guše su imali privezane servijete koje su podsećale na dečje portikle. Kada se jedan od nemačkih putnika zavalio na naslon stolice, prednje nogare su se blago podigle. More se u tom trenutku ponovo zanjihalo i Nemač se stropoštao na pod, uperivši vrhove crnih cipela pravo ka tavanici.

Oko tri po podne nebo se naprasno smračilo. Stojeći na brodskom mostu, Piter je primetio kako se ogroman talas podiže uvis i lomi lanac koji je pridržavao platnene ležaljke. Polovina ležaljki je završila u moru, a os su bile razbacane po palubi silovitošću koja je mogla da ubije čoveka.

Mornari su se rastrčali da pričvrste vrata i da zatvore brodske otvord Oluja je pomerila brodski tovar - ugalj, banane, na hiljade vreća sa kakaom i stado herifordskih krava - nateravši brod da se opasno nagne na levu stranu. Piter je mogao da oseti tu neravnotežu u svojim ramenima i kukovima, kad da mu je jedna noga naprasno postala kraća od druge. Parobrod je mahnito poskakivao na talasima. Piterovo srce je takođe poskočilo kada je primci io kako se ka njima obrušava talas koji je bio viši od broskog dimnjaka, talal koji je istovremeno delovao tako zastrašujuće i tako veličanstveno.

Erika se spuštala kroz hodnik sa raširenim rukama, oslanjajući se dlanovima o zidove dok se brod mahnito naginjao sa jedne na drugu stranu. Jedan muškarac je otvorio vrata svoje kabine i pokazao prstom na vodu koja je preplavila pod. Zinuo je od šoka.

Brodski blagajnik se teturao ka muzičkoj sobi, noseći svoju mando linu i nadajući se da će njeni zvuči uspeti da smire uspaničene putnike. Talasi su ponovo podigli brod i blagajnik se odbio od vrata i stropoštao se na pod. Erika se žacnula od prizora koji je usledio. Njegova mando lina, tako zaobljena i glatka kao da je bila izlivena od crvenkastog zlata, tresnula je u zid i njen vrat se rasprsnuo. Kada je blagajnik okrenuo svoj instrument, prednji deo je bio potpuno smrskan.

Erika je spazila kako mu suze beznada naviru na oči i istog časa je znala šta je morala da uradi.

Kada je kročila u muzičku sobu, kolumbijski sveštenici su potrbuške ležali na baršunastom tapaciru, držeći glavu preko rubova izduženih klupa.

Erika je prišla klaviru, grčevito se oduprevši stopalima o pod i zapevala na italijanskom. Prsti su joj brzo i odsečno udarali po dirkama, a uzavrele note su joj treperile u grlu, krećući se kroz dve oktave i nadjačavajući raspomamljeno hućanje talasa.

Agitata da due venti, Šibani srditim vetrovima,
freme Ibnda in mar turbatoe 'l talasi drhte na uzburkanom moru,
nocchiero spaventatoa prestravljeni kormilar
gid s'aspetta a naufragar strepi od brodoloma.

Kako je pesma odmicala, u odaju je pristizalo sve više putnika privučenih divljom muzikom. Zatečeni na stepeništu, i previše uplašeni da bi ostali u svojim kabinama, kretali su u pravcu Vivaldijevih nota. Čerka lospođe Bikford, Prudens, kročila je unutra i bacila se preko gomile kiršunastih jastuka, dok su se ostali grčevito pridržavali za stvari koje su im se našle nadomak ruke.

Nakon što je dovršila protestno pismo u kome je čelnicima pomorske kompanije ukazala da je bilo nedopustivo da se putnici kockaju na brodu, gospođa Bikford nije mogla da zaspi. Strah ju je naterao da ustane iz kreveta. Njena ćerka je već otišla u muzičku odaju i gospođa Bikford je zaključila da nije želela da umre sama. Stavila je svoju najlepšu ogrlicu od smaragda i ćušnula u džep dva kisela krastavca. Gospođa Bikford je loliko volela kisele krastavce da čak ni opasnost od brodoloma nije uspela da joj naruši apetit. Samo trenutak pre nego što je zatvorila vrata kabine, iza leđa je začula pucanje stakla i žubor vode. Prestravljeno se okrenula, primetivši da je ogroman talas probio oba brodska prozora i da more kulja unutra kao voda koja ističe iz vatrogasnog creva.

Pojurila je ka stepeništu, sigurna da to mora prijaviti kapetanu. Grčevito se pridržavala za ogradu dok se probijala naviše. Iz trpezarije je dopirala zastrašujuća buka, zvuk koji je ukazivao da su se tanjiri iz belog broorskog servisa pretvarali u krhotine.

Stojeći na brodskom mostu, kapetan je rekao: „Plašim se da su nam veze prekinute.“ „Kako to mislite?“ upitao je Piter.

„Pre sat vremena“, priznao je kapetan, „oluja je smrskala telegrafski uređaj.“ Obojica su imali utisak daje neki džin podigao brod i počeo mahnito da ga trese, nameravajući da sve smrskaju u paramparčad.

Pevanje je predstavljalo jednu vrstu molitve, često je govorila Magdalena, njena nastavnica pevanja.

Erika je četiri ili pet puta zaredom otpevala *Agitata da due venti*. Dok je bila na konzervatorijumu, najviše je zazirala od te arije zbog njenih munjevitih *pasada*. A sada ju je pevala kao da je to bila jedina arija koja je komponovana na ovom svetu, jedino muzičko delo koga je mogla da se seti.

Da li je to bila pesma koja će sve te ljude ispratiti na večni počinak?

Ravel je u tom trenutku verovatno jahao na konju preko tvrde ploče na *Kokalu*, potpuno nesvestan onoga što se dešavalo na pučini. Nije mogao ni da sanja daje ona u to vreme mahnito lupala po tasterima klavira, podižući svoj glas ka nebu i nadajući se da neće potonuti na atlantsko dno poput hitnutog kamena.

Laneni uložak između njenih nogu je još uvek bio suv. To je verovatno bila jedina suva stvar na čitavom brodu. Šta ako se u njoj stvarni, začela beba, sićušna poput zrna bisera, koja se sada prevrće po njenoj utrobi? Da li će se život još jednog detešceta okončati još pre nego što je počeo?

Ako ustane od klavira i krene uz stepenište da pronađe Pitera, oluja bi mogla da je tresne o zid i da prekine spone koje su tu bebicu držale u životu. A opet, možda uopšte nije bilo bebe. Možda je bila sama u toj odaji punoj ljudi koji su se pitali da li su stvari mogle da postanu još gore nego što već jesu.

Ali, čak ni dok su joj takve misli prolazile kroz glavu, nije prestajala da peva.

Dal dovere da l'amore combattuto questo core, non resiste e par che ceda e incominci a desperar.

Dužnošću i ljubavlju gonjeno, srce ovo posustaje, spremno da predaju prizna i u beznađe da utone.

Dok je oluja besnela na pučini, bacajući brod, imala je osećaj da je Vivaldijev duh prešao u nju. Pod novim naletom silovitog vetra jedan muškarac se stropoštao preko drugog a potom su se zajedno skotrljali ka prestravljenoj Prudens koja je grčevito zagrllila baršunasti jastuk i ispustila užasnut vrisak.

Uspenušala voda se slivala preko prozora na brodskom mostu tako daje Piter jedva uspeo da razazna korpulentnu crnu siluetu na donjoj palubi. Bila je to gospođa Bikford koja je, sa tom mokrom ulepljenom kosom i natopljenim suknjama, podsećala na morsku utvaru. Obazrivo se teturala ka mostu, nesumnjivo zato da bi uložila još neki prigovor.

„*Svi putnici moraju da ostanu u potpalublju!*“ zauriao je kapetan na leđnog od mornara.

Dok je izlazio na oluju, pokušavajući da održi ravnotežu, Piter je zaključio da će gospođu Bikford morati da nagovori da promeni kurs i da se vrati u potpalublje. Nakon toga će potražiti Eriku. Nadao se da je njegova supruga ostala u kabini, kao što joj je savetovao.

Na delu palube koji se pružao između njega i tamne figure u natopljenoj odeći ugledao je bizaran prizor: slatka prestravljena brodska svinja je uspela da se oslobodi i sada je jurcala po brodu, beznadežno pokušavajući da održi ravnotežu na nogama koje su, svaka u svom pravcu, klizile po nakrivljenoj palubi. Ta svinja je trebalo da bude servirana na gozbi koju je kapetan nameravao da priredi tokom poslednje noći na moru. A sada se ispostavilo da bi *ovo* mogla da bude njihova poslednja noć, ironično je pomislio Piter.

Svinja se iskobeljala iz naručja tamnopotog mornara koji je svim silama pokušavao da je uhvati i da istovremeno izbegne talase koji su se obrušavali na njega. Dok se sirota životinja batrgala i koprcala, njen spiralni ružičasti rep je mahnito poskakivao. Na kraju je skliznula ka rubu palube i nasukala se na jednu ispupčenu ivicu.

Kada bi mogao da bira, zajedljivo je pomislio Piter, bilo bi mu draže da sa palube sleti gospođa Bikford nego ta slatka bespomoćna svinja.

„Dodite!“ viknuo je u vetar, zgrabivši udovicu za ruku. „Putnicima trenutno nije dopušteno da uživaju u morskom pejzažu.“

„Nikad ne bih pomislio da ću po ovakvoj buri slušati tako božanstven glas!“ doviknuo je jedan vremešni gospodin iz ugla muzičke odaje.

Niko se nije usuđivao da ode odatle, čak ni kada se sto koji je bio pričvršćen za pod rašrafio i poleteo preko prostorije.

Svima se činilo da je arija *Agitata da due venti* predstavljala jedini pojas za spašavanje koji im je bog dobacio. Sveštenici i Prudens su još uvek bili opruženi preko baršunastog tapacira i jastuka, Nemci više nisu nosili svoje portikle, a brodski blagajnik je tužno privijao smrskanu mandolinu uz svoje grudi. Svi su beznadežno čamili u toj odaji, slušajući Vivaldijevu muziku, kao da ona predstavlja jedini put ka izbavljenju.

„Malo je nedostajalo da se sinoć podavimo“, rekao je Piter za ručkom narednog dana. „Brodski inženjer kaže da je brod bio na granici izdržljivosti.“

Nešto pre zore raspomamljeno more se smirilo i mornari su ujutro počeli da popravljaju brod. Čekići su fijukali kroz vazduh i udarali u drvo. Novi ekseri su zarivani u smrskane merdevine od tikovine. Na desnom boku broda nekoliko muškaraca je popravljalo ogradu koja je popustila pred naletom visokih talasa, vezujući konopce oko novih greda.

„Imamo sreće što smo uopšte ostali živi“, natuknula je gospođa Bikford, prebacujući u svoj tanjir još pilećih kroketa i nezaobilazni kiseli krastavac.

„Da li nameravate da pojedete tu govedinu?“ upitala je Erika, okrenuvši se ka brodskom blagajniku.

„Ne“, odgovorio je on. „Moram priznati daje previše žilava za moju vilicu.“ Erika se zapiljila u njegov tanjir. „Da li bi vam smetalo daje uzmem?“ „Samo izvolite“, rekao je blagajnik.

Na opšte zaprepašćenje, Erika je bez trunke ustručavanja podigla svoju viljušku i zarila oštre vrhove u goveđi odrezak, prisvojivši blagajnikovo sledovanje. Potom je zgrabila hleb i zubima odgrizla jedan komad. Ubrzo su svi osim nje završili sa jelom i spustili srebrni escajg preko tanjira.

„Želite li ostatak seckanog mesa?“ ljubazno je ponudio kapetan, pruživši joj tanjir.

Erika je klimnula glavom, dražesno se osmehnuvši. Samo par trenutaka kasnije njen nož i viljuška su se odvažno obrušili i na kapetanov krompir.

Erikin stomak je dobro podneo oluju, ali kada je sunce ponovo zablistalo na nebu i kada je okean postao gladak poput jezera, spopala ju je takva slabost da je jedva mogla da stoji. Piter je počeo da strahuje da je njegova supruga, uprkos redovnim dozama kinina, dobila žutu groznicu tokom one kratke posete Port of Spejnu, neposredno pred polazak. Takođe je brinuo da im, zbog propisa o karantinu, neće biti dozvoljeno da se iskrcaju u Njujorku. Tamošnji zvaničnici su znali da su dolazili iz luke u kojoj je harala žuta groznica.

Nakon početnog naleta proždrljivosti, Eriku je spopala takva iscrpljenost da više nije mogla da se drži na nogama.

Gospođa Bikford je jednog jutra zakucala na vrata njihove kabine, Piter je već otišao u salon na spratu, gde je bio serviran doručak. Kada je starija žena kročila u sobu, zatekla je Eriku kako se previja nad nokširom, kao da povraća. Usta su joj bila otvorena, ali ništa nije mogla da izbaci.

„Došla sam da vidim kako ste, mila." Udovica je brižno prikupila Erikinu kosu kako ne bi upala u nokšir.

Kasnije joj je donela malo slanih krepera i biskvita i veliki kiseli krastavac kako bi primirila želudac.

Gospođa Bikford je doterala šal, ispravila ramena i ustremila se ka Piteru baš u trenutku dok je napuštao trpezariju. Čim ju je primetio, Piter je poželeo da utekne, ali u blizini nije bilo nijednog stuba ili sporednog hodnika tako da nije imao gde da se sakrije. Istog časa se setio korpulentne siluete u crnoj natopljenoj odeći i odbegle svinje koja je prestravljeno jurila preko palube. Sirota životinja je izgubila glavu u onoj buri. Bila je toliko plašljiva da nikome nije dopuštala da je dodirne. Jedina osoba kojoj je verovala bio je kasapin koga je pratila u stopu, kao da mu je bila kućni ljubimac.

Nakon oluje brodske zalihe su bile obogaćene gomilom slanine i svinjskih odrezaka. Gornji deo udovičinog trupa je iz dana u dan postajao sve korpulentniji, kao da je nesrećna svinja postala sastavni deo njenog tela. Kada je prišla Piteru i ozbiljno spustila bradu, primetio je kako joj se između obrva usecaju dve duboke bore. Prikupio je snagu, uveren da se gospođa Bikford sprema da mu zbog nečega očita dobru bukvicu.

„Znate, postoji samo jedno objašnjenje za slabost vaše supruge", prozborila je tihim sveznajućim tonom.

„Koje, ako smem da pitam?"

„Trudnoća."

Nedugo nakon što su stigli u Novu Englesku Erika je jednog tihog zimskog jutra šetala preko belog prostranstva Bostonskog javnog parka. Dok je lagano udisala čist hladan vazduh, činilo joj se kao da joj se pluća ispunjavaju oštrim kristalnim česticama. Vrcajući od radosti, ispružila je nogu preko neugaženog snega i vrškom čizme ispisala radosnu poruku:

OČEKUJEM BEBU

„Još NIKAD NISAM VIDEO takvu oluju“, rekao je Piter. „Čak i kada sam prelazio Atlantik i kada smo se obreli pred ledenim bregom, nisam bio toliko prestravljen.“ Mesecima nakon toga Piter je na raznim društvenim skupovima oduševljeno prepričavao ono što su doživeli tokom te zastrašujuće bure. Čak i kada je došlo leto, nastavio je da vergla istu priču, kao tog dana dok je opušteno sedeo sa svojim poslovnim partnerom na njegovoj verandi na Kejp Kodu.

Erika je mogla da ga čuje kroz otvoren prozor dok se baškarila u kadi na spratu. Deca Piterovog prijatelja su trčkarala po dvorištu, vrišteći od radosti dok su jurili prve večernje sviće. Konačno su došle one noći za kojima je Erika toliko žudela. Sada je mogla da spusti dlanove na svoj stomak i da oseti bebine pokrete.

Pre nego što su krenuli u posetu Piterovom partneru, Erika je u prtljag ubacila svoj omiljeni sapun od jasmína. Njeno telo se menjalo i nov život se razvijao u njoj, ali kada bi joj nozdrve zapahnuo miris sapuna od jasmína koji se rastapao u toploj vodi, istog časa bi se setila pokislih visećih orhideja i isprepletenih puzavica, kuće na štulama i šištavaca sa rumom i limetom koje su pili posle večere. Sećala se kako bi Ravel prislonio dlanove na njene obraze i nežno joj ljuljuškao glavu, sve dok joj se ne bi zamaglilo pred očima. Kada je vodila ljubav sa Piterom, zamišljala je da je pored nje Ravel zato što je sećanje na njega ispunjavalo ljubavni čin plavim varnicama, gorućim zadovoljstvom i ludim zanosom. A onda bi sve bilo gotovo. Uvek je, nakon samo nekoliko minuta, bilo gotovo.

Ispod prozora kupatila u kome se Erika baškarila u toploj vodi Piter je zadovoljno ćaskao sa svojim poslovnim partnerom i njegovom gojaznom suprugom. Stolice od pletenog pruća su škripale na tremu dok su se ljuljuškali na njima.

Voda u kadi je počela da se hladi. Erika je posmatrala kako se dete u njenom stomaku kotrlja, glatko i lagano kao brdašce koje menja položaj. Stomak joj je postao ispunjeniji sa desne strane, sve dok beba nije promenila pravac i skotrljala se ulevo.

Pokreti tog detešceta su bili mirniji nego pokreti prošle bebe. Dete je spokojno plutalo u njenoj utrobi, kao daje preplivalo okeane da bi stiglo lu. Bilo je to dete vode.

Sada kada je bebica porasla, Erika je ushićeno obuhvatala stomak i kružila prstom oko podrhtavajućih mesta.

„Misliš da treba da pošaljemo pismo Ravelu i da mu javimo da čekamo bebu?“ upitala je Pitera.

„Mislim da je bolje da sačekamo da se beba rodi“, odgovorio je Piter. „Manje će brinuti kada bude čuo da je sve dobro prošlo.“

Krajem avgusta, kada se rodio mali Kventin, doktor gaje trijumfalno podigao uvis, tako da se činilo kao daje mališan, blistav i svetlucav, upravo iskočio iz mora u njenoj utrobi.

Erika nijednog časa nije mogla da skine pogled sa svog sinčića. Mogla je satima da zuri u njega i da uvek primeti po nešto novo. Kosa mu je bila tamna, poput Ravelove. Imao je prefinjene crte lica, sićušne zbrčkane nozdrve i sitna ustašca iz kojih je provirivao sićušan ružičasti jezik, nalik jeziku mačeta. Sklapao je ručice i sa zadivljujućom preciznošću preplitao prstiće.

Jedne večeri kada joj je Magdalena došla u posetu, Kventin se probudio u Erikinom krilu, tražeći večeru. Dok je razgovarala sa svojom nastavnicom, njegove male oči su zurile u prazno, crne i odsutne kao oči hrčka. Nije gledao očima već ustašcima. Jezikom je liznuo njen rukav i krenuo naviše. Kada su se sićušne desni sklopile oko njene bradavice, osetila je kako je obuzima slatka jeza.

Kada se Kventin naručkao, glavica mu je pala unazad a ručice se raširile u stranu. Zatvorio je oči dok mu se tanušni mlaz mleka slivao uz uglova usana. Izgledao je kao muškarac opijen rajskim užitkom.

Kako su nedelje odmicale, Kventin je sve češće bio budan i pokazivao je sve više interesovanja za svet oko sebe. Jednog dana, kada je imao oko dva meseca, Erika i dadilja su ga kupale nad širokom kuhinjskom sudoperom. Mališan je podigao pogled, zadivljen šištanjem vode koju je tekla iz slavine. Zalutale kapi su mu pale na ustašca i on ih je rado* znalo liznuo.

„Šta misliš“, upitala je Erika dadilju, „šta će prvo *reći* kada nauči d govori?“

Kada su umotale sveže okupanog mališana u veliki beli peškir, Erika ga je uzela u naručje i odnela kod Pitera. Kventinova koža je bila vlažn.i a lice okruženo frotirskom kapuljačom, zbog čega je podsećao na nekog minijaturnog kaluđera. Njihov sinčić nikad nije delovao savršeniije nego u tim trenucima neposredno nakon kupanja.

Piter je zadovoljno prislonio mališana na grudi. „Moja mala topla veknica“, razneženo je rekao. „Miriše kao da je upravo izašao iz pećnice.“

Čak i nakon što je rodila bebu Erika i dalje nije pisala Ravelu, zatd što je strahovala da bi sve moglo naprasno da se sruši - da bi Piter pre stao da bude zaljubljen u tog dečkića tamne kosice i prefmjenih udova i, što je bilo još strasnije, da bi time mogla da ugrozi Kventinov polo žaj u svetu. Ako bi sela za sto da napiše pismo Ravelu, plašila se

da više ne bi mogla da se zaustavi i da bi na papir izlila sve što joj je ležalo na duši. A sa svakom rečenicom koja bi se otrgla sa vrška njenog penkala ispala bi po jedna cigla iz kuće na Bek Beju u kojoj je živela zajedno sa Piterom. Palo joj je na pamet da bi njen sin mogao da završi na ulici, prezren i prognan zbog njenog prestupa. *On je tako mali i bespomoćan*, opominjala je sebe. *Ne smem da dopustim da Piter prestane da ga voli. Moram da ga zaštitim.*

Kada bi im Ravel za Božić ili nekom drugom prilikom poslao pismo ili čestitku, Piteru je prepuštala da mu odgovori. Mada nikada nije pitala Pitera šta je pisao Ravelu, pretpostavljala je da mu je javio da su dobili dete.

TREĆI DEO

33

BOSTON 1905-1910

KADA SE JEDNE VEČERI vratila iz opere, Erika je nastavila pravo ka dečjoj sobi. U sobi je bilo mračno, ali je njen sinčić, obučen u belo flanelsko odelce, prosto blistao kada ga je podigla iz krevca. Privila je njegovo toplo telo uz satensku haljinu i spustila se na stolicu, naslonivšu njegovu glavicu na svoj vrat.

Čitave te večeri - očarana svetlucavim kostimima i operskim arijama, virtuosnim orkestrom i raskošnim lusterima - prisećala se onih dana kada je maštala o sasvim drugačijem životu. Kada je kovala planove koji bi u očima drugih ljudi predstavljali čisto svetogrđe.

Nežno pridržavajući bebu, disala je duboko i ujednačeno, pokušavajući da se smiri. Slobodnom rukom je izvukla šnale i raspustila kosu. Prislonila je usne na Kventinovu glavicu, opijajući se njegovim mirisom i nadajući se da će je to naterati da potisne tu ustreptalost iz svog srca i da se usredsredi na važnije stvari. *Ovo dete je pravi dar. Ono je sve što sam ikada mogla da poželim. A opet...* Suze su joj tekle ispod sklopljenih kapaka, kvaseći bebine uši. Savila se ka svom sinčiću, sve dok im se glave nisu dodirnule i dok se njegovo lišće nije zagnjurilo u njenu kosu.

Jedne zimske noći u Bostonu vruć vazduh je kuljao iz gvozdene rešetke na podu. Prozorska stakla su bila zamagljena od pare. U tami spavaće sobe ona i Piter su ushićeno plesali, klizeći bosim stopalima preko škriputavog poda. On se upravo vratio sa putovanja i, kao i uvek, po pno su se obrušili jedno na drugo. Tokom dana Erika se pretvarala dfli njen mališan zaista Piterovsin. Alije noću, kada bi im se lica raspi i n u pomrčini, zamišljala da je ponovo bila na plantaži *Kokal*.

Dok je u tami grlila svog muža, njeni prsti nisu milovali izvijte obrise Piterove kičme već fine ukovrdžane malje koje su rasle na blago udubljenju u dnu Ravelovih leđa.

Kada bi se ona i Piter stropoštali na krevet, znojavi i zadihani od Iju bavnog čina, zamišljala je da će, ako otvori prozor, začuti kako palmin lišće šušti na vetru. I da će ugledati svetlucave pruge koje su titrale na vodi, a ne ledom okovane trotoare od cigle.

Žene koje su uzimale ljubavnike često su se suočavale sa jednim krupnim problemom: nakon što bi se jednom upustile u takvu romansu, ljubavnik je zauvek ostajao u njihovoj postelji. Ali ona nije mogla da ostane sa Ravelom na plantaži *Kokal*. Koliko dugo bi mogla da izdrži na toj strmoj samotnoj obali, pevajući operske arije talasima i ribama?

Kada je svanulo jutro, mališan se uspravio na svom krevetiću i zagledao se u nju Ravelovim tamnim očima. Upitala se kako se njen život pretvorio u tako nerazmrsivo klupko. Zarad svog sina, nikome ništa nije smela da kaže. Kventinova sreća i budućnost su zavisili od njenog ćutanja, od plemenite laži čije će breme zauvek morati da nosi.

Kada bi ostala sama sa svojim klavirom, zabacila bi glavu unazad, zatvorila oči i pustila da se to osećanje izlije kroz njenu pesmu: očajanje koje je prožimalo svaku poru njenog bića i njenog života.

Piter je jedne večeri krenuo sa njom u koncertnu dvoranu. Dok je, sa visokim svilenim šeširom na glavi i uštirkanom kragnom oko vrata, domahivao svojim poznanicima, delovao je jednako poletno kao i uvek. A ona je pomislila: *Kada smo bili na medenom mesecu, odveo me je da vidim piramide. Zahvaljujući njemu, šetala sam kroz nabujale tropske šume. Dao mi je baš sve. Sada smo čak dobili i dete, a opet...*

U spavaćoj sobi su nastavili da se ponašaju poput dvoje tenisera čija su gipka tela jedva čekala da odmere snage. Ali čim bi se njihova tela razdvojila, Piter je postajao zaokupljen drugim stvarima. Uzeo bi list papira sa noćnog stočića i pribeležio podsetnik za neki poslovni sastanak ili pritužbu koju je nameravao da uputi kompaniji koja mu još nije isporučila mašine koje je naručio.

Ona je živela u svetu koji za njega nije imao nikakav značaj. Te večeri i u koncertnoj dvorani odsutno je sedeo pored nje, zračeci gotovo opipljivom ravnodušnošću. Kada je orkestar zasvirao uvertiru, lice mu je bilo ukočeno i bezizražajno. Spavao je otvorenih očiju i čekao da se predstava završi. Uopšte nije čuo muziku.

Tokom prvih godinu dana otkako je njena beba stigla na svet, Erika je retko nastupala u javnosti. Talenat koji joj je priroda podarila bio je Ailomljen u njenom grlu, poput bolne knedle koja je iz dana u dan sve više rasla i oticala. Bila je očajna što joj je glas zatočen unutra, ućutkan i beskoristan.

A onda joj se jednog popodneva, dok je njen sinčić dremao na svom krevetiću i dok se ona odmarala na svojoj naslonjači, vid toliko zamutio da više nije mogla da razazna čipkastu zavesu od snežnih pahulja koje su padale sa druge strane prozora. Čvrsto je zatvorila oči i zadržala dah, boreći se sa mrtvilom koje joj je zaposelo dušu. Zbacila je lagano pleteno ćebe kojim je prekrila noge, skočila sa naslonjače i počela da maršira po sobi. Kako je mogla da dopusti da zbog svog malog slatkog sinčića stavi tačku na svoje snove? Zar je Kventinu podarila život samo zato da bi joj njegovim rođenjem bilo oduzeto ono što je smatrala jedinom mogućom stvarnošću?

Ponovo je sa grozničavom odlučnošću počela da pohađa časove pevanja. Održala je jedan veliki *recital*. Kada je izašla na pozornicu, ljudi su istog časa prestali da kašljucaju i da prelistavaju novine. Kada je zapevala, primetila je da su svi u publici nakratko zadržali dah. To su oduvek bili trenuci kojima se prepuštala sa najvećom strašću. Javni nastup ju je ispunjavao tako dubokim zanosom daje pažnju svoje publike doživljavala gotovo kao dodir ljubavnika. Samo dok je vodila ljubav mogla je da oseti nešto nalik zadovoljstvu koje bi je obuzelo kada bi izašla na pozornicu.

„Tvoj glas je još raskošniji nego ranije“, rekla joj je Magdalena nakon koncerta. „Mislim da je dostigao maksimalnu zrelost za pevačicu tvojih godina.“

Piter joj je nakon toga doneo novine sa kritičkim prikazom koncerta. Kritičar je hvalio njenu pevačku tehniku, ističući daje njen glas „po svojoj slatkoći i tamnom koloritu podsećao na rastopljeni šećer“.

Ponesena tim recima, potrčala je uza stepenište koje je vodilo ka dečjoj sobi. Kventin je do tada već naučio da hoda. Kleknula je pored njega i privila njegov sćućušni grudni koš uz svoja nedra. Zagrlila ga je tako snažno kao da ga je molila za oproštaj, kao da je mališan mogao da čuje njene misli.

Toliko dugo je čekala da dobije dete da je bila postiđena vlastitom nezahvalnošću. Kako je mogla da se zanosi ambicijama koje bi svaka savesna majka unapred odbacila? Zasula je dečakove obraze kišom pokajničkih poljubaca. Kako je slatka i meka bila njegova koža. Tako nova i tako sveža.

Bilo je nemoguće da ga napusti. I da, na krilima svog glasa, odleti daleko od njega.

„Neću, mama! Neću!“ vrištao je Kventin, otimajući cipelu koju mu je upravo oduzela.

„Obuvaš cipelicu na pogrešnu nogu“, objasnila je Erika.

„Neću!“ Dvogodišnji dečkić ju je srdito pljesnuo po šaci.

Sita sam ovih tričavih svađa, zaključila je. Ne mogu u nedogled da obuvam i izuvam dečje cipelice. Čini mi se kao da uopšte nisam živa. Samo otaljavam dan po

dan, čekajući da moj sin dovoljno poraste da prepozna koja je leva a koja desna cipela.

Bilo je užasno zamorno i monotono po čitav dan trčkarati za malim detetom, mada nijedna žena koju je poznavala to nije htela da prizna. Kada bi im dojadile majčinske dužnosti, bostonske dame bi samo uzdahnule i utrapile dete dadilji.

I ona je ubrzo usvojila taj metod. Po podne bi ostavila dete dadilji i posvetila se uvežbavanju arija za predstojeće nastupe i recitale. Gledala je sve opere koje su se nalazile na bostonskom repertoaru. Ponekad je večerala sa Magdalenom, uživajući u prisnim razgovorima u četiri oka. Često se vraćala kući tek nakon što bi dadilja stavila Kventina na spavanje.

Pošto je kasno odlazila na spavanje, kasno je i ustajala. Kada bi Pi-ter otišao na put, zamolila bi sluge da prebace Kventina u njenu sobu, na mali krevet koji se nalazio odmah pored njenog. Jutra su pripadala samo njima. Dečkić je spavao dokasno, baš kao i ona. I nije ustajao sa svog dušečića sve dok ne bi čuo kako se ona meškolji u krevetu. Tada bi joj prišao, zajedno sa svojim medom. Spustio bi medino plišano telo na njen dušek i zastao pored kreveta, glasno dišući i čekajući da ona potpuno otvori oči. „Mama? Hoću mleka“, rekao bi.

„Dobro“, odgovorila bi ona, povukavši ga na krevet. Tada bi počela da grli njegova mala debeljuškasta ramena i da ga glasno cmače u potiljak. Mališan bi se ushićeno zakikotao i zagnjurio glavicu među ramena, kao da ga je golicala, a kada bi prestala strpljivo bi sačekao da nastave sa tom veselom igrom. Kada bi oboje ostali bez daha i kada bi ih grlo zbolelo od smeha, pozvala bi dadilju da mališanu donese mleko i ovsenu kašu.

Jedne večeri dok se Erika presvlačila, spremajući se za odlazak u po-zorište, Kventin je stajao u njenoj spavaćoj sobi. Na sebi je imao meku dečju pidžamu i papuče od ovčije kože. Ona je upravo oblačila svečanu haljinu sa koralnim dezenom. Šofer je trebalo da doveze automobil za petnaesetak minuta, tako da je morala da požuri.

Kada je navukla haljinu, razmišljajući šta je još trebalo da obavi, mali Kventin je pozeleo da igra žmurke. Dok se okretala da dohvati četku za kosu, podigao je njenu suknju i sakrio se ispod platna, veselo se kikoćući i pridržavajući se za njene noge.

„Kventine!“ viknula je, zvonko se nasmejavši. „Izlazi odatle!“ Još nikad joj se nije desilo da joj se neko zavuče pod suknju. Dvogodišnji dečkić je još uvek bio dovoljno mali da može uspravno da stoji između njenih nogu. Dok je pokušavala da se pomeri,

primetila je kako njegova glavica štrči ispod glatke suknje. „Šta radiš tu? Zamišljaš da ponovo izlaziš iz stomaka?“ upitala je, ponovo prasnuvši u smeh.

One nedelje kada je dadilja privremeno napustila kuću kako bi se starala o bolesnoj majci Erika je morala sama da preuzme brigu o Kventinu. Dok su jednog popodneva išli ka botaničkoj bašti, zaprepašćeno je primetila kako se njen dvogodišnji sinčić saginje ka psećem izmetu koji je stajao na pločniku, želeći da ga ispita.

„Ne!“ vrisnula je, zapanjeno shvativši da će morati da mu pruži dovoljno razumljivo objašnjenje zašto ne sme da dodiruje takve stvari.

Kada je došlo vreme za večeru, mališan je napunio šaku isečenim kolu-tovima banane i oduševljeno ih bacio ka tavanici, vičući: „ZDRAVOOOO!“ Erika je prasnula u smeh, umalo se ne zagrcnuvši. Naravno, to je mališana podstaklo da se još zdušnije prepusti novootkrivenoj zabavi.

Kada su završili večeru, Kventin je sa njom krenuo u salon. Uskoro je trebalo da im dođu gosti, tako da su služavke već iznele srebrne posude sa slanom zakuskom. Kventin je odmah počeo da grabi hranu, znajući da će, ako ne bude dovoljno brz, odrasli osujetiti njegove namere. Nagurao je punu šačicu krekeru u usta, drobeći ih zubima i rasipajući mrve na sve strane.

Na sredini trpezarijskog stola je već stajala torta od kokosa. Kventin se popeo na stolicu i nadvio se nad tortom. Da ga Erika nije munjevito uhvatila i podigla uvis, dok je on ozlojeđeno mlatarao ručicama i noži čama, pao bi pravo preko bele glazure.

Erika je iz dana u dan postajala sve umornija od silnih svađa, prepirki i objašnjavanja. Alije svake večeri, tačno u osam sati, Kventin postajao miran kao bubica. Tada joj je bilo lako da izađe na kraj sa njim, jer su se dečaku oči već sklapale od pospanosti. Erika bi navila drvenu muzičku kutiju u obliku ovce i zamračila sobu. Sela bi na stolicu, stavila ga u krilo i ćušnula mu gumenu cuclu u usta. Dok je mališan pio mleko, nežno ga je mazila po kosi. Potom bi ga poljubila u čelo i promrmljala: „Znaš koliko te mama voli... to što se svađamo nema nikakve veze... znaš koliko mama voli njenog malog Kventina... i da će ga zauvek voleti...”

Mališan bi nakratko odvojio usne od flašice i odgovorio: „Znam, mama.“ A tada bi zajedno zaklimali glavom.

Kventin je želeo da stalno bude sa njom. Koristio je svaku moguću priliku da pobegne od dadilje i da krene u potragu za svojom mamom. Jedva je uspela da mu objasni da ne može da ide sa njom u kupatilo zato što odrasli te stvari obavljaju

nasamo. Dok je ona u toaletu, rekla mu je jednog dana, on treba da stoji iza zatvorenih vrata i da je čeka. Kada je ušla unutra, dečak je potrbuške legao na pod i provirio kroz otvor između vrata i praga, pokušavajući da vidi mamine cipele.

„Zdravoooo“, viknuo je. Potom je zavukao sićušne prstiće ispod vrata i počeo da joj maše. Mogao je da provuče skoro čitavu ručicu kroz pukotinu. Ona je podigla đon cipele, praveći se kao da je nameravala da mu stane na prste. Sićušna šaka se naprasno povukla, a Kventin je prasnuo u veseli kikot. Samo trenutak kasnije njegovi prstići su ponovo počeli da se migolje ispod vrata.

„Zdravo, mama“, ponovio je glasom punim nade, naslanjajući obraz uz pod i prislanjajući ustašca uz pukotinu.

„Zdravo, majmunčiću moj“, odgovorila je ona, polako otvarajući vrata.

Jedne večeri, dok su sa svojim gostima sedeli pored kamina, Piter je počeo da pripoveda o stvarima koje je video i doživeo tokom nedavnog putovanja u Maroko. Nakon što bi naručio nove količine pamuka od trgovaca iz Aleksandrije, Piter je nastavljao da skita za svoju dušu, posećujući udaljena i egzotična mesta. Jednog dana je napustio Tanger, jašući na muli sa vodičem po imenu Hadž. Lutali su po liticama koje su se nadvijale nad Atlantskim okeanom, zureći u ogromno zeleno more.

„Tamo smo nabasali na jednu signalnu postaju“, prisećao se Piter, „gde smo zatekli nekog Engleza koji je podsećao na pustinjaka. Živeo je u kućici sa vrtom smeštenoj iza bele kapije. Na kapiji je stajala tabla sa natpisom LOJDOVA AGENCIJA. Pustinjač je bio oduševljen što mu je neko došao u posetu. Objasnio nam je da je njegov posao bio da zuri kroz teleskop i da posmatra brodove na horizontu.“ Kako im je Piter objasnio, taj Englez je svakodnevno slao telegrafske poruke u London, obaveštavajući svoje poslodavce o svakom brodu koji bi prošao pored obale Maroka.

„Samo nekoliko dana nakon što sam ga upoznao“, nastavljao je Piter, „obreo sam se na brodu koji je prolazio kroz Gibraltarski moreuz. Podigao sam dvogled i zagledao se u litice i tamo sam primetio sićušnu belu mrlju. Mahnuo sam rukom jer sam bio uveren da me moj prijatelj posmatra iz svog skrovišta.“

Svi gosti u salonu su bili očarani Piterovim iskustvima. Dok ga je slušala, Erika se poigravala rubom velike španske marame koju joj je Piter doneo sa tog putovanja. Upitala se zašto je njemu, kao muškarcu, dopušteno da nedeljama, a često čak i mesecima, bude na putu, daleko od svoje žene i deteta, dok ona čami u toj kući u Bek Beju kao da je okovima privezana za nju. Zašto je uvek morala da ostane tu i da ga čeka dok je on bio slobodan da ide gde god i kad god hoće?

Ako i dalje bude pristajala na takav aranžman, shvatila je, i ako ostane u zabiti kao što je Boston, nikada neće ostvariti pravu karijeru.

Erika je jednog dana rekla mužu da je skovala plan. Plan se sastojao u tome da se zajedno sa Kventinom i dadiljom preseli u Firencu. Kad god ga put nanese u taj deo sveta, Piter bi mogao da svrati do Firence i da im se na neko vreme pridruži u iznajmljenom stanu koji će biti dovoljno prostran za sve njih.

„Jesi li pri zdravoj pameti?" Piter se spustio na krevet, zaprepašćeno se zapiljivši u nju. Bio je tako šokiran da su čarape koje je držao u ruci pale na pod. „Koliko nam je godina trebalo da dobijemo dete? A ti sada hoćeš da živimo odvojeno? Hoćeš da odvedeš mog sina od mene?"

„Ti ionako nikad nisi tu. Odlaziš i dolaziš kad ti se prohte, zar ne?"

„Kako drugačije mogu da izdržavam svoju porodicu? Tačno je da često putujem, ali najveći deo posla obavljam ovde, u Bostonu."

Piter je podigao čarape i navukao ih na stopala. Potom je ustao, uzeo sako sa naslona stolice i na brzinu ga obukao.

„Ne mogu da verujem da uopšte možeš da razmišljaš o tome", nastavio je. „Kventin nije kućence koje možeš da spakuješ ispod miške i da sa njim skitaš po belom svetu. Uskoro treba da krene u školu. A najbolje škole za njega su upravo ovde, u Novoj Engleskoj."

„Mislim da bi mu više koristilo da odraste u inostranstvu, na mestu gde..."

„Njegova porodica je ovde. Njegov deda i tetke i ujaci i rođaci... Zar nameravaš da ga odvojiš od svih njih? Neću to dopustiti", odlučno je rekao. „Neću dopustiti da uništiš život ni Kventinu ni meni."

Posle doručka Piter je krenuo u kancelariju. Erika je stajala pored prozora na spratu, posmatrajući ga kako odlazi.

Piter je otputovao za Englesku, u obilazak fabrika u Mančesteru, kada je Kventin dobio difteriju. Mališan je tada imao četiri godine. Isprva se žalio da ga boli grlo i da ne može da priča, ali kada je počeo otežano da guta hranu i kada je vrat počeo da mu otiče, Erika je shvatila šta je bilo u pitanju, još pre nego što je lekar postavio dijagnozu.

Svesna opasnosti, svake noći je dežurala pored njegove postelje. Umor nije ponekad toliko savladao da bi zadremala na stolici. Znala je da je taj bacil toliko opasan da oboleli mališani mogu da se uguše. Bolest je mogla da izazove jaku upalu i da oslabi dečje srce. Bio je mesec mart i napolju je još uvek bilo hladno, tako da je Erika naređivala služavkama da joj donose komade čistog platna koji su se na žici ukrutili od

mraza. Potom je obmotavala poluodmrznuto platno oko dečakovog usijanog vrata kako bi ublažila otok.

„Da li ti je bolje?" mrmljala je, nadvijajući se nad svojim sinom. Tamni pramenovi na dečakovom čelu su lepršali dok ga je rashlađivala svojim dahom.

Mada nije otvorio oči, Kventin ju je čuo. Slabašno je klimnuo glavom jer mu je grlo bilo tako stegnuto da nije mogao da priča.

„Popij ovo", nežno mu je rekla, podižući čašu sa napitkom napravljenim od tople vode, ekstrakta limuna i meda. „Ovo je dobro za grlo. I ima lep sladak ukus."

Dok je njen sinčić nemoćno naslanjao glavu na jastuk, posmatrala je njegove vlažne sklopljene kapke i crte lica koje još nikad nisu izgledale tako delikatno i savršeno. Činilo joj se kao da gleda portret deteta koji je naslikala četkica nekog starog majstora. Imao je istu bradu i iste usne kao Ravel.

Jednog jutra se preнула iz sna, primetivši da jutarnja svetlost već prodire kroz prozor i da se Kventin bori za vazduh.

„Zovi doktora!" uspaničeno je doviknula služavki. „Zovi mog oca i mog brata! Reci im da odmah dođu!"

Kventin bi mogao da umre, očajno je pomislila, pre nego što se Piter vrati.

Kada je čula kako se automobil zaustavlja pred kućom, pritrčala je prozoru, podigla roletnu i ugledala kako trojica muškaraca izlaze napolje. Otvorila je prozor i pozvala ih. Njen otac i brat su podigli pogled i mahnuli. Služavka je već čekala ispred ulaznih vrata.

Setila se kako je njen sinčić ponosno paradirao po botaničkoj bašti, podižući nožice visoko uvis. Zašto su deca dolazila na ovaj svet ako im je bilo suđeno da umru i da nestanu poput zimskog snega?

Srce joj se stezalo od strepnje dok je čekala da trojica muškaraca uđu u sobu. Dah njenog mališana je poprimio neobičan neprijatan miris. Dok se specijalista nadvijao nad njim, ubacujući neku cevčicu u njegovo sićušno grlo, Erika je držala dečakovu ruku. Lekar, koji im je već dvaput bio u poseti, prepisao je pojačanu dozu antitoksičnog seruma.

„Moja supruga se svakodnevno moli za njega", tiho joj je rekao njen brat Džerald. Pre nego što je napustio kuću brižno joj je stegao šaku, što je bio gest koji mu uopšte nije bio svojstven. Nekoliko sati kasnije, tokom popodneva, Kventin je počeo lakše da diše. Kada je palo veče, pridigao se u sedeći položaj i promuklim glasićem upitao može li da dobije malo sladoleda. Erika je skočila sa stolice i pozvonila služavki.

Kasnije je Piteru napisala: *Kventin se oporavlja. Hvala bogu, uspeo je da preživi.* Dok je pisala te reči, suze su joj lile niz obraze.

* * *

Dok se Kventin oporavljao, Erika je provodila duge sate pored njegove postelje. Kada bi služavka došla daje nakratko odmeni, otišla bi do svog kreveta, ali čak ni tada nije mogla da zaspi. Piter je nešto ranije nabavio novog tukana. Ptica je u susednoj sobi ispuštala grozne kreštave zvuke, mlatarajući krilima i lupajući po rešetkama kaveza. Kada je Erika podigla vratanca, tukan je iskočio napolje, poleteo pravo ka okviru kamina i tresnuo glavom u ogledalo.

Jednog dana je otvorila oba prozora u Piterovoj radnoj sobi i spustila nesrećnu pticu na sims. Tada je već granulo proleće i temperatura je bila blaga. *Reći ću Riteru da je neko slučajno ostavio otvoren prozor*, pomislila je. Dopustila je tukanu da izleti kroz prozor i da zaleprša pravo preko krovova Bek Beja. Dok je tukan podizao krila, hvatajući vazdušne struje, učinilo joj se da se i ona vinula nebu pod oblake. Stajala je pored prozora i posmatrala kako ptica postaje sve manja i manja, sve dok se nije stopila sa plavim prostranstvom.

Kada je Kventin potpuno ozdravio, Erika ga je, zajedno sa jednim drugarom, odvela u Bostonsku javnu biblioteku. Dečaci su odabrali knjige i pohitali niz raskošno mermerno stepenište. Zastali su na zavojitom odmorištu pored skulpture velikog lava i skliznuli šakama preko njegove uglačane mermerne zadnjice, baš kao što su hiljade drugih posetilaca učinile pre njih.

Kada su stigli u botaničku baštu, Kventin i njegov drugar su počeli da skakuću i jurcaju daleko ispred nje. Dok ih je posmatrala, osetila je kako je ponovo obuzima ona stara neumoljiva žudnja da se preseli u Italiju. *Zašto moram još osamnaest godina da trčkaram za svojim sinom?* upitala se. Kventin je tog leta trebalo da napuni pet godina. Više mu nije bila onako potrebna kao ranije. Uskoro će najveći deo dana provoditi u školi. Na kraju će - poput svih drugih sinova - prerasti svoje roditelje, čušnuti ih u stranu i krenuti svojim putem.

Za razliku od toga, muzika je pripadala samo njoj. Ona je nikada neće napustiti.

Da sam se samo rodila bez ovakvog glasa, pomislila je, *to bi svima pojednostavilo život.*

* * *

„Dopusti mi da budem iskrena“, rekla je Magdalena. „Ako ozbiljno nameravaš da stekneš međunarodnu reputaciju, ne smeš dugo da čekaš. Ženski glas dostiže svoj vrhunac tokom tridesetih ili početkom četrdesetih, a nakon toga...” Magdalena je prebacila ruku preko naslona divana i zagledala se kroz prozor, verovatno se prisećajući pozornica na kojima je nekada nastupala i trijumfalnih večeri u Sankt Peterburgu i Milanu koje se nikada više neće vratiti.

„Problem je u tome“, zaustila je Erika, „što nemam vremena da čekam dok moj sin poraste, a Piter neće da mi dopusti da ga povedem sa sobom.“

„Da li bi mogla da opstaneš bez Pitera? Mislim, u finansijskom smislu?“

„Imam neke prihode od imanja koje sam nasledila od majke. Ta suma bi mogla da podmiri životne potrebe jedne osobe. Ali ne bih imala sredstava da unajmim služavku ili da izdržavam dete.“

Magdalena je ispustila težak uzdah. „Nema šanse da nešto napraviš u Italiji ako istovremeno moraš da se staraš o petogodišnjem detetu.“ Zamišljeno se zavalila na plišane bordo jastučiće na svom divanu. Uzela je kutiju sa marcipanom i pružila je ka Eriki, a potom se i sama poslužila.

„Najviše me brine to što glas koji mi je podaren ne može večno da potraje“, nastavila je Erika, potapšavši se po grlu.

„Glas, poput svih drugih stvari, ima rok trajanja“, odgovorila je Magdalena. „S vremenom stari i puca i gubi gornji registar. Kod nekih se to dešava ranije, a kod nekih kasnije, ali je to neizbežno.“

Vreme, neumoljivo vreme. Pritisak vremena ju je gonio da nešto preduzme, ispunjavajući njen um mahnitim neprestano cirkulišućim mislima. Ako sačeka još deset godina, njen glas do tada može da izgubi svoj sjaj.

Jedne večeri, sat vremena nakon što je stavila Kventina na spavanje, Erika se na vrhovima prstiju ušunjala u dečju sobu i zagledala se u svog sina. Ništa nije izgledalo svetije od usnulog deteta.

Kapa od rakunovog krzna bila je okačena na stubiću pored uzglavlja. Uzela je zečju šapicu koju je njen sinčić stiskao u sklopljenoj šaci i spustila je na prozorski sims. Na njegovom licu nije mogla da nazre ništa što je nasledio od nje. Način na koji bi zbrčkao nosić, način na koji je pućio usnice, pa čak i njegovi gestovi i pokreti, neodoljivo su podsećali na Ravela. *Piter to sigurno vidi*, često joj je prolazilo kroz glavu. Zar je bilo moguće da u tim crnim talasastim pramenovima koji su padali sa Kventinovih slepoočnica ne prepozna Ravelovo nasleđe?

Ponekad, kada bi pogledao njihovog sina, Piterove oči bi se ispunile takvom tugom da bi pomislila: *On zna. Sigurno zna, samo što to ne želi da prizna.*

Polako se osvrnula, osmotrivši stvari koje su stajale u dečjoj sobi. Trinaest stopa dugačak preparirani krokodil vijugao je preko parketa, ispunjavajući skoro pola sobe. Piter je kupio tog krokodila od jednog uličnog prodavca na stepeništu hotela *Šepards* u Kairu tokom jednog poslovnog putovanja. To je bila stvar na kojoj su sva deca koja bi kročila u Kventinovu sobu najviše volela da sede, tako da je krokodilova koža za veoma kratko vreme postala dotrajala i ofucana.

Međutim, ako se zanemari fizički izgled, Kventin je u svojoj petoj godini bio sav na Pitera. Piter je u Kventinovim očima bio najzanimljiviji i najhrabriji muškarac na čitavom svetu, čovek koji je nezamislivo često prelazio Atlantski okean i vraćao se nazad sa koferima punim basnoslovnih stvari koje su njegovog sina terale da poskoči od ushićenja i da zadivljeno raširi svoje malene oči. Piter je Kventinu čitao priče, vodio ga na pecanje, pokazivao mu kako da ulovi žabu i daje drži između palca i kažiprsta. Kada bi negde seli da se počaste sladoledom, Kventin bi skliznuo iz majčinog krila i prebacio se kod Pitera.

„Samo hoće da se zagreje“, utešno bi objasnio Piter, „a ja imam veću telesnu masu.“

Pre nego što je napustila dečju sobu Erika je brižno pokrila svog sinčića, podvivši prekrivač ispod njegove brade kao malu ušuškano kragnu.

Potom se vratila u svoju sobu, spustila se za toaletni stočić i pognula ka ogledalu, uznemirena onim što je videla. Uzela je pincetu, iščupala nekoliko srebrnkastih vlasi iz kose i nanela ruž na obraze. U poslednje vreme je primećivala da, uprkos raskošnim kostimima i svetlucavim draguljima, na pozornici više ne izgleda onako zanosno kao ranije. Lice joj je postalo bleđe i starije. Pa ipak, glas joj je i dalje bio blistav i raskošan, svi su je uveravali u to. Njeno pevanje je bacalo u zasenak tričavu fizičku lepotu.

Dok su ostale stvari bledele, njen glas je postajao sve bolji. Njen glas je još uvek mogao da se vine ka nebu.

* * *

Erika je predložila Piteru da pređu u muzičku sobu, nadajući se da će fino osvetljenje i nameštaj nežnih bež tonova donekle uspeti da olabave tenziju, ali se ubrzo ispostavilo da čak ni taj utešan ambijent nije mogao da ublaži Piterovu reakciju. Dok se spremala da započne razgovor, u ušima je čula tutnjavu vlastite krvi.

„Smatram da je potpuno moguće“, zaustila je, „da dete ima srećan život iako ne živi u istoj kući sa majkom.“

„Ozbiljno?" Piter ju je ošinio zaprepašćenim pogledom.

„Ako se sećaš, i ja sam odrasla bez majke. Mama mi je umrla kada sam imala sedam godina. Uprkos tome, otac je uspeo da mi podari svu ljubav koja mi je bila potrebna."

Piter se još više namrštio. „Kventin nema sedam već *pet* godina."

Zažarenog lica i vrata, počeo je da maršira po sobi. „Tvoja majka nije mogla da bira kada će umreti, zar ne?" Razjareno je zastao, obrisavši kap pljuvačke sa brade. „Šta misliš, da li će našem sinu biti lako da živi sa spoznajom da je njegova majka odlučila da ga napusti?"

„Neću ga napustiti", tiho je odgovorila Erika.

„Nego šta ćeš da uradiš?" odbrusio je Piter. „Da se trajno preseliš na drugi kontinent, bez namere da se vratiš nazad?"

Ona mu je brže-bolje objasnila da je nameravala da se vrati, ali joj on nije verovao. Planirala je da ode samo na godinu dana, rekla je, možda na dve ili tri, a za to vreme će dolaziti u duže posete, kad god bude mogla. Ako se njeni planovi ostvare, moći će da živi između dva kontinenta. U međuvremenu će svom sinu slati poklone i pisaće mu dvaput nedeljno. Dečak će preko leta moći da dođe kod nje. Sve opcije su bile otvorene. Niko koga je poznavala nije pokušao da uradi nešto nalik tome, tako da su njene mape još uvek bile neisrtane a putevi neosvetljeni. Bila je svesna da se upuštala u veliki rizik, priznala je.

„Ako nas napustiš", upozorio ju je Piter, „moraću da zatražim razvod. I da preuzmem starateljstvo nad našim sinom."

Da li je Piter zaista govorio tako glasno ili je ona bila toliko uznemirena da se ton sam od sebe pojačao u njenoj glavi? Morala je što pre da prekine taj razgovor, shvatila je, zato što su njeni planovi u njemu budili poriv da postane nešto što nikad nije bio - muškarac koji je bio nadomak toga da joj nanese zlo. Dok je Piter razjareno paradirao po tepihu, dodirujući rukama duge draperije, očekivala je da svakog časa strgne tkaninu sa garniše.

„Onda je izlišno da dalje razgovaramo", rekla je, napuštajući sobu. Potom je štrcala niza stepenište i zaključala se u kupatilu. Prišla je kadi i odvrnula slavine, slušajući grmljavinu vode i pripremajući najtopliju kupku koju je mogla da podnese.

Dok se para dizala nad kadom, zamagljujući ogledalo i kondenzujući se na zidnoj oplati, pomislila je na sve godine tokom kojih su ona i Piter, priljubljenih leđa, zajedno tonuli u san, ali se ispostavilo da njen muž uprkos tome i dalje nije mogao da je shvati. Tada je pomislila na Ravela, na onu noć koju su proveli na posedu *Esmeralda*, sedeći na visokim stepenicama šestougaone kuće. Dok mu je te večeri pevala, Ravel ju je slu-

šao pažljivije nego što ju je iko ikada slušao. On je mogao da čuje ono što ju je pokretalo i ono što ju je sada teralo da ode daleko od vlastitog doma. On se ne bi suprotstavio toj potrebi kao što je Piter učinio. Ravel bi samo klimnuo glavom, znajući da je to još odavno bilo predodređeno, a onda bi zajedničkim snagama skovali nekakav plan.

Erika je nakon tog razgovora shvatila da više ne voli Pitera. Naravno, njena ljubav je još ranije počela da jenjava, ali je sada bila zauvek ugušena, zajedno sa svim osećanjima koja je nekada gajila prema njemu. Dok bi uveče sedeli u trpezariji, jedno preko puta drugog, među njima je lebdela napeta tišina. Kada bi se zagledala u svoj tanjir, čula je kako Piter glasno žvaće komad govedine ili srće sok iz zagrizene kruške. Između njih se otvorio jaz ćutnje koji ju je ispunjavao takvom nelagodnošću da bi joj došlo da se izvuče iz vlastite kože.

Kako su dani odmicali, njen nemir je postajao sve snažniji, poprimajući razmere bolesti. Kada bi negde izašla, strepela je od trenutka kad će se vratiti nazad i krenuti stepeništem koje je vodilo ka vratima kuće u kojoj je provela toliko godina. Ako bi se Piter zatekao u blizini, počela bi da ćaska sa slugama ili bi pobegla u dečju sobu, gde bi ćučnula pored Kventina i mazila ga po kosi dok je on otvarao svoje male pesnice da joj pokaže klikere sa maćjim očima koje je pronašao u travi u botanićkoj bašti. Ako bi se na stepeništu sreła sa Piterom, okrenula bi se u stranu, pazeći da se ne okrznu u prolazu.

Jedne večeri Piter je ušao u muzićku sobu i spustio se na divan, kao da ima apsolutno pravo da bude tu. „Ranije si bila opsednuta željom da dobiješ bebu“, rekao je, „a sada fanatićno želiš da pobegneš u Italiju. Oćigledno ti je dosadilo da budeš majka.“

Zabacio je glavu unazad i počeo da šara očima po tavanici, dok mu je Adamova jabučica štrcala na vratu. „Podarila si život jednom malom dećaku, a sada si ćak i njega prestala da voliš“, jetko je procedio.

Njegove reći su je dovele na ivicu suza. „*Nisam prestala da ga volim!*“ zavapila je. Ushodala se po tepihu, udarajući pesnicama po suknji. „Zašto se svi zajedno ne preselimo u Italiju?“ oćajno je upitala.

Piter ju je podsetio, kao da sama nije bila svesna toga, da već punih osamnaest godina razvija mrežu poslovnih interesa između vlasnika fabrika u Novoj Engleskoj, proizvođaća tekstilnih mašina iz engleskog grada Bredforda i prodavaća pamuka iz Aleksandrije. „Ne vidim kako bi Italija mogla da se uklopi u taj obrazac“, natuknuo je ledenim glasom.

Potom se odgurnuo od sofe i zastao ispred nje. „Zašto ne možeš ovde da pevaš? Boston je muzićki grad.“

Erika je napravila grimasu.

„Dao sam ti ovu kuću", nastavio je blagim, gotovo molećivim tonom. „Priuštio sam ti lep život. Tvoj sin će..."

„To i dalje nije ono što želim", odgovorila je.

Piter je na trenutak delovao potpuno bespomoćno, kao da je bio smožden njenim recima. A onda je odlučno stisnuo usne. „I šta sada očekuješ? Da uništim posao koji sam godinama razvijao zbog tvojih... zbog tvojih *iluzija* da ćeš onog časa kada stigneš u Firencu steći status *operskog božanstva*! Odlično znaš da u Italiju svake godine pristiže na hiljade pevača iz inostranstva koji..."

Erika ga je prostrelila srditim pogledom. „Nadaš se da će se moji planovi izjaloviti?"

„Da", odgovorio je on. „Nadam se da će se izjaloviti, zarad Kventinovog dobra."

Jednog četvrtka je rezervisala kartu za plovidbu do Napulja, ali ju je u roku od sat vremena obuzeo tako nepodnošljiv osećaj krivice da se vratila nazad i zamolila službenika da joj vrati novac. Nikad ne bi oprostila sebi ako bi napustila Kventina. Nije to mogla da učini.

Te večeri, kada se Piter vratio kući iz kancelarije, njegova crvenkasto-smeđa kosa je bila posuta kapima kiše. Još pre nego što je skinuo kaput, priznala mu je šta je uradila.

„Mrzim samu sebe što sam tako neodlučna", dodala je, pokazavši mu pocepanu priznanicu. Kasnije se upitala zašto je to morala da mu kaže. Da se možda nije nadala da će ga time navesti da je izbacii iz kuće?

On ju je prostrelio ledenim izazivačkim pogledom. „Ako toliko žudiš za tim, zašto se ne spakuješ i ne odeš?"

Negde oko ponoći Piter je banuo na vrata njene spavaće sobe. Ona je sedela na krevetu i čitala. Dok joj je prilazio, oči su mu plamtele tako divljim sjajem da se upitala da li će nasrnuti na nju, mada to nikad ranije nije učinio. Telo joj je postalo napeto kao puška, a ruka joj je krenula ka zvonu za poslugu. Bila je spremna da povuče vrpцу i da razbudi sve u kući.

„Ti ne voliš nikog osim sebe!" zaurao je Piter. Oči su mu bile pune suza.

Erika je bila sigurna da se grmljavina koja se razlegala iz njene sobe čula do poslednjeg sprata. Već je mogla da zamisli kako se sluge bude i skaču iz svojih postelja.

Iz sobe koja se nalazila direktno iznad njih čuli su još jedan zvuk. Kventin se probudio i zaplakao. Slabašan odjek njegovih jecaja je oboje naterao da začute.

Piter je odgurnuo vrata i pojurio uza stepenište, ka Kventinovoj sobi.

Ona je isključila lampu, zagnjurila lice u jastuk i zaplakala u pomrčini. *Moram da se ukrcam na prvi brod i da prestanem sa ovim pretnjama*, pomislila je. *Moja neodlučnost samo produzava agoniju.*

Odlučila je da sačeka do septembra. Znala je da će Piter tada otići na poslovno putovanje i da neće moći da osujeti njene namere. Kada je Piter napustio Boston, jedne večeri je ušla u Kventinovu sobu da mu poželi laku noć. Nežno je skliznula šakama preko prekrivača i prislonila svoje lice uz njegovo. „Sutra krećem na put“, rekla je. „Gde?“ upitao je dečak.

„Na dugu plovidbu preko okeana. U Italiju. Tamo ću pevati u operi.“

Dečak je delovao tako uznemireno daje naprasno podigao glavu sa jastuka. „Kada se vraćaš?“

„Neću se skoro vratiti“, odgovorila je. „Ali ćeš mi ti slati pisma i pričati mi kako ti je u školi i kako se slažeš sa drugarima. Naravno, i ja ću tebi pisati. Slaću ti i razne poklone.“

„Da li tata ide sa tobom?“

„Ne. On će ostati ovde.“ *Osim kad nema preča posla*, pomislila je. *Osim kad ponovo ne ode na neko visemesečno putovanje kako bi kupio nove količine pamuka u Egiptu i nove tekstilne maline u Mančesteru.* Ali mu to nije pomenula kako se ne bi još više rastužio.

„Želim da naučim da još lepše pevam“, objasnila je. „U Italiji ima mnogo pozorišta i opera. Italijani strašno vole muziku tako da moram da odem tamo kako bi me i oni čuli.“

„Znam. Hoćeš da postaneš slavna. I tata mi je to rekao.“

„Hoćeš li da ti otpevam još jednu uspavanku?“

„Kada polaziš?“

„Ujutru.“

Kventin se podigao iz postelje, prebacio ruke oko njenog vrata i čvrsto je stegao. Priljubio je svoj obraz uz njen, tako grčevito da je osetila kako joj se njegove male oštre kosti utiskuju u kožu. Da li je hteo da je zagrli ili da je povredi?

„Otpevaj mi još nešto, mama“, zamolio je. Kada je otpevala jednu nežnu pesmu, zatražio je još jednu, neku veseliju, a potom i sledeću. Želeo je da što duže ostane pored njega i da mu peva. Kada je konačno krenula ka vratima, podigao je ruku i pokazao joj da ponovo sedne pored njega.

„Mama? Hoćeš li biti ovde kada se probudim?“

„Hoću. Ujutru ću biti tu, ali ću krenuti pre nego što se vratiš iz škole. Moj brod isplovjava u podne.”

„Mama? Kada ćeš se vratiti?” ponovo je upitao.

U ovu kuću? pomislila je. *Nikad se neću vratiti u ovu kuću. Nikad više neću živeti sa tatom. Zato što se zakleo da će se razvesti ako ga napustim.* Ali nije imala snage da mu to kaže.

Koliko dugo neće videti svog sina? Koliko će vremena proći pre nego što joj se ponovo ukaže prilika da pomiluje tu dražesnu rupicu na njegovoj bradi? Ni sama nije znala. Ništa nije smela da mu obeća.

Kventin je približio usnice njenom uhu, zapahnuvši je svojim toplim dahom. „Molim te, ne idi.”

Malo je nedostajalo da u tom trenutku izgubi svu hrabrost koju je mesecima prikupljala. Oči su joj postale vlažne, ali nije smela da dopusti da Kventin to primeti. Zato je prstima potapkala suze i obrisala ih o čaršav. „Možda ćeš...” nemoćno je zaustila. „Možda ćeš nekom prilikom doći u Italiju da čuješ kako pevam.”

Pre nedelju dana odvela je Kventina na plažu, na njihov poslednji zajednički izlet. Držeći se za ruke, trčali su duž same granice između mora i kopna. Kad god bi se osvrnula da osmotri otiske stopala na pesk otiske majke i sina, primetila bi kako voda ispunjava udubljenja koja s ostavile njihove pete, spirajući tragove.

Prislonila je nos na dečakovo teme i duboko udahnula, pokušavaju da zadrži njegov miris duboko u sebi. Kada se mališan ponovo spusti na krevet, još jednom ga je poljubila, prislanjajući čebe uz njegova ma« lena ramena kao da je već bila zima. „Nemoj nikad da zaboraviš koliko te mama voli”, prošaptala je. „Čak i kada nije pored tebe. Mama te uvoli. I zauvek će te voleti.”

„Dobro”, rekao je dečkić. A onda su počeli zajedno da klimaju glavom, ponovo i ponovo, sve dok se Kventinove oči nisu sklopile.

ČETVRTI DEO

34.

ITALIJA 1910-1911.

JEDNE NOĆI, DOK JE mesec zasipao pučinu snopovima oštre blistave svetlosti, brodski poslužitelj je tiho zakucao na vrata njene kabine kako bi je obavestio da prolaze pored jednog od Azorskih ostrva. Ne želeći da propusti taj prizor, Erika je u kućnom mantilu i papučama pohitala ka palubi. Pod darežljivom mesečinom ugledala je siluetu ostrva Piko i usamljeni vrh visok sedam hiljada stopa. Zamislila je kako Ravel stoji pored nje. Poput njega, i ona je napuštala svoj dom u kretala u neki novi svet. Mogla je da oseti njegovo prisustvo u slankastom mirisu morskog vazduha, u Ijuljuškanju broda koji se probijao preko pučine, u mreškajućoj težini talasa.

Prošli su pored Gibraltara, čiji stanovnici nisu mogli da piju vodu iz stena na kojima su živeli već samo kišnicu koju su skupljali u ogromnim rezervoarima. Nešto kasnije je ugledala obrise afričke obale, a potom i obrise Sardinije.

Kada su konačno stigli do Napuljskog zaliva, hiljadu i četiristo Italijana iz međupalublja je podiglo ruke ka nebu i veselo zapevalo, slaveći okončanje duge plovidbe. Putnici su pohitali ka rubovima palube, sa sve bebama i zavežljajima, nestrpljivo se naslanjajući na ogradu. Kada su naišli na jato pliskavica, Italijani su počeli ushićeno da viču i da upiru prstom. Kada se na vidiku pojavio veličanstveni zadimljeni Vezuv, svi su izgubili poslednju trunku kontrole i počeli da divljaju po palubi, mlatarajući poskidanim košuljama i plešući sa takvim zanosom da im se kosa vijorila poput barjaka. Adrijen Makdonel

Dok se sablasna magla spuštala nad brodom, zavlazeći joj se u kosu, Erika je posmatrala kako obrisi italijanske obale postaju sve bliži. Pomislila je na Lilijan Nordiku i Džeraldinu Farar, američke dive koje su svu jevremeno takođe zaplovile ka

Evropi, u potrazi za operskom karijerom Obe su bile tako mlade da su u Italiju krenule zajedno sa svojim majkama, koje su preuzele ulogu njihovih pratilja i poslovnih menadžeri. Štaviše, njihove majke su lično skovale ambiciozne planove za njihovu budućnost, čvrsto rešene da njihove kćeri jednog dana zapevaju u naj uglednijim evropskim operskim kućama.

Dotične jenkijevske dive su bile mnogo mlađe od nje kada su se upu stile u tu avanturu. One su mogle da se oslone na snagu i podršku svoj majki, a ona je sama morala da prokrči put.

Čudan pogrbljeni muškarac joj je krenuo u susret na *Stadom čentral*. u Firenci. Taj čovek je sigurno po vasceli dan i noć špartao po železničkim peronima, tražeći neku izgubljenu strankinju poput nje. Sigurno je primetio kako zbunjeno okleva kada je njen pozamašan prtljag konačno bio istovaren iz voza.

„Traži hotel? Ja pronađe“, rekao je na lošem engleskom, krenuvši ka njenim koferima.

Nije odustao čak ni kada je ona odlučno odmahнула glavom, ne želeći da ima bilo kakvog posla sa tim jezivim stvorenjem čiji su je dugi požuteli zubi podsećali na mumiju sa sparušenim usnama. Sudeći po njegovom tamnom pohabanom odelu, taj čovek bi teško mogao da joj pronađe sobu sa pristojnim dušekom i čistom posteljinom.

Domahnula je nosaču i zamolila ga da ponese njene stvari ka skupini fijakera koji su čekali na ulici.

Dronjavi pogrbljeni Italijan je i dalje nastavio da je saleće. „Hoće nešto lepo, skupo? Ili hoće jeftino? Samo kaže, ja pronađe“, verglao je dok se probijala ka fijakeru.

Osetila je neko stezanje u grudima, mešavinu iscrpljenosti i strepnje. Napolju je već bila mrkla noć. Da samo nije tako kasno krenula iz Napulja... Trebalo je da se strpi i da ujutru nastavi put. Činilo se da je pogrbljeni muškarac koji je i dalje koračao sa njene desne strane našao njene misli. Uperio je prstom ka svojim grudima i zalepršao rukavima kroz vazduh, poput nekog insekta.

Želeći da što pre utekne od njega, popela se na prvi fijaker i okrenula Ig ka kočijašu. „*Bianchi, Piazza dell' Indipendenza*“, promrmljala je na italijanskom. Bilo je to ime nasumično odabranog pansiona koji se po-minjao u turističkom priručniku. Kada je prošli put sa svojim mužem In iselila Firencu, odseli su u luksuznom hotelu *Savoja*, ali je sada morala iliti skreše troškove tako da više nije mogla da odseda u tako skupim i otmenim zdanjima.

Kada se fijaker zaustavio ispred pansiona, žena u suknji sa cvetnim .lezenom pojavila se na odmoristu na trećem spratu. Činilo se da je iznenađena što pred njom stoji Amerikanka u tako otmenoj garderobi.

Vlasnica pansiona je odrično odmahнула glavom. Ne, kod nje nije bilo slobodnih kreveta. U tako pozne sate, ozlojeđeno je razmišljala Krika, u svakom krevetu u Firenci sigurno je već ležalo telo nekog usnulog stranca. Svi hotelski službenici su već ugasili svetlo na recepciji i stavili rezu na vrata, jer su njihovi kapaciteti za to veće bili popunjeni.

Kada se njen fijaker zaustavio ispred narednog pansiona, ustanovila je da je i on pun. Zar su svi turisti koji dolaze u Firencu nosili isti britanski priručnik? U grad je tokom dana sigurno stigla horda stranaca koji su okupirali sve raspoložive sobe i krevete.

Ako joj je bilo za utehu, bar Kventin nije morao da prolazi kroz to. Sigurno bi se grozno osećala da je u tom trenutku morala da ga vodi za ručicu ili da ga nosi u naručju, prislanjajući njegovu usnulu glavicu na svoje rame i bezuspešno tražeći krevet u kome će provesti noć. Da je Kventin te noći bio sa njom, sigurno ne bi mogla dugo da ga nosi kroz le mračne ulice. A ako bi ga spustila na zemlju, ulepljenog od znoja i šećerleme koju je lizao u vozu, on bi odmah skliznuo na kolena, spreman da utone u san.

Kada je kočijaš skrenuo u neku uzanu bezimenu ulicu, iza staklenih vrata je primetila crveni tepih i palme u velikim saksijama. Bilo je to predvorje nekog malog hotela.

„Ostala nam je još samo jedna soba", rekao je službenik na recepciji. „Možete da je iznajmite za..." Naveo je neku pozamašnu svotu u lirama. Dok je stajala pred njim, pokušavajući da na brzinu preračuna koliko bi to iznosilo u dolarima (a nikad se nije naročito dobro snalazila sa ciframa), recepcionar je bacio olovku i prepolovio tarifu.

„Uzeću je", rekla je Erika, preplavljena olakšanjem. Dušek je imao veliko ulegnuće na sredini, a slavina u susednoj odaji je neprestano kapala, ne dopuštajući joj da zaspi, ali je bila srećna što je pronašla makar i kav smeštaj.

U turističkom priručniku je pronašla ime gospodina preko koga je mogla da iznajmi opremljen stan u ulici *Via dei Pekori*. Kada je otišla naznačenu adresu, on ju je sproveo do zgrade u čije hodnike nikada njoj prodrila sunčeva svetlost. Usamljena plinska lampa je gorela po čitav ti i noć, obasjavajući turobno stepenište koje je vodilo do četvrtog sprata Apartmani za iznajmljivanje su bili smešteni ispod samog krova i prožeti vonjem

zagorelih ručkova i drugim ustajalim mirisima koje su za sobom ostavili prethodni stanari.

Erika je dugo stajala u jednom od stanova, pokušavajući da zamisli život na takvom mestu. Otvorila je žaluzine, zagledavši se u uzanu uličicu i prozor kuće koja se nalazila direktno preko puta. Kroz prozor je dopirao nepodnošljiv lavež psa koji je zvučao kao nemački ovčar. Upitala se da li će svake noći morati da sluša taj lavež, na samo nekoliko metara od svog jastuka. „Plašim se da mi ovo ne odgovara“, rekla je posredniku i utučeno napustila zgradu.

Muškarac koga je zatekla na recepciji hotela u kome je privremeno odsela bio je debeljuškast i pedantno odeven. Kosa mu je bila tamna i gusta oko ušiju, ali se ispod tankih proređenih pramenova na temenu već nazirala okruglasta ćela. Dok je unosio podatke u hotelski registar, primetila je da mu je rukopis tako brižljiv i precizan da ga je upitala da li je on vlasnik hotela.

„Kamo sreće!“ odgovorio je on, prasnuvši u smeh. Odmah joj je palo na pamet da kod kuće verovatno ima malu decu.

Bio je izuzetno strpljiv prema njenim nastojanjima da razgovara na italijanskom. „*Perfavore...*“ rekla je. „Kako bih mogla da pronađem opremljenu sobu u Firenci?“

„Mislite, sobu u kojoj ćete plaćati mesečnu kiriju?“ upitao je recepcionar. Erika je klimnula glavom. „Nešto pristojno, ali po pristupačnoj ceni. Došla sam ovde da bih pronašla učitelja...“ Bila je zatečena činjenicom da se gotovo molećivim tonom obraća za pomoć jednom strancu, ali nije imala drugog izbora.

Recepcionar je bio zaprepašćen kada mu je rekla koliku je svotu onaj posrednik tražio za stan koji je nešto ranije pogledala. „To je običan lopovluk“, izjavio je. Dok su razgovarali, primetila je kako mu se na čelu nireškaju sitne bore.

Narednog jutra dok je doručkovala u dvorištu hotela, usput prelila vajućim udžbenik italijanskog jezika, recepcionar se ustremio pravo ka njenom stolu.

„Čuo sam za jedan stan“, rekao je. „Nalazi se odmah pored Ponte Vekija i gleda na reku. Veoma je lep.“

„Da li je skup?“

„Nije“, odgovorio je recepcionar, uperivši oba kažiprsta ka grudima kako bi je uverio u svoju iskrenost. „Samo četrdeset lira mesečno, plus pet lira za poslugu. Stan je osunčan i lepo opremljen, baš onakav kakav tražite.“

„Na kojoj adresi se nalazi? Mogu li da ga pogledam?“

Recepcionar se naprasno usplahirio, kao da nije znao šta da joj odgovori. Načuo je da taj stan iznajmljuje stara gospođa koja je prilično probirljiva i koja nerado prima

strance, objasnio je, tako da je možda bolje da on ode tamo i da se zauzme za nju. Samo trenutak kasnije je zgrabio svoj šešir i izmarširao kroz vrata, zamolivši dežurnog kelnera da preuzme recepciju.

Erika je ostala u dvorištu, gde je nastavila da prelistava svoj udžbenik i da uči italijanske glagole. Recepcionar se ubrzo vratio, sa utučenim izrazom na licu.

„Rekla bih da vam se nije posrećilo.”

Recepcionar joj je ukratko objasnio šta se desilo. Kada je zakucao na vrata, pred pragom se pojavila služavka koja je svojoj gazdarici prenela poruku da jedan gospodin želi da iznajmi sobu za jednu damu, ali je stanodavka odbila da ga primi.

„Jeste li pomenuli da sam Amerikanka?”

„Nisam. Samo sam rekao da ste ugledna dama i da ste učiteljica po profesiji.”

Učiteljica. Sigurno je to smislio kako bi je predstavio kao osobu dostojnu poverenja, ali je vremešnoj gazdarici možda bilo sumnjivo što dotična dama nije lično došla već je pokušala da iznajmi stan preko tog muškarca.

„Možete li da mi date adresu?”

Erika je odlučila da sačeka do popodneva pre nego što lično ode do kuće u ulici Lungarno Ačajuoli. Moraće da se pretvara da nema nikakve veze sa anonimnom damom koja je tog jutra pokušala da iznajmi stan.

Kada je fijaker prošao pored kuće, nije mogla da poveruje da se stan nalazi na tako veličanstvenom mestu. Fasada je imala oker boju, a kuća je bila visoka i uzana. Sobe na gornjim spratovima su imale balkone od kovanog gvožđa, sa pogledom na reku i graciozne mostove čiji je odi svetlucau na vodi. Samo jednu ulicu odatle nalazile su se juvelirske radnje koje su bile načičkane sa obe strane prastarog mosta Ponte Vekio.

Kočijaš se parkirao na pločniku, pokazavši joj da su stigli. Odmah j je obuzela strepnja da joj je neko pre samo sat vremena oteo stan ispra nosa. Hvala bogu daje tu došla u najotmenijem mogućem izdanju. Na sebi je imala plavičastosivi kostim sa plavom baršunastom kragmom i plavu *toku* ukrašenu nojevim perom. Napolju je bilo prilično toplo. Do se spuštala niz pločnik, počela je da brine da će joj lice postati znojavo i zajapureno dok stigne do kuće. Možda je vremešna stanodavka pretpostavila da hotelski službenik želi da useli svoju ljubavnicu, razmišljala je. Možda zato nije htela da ga primi. Ili je naprosto iz nekog razloga zazirala od muškaraca pa je smatrala da je pametnije da se drži po strani.

Kako bi osvežila dah, usput je pojela pomorandžu koju je kupila od jednog uličnog prodavca. I odmah se pokajala zbog toga, jer su joj šake postale ulepljene od pomorandžine kore i soka.

Kuća je imala prefinjeni zvekir na ulaznim vratima. Podigla je veliku metalnu alku koja je bila proturena kroz nos mesinganog lava i lupila po drvetu. Pred pragom se pojavila debela služavka koja nije nosila korset. Erika joj je objasnila da se nedavno doselila iz Amerike kako bi učila opersko pevanje u Firenci i da joj treba soba. Služavka ju je pažljivo odmerila i nestala na dugom stepeništu. Sa ulaza je mogla da čuje bat njenih koraka. Nakon par minuta služavka joj je sa odmorišta doviknula da dođe.

Ušla je u kuću, pažljivo posmatrajući crvene podne pločice u predvorju, raskošnu ogradu na širokom stepeništu i besprekorno čiste zidove. Bilo je očigledno da su služavke koje su održavale tu kuću, žene sa grubim šakama i energičnim laktovima, revnosno obavljale svoj posao. Kada se popela do drugog sprata, prozor na odmorištu je bio otvoren. Popodnevna svetlost koja je zasipala Arno bila je tako blistava da je gotovo očekivala da na izglancanom podu ugleda iskričavi odraz reke.

Nastavila je dalje, sprat po sprat. Dok je sa služavkom prolazila pored zatvorenih vrata, sa strepnjom je pomislila da je soba za izdavanje okrenuta ka uličici iza kuće, gde su bile razapete žice za prostiranje veša. Možda se iz te sobe uopšte nije videla očaravajuća gradska panorama.

Isprva je mislila da ju je korpulentna služavka vodila da pogleda sobu. Ali je pogrešila. Gazdarica je prvo htela da popriča sa njom.

Vlasnica kuće u ulici Lungarno Ačajuoli živela je u skupom apartmanu koji je zauzimao čitav gornji sprat. Erika je bila iznenađena što je jedna vremešna dama odabrala da živi na četvrtom spratu. Verovatno je tako odlučila zato što je odatle imala najlepší pogled. Kada je služavka podigla rezu na vratima i pokazala joj da krene za njom, Erika je bila zapljusnuta talasom svetlosti i prozračnosti. Imala je osećaj daje kročila u ta mesto koje je bilo blizu neba i oblaka. Stan se nalazio dovoljno visoko tla bude pošteđen buke koja je dopirala sa ulice.

Vremešna stanodavka se uopšte nije osvrnula kada je Erika kročila unutra. Sedela je na stolici, okrenuta iz profila, kao na portretu Vislerove majke.* Ispred nje su se nalazila izdužena balkonska vrata, koja su log toplog septembarskog popodneva bila otvorena prema reci. Imala je krhku građu, a udovi su joj bili tanki i vižljasti, poput nogara i naslona prefinjenih antikvitetnih stolica kojima je opremila svoj dom. Erika je u salonu primetila veličanstveni klavir, raskošne tepihe i tamna slikarska platna takvog kvaliteta da je morala da se zapita da lije ta dostojanstvena dama potomak neke stare bankarske porodice iz Firence.

Zadivljeno je posmatrala njen kraljevski profil i malo koščato ispupčenje na hrbatu nosa. Tek kada je starica okrenula glavu shvatila je da je šlepa.

Njene vremešne smeđe oči su bile nefokusirane i prekrivene koprenom. Suočena sa tim saznanjem, Erika je shvatila da je bilo gotovo smešno što se uoči tog susreta toliko opterećivala svojim izgledom. Uopšte nije bilo bitno što na sebi ima taj otmeni kostim i što joj je čelo orošeno graškama znoja.

„Vi ste operaska pevačica?" upitala je stanodavka na engleskom. „Možete li nešto da mi otpevate?"

„Ah, vi govorite engleski", prozborila je Erika. „Gde ste ga naučili?"

„Nekad davno, dok sam bila devojka, živela sam u Londonu."

Prošlo je mnogo dana otkako je Erika poslednji put zapevala, ali je ipak prišla klaviru. Prsti su joj bili utrnuti kada ih je spustila preko dirki. Isprva je zapevala tihim laganim glasom. („Ako želite da privučete pažnju", govorio je njen profesor sa konzervatorijuma, „pevajte tiho.")

* Aluzija na američkog slikara Džejmsa Abota Vislera i njegovo čuveno delo *Umetnikova majka*, poznatije pod kolokvijalnim nazivom *Vislerova majka*. (Prim. prev.)

Znala je da je zvučala slabašno dok je napola glasa pevala Rosinijev ariju. Ali, kako je pesma odmicala, njen ton je postajao sve sigurniji.

Kada je završila ariju, stara dama iz Firence je dugo nepomično sedela na svojoj stolici, kao da je u vazduhu još uvek mogla da čuje treptaje Erikinog glasa. Slepa starica je bila okrenuta ka Arnu. Nije mogla da vidi reku, ali je verovatno osećala njenu svetlucavost i mreškanje talasa.

Starica je naložila služavki da gošću iz Amerike otprati niza stepenište i da joj pokaže sobu koja je bila smeštena direktno ispod tog ogro mnog salona.

Soba je bila prazna i savršeno osvetljena, dovoljno prostrana da u nju stane klavir i sve što joj je bilo potrebno. Pod je bio popločan crvenim pločicama koje su se presijavale pod svetlošću. Dok je šetala, mogla je da čuje očaravajući odjek svojih koraka. Služavka joj je objasnila daje njena gazdarica više volela da stanari donesu vlastiti nameštaj i da prostoru u kome su boravili daju vlastiti pečat. Erika se uopšte nije zabrinula zbog toga kako će opremiti stan.

Služavka je skinula rezu sa dvokrilnih vrata sa žaluzinama i blago ih odgurnula. Erika je kročila na balkon i zadivljeno se zagledala u Arno. Prizor je bio potpuno isti kao onaj koji je mogla da vidi iz stana svoje gazdarice, koji se nalazio direktno iznad njene

sobe. Zamišljala je kako će jednog dana pokazati taj stan Ravelu i kako će mu srce poskočiti od ushićenja.

„Dakle“, zaustila je šlepa dama kada su se vratile na sprat. „Kako vam izgleda stan? Želite li da ga uzmete?“

„Naravno“, odgovorila je Erika. „Mislim da ću se ovde divno osećati.“ Nije mogla da poveruje da njena gazdarica za taj stan traži samo četrdeset lira mesečno.

„Odlično. Imam samo jedan zahtev.“

„Recite.“

„Dok budete vežbali, ako je napolju dovoljno toplo, volela bih da otvorite prozore i žaluzine kako bih mogla da slušam vaš glas.“

„Biće mi zadovoljstvo.“ Erika je pretpostavljala daje šlepa starica mogla da čuje osmeh u njenom glasu. Kada se neko smešio, usne su poprimale drugačiji oblik, što je donekle menjalo zvuk koji je izlazio iz grla. „Ako smem da primetim, još mi niste rekli kako se zovete.“

„Kako se zovem?“ Starica se na trenutak zamislila. „Možete me zvati *dona Ana*.“

„Kao lik iz *Don Đovanija*.“

„Baš tako.“

Stan je bio preplavljen cvećem, primetila je. Krupni cvetovi su plutali bo činijama, a žute ruže sa visokim drškama i gladiole plamtećih boja su li rčale iz vaza. Čitav stan je blistao od raskošnih i ljupko aranžiranih boja.

Kada je krenula u prizemlje, služavka joj je objasnila da njena gazdarica provodi mnogo sati svirajući za klavirom. To joj je bila najveća u uteha pod stare dane.

„Takođe primećujem da voli cveće“, natuknula je Erika. Njen italijanski još uvek nije bio dovoljno dobar da bi mogla da izrazi tu tananu misteriju, ironičnost činjenice da je ta šlepa dama iz Firence provodila svoje bezbojne dane okružena morem živopisnih cvetova.

„Ne može da ga vidi, ali može da oseti njegov miris“, odgovorila je služavka, kao da joj je pročitala misli.

„Još JEDNOM VAS PODSEĆAM da sam veoma zauzet“, stajalo je u rukom ispisanoj poruci koja je bila prosleđena na Erikinu adresu, „tako da mogu da vam posvetim samo deset minuta.“

Najtraženiji učitelj pevanja iz Firenze, bar po tvrdnjama jedne Magdalenine prijateljice, bio je izvesni Mario Brasi. Gospodin Brasi je imao jato učenika i odlično je vladao engleskim jezikom.

Služavka je zamolila Eriku da se izuje pre nego što je kročila u maestrovu kuću. Erika je još ranije načula da maestro Brasi pokazuje ogromnu strast prema svemu što potiče sa Orijenta. Želeo je da svi posetioци koji kroče u njegov dom imaju utisak da su se obreli u nekoj mandarinskoj palati. Kada je skinula cipele sa teškim potpeticama, služavka je uperila prstom ka bogatom asortimanu kineskih papuča svih mogućih veličina, koje su stajale u predvorju. Erika je trebalo da odabere par koji će nositi sve dok ne napusti maestrovu kuću.

U skladu sa kineskom tradicijom, zidovi su bili tamnozlatni, a vrata i ukrasni reljefi imali su plamteću crvenu boju.

Eriki je bilo objašnjeno da treba da sačeka u hodniku dok je maestro ne primi. Dok je sedela na drvenoj klupi, mogla je da ga vidi kroz otvorena vrata studija. Gospodin Brasi je bio muškarac niskog rasta, zaokrugljenog tela i iznurenog lica. Držao je ruke prekrštene. Dok je razgovarao sa svojim učenicima, povremeno bi prasnuo u smeh, nadmeno cimnuo ramenom i prezrivo odmahnuo glavom.

Erika je pola jutra provela ispred otvorenih vrata, osluškujući kako maestro sprovodi mlade sopranistkinje kroz kadence koje su vrvele od nota koje su podsećale na repove kometa. Gornji registri njegovih učenika su drhtali i pucali, proizvodeći grozne zvuke koji su Eriku podsećali na ptice koje bi se zaletale pravo u prozor i završile sa okrvavljenom glavom. Ozlojeđen njihovom izvedbom, maestro bi pesnicama tresnuo po dirkama ili bi sklonio šake u stranu i kaznio neuspešnu *koloraturu* dugom prekornom ćutnjom.

Prema svojim tenorima je bio nešto blaži. „Kada se kupam“, objašnjavao je jednom studentu, „uvek zamračim kupatilo i zapalim jednu svetu i mirišljavi štapić. To je odličan metod za opuštanje, naročito pred nastup.“

Dok je čekala u hodniku, Erika je primetila otvorena vrata koja su vodila u trpezariju. Nameštaj je bio uvezen sa Dalekog istoka. U sredini prostorije se nalazio

nizak sto istesan od tamnog nauljenog drveta, oko koga su bili raspoređeni jastučići za sedenje. Maestro Brasi je očigledno očekivao goste na ručku, jer je sto već bio postavljen za osam osoba.

Puna dva i po sata je čekala na toj klupi. Učenici su dolazili i odlazili, prisanjajući partiture uz grudi.

Negde oko podneva kuću su proželi mirisi soje, pržene svinjetine i povrća koje je šištalalo na šporetu. U vazduhu se osećao dašak đumbira. Erika je pretpostavljala da je maestro Brasi unajmio nekog kuvara iz Pekinga ili Šangaja. Miris hrane joj je naprasno otvorio apetit.

Nešto kasnije, kada se približilo vreme ručka, maestro je konačno izašao u hodnik. Podigao je prst i pokazao joj da uđe u studio. „Sačekajte me ovde. Moram nešto da proverim sa svojim kuvarom. I zapamtite da nemam puno vremena.”

Potom je pohitao niz hodnik brzim koracima. Erika je imala utisak da će, ako mu na putu iskrsne bilo kakva prepreka, naprosto zamahnuti rukama i zgromiti je svojim dlanovima.

Prošlo je još pet minuta. U sobi je dominirala crvena boja, što se odrazilo na njeno raspoloženje. Zastala je pored klavira i odlučila da otpeva najfuriozniju ariju koju je znala.

Na zidovima su visile uramljene fotografije japanskih *kabuki* glumaca. Maestro se očigledno trudio da i sam izgleda kao lik iz *kabuki* pozorišta, shvatila je. Zar malopre na bočnim stranama njegovog nosa nije primetila neki beli prah, nalik brašnu? Možda je čak utrljavao sok od cvekle u obraze.

Brasi je, uprkos niskom rastu, bio hirovit, nadmen i opak čovek. Zar mu nije unapred poslala ono pisamce, zamolivši ga da joj zakaže formalan susret? I zar joj on nije naškrabao onu poruku, rekavši joj da dođe kod njega u pola deset? Kako se samo usuđivao da joj zakaže sastanak i da se potom pravi kao da nema vremena za nju? Mrzela je takvu pretencioznost.

Kada se vratio u studio, Brasi je nosio mali tanjir sa kineskim predjelima. Jedan mladi pijanista je ušao za njim i seo za klavir dok se maestro Brasi smeštao na stolicu, spuštajući tanjir na kolena. Uopšte mu nije palo na pamet da i njih ponudi hranom. Očigledno je očekivao još jednu monotonu audiciju, tako da je doneo tu hranu kako bi nečim mogao da se zabavi dok bude slušao njene arije.

Pre nego što je zapevala, spustio je komad hrskavog pačjeg mesa na tanku belu palačinku koju je potom smotao u rolnu. Braonkasti preliv je curio sa jednog kraja

nadevene palačinke dok je žvakao zalogaj. Maestro je bez trunke ustručavanja podigao ruku i olizao zamazane prste.

Erika je pijanisti pružila partituru koju je donela sa sobom. „Započecu arijom *Ah, fuggi U traditor* iz *Don Đovanija*“, izjavila je. „Potom ću otpevati *Mi tradi*.“ Nije želela da izbor arija prepusti Brasiju.

Primetivši odlučnost u njenom glasu, Brasi je samo klimnuo glavom. S obzirom na njeno raspoloženje, savršeno joj je odgovaralo da svoj nastup započne tim strastvenim stihom, muzičkim urlikom koji dona Elvira ispušta dok peva o preljubi voljenog muškarca. Ah, bilo je tako uzbudljivo pevati o muškoj izdaji! Osetila je kako joj uzavreli bes nadima grudi, razlivajući se kroz njeno grlo i dijafragmu.

Prve note su zaparale vazduh poput svetlucavog mača. Nastavila je u istom maniru, snažno i ubojito, čak i kada je prešla na sledeću ariju. I sama je bila zadivljena tonovima koji su potekli iz nje. Njena ozlojeđe-nost je uspela da rasprši poslednji tračak nerveze. *Baš me zanima da li će imati obraza da porekne daje ovo ubedljivo najbolji glas koji je jutros čuo*, razmišljala je.

Čim je počela da peva, Brasi je prestao da spušta ruku ka tanjiru sa kineskom zakuskom. Čula je kucanje na ulaznim vratima i odjek užurbanih koraka u hodniku. Brasijevi gosti su očigledno počeli da pristižu na zakazani ručak. Vrata studija su bila odškrinuta tako da je mogla da oseti tišinu koja je zavládala u kući - tišinu koja je odisala strahopoštovanjem koje su ljudi ispoljavali u crkvi, zato što je njen glas tako nalagao. Znala je da Brasijevi gosti sede kao ukopani, pitajući se ko to peva u njegovom studiju. Kada je završila, na maestrovom licu je zaigrao prepreden osmeh.

„Imate snažan i prirodan glas“, priznao je. „Šteta što niste naišli na učitelja koji bi mogao da vam pruži bolju obuku“, dodao je sažaljivim lunom. „Mislim, pre nego što ste došli kod mene.“

Govorio je promišljeno glasno, verovatno zato da bi ga čuli oni koji Nii se zatekli u hodniku. Tada je krenuo ka njoj.

„Izgovorite glas *h*“, naredio je. „Ne zaboravite da je to *aspiratal*“

Poslušala gaje.

„A sada ponovo otpevajte prvu frazu arije *Ah, fuggi U traditor*.“

Erika je ponovo zapevala, a Brasi je usred tražene fraze podigao ruku 11 resnuo je bridom dlana pravo u stomak. Udarac ju je tako presekao da joj se zamutilo pred očima. Nije mogla da se seti da ju je bilo ko u životu lako snažno i bezočno udario.

„Hajte, ponovo.“

„Neću.“

„Ah, draga moja", podrugljivo je procedio Brasi, „naravno da hoćete." „Ako me još jednom dodirnete", upozorila ga je, „uzvatiću vam ravnom merom."

Maestro je ustuknuo par koraka. Odmah mu je bilo jasno da je to stvarno mislila. „Uradio sam to samo zato da bih vam ukazao na grešku koju pravite", rekao je, pokušavajući da se opravda. „Da je vaše disanje bilo pravilno, uopšte ne biste osetili bol. Mišići dijafragme moraju da budu čvrsti kao kamen. Ako želite da postanete moja učenica, to je prvo što morate da naučite", objasnio je, nadmeno isturivši bradu.

Mada je Brasi navodno bio jedan od najslavnijih učitelja pevanja u Firenci, Erika je istog časa shvatila da će to biti njihov prvi i poslednji susret. Uopšte je nije zanimalo koliko je impresarija dolazilo u njegovu kuću da bi degustirali pekinšku patku. Maestro je dohvatio kineski kišobran i počeo da ga otvara i zatvara poput meha, duboko povijajući kolena i karikirajući tehniku disanja koju je ona navodno upražnjavala. Potom je visokim vrskavim glasom dovršio prvu frazu arije koju je Erika nešto ranije otpevala.

Erika je odmah prozrela njegov metod. Na osnovu detalja koje je prikupila tog jutra, uspela je da stvori izvestan obrazac. Brasijevi studenti su bili žrtve koje je on naizmenično hvalio i ismevao. Želeći da ih drži u šaci, trudio se da ih impresionira svojom superiornošću, istovremeno pothranjujući njihove sumnje i osećaj manjkavosti.

„Nakon ovoga što sam jutros videla", odgovorila je, „nije mi ni na kraj pameti da postanem vaša učenica."

Izvadila je jedan zlatni novčić iz tašne i spustila ga na klavir. Potoi se sjurila niz hodnik, kroz tunel senovitih figura, i napustila kuću. Kad je izašla napolje, osetila je kako je sunce štipa za oči. Dok je hitala prek *pjace*, začula je kako neko otvara vrata i kako metalni novčić pada na pločnik. Tada su se vrata sa treskom zatvorila.

Ponos ju je sprečio da odmah spusti pogled, ali se tada predomisli Novac joj je bio preko potreban. Podigla je zlatni novčić koji se još uve kotrljao preko kaldrme i brižljivo ga vratila u svoju torbu.

loš JEDAN POTENCIJALNI UČITELJ pevanja - koji se, možda iz sentimentalnih razloga, nalazio na vrhu Magdalenine liste - bio je čovek koji je njenoj nastavnici pomogao da izbrusi svoj glas kada se nekada davno istim povodom obrela u Italiji. Ali, koliko je godina on sada imao, pitala se Erika. Sigurno je pregurao osamdesetu. Kuća u kojoj je živeo maestro l'iva gledala je na trg ukrašen bugenvilijama i prelivajućom fontanom. Onog jutra kada je krenula na audiciju, Erika uopšte nije morala da gleda brojeve kuća da bi ustanovila iza kojih je vrata on živeo. Prozori su mu bili otvoreni tako da je čak sa druge strane trga mogla da čuje kako maestro svira neku melodiju iz Verdijeve *Aide*. Svirao je sa takvom veštinom i prefinjenošću da se muzika slivala preko trga poput graciozne bujice zvukova koji su je vukli ka njemu.

Na njeno iznenađenje, uopšte mu nije smetala kakofonija koju je stvarala grupa staraca koji su zapodenuili kartarošku raspravu na kaldrmi ispod prozora. Toptanje lopte koju su dečaci iz komšiluka tapkali o zid takođe nije moglo da prekine maestrovu svirku. Dražesni zvuči su provejavali kroz prigušen šapat starica koje su sedele na klupama, a arije iz Verdijeve *Aide* su nastavile da se razležu preko trga čak i kada je brujanje crkvenih zvona označilo da je prošao još jedan sat.

Po trgu se vrzmalo toliko golubova da je Erika počela da strepi da će neki od njih završiti pod njenim stopalima. Ili, još gore, ispod njene suknje. Poželela je da potrči i da ih rastera, baš kao što bi njen sinčić uradio, ali je shvatila da to ne bi delovalo naročito dostojanstveno.

Kada je stigla do kuće, pred ulazom se pojavila gospođa obučena u crno koja se predstavila kao ćerka maestra Pive. Oko njenih ustaje primetila grč ozlojeđenosti. Adrijen Makdonel

„Oče, jedna Magdalenina prijateljica želi da te vidi“, povikala je I sav glas, ustremivši se ka salonu, ali njeno dozivanje nije uspelo da pr kine maestrov trans.

Stari sedokosi gospodin je i dalje svirao, uopšte ne obraćajući pažnju na njih. Njegova ćerka je sklopila svoje krupne koščate šake ispred stomaka i promrmljala, „Više ne prima učenike.“ Tek kada je prišla klaviru i spustila ruku na starčevo rame, on je prestao da svira i skrenuo pogled ka njima.

Da li je sam maestro odlučio da više ne prima učenike ili je to bila želja njegove ćerke? Verovatno ovo drugo, zaključila je Erika. Maestro Piva je delovao kao ljubazan i susretljiv čovek. Vesela rumen mu je oblila obraze kada je ugledao tu mladu američku

damu koju mu je poslala njegova najslavnija učenica. Erika nije znala da li se Pivina koža raste-gla ili su se njegove kosti skupile, ali te dve stvari uopšte nisu delovale usklađeno. Na donjem kraju grla, odmah iznad ključne kosti, nalazila se šupljina koja je bila dovoljno duboka da u nju stane čitav kesten, što je bio još jedan od pokazatelja njegovih godina.

Maestro je srdačno stegnuo ruku Eriki, pustivši je tek kada se spustila na sofu. „Šta ćete da mi otpevate?" nestrpljivo je upitao.

Ona je nabrojala nekoliko arija, upitavši koju bi najviše voleo da čuje. Maestro se osmehnuo, ne skidajući svoj veseli zacakljeni pogled sa nje, ali ništa nije odgovorio.

„Oče!" zarežala je njegova ćerka. „Dama čeka da joj kažeš koju ariju želiš da ti otpeva. Dakle, šta si odlučio? Hoćeš li da čuješ *Caro mio ben* ili *Voi che sapete*? Ili možda nešto iz *Mesečarke*? Recimo *Care compagne*?" Lice maestrove kćeri je delovalo umorno, a glas joj je postajao sve brži i glasniji. Očigledno joj je dojadilo da mu neprestano suflira.

Da li je maestro postao senilan, upitala se Erika, nervozno se promeškolvivši na starinskoj baršunastoj sofi. Koliko je godina prošlo otkako je Magdalena poslednji put videla svog učitelja?

„Piva je svojevremeno bio proslavljeni tenor", rekla joj je Magdalena. „Može napamet da ti odsvira svaku operu koju poželiš."

Sedokosi maestro je sedeo na sofi prekrštenih nogu, naginjući se ka njoj kao da mu ništa nije pričinjavalo veće zadovoljstvo od prisustva te američke dame koja je došla u postojbinu *bel kanta* kako bi izbrusila svoj glas. „U roku od šest meseci govorićete naš jezik kao maternji", rekao je. „Nakon godinu dana vežbanja sa mnom znaćete pet kompletnih operskih uloga, i to *perfettamente*. Ne samo arije, već i šlagvorte i rečitative. Sve će do tada biti ovde", rekao je, skliznuvši prstima preko svog srca .

Erika je smatrala da je preuranjeno da maestro iznosi prognoze o njenom napredovanju. Kako je bilo šta mogao da kaže kada uopšte nije čuo kako peva? Da li je Magdalenina preporuka bila dovoljna da ga u veri u njene kvalitete? Ili se pod stare dane naprosto prepuštao svojim snovima, poistovećujući njenu sudbinu sa sudbinom svoje najuspešnije učenice? Briljantna učenica je uznosila reputaciju svog maestra, ili je bar jedna poslovice tako govorila.

Sve troje su se složili da je najbolje da audiciju započne arijom *Caro mio ben*. Dok se maestro Piva vraćao za klavir, njegova kćer se zaverenički pognula ka Eriki. Zaklonila je usta šakom i prošaptala: „Znate, on je izgubio sluh."

Dok je Erika ustajala, spremajući se da zapeva, srce joj je sišlo u pete. Ako je Piva bio previše gluv da bi mogao da proceni njene pevačke sposobnosti, zašto ju je uopšte pozvao na audiciju? Glasne žice su je izdale još pre nego što su potekle prve note. Maestro je svirao. (Kako je mogao lako dobro da svira? Da li se oslanjao na čulo dodira? Ili na sećanje?) Malodušno je pevala dok je njegova ćerka, nepomično sedeći na stolici, čekala da se arija okonča. Čim je završila, poklonila se pred maestrom, zahvalivši mu na ljubaznosti, a potom je pohitala ka izlazu, znajući da se nikada više neće vratiti u tu kuću.

Kasnije tog popodneva Erika je, utučena i obeshrabrena, otišla da popije *limonatu* u čuvenom *Donijevom kafeu*. Tamo je primetila decu - englesku decu - koja su jela *kanole*, palacajući malim gipkim jezicima preko duguljastih šupljih tubica ispunjenih slatkim kremom od *rikote*. Zamislila je blaženstvo koje bi preplavilo lice njenog sinčića kada bi probao tu poslasticu. ,

Pošto Kventinu nije mogla da pošalje italijanski *đelato* ili *pana kotu*, kupila mu je pakovanje tvrdih šećerlema koje će, svim srcem se nadala, uspeti da mu prenesu bar delić njene ljubavi. Takođe mu je kupila anđela od terakote, koji je bio dovoljno mali da mu stane na dlan, i kožni kavez za ptice koji je pronašla na Ponte Vekiju i koji je bio kao stvoren za Kventinovog malog dugorepog papagaja. Pažljivo je spakovala sve te stvari i poslala ih za Boston.

Međutim, iz Bostona nije stigla poruka zahvalnosti za poklone koje je poslala. Kven in je još uvek bio previše mali da bi mogao sam da j „ naprse prsmo tako da je neko trebalo da ga podstakne i da mu pomogne. Ali niko očigledno nije bio voljan da to učini.

37

ONOG JUTRA KOJE JE provela u hodniku ispred studija maestra Brasija, čekajući da je on primi na audiciju, Erika je pokupila vizitkartu koja je bila ostavljena na stolu u predvorju. Neki klavirski pratilac, koji je imao englesko ime, reklamirao je svoje usluge. Kada je otišla do naznačene adrese i zakucala na ulazna vrata, niko se nije pojavio. Dotični pijanista je živio u kraju pretrpanom uzanim kućama između kojih su visili konopci sa mokrim vešom koji je kapao na glave prolaznika. Donji deo vrata je bio

ulubljen i izgребan, što je bio očigledan znak da su često bila otvarana nogom. Zato je odlučila da krene pravo uza stepenište. Na posetnici je bilo naznačeno daje pijanista živeo na petom spratu, ispod samog krova.

Mada je bilo već dva po podne, Kristofer Vajz je još uvek nosio kućni mantil i papuče. Erika je isprva pretpostavila da je bio bolestan.

„Oprostite što vas uznemiravam“, rekla je. „Došla sam da se raspitam za klavirsku pratnju. Kada sam pokucala na vrata u prizemlju, niko se nije pojavio, pa sam pomislila...”

„Nema potrebe da se izvinjavate“, rekao je on, srdačno je pozvavši da uđe. „Plašim se da sam danas malo okasnio sa oblačenjem.”

Kako se ispostavilo, Kristofer Vajz je imao dvadeset pet godina i bio je Amerikanac. Takođe je bio prvi plavokosi muškarac koga je Erika srela otkako je stigla u Italiju. Kada se osmehnuo, primetila je kako mu se nozdrve šire i kako mu se na levom obrazu pojavljuje rupica koja je podsećala na polumesec.

Njegov stan se sastojao od samo jedne sobe. Kada su ušli unutra, ljubazno ju je zamolio da ga sačeka dok se presvuče, a potom je nestao iza obojenog drvenog paravana. Dok je čekala u sobi, čula je pljuskanje vode. Mladi Amerikanac se očigledno umivao nad lavaboom, usput sa izvinjavajući preko drvene pregrade zbog toga što mu je stan u takvom neredu.

Krevet, koji je istovremeno služio kao divan, još uvek je bio nenamešten. Po njemu je bilo razbacano toliko knjiga i partitura da Erika nije imala gde da sedne. Upitala se da li taj mladić preživljava isključivo na hlebu i hladnoj čorbi koja je svakodnevno putovala od prizemlja do petog sprata.

„Sigurno želite da proverite kako se uklapamo“, rekao je. „Odaberite neku ariju, a ja ću vas pratiti.”

Kristofer Vajz je odlično čitao note, svirajući pravo sa partiture. Održavao je čvrst živahan tempo, ali joj je istovremeno ostavljao dovoljno prostora da diše. Njegove šake su pokazivale iznenađujući raspon, izvijajući se poput gracioznih mostova i silovito se vraćajući na dirke.

„Imate strašno dobar glas“, rekao je. „Možda mislite da vam laskam, ali nije tako.”

Odmah je mogla da primeti da je njegov entuzijazam bio iskren. U njemu je bilo nečeg spontanog i bezazlenog. Stresao se od slatke jeze, kao da ga je upravo zadesio nalet neočekivane sreće.

„Iskreno sam iznenađen“, ponovio je, „veličanstvenošću vašeg glasa.”

Njegova reakcija ju je toliko omamila da joj se činilo daje soba počela da se okreće. Odjednom je imala utisak da je prema Kristoferu Vajzu osećala veću bliskost nego prema bilo kome koga je upoznala otkako je stigla u Firencu, pa čak i bilo kome koga je sreća nedeljama unazad. Leptir-mašna mu je bila nakrivljena, a jedan kraj je imao magareće uvo. Impulsivno je ispružila ruku, baš kao što bi učinila sa svojim sinom, i doterala mu mašnu.

„Još nisam prenela klavir u novi stan", rekla je. „Da li bi vam smetalo da u jutarnjim časovima dolazim ovde?"

Odmah su se dogovorili da ona svakog jutra oko pola jedanaest dolazi u njegov stan. On će je pripremati za nove uloge koje je želela da pridoda svom repertoaru, obećao je. I učiće je da prepozna početne i završne delove u rolama drugih izvođača.

„Ne snalazim se baš dobro sa čitanjem nota", priznala mu je.

Kristofer Vajz ju je uveravao da nema razloga za brigu. Ako zatreba, sve će ponavljati po hiljadu puta, čak i najsitniji *parlando*, sve dok ne postane kadra da se gotovo instinktivno stopi sa svojom ulogom.

Svetlost se razlivala preko sobe. Njegova zgrada je bila za sprat viša od okolnih uzanih kuća tako da su prozori gledali na firentinske krovove od terakote. Provirila je preko simsa, očarano osmotrivši prizor i gotovo poželevši da se vine ka nebu. Sa ulica starih nekoliko vekova dizala se mešavina očaravajućih mirisa - miris prašine i čempresa, ruža i vlažnog kamena.

Kristofer ju je upitao kada je stigla u Firencu. „Jeste li bili u kafeu u vrtovima Boboli? Ako ste raspoloženi, možemo odmah da odemo tamo i da nešto prezaloggajimo."

Vrcajući od entuzijazma, Kristofer Vajz se sjurio niza stepenište, tako brzo da je Erika pomislila da će pasti i nastaviti da se kotrlja sve do prizemlja, ali kada je stigla do sledećeg odmorišta, primetila je da je on spokojno čeka. I tako su u identičnom maniru nastavili dalje, sprat po sprat.

U kafeu su se zadržali do poznih popodnevnihi sati. „Znači, imate muža i sina", ponovio je Kristofer. „Da li vam je bilo teško da ih napustite?"

„To je bila najbolnija odluka koju sam u životu donela", rekla je ona. Obuzeta naprasnom tugom, po prvi put u poslednjih nekoliko dana sebi je priuštila luksuz da prolije nekoliko suza. Dohvatila je platnenu servijetu i obrisala oči.

Kristofer ju je slušao sa takvom pažnjom i saosećanjem da je stekla utisak da je pred sobom imala muškarca kome bi se svaka žena rado poverila. Ili ga je možda doživljavala kao mlađeg brata? Nije mogla da kaže jer nikad nije imala mlađeg brata.

Pokušavajući da je oraspoloži, mladi Amerikanac je podigao tri de-beljuškaste jagode sa tanjira i spustio ih na njen dlan. Erika ih je prvo omirisala, a potom ih ubacila u usta. *Fragoli*, pomislila je, setivši se kako se to voće zove na italijanskom.

Iz kafea koji je podsećao na veliku baštensku kućicu pružao se divan pogled na Arno, na kupolu *San Fredijana* i zvonik *Santo Špirita*, na firentinsku katedralu i puškarnice na kuli Stare palate. Kristofer Vajz nije imao novca ali je posedovao urođenu prefinjenost zbog koje je delovao savršeno ležerno dok je pio suvo belo vino i odgrizao vrške divljih jagoda svojim ujednačenim belim zubima. Više mu je priličilo da sedi u tom *kafeu* nego da boravi u onoj otrcanoj sobi.

Kada su stigli do njegove životne priče, Kristofer joj je objasnio da je pre devet meseci napustio Čikago kako bi se preselio u Firencu. Hteo je da se posveti muzici, mada još uvek nije odlučio da li je želeo da postane kompozitor ili dirigent.

Kada joj je otkrio svoje ambicije, Erika se gotovo sažalila na njega, mada nije mogla tačno da kaže zbog čega je imala osećaj da su njegovi snovi unapred osuđeni na propast. I zašto ju je obuzela slutnja da će Kristofer Vajz, uprkos svom šarmu i prefinjenosti, kroz dvadeset ili trideset godina i dalje biti samo siromašni klavirski pratilac. Samo što ga tada niko više neće smatrati mladim i talentovanim pijanistom čije lice blista od smelih nada i ambicija. Do tada će se pretvoriti u tužnog bledunjavog muškarca u izgužvanom odelu koga u životu održava samo vlastito i krajnje specifično poimanje kulturnog nasleđa. Da li je i on potajno verovao daje njena žudnja za grandioznim postignućem takođe beznadežna? Zašto tako žarko verujemo u vlastite snove dok nam tuđi deluju suludo i apsurdno?

„Svskog jutra posle vežbanja“, odlučno je izjavio Kristofer, „treba da odemo u neki novi kafe na *Via Tornabuoni* ili da istražimo druga zanimljiva mesta. Recimo, mogli bismo da obidemo par starinarnica koje sam pronašao u gradu. U roku od nekoliko nedelja mogao bih da vam pokažem sva blaga Firence koja sam ja morao da otkrivam punih devet meseci.“

Erika je ispustila prigušen uzdah. „Znate, još uvek nisam uspela da pronađem dobrog učitelja pevanja.“

„Maestro Valenti“, rekao je Kristofer. „On je pravi čovek za vas. Valenti sigurno poznaje sve impresarije od Napulja do Milana. Mogu da vas odvedem na audiciju kod njega.“

Kristofer je to izjavio sa takvom samouverenošću da je Erika u tom trenutku shvatila da je njegov krug profesionalnih poznanstava bio daleko širi nego što je pretpostavljala.

Kasnije je saznala da Kristofer radi sa velikim brojem talentovanih pevača. Možda je bio siromašan, ali mu ambicija nipošto nije nedostajala.

Dok su se vraćali nazad, prolazeći pored čempresa koji su se nadvijali nad stazom i skulptura koje su krasile vrtove Boboli, Erika je osetila neizrecivo olakšanje što je ponovo mogla da razmenjuje duge tečne rečenice sa jednim Amerikancem, umesto da stalno muca i zastajkuje, tražeći odgovarajuće reči na italijanskom. „Da li se ponekad osećate usamljeno?" upitala je.

„Ne", odgovorio je on. „Imam dvojicu bliskih prijatelja. Oni su takođe iz Amerike. Došli su u Firencu negde u isto vreme kada i ja. Često se viđamo. Kako stoje stvari sa vama? Da li se vi osećate usamljeno?"

Priznala mu je da je veoma usamljena.

Kada je počeo da se spušta mrak i kada se rastala sa Kristoferom, Erika je krenula ka svom stanu. Usput je zastala i zagledala se u skupinu dečaka različitih godina koji su šutirali loptu na jednom trgu. *Kventinov glas će se jednog dana produbiti i početi da mutira kao glas onog dečaka*, razmišljala je. *Ali, da li ću ja u to vreme biti pored njega da posmatram kako mu se listovi izdužuju i kako mu ruke postaju mišićave?* Drugi dečak je protrčao tako blizu klupe na kojoj je sedela da je mogla da oseti sirov, gotovo životinjski miris njegovog tela. Uhvatio je loptu i bacio je ka svojim saigračima. Kosa mu je bila vlažna od znoja. Kada se savio da zaveže pertlu, mogla je da vidi kako mu se teme presijava na vrelini.

Kako se bližilo vreme za večeru, družina je počela da se osipa. Lopta je letela sve dalje, jer nije bilo dovoljno dečaka koji bi je presreli. Primetila je kako jedna nestrpljiva majka dolazi na igralište, prebacuje ruku oko vrata svog sina i odvlači ga kući.

Na kraju su trg napustili svi osim Erike, koja je i dalje sedela na klupi. Dečaci više nisu vikali, a lopta je prestala da poskakuje po kaldrmi. Kroz otvorene prozore je dopirao miris prženog mesa. U tim trenucima, dok su se porodice okupljale za trpezom, Erika je osetila kako kamena klupa postaje sve hladnija. Te tople jesenje večeri u čitavoj Firenci nije bilo nikoga ko bi je čekao da se vrati kući.

OTKAKO JE STIGLA U Italiju, sećanje na Ravela ju je ohrabrivalo da istraje. Onog jutra dok je hitala na audiciju kod maestra Valentija, noseći hrpu partitura ispod ruke, zamišljala je da Ravel korača uporedo sa njom. U mislima je već sastavljala pismo koje će mu poslati. *Sada sam sama i živim u Firenci. Poput tebe, napustila sam Boston. Ostavila sam prošlost za sobom i započela sasvim nov život.*

Erika je u Italiji retko pominjala svog sina. Bila je uverena da samo Ravel može da shvati njenu patnju i njenu borbu. On je bio jedan od retkih muškaraca koji bi mogli da joj oprostite to što je uradila.

Bilo je prilično rano kada je stigla do Kristoferove zgrade. Njih dvoje su se prethodnog dana dogovorili da zajedno odu do Valentijevog studija. Na stepeništu se srela sa njegovim američkim prijateljima, koji su delovali kao da strašno žure. Kada su je ugledali, zastali su u pola koraka, pokušavajući da prikriju svoju ošamućenost.

„Vi ste madam Fon Kesler?“ upitao je jedan od njih, koji se predstavio kao Mark. Drugi se zvao Edmund. Obojica su proveli noć kod Kristofera, nalivajući se vinom i vodeći beskrajne razgovore, tako da su tek tada krenuli kući. Markova kravata je visila iz džepa poput razmotane zmiје a Edmund je prebacio prsluk preko ramena, pridržavajući ga savijenim palcem.

„Kristofer kaže da imate zakazan susret sa maestrom Valentijem, nastavio je Mark. Kosa mu je bila duga i meka poput šapata, a ispod poluzakopčane košulje su se nazirale lepo izvajane muške grudi. Držanje mu je bilo ležerno, a težina prebačena na jednu nogu. Očigledno je bio svestan svog dobrog izgleda.

Niži mladić, Edmund, bio je ružnjikav poput nekog habzburškog monarha. Imao je uzanu glavu, otromboljenu vilicu i rumenu izbačenu donju usnu.

Erika je osetila blagu odbojnost prema obojici. Za razliku od Kristofera, delovali su joj nepodnošljivo mlado. I bili su preterano snishodljivi. Bilo je očigledno da su u njoj videli samo poslodavku svog prijatelja. Njihovo prisustvo ju je podsetilo da njen pijanista ipak nije tako usamljen kao ona.

„Jutros ste prilično ćutljivi“, rekao je Kristofer dok su prolazili kroz Ol-I rarno, hitajući pored prastarih stabala koja su bila postrojena duž ulice koja je vodila ka maestrovoj kući.

„Nešto sam se zamislila“, odgovorila je Erika.

„O čemu?“

„Sigurno smatrate da sam prestara za ovo. Šta mislite, koliko godina i mam?“

„Dvadeset devet“, odgovorio je Kristofer kao iz topa. „Već sam zagazila u tridesete.“

„Savršene godine za jednu mecosopranistkinju“, rekao je on.

Ona se slabašno osmehnula, pokazavši na leptir mašnu koja je ponovo dobila magareće uši. Uprkos gracioznim šakama i finim manirima, kod Kristofera je nešto uvek bilo iskrivljeno ili izgužvano, kao da je imao običaj da potpuno obučen zadrema na sofi.

Kristofer je savio bradu i spustio pogled ka kragni. „Oh, bože“, rekao je, pokušavajući da zagladi leptir-mašnu.

Bilo je tek nešto posle sedam ujutru. Još nikad nije tako rano krenula na audiciju kod nekog maestra. Po Kristoferovoj priči, maestro Valenti je bio najrevnosniji učitelj pevanja u čitavoj Firenci. Opera je bila njegova religija.

„Valenti ne traci vreme na tričave razgovore“, objasnio je. „Nemilosrdan rad, to je jedino što njega zanima. Valenti nikad ne priča o ličnim ili trivijalnim stvarima, izuzev...“

„Izuzev?“

„Znate, Valenti pati od neke vrste hipohondrije. Sa neverovatnom strašću pokušava da dokuči tuđe boljke. Uporno će se raspitivati za sve što vas muči, a potom će vam poveriti kako je nedavno primetio čudan osip na najintimnijem delu svog tela. Kuća mu je puna svakojakih prai kova i pilula. I nekih ručno spravljenih napitaka.“

Služavka ih je otpratila do studija čiji je pod bio prekriven pločicam boje ćilibara. Unutra su zatekli maestra - koji je, po svoj prilici, imao oko šezdeset godina - kako se nadvija nad klavirom, svirajući nešto iz Pu činijevog modernog opusa. Kada su ušli, nije skrenuo pogled ka njima

Maestro Valenti je na sebi imao belo letnje odelo. Srebrnasta kosa mu je bila zabačena unazad, sa talasastim pramenovima koji su se spuštali preko zadnjeg dela kragne. Nasuprot toj belini, oči su mu bile tamne a ten zagasit. Potpuno crne obrve su ukazivale na nekadašnju boju njegove kose.

Služavka je bez reči pružila Eriki čašu vode i napustila odaju. Erika je otpila nekoliko gutljaja, osećajući kako joj se hladan mlaz sliva niz grlo i nastavlja dalje ka stomaku koji je već krčao od gladi. Pomislila je na hleb i čokoladu koje je ostavila na stolu u svojoj sobi. Zašto sebe nije naterala da nešto pojede pre nego što je došla tu? Ošamućena i obuzeta iznenadnom nervozom, poželela je da sedne.

„Kuju ulogu najbolje znate?" doviknuo je maestro Valenti, nastavljajući da svira i uopšte ne gledajući u nju.

„Ulogu Amine", odgovorila je. „Iz *Mesečarke*." Maestro je pevušio dok je svirao, stvarajući muziku koja gaje okruživala poput uzavrele košnice. A tada je naglo prestao.

„*Care compagne*? Možete li da krenete odatle?" Dohvatio je partituru sa police i pokazao Kristoferu da izađe, stavivši mu do znanja da je nameravao da je lično prati na klaviru.

Maestro je imao ten boje masline, protkan primesama ugljena, a ispod očiju su mu lebdela dva tamna polumeseca. Kada se vratio za klavir i razgibao šake, učinilo joj se da su nabori na zglobovima njegovih prstiju poprimili tamnosivu boju.

„*Care compagne...*" promrmrljala je. To je prvi put otpevala na Novoengleskom konzervatorijumu kada je imala četrnaest godina. Kad god je pevala tu ariju - ili bilo koju drugu - nije mogla da bude potpuno sigurna kakvi će tonovi poteći iz nje. U njenim ušima glas joj je isprva zvučao bledunjavo, ali kada je zajedno sa maestrom Valentijem prešla na narednu deonicu (*Come per me sereno*), njene fraze su postale sigurnije i konačno je mogla da dopusti da je ponese čarolija Belinijevih nota i njihova *legato* lepota.

Žaluzine na prozorima su, poput raširenih ruku, bile otvorene ka toplom jesenjem jutru. Duž senovitog bulevara ptice su lepršale sa grane na granu. Dok je pevala, primetila je usamljenu ružu u izduženoj vazi na obližnjem stočiću. Zamislila je kako udiše njen miris i kako se opija obećanjem koje se skrivalo u tajnim pukotinama između njenih latica.

Tog jutra je obukla haljinu sa dekolteom, jer se osećala sputano kada |u je visoka kragna stezala oko grla. Balzamasta jutarnja svetlost joj je milovala vrat i gornji deo grudi. *Puf* rukavi su je terali da se ponovo oseća kao devojkica i da se rastopi u sreći koja je bujala u srcu mlade seljančice Amine.

Kada je završila ariju, usledila je kratka nema pauza, a tada su se maestровi prsti ponovo spustili na dirke. Valenti je mahnuo rukom, ohrabrujući je da nastavi sa ulogom Amine i da pređe na narednu deonicu, *Sopra U sen la man mïposa*. Usput je pevušio i svirao i objavljuvao ulaske, izlaske i šlagvorte za druge imaginarne članove operskog ansambla, kao da se njegov studio naprasno ispunio nevidljivim seljanima. Erika je shvatila da Valenti želi da proverí njenu izdržljivost. Nije tražio da mu otpeva samo par arija već čitavu operu.

Dok je navodio stihove i svirao skraćenu verziju melodija koje su povezivale Aminine deonice, ona bi zgrabila čašu sa vodom. Kako su scene odmicala, voda je gubila svoju

hladnoću. Pila je zatvorenih očiju, kao da se prepuštala brzoj molitvi, dopuštajući da joj tečnost okvasi jezik i grlo pre nego što bi nastavila da peva.

Na kraju je popila svu vodu. Kada je spustila praznu čašu na policu, kroz odaju se razlegao šupalj odjek. Valenti je pozvonio služavki i pokazao joj da ponovo napuni čašu, a potom je nastavio da svira.

Povremeno, kada bi Erika loše izgovorila neku italijansku reč, maestrova leđa bi se ukočila, a prsti bi mu poskočili sa dirki. „Vaš italijanski nije tako loš“, objasnio je, „ali kada izađete na pozornicu, svaka reč mora da bude savršena. Ponovite za mnom: *'Sono innocente!'*“

„*Sono innocente.*“

„Baš tako. *Innocente.* Treba da zvuči kao da ste zagrizli srednji deo reči. Tako mi to izgovaramo.“ Lagano je zavrteo glavom. „Vi uopšte ne možete da shvatite koliko italijanska publika može da bude okrutna prema greškama stranaca. Ako nešto pogrešno izgovorite, smejaće vam se sve dok vas ne oteraju sa pozornice.“

„Jasno naglasite svaku notu!“ povikao je nešto kasnije. „Otpevajte D a potom, kao što je kompozitor želeo, elegantno skočite na C.“

Naterao ju je da čak dvanaest puta ponovi jednu frazu. I činilo se d uopšte nije mario koliko joj je vremena trebalo da taj stih dovede d savršenstva.

Nakon toga je više nije prekidao. Dok je pevala, nastavio je da ispušta one čudne pevušave zvuke. U njima je čula arije drugih nevidljivih operskih likova koji su bili tako živi u njegovoj glavi.

Bila je baš glupa što ništa nije stavila u usta. Do tada je već bila toliko iscrpljena da joj se činilo daje, poput glavne junakinje Amine, i sama po stala mesečarka. Vid je počeo da joj se muti, a ćilibarski pod maestrovog studija je postajao sve zamagljeniji. Čula je svoj glas, ali je imala utisak daje on dolazio izdaleka, poput tonova koji su odjekivali ispod poklopca klavira. Da li će uspeti da izdrži do kraja? Čušnula je jedan uvojak iza uha i primetila da su joj prsti bili vlažni od znoja.

Pašću u nesvest, htela je da mu kaže, ali su već stigli skoro do samog kraja tako da nije mogla da odustane. Ramena su počela da joj se njišu, a noge su joj postale klecave, kao da će se svakog časa rastopiti. Samo ju je muzika gonila dalje. To je bio jedini preostali izvor iz koga je crpla snagu.

Kada je konačno završila poslednju deonicu - *Ah, non giunge* - iscrpljeno se stropoštala na crnu satensku sofú.

Maestro Valenti isprva nije rekao apsolutno ništa o njenom pevanju. Samo je lupnuo prstima po stranicama partiture i uzdahnuo, zaneseno promrmljavši nešto o Belinijevoj

genijalnosti - kao da mu je kompozitor, koje je umro pre osamdeset godina, bio blizak prijatelj.

„Da li biste sada mogli da mi otpevate par arija iz *Seviljskog berbe-rina*“ upitao je. U Erikinim očima je sigurno spazio pogled žene koja je bila na izdisaju, što ga je nateralo da veselo zabaci glavu i prasne u smeh.

„Operska diva mora biti kadra da zadrži snagu i svežinu“, našalio se, prekorno zavrtevši prstom. „Ne srne da dopusti da ostane smoždena nakon nekoliko arija. Čak i kada otpeva čitavu operu, mora biti spremna da pruži još - još mnogo više.“

Erika se upitala da li maestro Valenti namerava da je uzme za učenicu. Njena izdržljivost očigledno nije zadovoljila njegove kriterijume. Ali je u tom trenutku bila tako iznurena da joj se činilo da ne bi marila čak ni kada bi je odbio.

Kada mu je otvoreno postavila to pitanje, on se zaprepašćeno zagledao u nju. „Zar mislite da bih vas čitavog jutra držao ovde“, rekao je, „da ne smatram da imate lep glas?“

Erika nije imala snage čak ni da se osmehne. Samo se još dublje zavalila na crnu sofu, potpuno bezizražajnog lica.

„Mudro ste postupili što ste došli u Italiju“, nastavio je Valenti. „Dve godine čestitog rada i imaćete karijeru.“

„Oprostite, ali moram do toaleta“, priznala je Erika.

Valenti je pozvonio služavki koja ju je sproveda niz mračan hodnik, do četvrtaste odaje u kojoj je bledunjava plinska lampa tinjala poput božanskog prsta na nekom Da Vinčijevom platnu.

Erika je zadigla suknju i spustila se na toaletnu školjku, pridržavajući glavu šakama i naslanjajući laktove na kolena. Kako je mogla da izdrži tla svakog dana dolazi u tu kući i da tako naporno radi sa maestrom? Bila je postidena svojom površnošću i nedisciplinom. Tek tada je shvatila koliko su laki i frivolni bili njeni časovi sa Magdalenom. Više nije mogla tla nadoknadi te izgubljene godine. Kako je ona, obična diletantkinja sa lepim glasom, mogla da izdrži da satima stoji na pozornici, znojeći se pod teškim haljinama i ogrtačima. Valenti ju je upozorio da je morala da izdrži petnaest klavirskih i pet orkestarskih proba pre nego što bude mogla da nastupi u svojoj prvoj pravoj operi na italijanskoj pozornici. Zar će ona to moći da podnese?

I kako će godinama da izdržava takav tempo? I da to prihvati kao način života?

Kada se vratila iz toaleta, maestro se namrštio i prišao bliže, zapiljivši se u nju. „Nije vam dobro?“ „Osećam se vrlo slabo.“

„Da li vam srce ubrzano lupa?" Njegove razbarušene crne obrve su se radoznalo izvile. Potapšao se po grudima, kao da je hteo da joj demonstrira da dobro poznaje taj osećaj.

Njegova brižnost ju je naterala da se osmehne. Poželela je da Kristofer u tom trenutku može da vidi Valentija. Tek tada je primetila da je sedokosi učitelj na simsu pored klavira držao zbirku starinskih staklenih bočica koje su bile ispunjene nekom plavičastom tečnošću, ružičastim kristalima i rastvorima odbojnog izgleda.

Maestro Valenti je privukao stolicu ka njoj. „Evo, ovo će vam pomoći." Pokazao joj je kutijicu koju je držao na dlanu i ponudio joj jednu od belih tableta koje su se nalazile unutra, kao da je bio uveren da će se njena agonija, čim proguta tu pilulu, pretvoriti u pastoralni spokoj.

„Da li osećate drhtavicu?" upitao je. „I suvoću na jeziku?"

„Samo sam gladna. Jutros sam preskočila doručak."

Maestro je odmah naložio služavki da donese grožđe, masline, debele kriške hleba. Pažljivo je posmatrao kako Erika podiže veliki grozd ubacuje krupna rashlađena zrna u usta, drobeći ih zubima. „Da li v je sada bolje?" upitao je, pokušavajući da ustanovi dejstvo hrane kao lekar pokušava da ustanovi efekat prepisanog leka.

„Zar danas ne očekujete još nekog učenika?" upitala je Erika, osetivši kako joj se snaga vraća.

„Četvrtkom pre podne ne primam učenike. Baš zato sam i rekao sinjor Kristoferu da vas dovede u to vreme."

Maestrovo držanje je postalo nekako prisnije i opuštenije nakon što je sebi dopustila da kolabira pred njim. „Erika fon Kesler", ponovio i njeno ime, zureći kroz prozor iza koga se nalazilo veliko razgranato drvo.

Ona je prstima otkinula komad hleba i nastavila da jede dok je on planirao njenu budućnost, objašnjavajući joj šta sve treba da postignu u narednih godinu dana i kojih sedam uloga za to vreme treba da savlada - glavne ženske uloge u operama *Mesečarka*, *Figarova ženidba*, *Nina*, *Seviljski berberin*, *Karmen*, *Pepeljuga* i *Rigoletto*.

Ona je za to vreme spuštala maslinu po maslinu na svoj jezik, lagano ih žvaćući i izbacujući košticu pre nego što bi progutala zalogaj. Dok je slušala njegove živopisne planove za usmeravanje i unapređenje njene operske karijere, stekla je utisak da može istinski da se osloni na njega. Valenti je bio sličnih godina kao i njen otac. Njegove reči su imale isti onaj smiren odmeren ritam kao i reči njenog tate. I tada je pomislila: *Ako ispustim njegovu šaku, biću potpuno izgubljena. Ali ako nastavim da je držim i ako*

prihvatim njegovo vodstvo, on će me odvesti do mesta na koje tako žarko želim da stignem.

Kristofer nije bio kod kuće. Pošto se nije pojavio kada je pokucala, na brzinu mu je naškrabala poruku i čušnula je ispod vrata. „*Un colpo di fortuna, čudesni nalet sreće!* Veliki Valenti je pristao da me uzme za učenicu.”

Želeći da proslavi svoj uspeh, otišla je do restorana i naručila svoj omiljeni dezert, *millefoglie alla crema*. Zarila je zube u ljuspaste slojeve testenine i olizala ulupanu pavlaku sa usana, osetivši kako je preplavljuje neka unutrašnja slatkoća. Mada je pred njom bio dug i naporan put, njeni snovi su konačno počeli da deluju dostižno.

Bio je to dan za veselje, ili je bar u tom trenutku tako mislila. Ali, kada se vratila u svoju sobu u blizini Ponte Vekija, tamo ju je dočekala liiobna poruka koju joj je otac poslao iz Bostona.

Mila moja kéeri,

Piter me je zamolio da ti prenesem da pokloni i pisma koje si poslala Kventinu, uprkos tvojim najlepšima namerama, imaju krajnje neželjeno dejstvo na vašeg sina. Kad god na njihovu adresu stigne nešto što podseća na tebe, siroti mališan brižne u plač. Lično sam bio prisutan kada je otpakovao kožni kavez za ptice koji si mu poslala. Poklon mu se na prvi pogled veoma dopao, ali je nakon početnog oduševljenja počeo gorko da jeca i da se raspituje gde si i kada ćeš se vratiti. On je još previše mali da bi mogao da shvati zašto njegova majka ne može da bude sa njim.

Piter te stoga moli da se ubuduće uzdržiš i da Kventinu prestaneš da šalješ bilo kakve poklone ili pisma. Siguran sam da ni ti ne želiš da rastužiš svog sinčića.

Voli te tvoj tata

Očevo pismo ju je ispunilo takvim nemirom da nije mogla da ostane u sobi. Na brzinu se obukla i izjurila napolje, provevši ostatak popodneva u bescilnoj šetnji preko firentinskih pločnika. Iz ulice Lungarno Ačajuoli ponovo je krenula ka Oltrarnu, sve dok se nije obrela u kraju grada koji uopšte nije poznavala.

U jednoj uličici je prošla pored jednog sirotog mališana čija su kolena i cevanice bili tako prljavi kao da ih je premazao ugljenom. Dečkić je gorko plakao.

U njegovim jecajima je mogla da čuje patnju koju je nanela svima oko sebe, a najviše svom malom Kventinu. Po raskrvavljenim krastama na dečakovom licu mogla je da zaključi da niko ne vodi računa o njemu. Gde mu je majka? Da li ga je ostavila i otišla svojim putem? Ili ga je možda poslala na ulicu da prosi, naredivši mu da se ne vraća nazad bez para?

Na dečakovom laktu se presijavala mrlja sveže krvi. Stopala su bila crna od prljavštine i prašine. Došlo joj je da ga uzme u naručje, ga odvede u svoj stan i da ga čestito okupa.

Ali je umesto toga otvorila tašnu i dala mu jedan novčić. Dečak je trenutak zaustavio dah i prestao da jeca, sklapajući svoje prljave prst oko novčića. Potom je potrčao preko kaldrme, bežeći sa svojim pleno ali dok je skretao iza ugla, i dalje nije prestajao da plače.

Kada se vratila u svoju sobu, Erika je navukla žaluzine i potpuno obučena se spustila na krevet, utučeno prekrstivši ruke na grudi.

To što je napustila Kventina bilo je nešto najstrašnije i najžalosnije što je u životu uradila. Olabavila je bluzu i spustila šake na svoj glatki stomak, baš kao što je činila dok je bila trudna, klizeći prstima odmah iznad pupka. Na tom mestu je nekada mogla da oseti kako se njena beba meškolji ispod kože. Jedne noći, kada je bila u šestom mesecu trudnoće, devedeset puta je osetila identičan sićušan grčeviti pokret, pre nego što je prestala da broji. Beba je sigurno štucala, pomislila je. A sada joj se činilo kao da još uvek može da oseti te pokrete, samo što to nisu bili Kventinovi pokreti već ubrzani otkucaji njenog pulsa.

Dnevna svetlost je jenjavala iza navučениh žaluzina, najavljujući spuštanje noći. Glad ju je naterala da se skotrlja sa kreveta. U sobi je bilo tako mračno da je morala da napipa put do stola i da kresne šibicu, paleći svecu. Drhtavi odsjaj plamena je preplavio zidove toplim oker nijansama. Iz kredenca je izvadila komad *fokače** i kriške pršute, tanke kao papir, i spustila ih na sto.

Soba je zbog oskudnog nameštaja delovala gotovo prazno. Malo pesme ili bar malo pevušenja, to je bilo ono što joj je trebalo da bi odagnala turobnost. Ali te večeri nije mogla da zapeva, niti da zaboravi ubogog mališana koga je srela u onoj uličici. Upitala se da li će iz svojih misli ikada moći da potisne odjek njegovih jecaja. On je u njenom srcu i dalje nastavljao da plače.

* Pogača. (Prim, prev.)

Mila moja kćeri,

... Piter kaže da će se sredinom maja nakratko iskrcati u Napulju, gde treba da sačeka brod kojim će nastaviti putovanje. Namerava daposeti Pompeju i Vezuv pre nego što zaplovi ka Aleksandriji kako bi nabavio nove količine pamuka...

ERIKA NIJE ZNALA ZAŠTO joj je otac u svom pismu prosleđivao takve informacije. Možda je hteo da je upozori. Piter je bio odlučniji i istrajniji od bilo koje osobe koju je u životu upoznala. Da li je nameravao da se u Napulju ukrca na voz i da krene na sever, ka Firenci? Da li će neke večeri zastati ispred kuće u kojoj je živela, zgrabiti mesinganu alku proturenu kroz lavlji nos i zalupati na vrata?

Kako su dani odmicali, bila je sve uverenija da će Piter stvarno doći. Tokom sedam meseci koji su protekli od njenog odlaska Piter joj lično nije poslao ni najsazetiju poruku. Sa njom je komunicirao isključivo preko njenog oca, prosleđujući joj razne dokumente koje je trebalo da potpiše. Znala je da mu je ponos bio povređen, ali je njegova razjarenost u međuvremenu sigurno splasnula. Ne bi je začudilo da joj stvarno bane na prag. To bi ličilo na njega. Upitao bi je da li može da uđe u njenu sobu kako bi na miru porazgovarali. Pošto bi se zajedno popeli uza stepenište, zastao bi pored prozora, zadivljen pogledom na Arno. Potom bi, potpuno uveren u ispravnost svojih motiva, počeo da joj objašnjava kako je besmisleno da ostane u Firenci jer tokom svih tih meseci nije ostvarila bilo kakav vidljivi napredak. Naširoko bi joj pričao o Kventinu, sve dok u njenim očima ne bi zablistale pokajničke suze. Na kraju bi krenuo ka vratima, kao da se sprema da napusti sobu, a tada bi zastao u pola koraka i munjevito se okrenuo ka njoj, pokušavajući daje stegne u zagrljaj i da je vrati pod svoje okrilje.

Kada je došao maj, Erika je bila gotovo sigurna da će Piter uskoro stići. A onda je jednog popodneva, dok je šetala preko trga *Pjaca dri Sinjorija* - koji je često bio preplavljen turistima jer se u blizini nalazilo mesto gde je pre mnogo vekova bio spaljen kaluđer Savonarola - ko načno spazila svog muža.

Videla ga je još izdaleka. Piter je nosio odelo od tvida sa dezenom riblje kosti i izgledao je kao rođeni Britanac. Čim ga je ugledala, srce joj je tako poskočilo da je jedva uspela da potisne krik koji joj se umalo nije oteo iz grla.

Osmotrla je njegov profil dok je zamicao iza obližnjeg ugla. Obazrivo je krenula za njim, želeći da se uveri da je to stvarno Piter. Njegova izdužena zategnuta leđa su joj

bila zastrašujuće poznata. Mada joj je otac nagovestio da bi Piter mogao da je poseti, to nije moglo da ublaži njen šok kada ga je ugledala kako korača preko firentinskih pločnika.

Za manje od jednog minuta se uspaničeno okrenula i pojurila ka svojoj sobi. Navukla je žaluzine i spustila se na krevet, još uvek obučena, želeći da se sakrije od njega. Odmah se pokajala što mu je poslala svoju adresu. Ako začuje zvono i ako se služavka popne do njene sobe da je obavesti kako joj je neki gospodin došao u posetu, šta bi trebalo da joj kaže? Šta bi želela da se desi?

Plašila se da bi, ako Piter kroči u njenu sobu, usamljenost mogla da je preplavi poput plime i da je povuče nazad. Njegovo prisustvo bi moglo da poništi sve što je do tada postigla.

Dok je ležala na krevetu, krv joj je mahnito strujala kroz vene a koža joj je bila orošena graškama znoja. Da li je želela da ga vidi ili je bilo bolje da izbegne taj susret? Konačno je ustala i skinula bluzu. Platno je već bilo natopljeno znojem. Prebacila je bluzu preko naslona drvene stolice i dohvatila bokal. Nasula je malo vode u posudu i oprala se ispod pazuha.

Ako bane ovde, razmišljala je, odvući ću ga pravo u krevet i potom ću zahtevati da ode. Njegovo telo, muško telo. To je ono što mi najviše nedostaje.

Tek napola obučena, prišla je prozoru i razmakla žaluzine, gotovo očekujući da na ulici ugleda Pitera. Ali se on tog dana nije otelotvorio pred njom.

Ipak, u tim trenucima napetog iščekivanja, dok je u njenim mislima izranjala spoznaja da se Piter ipak neće pojaviti, zatekla je sebe kako tuguje za prošlim vremenima. Pred očima su joj prohujala sva ona jutra kada su se njihova stopala dodirivala u krevetu i kada se, blažena od sreće, budila pored njega. Ona više nije volela svog muža, niti je želela da živi sa njim, ali uprkos tome nije mogla da podnese pomisao da je to vreme bilo bespovratno izgubljeno i da se nikada više neće vratiti. Samo je sa njim mogla da se priseća svog medenog meseca i onog dana kada su se na leđima kamile otisnuli kroz egipatsku pustinju. Samo je sa njim mogla ponovo da proživljava onu strašnu buru i da se smeje gospođi Bikford koja je čak i u tako fatalnom času bila opsednuta kiselim krastavčićima.

Kako je mogla da izbriše Piterove tragove iz svog sećanja? A opet, sada kada je prestao da joj bude muž, morala je da učini upravo to kako bi mogla da nastavi dalje.

Kasnije tog leta dobila je još jedno pismo od oca.

Mislim da je prava šteta što Piter na prošlom putovanju nije posetio Firencu. Oprosti mi što to kažem, ali sam se iskreno nadao da biste vas dvoje mogli da pronađete način da se izmirite. Da ti je zakucao na vrata, bar bi mogao da me uteši veću daje moja voljena kćer dobro i daje zadovoljna životom u Firenci.

Tvoj stari sentimentalni tata

Znači, čovek koga je onog dana videla na *Pjaci dela Sinjorija* uopšte nije bio Piter. Čim je spazila muškarca u odelu sa dezenom riblje kosti, uspaničeno je pobegla, prestravljena njegovom blizinom, ali se sada ispostavilo daje to bila samo obmana njenog uma.

Pa ipak, postojao je jedan muškarac koji je neprestano koračao pored nje ulicama Firence, prateći je kao senka. Ali to nije bio Piter već Ravel. Svake noći kada bi otvorila prozore on bi, nošen tananim vazдушnim strujama, ujezdio u njenu sobu.

Kada bi se nekog turobnog jutra izvukla iz kreveta i navukla cipele, u dodiru hladne kože je naslućivala njegovo prisustvo. Kada bi ušla u kupatilo i napunila kadu, Ravel se zajedno sa njom spuštao u toplu vodu.

Otac joj je u jednom pismu poslao crtež konja izrađen neveštom dečjom rukom. Bio je to Kventinov crtež. Još otkako se doselila u Italiju, nije dobila nijednu poruku od svog sina. Ništa osim tog malog creža. Kada je pored slike konjića ugledala reći „za mamu“ suze su joj navrle na oči. Kventin je svojom malenom šakom tako snažno stiskao olovku da se papir zbrčkao na mestima gde je previše revnosnim potezima obojio grivu i rep. *Pogledaj šta je nacrtao*, želela je da šapne Ravelu. *Pogledaj šta je naš sin nacrtao*.

Pokušala je da sebe zamisli na Ravelovom ostrvu, ali i dalje nije shvatala kako bi mogla da živi na takvom mestu. Njen glas bi bio izgubljen pod baldahinom tropskog rastinja, a njene arije bi se stopile sa kreštavim zvucima *makao* papagaja i skarletnih ibisa.

Ako se u Bostonu osećala skućeno, koliko dugo bi mogla da biul srećna na tom ostrvu, usred one nedirnute divljine?

Njen život je u međuvremenu postao uređeniji i disciplinovaniji nego ikada ranije. Svakog jutra u devet sati išla je na čas kod maestra Valentija. Između pola jedanaest i dvanaest je vežbala sa Kristoferom, savlađujući note novih opera. Potom je sledila pauza za ručak, jedini frivolni i opušteni period u čitavom danu. Tada bi zajedno sa Kristoferom otišla u neki kafe na *Via Tornabuoni* ili u neki restoran gde bi ona poručila

svoje omiljeno jelo, *coscia di vitello con maceheroni*, dok bi Kristofer odabrao *petto di polio* ili ribu.

On bi već oko jedan pohitao dalje, jer su ga čekale druge ambiciozne operске pevačice kojima je takođe pružao svoje usluge.

Popodnevne časove je, gotovo po pravilu, provodila sama. Jedna čaša *kjantija* ili *vino bjanko ašuta* koju bi popila uz ručak bila je dovoljna da je omami, što bi je nateralo da se opruži preko svoje tamnocrvene sofe i da se polusklopljenim očima zapilji u udžbenik italijanske gramatike. Kada bi joj knjiga skliznula iz šaka i tresnula na pod, prenula bi se iz dremeža. Rešena da se savesnije posveti svojim obavezama, navukla bi žaluzine kako bi zaklonila popodnevno sunce koje je dodatno produbljivalo njenu letargičnost. Naterala bi sebe da sedne za sto i ispravi leđa, a potom bi, stih po stih, počela da prevodi *libreto* na kome je trenutno radila. Valenti ju je zdušno podržavao u tome. „Značenje svake reči mora da vam bude savršeno jasno“, govorio je. „Radnja opere mora da vam bude poznata kao vlastita životna priča.“

Nakon duge šetnje po firentinskim ulicama u sumrak bi se vratila nazad, udišući primamljive arome koje su se širile preko stepeništa kuće u kojoj je živela: miris dinstanog crnog luka preliivenog sosom od crnog vina koji je spremala služavka dona Ane. Od pet do sedam uveče Erika se zatvarala u svoju sobu i pevala. Kada bi vreme bilo lepo, otvarala je prozore, kao što ju je njena slepa stanodavka zamolila.

Čim bi počela da peva, začula bi kako starica vuče stolicu preko poda na gornjem spratu, približavajući se otvorenim balkonskim vratima. Saznanje da je *la padrona di casa*, gazdarica dona Ana, slušala njene arije, podsticalo ju je da sa još većom usrdnošću i nadom pusti svoj glas.

1

Jedne večeri Erika i dona Ana su zajedno sedele u apartmanu na najvišem spratu kuće, slušajući Karuza na *viktrolu*. Bio je suton. Nebo nad Firencom je podsećalo na akvarel na kome su raskošne pruge slezove boje postepeno poprimale tamnije nijanse purpura.

„Obe smo imale privilegiju da uživo slušamo Karuza“, rekla je dona Ana. „Naravno, ovo se teško može porediti sa živim nastupom.“

Dok se glas velikog tenora razlegao kroz levak *deluks* gramofona, zvuči pratećeg orkestra su podsećali na udaljene odjeke cirkuskog benda. Na tonskom zapisuje zvučalo kao daje Karuzo pevao kroz odvodnu cev.

„Pa ipak“, nastavila je dona Ana glasom punim strahopoštovanja, „mogućnost da na ovaj način prisvojimo makar tračak Karuzovog glasa...“

„Da, to je postignuće od koga zastaje dah“, složila se Erika. Mogućnost da te prolećne večeri u toj sobi slušaju glas koji je pripadao neprevaziđenom operskom velikanu zaista je predstavljala božansku privilegiju.

Erika i dona Ana su još dugo sedele pored prozora. Kada se mesec pojavio na nebu, staričina čipkasta kragna je postala još belja i blistavija. Naravno, dona Ana nije mogla da primeti da je nebo u međuvremenu postalo tamno. Ne tražeći pomoć, polako je ustala i krenula ka *viktrol*i da zameni ploču. Posle Karuza, neko vreme su slušale Neli Melbu, sve dok soba nije postala prožeta samo svetlošću koja je dopirala sa ulice.

Erika uopšte nije pokušala da uključi lampu. Činilo joj se da će njen razgovor sa dona Anom biti prisniji ako nastave da sede u mraku, u mraku u kome je dona Ana živela i po danu i po noći. Dona Ana joj je tada objasnila da nije oduvek bila slepa. Kada je imala dvadeset dve godine, dugotrajna groznica ju je lišila vida.

„Ponekad, dok vas slušam kako pevate“, rekla je, „zvuči koji ističu iz vašeg grla su tako lepi da jedva mogu da poverujem da su stvarni.“

Erika se slabašno osmehnula. Ali je samo trenutak kasnije nabrala veđe, skrenuvši svoje misli na sasvim drugu stranu. Svakog dana, na što bi pošta prispela na adresu dona Ane, služavka je sortirala pisnu pakete, odvajajući ih na zasebne gomilice na stolu u predvorju, odakle su stanari uzimali ono što je bilo za njih. Erika se glasno upitala da li je bilo moguće da su se neka od pisama koja su joj bila upućena izgubila u mećavi italijanskog poštanskog sistema.

„Da li očekujete neko određeno pismo?“ upitala je dona Ana.

Eriki je bilo drago što njena stanodavka nije mogla da primeti neinn koji joj je zadrhtao na licu. Priznala je da je očekivala da njen suprug Piter pošalje bar jedno pismo, makar samo zato da bi pokušao da je nagovori da se vrati nazad.

Ali prošlo je toliko meseci, a ona nije dobila nijednu reč od njega, Bila je iznenađena njegovom ćutnjom i njegovim ponosom. Takođe je očekivala, dodala je, da on nekom prilikom svrati do Firenze, ali ni tu nije učinio.

„A vaš sin?“ upitala je dona Ana.

Erika se odmah prisetila kako je nekada svojom pesmom uspavljivala Kventina, očarano posmatrajući kako njegova tamna kosica leži na njenoj ruci poput mekog razbarušenog paperja. U vreme kada je krenula za Italiju, objasnila je dona Ani, njen sin je tek učio da drži penkalo i da ispisuje prva slova. „Da je bio stariji, nagovorila bih ga da mi obeća da će mi redovno pisati.“ Ali Kventin je bio premali za to. Možda su njegova sećanja na majku već počela da blede.

Slepa starica ju je pažljivo slušala, saginjući glavu kao da je posmatrala Erikina stopala ili neravnine na popločanom podu. Tada je ustala sa svoje stolice i pokazala Eriki da joj se pridruži na balkonu. „Setite se zašto ste došli ovde“, rekla je, uperivši prst naviše. Mada nije mogla da vidi noćno nebo, znala je šta se gore nalazilo. „Došli ste ovde da se svojom pesmom vinete do zvezda“, rekla je. „I da dotaknete mesec.“

40

TRINIDAD 1911.

NAKON ŠTO JE NEKOLIKO puta zaredom pročitao Piterovo pismo, Ravel ga je pažljivo sklopio i bacio na sto. Potom je uzeo svoj kišni mantil i krenuo ka plaži. Bilo je pozno jutro i na ostrvo se upravo sručio još jedan pljusak. Voda je bila mračna, a vlažan krupan pesak mu se drobio pod stopalima. Dok je zurio u talase, pitao se kako je trebalo da protumači to pismo.

Dragi moj Ravele,

Oprosti što ti se tako dugo nisam javljao i što, čak i sada kada sam se konačno latio pera, mogu da tiprosledim samo gorke vesti. Žao mi je što moram da te opterećujem time, ali pošto si mi ti kao brat, smatram da treba da budeš dolično upućen u situaciju. Erika je otišla od mene i preselila se u Firencu, u Italiju, nadajući se da će tamo ostvariti opersku karijeru. Nakon tri godine razdvojenog života imaću zakonsko dopuštenje da se razvedem od nje, što nameravam i da učinim.

Ravel je skinuo cipele i bacio ih na vlažan pesak. Nakon što su Erika i Piter napustili *Kokal*, on se mesecima nadao da će dobiti neku vest od Erike, ali mu ona još od onog dana kada se pre šest godina ukrcala na parobrod i napustila Trinidad nije poslala nijednu jedinu reč. Dobio je samo nekoliko šturih pisama od Pitera.

Sa nogavicama zavrnutim do kolena Ravel je zastao na obali, dopustivši hladnoj morskoj peni da mu zapljusne stopala. Stajao je pored Atlantika, osećajući mreškanje iste one vode koja se provlačila kroz Gibraltarski moreuz, nehajno dodirujući čizmu Apeninskog poluostrva, potom se vraćala nazad i mešala se sa tim ogromnim okeanom, prelazei na hiljade milja pre nego što bi, slana i uspenušala, zapljusnula mesto n kome

se trenutno nalazio. Voda mu se vrtložila oko gležnjeva, vukuć ga ka pućini, i odjednom je imao osećaj da mu je Erika postala nekak bliža nego svih tih godina.

Moćda bi trebalo da odem do Firenze, pomislio je, i da je potražim.

Pre nego što je napustila Trinidad, Erika mu je nagovestila kako će mu poslati neku bezbednu adresu - možda adresu neke prijateljice - na koju će moći da joj piše, ali to nikada nije učinila. Jaz ledene tišine koju je ostavila za sobom ranio mu je srce i pomutio mu um. On nije bio u situaciji da joj prosledi bilo kakvu privatnu poruku, što je ona sigurno znala. Na bostonskim ulicama se nalazilo bar stotinu poštanskih sandučića. Da je želela, mogla je neprimetno da priđe nekom od njih i da mu pošalje makar najkraću poruku ili oproštajno pismo. Jednom prilikom kada je na ostrvo stigao koverat adresiran rukom njenog muža, Ravel ga je čežnjivo omirisao, nadajući se da će na papiru osetiti dašak jorgovana koji je proćimao stvari koje su stajale u njenim fiokama, ali je osetio samo miris grafita i ustajalog duvana.

Otprilike godinu dana nakon što je Erika nestala iz njegovog života, jednog dana je sam otišao u šumu i spustio se na mesto na kome su prvi put vodili ljubav. Opružen na lećima, slušao je kako vetar šumi kroz palmino lišće. I istog ćasa se setio njene natopljene bele bluze i suknje za šetnju koja je bila otećžala od kiše.

Jedne večeri Ravel je sa Hartlijem i njegovom suprugom Stelom sedeo na verandi na posedu *Eden*, predočavajući im vesti koje je dobio od Pitera. Sve troje su bili impresionirani dramatićnošću situacije. Obućeni u belu odeću koja je svetlucala u pomrćini, bili su jednako nepomićni kao pletene stolice na kojima su sedeli.

„Da li namerava da se sama izdrćžava? Da pevanjem zaraćuje za život?“ upitao je Hartli. „Ili će njen siroti muž morati da snosi troškov e boravka u Italiji?“

Ravel nije znao šta da im odgovori. „Erika mi je oduvek delovala kao plahovito stvorenje“, naglasila je Stela Hartli nadmenim sveznajućim tonom. „Kao žena na rubu oćajanja.“

„Na rubu oćajanja?“ ponovio je Ravel.

„Uvek je širila neki nemir oko sebe“, pojasnila je Stela. „Mislim da će biti savršena primadona.“

„Nisu uspeli da dobiju dete“, rekao je Hartli. „Ćenama teško padaju takve stvari.“

Stela je poskoćila na stolici, kao da se nećega setila. „Zar nisu... jeste li sigurni da nisu dobili dete nakon što su otišli odavde?“ upitala je sa tanušnim prizvukom nade u glasu, ali se on raspršio pre nego što je dovršila rećenicu jer je odgovor bio više nego oćigledan.

„Ne, mislim da nisu“, odgovorio je Ravel, podigavši svoju cigaru i ispustivši kolut neprozirnog dima.

Kada se vratio na kokosovu plantažu, Ravel je seo za radni sto i počeo da piše.

Najdraža Erika,

na Kokalu je sada proleće. jule, dok sam prolazio preko jednog proplanka u sumi, setio sam se kako je tvoj muž jurio tuda, mašući mrežom za leptirove, a to me je neminovno...

Zgrabio je list sa stola i iscepao ga. Nije smeo tako da počne. Bilo bi neumesno da je podseća na muža. Bacio je iskidane komadiće belog papira u kantu za otpatke i krenuo ispočetka.

Najdraža Erika,

čuo sam da si se preselila u Italiju i drago mi je što si konačno uspela da odbaciš sve što te je ranije sputavalo. Tvoja umetnos tje od suštinskog značaja...

Želeo je da pohvali njenu hrabrost, da joj čestita što je smogla snage da se oslobodi namrgođenih pogleda gospode u uštirkanim košuljama i skućenih nazora jenkijevskih matrona koje su bile toliko stegnute svojim čipkastim kragnama i korsetima da su jedva mogle da dišu. Želeo je da zajedno sa njom prasne u smeh i poviče: *Uspela si da se oslobodiš! Uspe si da zbaciš taj teret sa svojih ramena kao teški plesnivi kaput!*

Ali se tada naglo odgurnuo od stola, skočio na noge i počeo da ni u šira po sobi, pitajući se gde da joj pošalje to pismo. Erika mu nije ostavil bilo kakvu adresu. Kako je mogao da pita Pitera kuda je otišla njego odbegla supruga? To je bila glupa pomisao. Nije mogao da se raspita ni kod njenog oca ili brata, ne pošto je onako sramno napustio Boston. I nije mogao da smisli bilo koji drugi način da je pronađe.

I zato je zgužvao i taj list i bacio ga u korpu.

Upitao se da li će Erika, sada slobodna žena, odlučiti da mu se javi, Bio je uveren da ga čak ni posle toliko godina nije zaboravila.

Meseci su prolazili, ali mu Erika i dalje nije pisala. Hartli i Stela su mu došli u posetu kako bi, zajedno sa svojom decom, proveli nekoliko dana na plantaži. Dečaci i devojčice su otišli do lagune nadajući se da će mrežom uspeti da uhvate bar nekog tarpuna. Ravel je sedeo na tremu ispred kuće sa Hartlijem i njegovom suprugom. Pili su zelene šištavce i ljuljuškali se na naslonjačama, posmatrajući mrežkanje talasa.

„Zar ne misliš da je kucnuo čas da ti pronađemo odgovarajuću suprugu?" upitala je Stela.

Jednom prilikom, kada su Hartlijevi organizovali večernju zabavu na svom posedu, jedna Stelina udata poznanica se pribila uz Ravela u neosvetljenom hodniku i predložila mu da se nađu u nekoj hotelskoj sobi u prestonici, ali je on. odbio njenu ponudu. Dah joj je mirisao na jagnjetinu koju su jeli za večeru. Znao je da ne voli tu ženu i da nikada ne bi mogao da je zavoli.

„Moram priznati da je moja supruga u pravu", rekao je Hartli, zavalivši se na naslon.

„Sledećeg meseca ćemo prirediti još jednu baštensku zabavu", nastavila je Stela.

„Među zvanicama će se naći i nekoliko privlačnih mladih dama."

Oboje su shvatali koliko je Ravel bio usamljen. Ravel se upitao da li je previše često pominjao Eriku u njihovom prisustvu. Počeo je da brine da mu je sećanje na nju postojano razaralo život. Kada bi prošao kroz hindusko selo i kada bi ugledao *kutije* koji su bili okruženi svojim mališanima, srce bi mu se steglo od bola jer je i on želeo da ima decu koju bi mogao da nazove svojom. Ako ne bude naterao sebe da zaboravi na Eriku, zauvek će ostati sam i nikada neće uteći sa te daleke izolovane plantaže.

„Dobro", rekao je Steli. Ubrzo nakon toga su se dogovorili da im Ravel u najskorije vreme uzvрати posetu i da provede nekoliko dana na *Edenu*, gde će Stela brižljivo nadzirati njegovu potragu za suprugom.

Par nedelja pre planirane baštenske zabave Stela je odlučila da priredi nekoliko večera za ograničen broj gostiju, kako bi Ravel u opuštenijoj atmosferi mogao da upozna potencijalne udavače, po jednu ili dve u toku večeri. Jedne srede za trpezom Hartlijevih su se pojavile dve veoma mlade sestre. Obe su bile plavokose i obe su imale talasaste uvojke koji su bili elegantno prikačeni iznad slepoočnica. Bile su prilično lepe, ali dok su zurile u tanjire sa pečenom svinjetinom, gutajući zalogaj po zalogaj, Ravel je shvatio da njih dve nemaju baš ništa da mu kažu. Tek kada ih je upitao ko im je napravio tako lepe i otmene frizure, uspeo je donekle da probije led. Sestre su se zbunjeno pogledale i prasnule u kikot, a potom su počele da brbljaju kao navijene. Činilo se da najviše na svetu vole da jedna drugoj sređuju kosu, da im je to omiljena zabava i glavna životna aktivnost.

„Da li se od mene očekuje da se obema oženim, pošto deluju kao nerazdvojjv par?" našalio se Ravel kada su sestre napustile kuću, na šta je Hartli prasnulo u smeh. Ravel nije želeo da kaže Steli koliko se staro i utučeno osećao u prisustvu tih devojaka.

Naredne večeri Stela je pozvala bledunjavu mladu udovicu, koja je tako skoro ostala bez muža da su joj suze još uvek navirale na oči. Svakog časa je pružala ruku ka čaši, utučeno otpijajući gutljaj po gutljaj belog vina. Ravel se osećao postićeno dok je sedeo preko puta nje, gotovo kao muškarac koji je nameravao da pohara nečiju grobnicu.

„Plašim se da sam malo požurila. Očigledno još nije prežalila svog muža“, kasnije se izvinjavala Stela.

Kako bi oraspoložio svog prijatelja, Hartli je otišao u drugu sobu i vratio se sa bilijarskim štapom. Pružio je štap Ravelu i izazvao ga da odmere snage.

U subotu uveče, Ravelove poslednje noći na posedu *Eden*, pred kućom se parkirao automobil iz koga je izašla prilično visoka devojka u pratnji svoje majke. Kada mu je devojka stegnula ruku, imao je osećaj kao da mu je neko protrljao dlan komadom leda.

Devojka je bila na sredini treće decenije i imala je ljupko lice. Bio je zadivljen njenim uravnoteženim crtama, ali kada ju je pomnije osmotrio, primetio je da ima crvene oči (možda od alergije na perje koje joj je krasilo šešir?) i naviku da palcem neprestano briše sluz koja joj je curila iz nosa.

„Ako sam dobro shvatila, ranije ste živeli u Bostonu?“ upitala je nje majka.

„Tako je“, odgovorio je Ravel.

„Molim vas, recite mi“, tiho je prozborila potencijalna tašta, naginjući se ka njemu i trudeći se da deluje što suptilnije, „jeste li živeli u otmenoi n kraju grada? Kakvu ste kuću imali? Da li je kuća bila u vašem vlasništvu ili ste je iznajmljivali?“

Kako je veče odmicalo, visoka udavača se uporno raspitivala za cenu svih stvari koje bi spazila oko sebe. Koliko je koštao Hartlijev abažur sa kitnjastim resama i koliko je Stela platila te cipele sa elegantnim dugmi cima i visokim potpeticama? Ravel se osećao tako smoždeno da mu je došlo da pojuri preko Hartlijevog ogromnog travnjaka i da se izgubi u divljini.

Kada su gošće konačno ušle u svoj automobil i napustile posed, Stela je duboko udahnula i okrenula se ka Ravelu. „Pa, šta misliš?“ upitala je glasom punim nade. „Kako ti izgleda devojka?“

Ravel je skrenuo pogled. Stela je sigurno naslutila da ni ta kandidatkinja nije uspela da zadovolji njegove kriterijume. I bilo mu je neprijatno što je, nakon toliko brižljivo utanačenih susreta, ponovo izneverio njena očekivanja.

„Znam da sam nemoguć“, pokajnički je promrmeljao.

Kada se vratio na *Kokal*, Ravel je izašao u uobičajenu večernju šetnju po plaži. I ponovo je zatekao sebe kako razgovara sa talasima, sa noćnim nebom i sa Erikom. Prošlo je mnogo meseci otkako je Erika napustila Pitera, razmišljao je, ali mu i dalje

nije poslala pismo, pa čak ni razglednicu. Ravel je bio uveren da je u njen život kročio drugi muškarac - neki istaknuti operski pevač, tenor ili *basso profundo*, ljubavnik sa prefinjenim glasnim žicama i izduženim udovima, zato što su (kako mu je Erika jednom objasnila) svi muškarci koji pevaju bas visoki.

Ostao sam pokopan u njenoj prošlosti, poput anonimnog lica među davno zaboravljenom publikom, pomislio je.

Šakama je grčevito zahvatio pesak i bacio ga u belu penu koja se razlivala duž obale. Umesto Erikinog glasa - koji mu je još uvek odzvanjao u mislima - sada je slušao vlastite jecaje. Zahvatio je još peska i bacio ga ka mesecu, ali ga je vetar vratio nazad, na trenutak ga zaslepivši i nateravši ga da se zatetura u stranu i da protrlja oči. Rekao je sebi da više ne sme da razmišlja o Eriki. Kroz nekoliko nedelja će ponovo otići na Stelinu baštensku zabavu, odlučio je. Nije smeo sebe da osudi na samoću sve dok Steli ne omogući da ga upozna sa svakom raspoloživom udavačom na ostrvu.

Tada je okrenuo leđa nepreglednoj pučini i krenuo nazad ka kući.

41

ITALIJA 1911.

Draga Erika, pisao je njen brat Džerald, osećam se dužnim da ti ukazem da sam ozbiljno zabrinut nad činjenicom da su tvoji troškovi tokom osam meseci koje si provela u Firenci značajno nadmašili tvoj deo prihoda od iznajmljivanja po-seda u Bel stritu. Dobro znaš da sam te pre polaska za Italiju upozorio da ćeš, ukoliko nameravaš da živiš od prihoda koje ubiramo od majčinog nasledstva, biti primorana da vodiš izuzetno skroman, pa čak i oskudan život.

ERIKA JE OZLOJEĐENO UBACILA Džeraldovo pismo u fioku, koju je potom zalupila iz sve snage. Njen brat ju je optuživao za *prekomerne troškove*. Baš tako je napisao. Sunčeva svetlost je prodirala kroz francuska vrata, odbijajući se od crvenih pločica na podu i stvarajući tako zaslepljujući efekat da je pomislila da će joj se glava rasprsnuti od

tih gorućih bleštavih boja. Privukla je tvrdu drvenu stolicu do jednostavnog radnog stola koji je nedavno kupila, izvadila papir i penkalo i sela da mu napiše odgovor.

Dragi Džeralde,

kada bi ti i tvoja supruga mogli da vidite spartanski nameštaj kojim sam opremila svoju iznajmljenu sobu, mislim da biste oboje zanemeli od šoka. Do sada sam kupila samo jedan uzani krevet, drveni kredenac, trpezarijski sto prilično grube izrade i par stolica. Jedini luksuz koji sam sebi priuštila je jedna zaista lepa sofa...

Skrenula je pogled ka sofi sa izrezbarenim drvenim okvirom i plišanim tapacirom boje vina koji je bio tako mek da je bila prava milina priisloniti obraz na njega. Još onog časa kada je ugledala tu sof u jednoj mračnoj prodavnici nameštaja, znala je da je ona bila kao stvorena za tu sobu jer je imala istu crvenu nijansu kao i pločice na podu.

Kupila sam ijedan kvalitetan klavir, nastavila je, zato što mi je to neophodno za karijeru. Kao što dobro znaš, kada neko praktično bez ikakve imovine stigne u stranu zemlju, to iziskuje određene troškove. Trenutno živim u sobi bez tepiha, bez slika na zidovima, bez bilo kakvih ukrasa, pa čak i bez pristojnog prekrivača koji bih mogla da prebacim preko posteljine.

Ako ti i Tea strepite da ćete jednog dana morati da me izdržavate, iskreno te uveravam da uopšte nemam nameru da bilo kome budem na teretu, bar u finansijskom smislu.

Kako bi uštedela novac, Erika se trudila da rede posećuje *Teatro Verdi* i druga lokalna pozorišta. Umesto da odlazi u operu, subotom uveče bi preko ramena prebacila štrikani ogrtač od belog mohera i izašla na balkon. Niz električnih uličnih svetiljki je obasjavao crnu vodu reke Arno i žutosmede zgrade na suprotnoj obali.

„Nakon napornog celonedelnog vežbanja glasnim žicama treba priuštiti malo odmora“, savetovao ju je maestro Valenti tako da subotom i nedeljom uveče uopšte nije pevala.

Subotnje večeri su joj najteže padale. Dok bi sedela na balkonu, posmatrajući blistavu panoramu grada i slušajući kočije koje su tandrcale preko bulevara, postala bi bolno svesna vlastite izolacije. Zamišljala je kako su svi stanovnici Firence u to vreme sedeli sa svojim rođacima i prijateljima, časkajući nad tanjirima sa *ribolito* i telećom *saltimbokom*. Gledala je kako parovi ulaze u automobile i kreću ka gradskim pozo-

rištima, gospoda sa visokim šeširima i dame sa niskama bisera koje su sezale sve do kukova.

Gde je Kristofer bio subotom uveče? Sigurno sa svojim američkim prijateljima. Preko vikenda nikad nije kucala na njegova vrata zato što nije želela da delujekao očajnica. Radije je čekala da joj povremeno upU na brzinu naškrabanu poruku i da joj sam ponudi svoje društvo. „Jesi raspoložena za šetnju kroz Boboli danas oko tri?“, stajalo bi na ceduli Drugi put bi napisao: „Rezerviši sledeće nedeljno popodne. Mogli bismd tramvajem da odemo do Fjezolea.“

Znala je da je sama bila kriva za svoju samoću. Ostali stanari koji su živeli u kući dona Ane su bili druželjubivi, ali je Erika diskretno zatvarala vrata kada bi pokušali da se zbliže sa njom. Kristofera je predstavila kao svog „brata“ i muzičkog saradnika, kako bi unapred eliminisala osude koje bi mogla da podstakne činjenica da jedan muškarac povremeno dolazi u njen stan. Bilo je pametnije da se drži na određenoj distanci prema svojim komšijama, pogotovo u kući u kojoj se toliko života izlivalo na zajedničko stepenište.

Na uličnom uglu su čekale ruže, raskošni tamnocrveni cvetovi na dugim drškama. Jednog petka uveče zastala je i pomirisala njihove baršunaste latice, udahnuvši slatkoću koja joj se razlila niz kičmu pa sve do vrhova nožnih prstiju. To je bila ekstravagancija koju, kako ju je njen brat upozorio, sebi nije smela da dopusti. Prodavač je odmah pritrčao, spremajući se da podigne cveće iz vedra i da ga umota u tanak papir. Erika je odmahнула glavom, naglo ustuknuvši.

Ne mogu da priuštīm takve stvari, opomenula je sebe i nastavila dalje. Uskoro će se popeti na treći sprat i otvoriti vrata sobe u kojoj neće biti nikoga da joj poželi dobrodošlicu. Kristofer je negde zbrisao sa svojim prijateljima, a čak je i dona Ana otišla na selo da poseti rođake. U tom drevnom gradu, gde su umetnici vekovima živeli i umirali, ona nije imala nikoga sa kim bi mogla da razmeni makar par reči. Bila je samo anonimna pevačica i možda nikad neće odmaći dalje od toga.

Te ruže će mi praviti društvo, pomislila je. Želela je da te večeri bar one budu pored nje. I tako se vratila nazad i kupila ogroman buket. A potom se, stežući tu jarkocrvenu raskoš u naručju, popela do svoje sobe.

Stavila je ruže u vazu, osećajući kako njihov težak mračan miris natapa vazduh. Pre nego što je napustila Boston, kupila je jednu grimiznu haljinu i par grimiznih cipela, nameravajući da u tome nastupi na nekom od predstojećih *recitala*, ali je sada shvatila da je to bila savršena kombinacija za to veče. Obukla je haljinu i obula cipele, a potom je podigla kosu i stavila dijamantske minđuše na uši. Pažljivo se osmotrila u ogledalu,

pokušavajući da ustanovi kako bi izgledala u Ravelovim očima da je te večeri stajao pored nje. Sićušni dijamanti su svetlucali na njenim ušima, odražavajući iskričave tačkice žute, zelene i plave boje.

Sama u svojoj sobi, otvorila je izdužene prozore, sela za klavir i zapevala svoje omiljene arije, one koje su najviše odgovarale njenom glasu. Pevala je samo za svoju dušu. Pevala je za onaj dan kada će je čuti i drugi ljudi, a ne samo njena šlepa stanodavka. Mada mesecima nije osetila muški dodir, telo joj je izgaralo od strasti dok su se klavirske note iskradale ispod njenih prstiju i dok joj je muzika izvirala iz grla.

Zvuči su lebdeli kroz otvorene prozore a ona je lepršala zajedno sa njima, iznad Arna, preko firentinskih krovova od terakote i *Duoma*, preko svih čudesnih stvari koje su za sobom ostavili ljudi koji su još odavno napustili ovaj svet. Znala je da će i ona jednog dana umreti, ali to sada nije bilo važno. Sada je bila živa i blistava poput iskričavih odsjaja na toskanskim prozorima. Dok je pevala nije joj bilo žao što je došla u taj grad da svoj glas pridoda svemu ostalom, da mu dopusti da zaleprša preko freski i statua, preko kula i kupola i grandioznih arhitektonskih snova na kojima su bile sazdane džinovske siluete na horizontu.

Niko u gradu - osim njenog maestra, dona Ane i Kristofera - još uvek nije slušao njen glas sa istinskom pažnjom i istinskim užitkom, ali je Erika te večeri pevala kao da stoji na firentinskoj pozornici i pred italijanskom publikom.

Kada je završila, bilo je pola sata pre ponoći. Na njeno iznenađenje, nijedan pospani komšija joj nije doviknuo da prestane. Kada je struja svežeg vazduha počela da se uvlači kroz otvorena balkonska vrata, shvatila je da je napolju padala kiša. Više nije mogla da oseti miris ruža već samo miris nakvašene prašine na pločniku. Spustila je poklopac preko dirki i izašla na balkon. Kada se nagnula preko ogradice, primetila je kako dve žene i jedan muškarac šćućureno stoje na pokisloj ulici.

Kada ju je muškarac spazio kako se pojavljuje na balkonu nekoliko spratova iznad pločnika, skinuo je šešir i podigao ga visoko u vazduh, vičući: „*Eccola! Evo je!*” Žene koje su navukle ogrtače preko glave kako bi se zaštitile od kiše, iznenađeno su podigle pogled i izvile vrat, zureći ka nebu. Lica su im bila vlažna i svetlucava. Jedna žena je počela oduševljeno da se vrti ukруг, lepršajući svojom suknjom. Sve troje su ushićeno klicali: „*Brava! Brava!*” pružajući ruke ka njoj.

Dragi moj brate,
obećao si da ćeš mi poslati novac, ali tvoj ček i dalje ne stiže. Prošlo je već tri
meseca. Čak i ako uzmem u obzir sporost italijanskogpoštanskog sistema, smatram
da nema opravdanja za takvo kašnjenje.

S ljubavlju, tvoja sestra Erika

DŽERALD JE SIGURNO ZAKASNIO da sredi svoje račune, ponavljala je u sebi, ozlojeđena činjenicom da je zaboravio na nju.

„Ja častim“, rekla je kada je primetila kako Kristofer okleva ispred restorana sa mesinganim fenjerima. „Shvati to kao mali nagradni bonus.“ Erika je brinula da Kristofer nema dovoljno novca čak ni za hranu. Pitala se da li je jeo još nešto osim onoga što bi naručili kada bi tokom podnevne pauze izašli na zajednički ručak.

Nije želela da Kristofer primeti da je brinula što je Džeraldov ček kasnio. Mada je Kristofer sarađivao i sa drugim pevačima, pretpostavljala je da ga oni nisu adekvatno isplaćivali jer su se i sami borili za opstanak. Za razliku od nje, koja je imala brata koji joj je - bar do sada - redovno slao prihode od zajedničkog nasleđa, ti ljudi verovatno nisu mogli da se oslone na bilo čiju pomoć.

Tata joj je za rođendan poslao poštansku uputnicu, sa prilično velikodušnom cifrom, tako da još uvek nije ostala bez novca. Zato je Kristofera i njegove prijatelje pozvala da zajedno odu do *Donijevog kafea*, gde su svi naručili *zuccotto*, firentinski dezert preliven bogatim slojem čokolade koja se lepila za kašičicu.

Želeći da bar donekle pomogne Kristoferu, Erika je u njegovoj sobi povremeno ostavljala korpu sa južnim voćem i jagodama. „Kada si posledni put jeo?“ brižno je pitala. On bi odgovorio da je malopre popio kalu, ali nije pominjao hranu. Čim bi spustila voće na sto ispružio bi tuku ka korpi. Palcem bi probušio koru i počeo da ljušti pomorandžu, okrećući je među svojim prefinjenim šakama, a potom bi počeo da ubacuje sočne kriške u usta, revnosno i neprimetno kao veverica.

Kristofer nije dobijao ni prebijene pare od svoje porodice. Nosio je pantalone koje su već bile pohabane na šavovima. Jednog užasno vrelog jutra u mesecu maju, dok ju je pratio na klaviru, graške znoja su mu izbijale po čelu poput pare koja se kondenzovala na prozorskom staklu, pretvarajući se u sićušne potočiće koji su se slivali niz slepoočnice. Erika mu je dvaput rekla da skine sako, ali je on uporno odbijao da to

učini. Skinuo ga je tek kada mu je postalo tako nepodnošljivo vruće da više nije mogao da svira. Erika je tada primetila ono što je Kristofer svojski pokušavao da sakrije od nje. Platno na njegovoj košulji se nakon bezbrojnih pranja toliko prorredilo da se pocepalo na leđima.

Deset dana kasnije novac koji je brat trebalo da joj pošalje i dalje nije stizao. Eriku je već počela da hvata panika. Tako drastično zakašnjenje ju je navelo na pomisao da su Džerald i njegova supruga, koji su se žestoko protivili njenom preseljenju u Italiju, pokušavali na taj način da osujete njene namere.

Dragi moj Džeralde,
znaš da moj opstanak u Firenci zavisi isključivo od prihoda koje dobijam iz Bel strita. Da li nameravaš da me osudiš na gladovanje u iznajmljenoj sobi u stranoj zemlji? Da li ti i Tea stvarno mislite da sam to zaslužila? Zar zaista veruješ da ću se, ukoliko mi uskratiš prihode koji mi sa punim pravom pripadaju, odreći svoje muzike i svega za šta sam se do sada borila i vratiti se pod Piterovo okrilje?

Nakon što je poslala to pismo zastala je ispred jednog izloga i zagledala se u lutku obučenu u elegantnu bundu od krtičjeg krzna. Takva Dunda, duga i tamna, sigurno bi joj dobro pristajala. U njoj bi delovala još vitkije. Da je ostala sa Piterom, mogla bi da je kupi bez trunke oklevanja. Na lutki je takođe primetila svetlucave svilene čarape i elcgtne cipele. A kako je ona izgledala u poređenju sa tom lutkom? Stajala pred tim izlogom u iznošenim cipelama koje su vapile za popravkom, nije imala dovoljno novca čak ni da ih odnese kod obućara.

Najgore od svega je bilo to što je dugovala platu Kristoferu i što j uvek nije imala od čega da je isplati.

Samo par sati nakon što je poslala pismo svom bratu sela je za sto započela još jedno.

Dragi Džeralde,
zar moram da unajmim advokata i da pokrenem parnicu protiv rođenog brata? Polovina prihoda od iznajmljivanja poseda u Bel stritu koji smo nasledili od naše pokojne majke po svim zakonskim osnovima pripada meni. To je činjenica koju niko ne može da ospori. Stoga ne shvatam otkud ti pravo da mi uskraćuješ taj novac.

Otvorila je fioke i počela da vadi svoje narukvice, dijamantske minđuše i biserne ogrlice. Rasporedila ih je po krevetu i počela da razmišlja šta bi od toga mogla da proda. *Mogla bih da dajem časove klavira ipevanja, pomislila je, za mlade kćeri britanskih i američkih iseljenika.*

Sa kreveta je podigla par dijamantskih minđuša. Stavila je po jednu minđušu na dlanove i odmerila njihovu težinu. Sutradan je odnela min-đuše u zalagaonicu i prodala ih po ceni koja je bila daleko ispod njihove prave vrednosti.

Postojalo je mnogo načina da opstane u Firenci. Čak i bez pomoći imućnog muža ili brata.

Narednog jutra je odlučila da napiše pismo svom ocu i da ga zamoli da u njeno ime unajmi nekog advokata. Nije više želela da dopušta Džeraldu da svojevolski raspolaze njihovim zajedničkim nasleđem. Problemi sa Džeraldovom dodatno su produbili njenu zabrinutost i tugu, naročito zbog Kventina.

Najdraži tata,
šta se dešava sa Kventinom? Kažeš da je Piter zahtevao da prestanem da pišem svom sinu zato što ga sećanje na mene još više rastužuje. Ipak, smatram da nisam zaslužila tako surovu kaznu. Veoma mi je teško što mi je uskraćena mogućnost da dobijem makar najsazetiju poruku od svog deteta. Dobro znam šta moj brat i njegova supruga misle o meni...

Nedugo nakon toga poštar je doneo izgužvan koverat adresiran Džeraldovim sitnim uštogljenim rukopisom. Po datumu je ustanovila da je pismo bilo poslato pre nekoliko meseci. Činilo se kao da je ispalo iz poštanske vreće i da ga je vetar nakon toga oduvao u neki slivnik ili iza nekog grma. Možda je ostalo tamo sve dok ga neko nije primetio i savesno ga ubacio u poštansko sanduče, pruživši mu još jednu šansu da stigne do svog odredišta. Koverat je još uvek bio zapečaćen. Sada je bio suv, mada je bilo očigledno da je bio u dodiru sa vlagom. Papir je bio iskrivljen, a plavo mastilo razmazano. Mogla je čak da primeti i otisak nečijeg đona.

U pismu se nalazio Džeraldov ček. Kad ga je ugledala, bila je zaprepašćena i postidjena vlastitim sumnjama.

Šta sad da radi? Kako će se Džerald i Tea osećati kada pročitaju strašne optužbe koje im je sasula u lice? Brzo je ubacila ček u jednu od fioka a potom je potrčala uza stepenište, ka stanu dona Ane, gde je zatekla šlepu staricu kako spokojno sedi na svojoj stolici.

„Pošalji telegram svom bratu“, rekla je njena stanodavka. „Možda će stići pre tvojih pisama.“

Erika je iz istih stopa pohitala ka pošti.

DOKTOR I GOSPOĐA FON KESLER
KOMONVELT AVENIJA 176
BOSTON

VAŠE IZGUBLJENO PISMO I ČEK OD 30. APRILA KONAČNO STIGLI. DA LI
ĆETE MI IKADA OPROSTITI? ERIKA

43

ERIKA JE JEDNOG ČETVRTKA stigla pred Kristoferovu zgradu, noseći korpu punu salame, pršute, sira *provolone* i krušaka. U predvorju i na stepeništu je bilo tamno kao u unutrašnjosti crkve. Obazrivo je napipala ogradu, pokušavajući da se navikne na iznenadnu tminu. U podnožju stepeništa bila je ostavljena kutija sa napuštenim mačićima. Dok se provlačila pored nje, osetila je kako joj se jedno krznato stvorenjce očešalo o gležanj. Stare novine na dnu kutije su vonjale na mačji urin.

Zgrada je, kao i obično, u to doba dana delovala pusto i tiho. Znala je da se lako moglo desiti da Kristofera ne zatekne kod kuće. Ali je tog popodneva na vrhu stepeništa začula muziku koja je odjekivala sa gramofona. Iz Kristoferovog stana, smeštenog ispod samog krova, dopirao je nečiji kontratenor.

Popela se do stana i snažno zakucala na vrata, nadajući se da će taj zvuk uspeti da se probije kroz grmljavinu orkestra. Unutra nije čula nikakav šum. Ponovo je pokušala. Kristofer i dalje nije otvarao. Da možda nije na brzinu izašao iz stana, zaboravivši da isključi gramofon? To bi ličilo na njega. Na brzinu se preslišala, pokušavajući da se priseti Kristoferovog rasporeda. Zar joj nedavno nije pomenuo kako treba da ode na audiciju kod nekog čoveka koji je organizovao zabavu u nekoj palati u ulici *Via Maggio*⁷ Ili je možda svratio do svog prijatelja Marka koji je živio u iznajmljenoj sobi blizu *Duoma*⁷.

Preturajući po tašni, pronašla je ključ koji joj je Kristofer dao. Ući će unutra, samo nakratko, da mu ostavi korpu na stolu. Baš kada se uhvatila za kvaku, tonski zapis je stigao do gromoglasnog završetka. Gramofon je utihnuo i stepenište je utonulo u potpuni mir. Ključevi su zveckali na lancu dok je jedan od njih ubacivala u bravu. Iznutra je začula sneno mrmljanje. Pomislila je da je svojim prepadom probudila Kristofera. Sigurno je zaspao dok je slušao muziku, kao što mu se često dešavalo lokom tako vrelih popodneva.

Ključevi su i dalje zveckali, njišući se ispod brave. Stegla ih je u šaku kako bi prigušila zvuk. Na vrhovima prstiju je krenula pravo ka stolu i spustila korpu sa darovima. Tek tada se okrenula ka krevetu, ukopavši se u mestu i zaustavivši dah dok je pogledom pratila čudan trag odeće koja je bila razbacana po podu. Prepoznala je Kristoferovu košulju i pantalone i Markov tamnokestenjasti sako sa visokom kragom. Jedna Kristoferova cipela, iskrivljena i pohabana na peti, naopačke je ležala preko Markove čizme od meke bivolje kože. Druga cipela i druga čizma su provirivale ispod stolice, takođe se dodirujući.

Pod pritiskajućom omorinom firentinskog popodneva dvojica muškarca su ležali na krevetu, jedan pored drugog, utonuli u san. Obojica su joj bili okrenuti leđima. Ispod polusmaknutog čaršava je provirivalo Kristoferovo rame, zlatna koža posuta pegama koje su podsećale na zrnca peska. Mark se, ne otvarajući oči, iznenada okrenuo na drugu stranu. Ispružio je ruku, zgrabio čaršav i gurnuo ga na pod. Obojica su bili nagi. Iz čaršava je izbijao miris soli, sperme i znojavih tabana.

Miris je postao tako jak da je pomislila da će se utopiti u njemu. Ne otvarajući oči, Mark se počeo po preponama.

Koraci su joj bili tako brzi da su jedva dodirivali pod, a disanje tiše od zatomljenog uzdaha kada se okrenula i napustila sobu.

Kasnije se uopšte nije sećala kako je prešla četiri reda stepenica i stigla do prizemlja. Činilo joj se da se, poput padobranca, bacila pravo u ambis sa druge strane zida.

Izjurila je kroz glavna vrata, pravo na sunčevu svetlost, i prešla reku. Ubrzo se obrela u jednoj od onih bezbrojnih bezimenih crkava sa širom otvorenim vratima koje su bile rastrkane širom Firence, tihih i mračnih poput pećina u kojima su se čuvale freske i religijske statue.

Unutra je zatekla samo šaćicu starica pognutih glava koje su premetale brojnice između artritičnih prstiju. Sela je na klupu, pokušavajući da svoju dušu prožme mirom koji je vladao na tom svetom mestu.

Dvojica muškaraca u ljubavnom zagrljaju. Srce joj je još uvek divlje lupalo, šokirano prizorom. Još nikad joj se nije desilo da otvori vrata i da iza njih, sasvim neočekivano, ugleda nagog muškarca. A tog dana nije videla jednog već *dvojicu* nagih muškaraca koji su zajedno ležali na postelji, opušteni i iscrpljeni ljubavnim užitkom, zatečeni u najintimnijem mogućem trenutku. Još uvek je mogla da čuje škripu Markovih nokata dok se češao po preponama. Da su u tom trenutku otvorili oči i ugledali je, šta bi mogla da im kaže? Možda bi ispustila mali prigušen vrisak. Da li bi počela da im se izvinjava? Ili bi oni možda počeli da se izvinjavaju njoj?

Dvojica muškaraca, dvojica njenih prijatelja, bili su u ljubavnoj vezi. Kako je to bilo neobično, i potpuno protivno prirodnim zakonima, jer ta veza nikad nije mogla da bude krunisana potomstvom.

Kada je shvatila da čak ni u crkvi ne može da pronade željeni mir, izašla je napolje i nastavila ka Akademiji da pogleda sliku koju je volela više nego bilo koju drugu, Botičelijevu *Pritnaveru*. Neki su predlagali da se ta slika prebaci u galeriju Ufici, gde bi bila izložena zajedno sa ostalim Botičelijevim remek-delima. Ušla je u zdanje i krenula pravo ka *Primaveri*, ogromnom platnu koje je prekrivalo gotovo čitav zid. U pozadini se nalazila tamna šuma, tajanstvena kao noć.

Nasuprot tamnoj pozadini plesalo je osam figura. Plesači su graciozno podizali svoje udove, kao da su bili poneseni muzikom, a njihove duge kose i odore nežne poput šapata su lepršale na vetru. Jedna plavokosa figura sa lepim trouglastim licem podsetila ju je na Kristofera. Crte lica su joj bile neodredive, ni potpuno muške ni potpuno ženske.

Tri Gracije su, držeći se za ruke, plesale ukrug, u proziranim kostimima koji su otkrivali njihove izdužene noge. Dok je posmatrala tu sliku, ponovo je osetila miris znoja i seksa koji ju je zapahnuo u Kristoferovoj sobi. Banula je unutra pre nego što je taj miris stigao da se rasprši. Vazduh je bio natopljen njime, stvarajući atmosferu u kojoj se tako dugo nije našla.

„Hteo sam da ti kažem za Marka i mene, ali nisam znao kako“, rekao je Kristofer narednog dana. „1 Edmund... on je takođe jedan od nas.“ Erika ništa nije odgovorila.

„Hoćeš da prošetamo pored reke?“ predložio je Kristofer.

Prešli su most koji je bio sagrađen po uzoru na jednu Mikelandelovu skicu. Erika se naslonila laktovima na lučnu kamenu ogradu. Već se spuštao suton i odrazi žutosmeđih zgrada postrojenih duž Arna su titrali na površini, kao da su fasade popadale u vodu. Te ljupke tečne slike su treperile i iščezavale zajedno sa dnevnim svetlošću.

„Nadam se da se naš odnos neće promeniti“, nastavio je Kristofer. „Mislim, sada kada si saznala istinu.“

„Zašto bi se bilo šta promenilo?“ rekla je Erika.

U roku od samo jednog dana njen šok je splasnuo. Pretpostavljala je da će uskoro potpuno iščeznuti i da joj više uopšte neće biti važno šta su ta dvojica muškaraca radili kada bi ostali sami. Nijednog trenutka nije imala osećaj da bi Kristofer mogao da postane *njen* ljubavnik. Još od samog početka je znala, kao što se ženama često dešava, da će on predstavljati potpuno neutralnu pojavu u njenom životu. Između njih je vladao isti onaj nedostatak tenzije koji je vladao između nje i njenih prijateljica, bez obzira na to koliko su privlačna bila njihova lica.

Kako su ljudi to mogli da osećaju? Kako su to mogli da shvate, pre bilo kakvih reči ili objašnjenja?

Zavidela je Kristoferu i Marku na onome što su imali, na tom sirovom blaženstvu. Tako je žudela da oseti muški dah na svojoj kičmi i mušku ruku na svom boku, ono što je videla kod njih dok su spavali jedan pored drugog. Kada će *ona* ponovo osetiti takav zanos?

„Ako vam kažem nešto što još nikome nisam rekla“, tiho je upitala Erika, „da li ćete čuvati moju tajnu?“

Šlepa stanodavka je klimnula glavom. Na zidovima raskošnog apartmana su visili pozlaćeni ramovi sa starim slikarskim platnima koje dona Ana nije mogla da vidi. Na tom mestu, tako daleko od Bostona, gde glasine koje su putovale od jezika do jezika nisu mogle da naude njenom sinu, Erika je konačno pronašla osobu kojoj je mogla da se poveri.

„Kventin i moj suprug nisu u krvnom srodstvu“, rekla je. „Muškarac koji je začeo mog sina... on živi na jednom ostrvu u blizini južnoameričke obale. Nikad mu nisam rekla da sam rodila njegovo dete.“

Nemoćno je zastala, osetivši kako je glas izdaje i kako joj obrazi gore od vrelih suza. „Ja sam užasno loša osoba“, promucala je. „Napustila sam svoje dete. Uradila sam najgoru stvar koju žena može da učini.“

Dona Ana ju je strpljivo slušala, ne progovarajući ni reči. Okružena večernjom tminom, skeptično se promeškola na stolici. Njene male cipele su se povukle ispod suknje. Iz nedara je izvukla čistu sklopljenu maramicu i pružila je Eriki.

„Veruj mi“, konačno je prozborila, „da postoje žene koje su uradile mnogo gore stvari.“

„Šta može da bude gore od toga?“

„U firentinskim zatvorima možeš da sretnoš žene koje su ubile rođenu decu." Dona Ana je nestrpljivo odmahнула svojom čvornovatom šakom, kao da joj je bilo doste te plačljive opere.

„Reci mi", upitala je, „da li ga još uvek voliš? Tog drugog muškarca?"

„Da", prošaptala je Erika. „Stalno mislim na njega." Potom joj je opisala kokosovu plantažu - slepe miševе i živi pesak i svetlost koja je blistala nad vodom poput nekih tajanstvenih poruka. Ali je takođe objasnila da nije mogla da podnese pomisao da zauvek ostane na tako izo-lovanom mestu. Nikad ne bi mogla da živi tamo, čak ni zbog Ravela.

„Možda bi trebalo da kreneš na put i da ga ponovo vidiš", predložila je dona Ana. „Ili da ga nagovoriš da on dođe ovde."

Te večeri, dok je ležala u postelji razgibavajući nožne prste, Erika se osmehnula u pomrčini. Među čaršavima je gotovo mogla da oseti Ravelov miris i vrelinu njegovog tela. To ju je ispunilo takvim uzbuđenjem da se izvukla iz kreveta i spustila se za drveni sto, obuzeta naprasnim porivom da mu napiše pismo.

Moj najdraži Ravele,
konačno sam napustila Boston i preselila se u Firencu kako bih se posvetila pevačkoj karijeri. Najteže od svega mi je palo to što sam morala da napustim Kventina. On je tako mило dete, prilično sitno za svoje godine, sa tamnom talasastom kosom koja uveliko podseća na tvoju...

Ravel će verovatno shvatiti šta je pokušavala da mu kaže, ako do tada već nije naslutio istinu. Pa ipak, zarad dobrobiti svog sina, morala je da bude krajnje obazriva i neodređena kada je pisala o njemu. Već je unela previše nemira u život svog sinčića. („Uvek dobro pazi šta ćeš napisati u pismu", jednom ju je upozorio njen tata.)

Polako je spustila penkalo. Bilo je to previše teško priznanje, priznanje koje bi u tom trenutku moglo da izazove opasne komplikacije u životima svih njih. Ko je mogao da kaže kako će Ravel reagovati na vest da je imao dete? Šta ako se bude javio Piteru, preklinjući ga da mu dopusti da vidi Kventina? Možda Ravel ne bi podržao njenu odluku? Možda bi se razočarao u nju? Šta ako joj u svom pismu odgovori: *Veoma mi je teško kada pomislim da naše dete odrasta na drugom kontinentu, razdvojeno i od svog oca i od svoje majke... Erika, kako si mogla da ga napustiš?*

Bilo je praktično nemoguće da mu pismom predoči situaciju tako da njen postupak u njegovim očima deluje oprostivo ili bar shvatljivo. Ako bi ponovo videla Ravela, ako bi im se ukazala prilika da danima natenane razgovaraju o tome, sigurno bi uspela da mu objasni zašto je morala da dođe u Italiju.

Ne, Ravelu još uvek nije mogla da kaže punu istinu. Nije smela da oslobodi duhove prošlosti u tako rizičnom trenutku, dok je pokušavala da uradi ono o čemu je godinama sanjala - da organizuje svoju *provu** i da privuče pažnju nekog impresarija.

I zato je sklopila pismo i iscepala ga napola, a potom na četvrtine i osmine, pretvarajući ga u hrpu lepršavih konfeta.

* *Prova* (it.) - probni nastup, debitantski nastup na operskoj sceni. (Prim. prev.)

44

„GODINAMA NISAM VIDE LA VENECIJU", rekla je Erika. „Baš bih volela da ponovo odem tamo."

„Opasno zaudara", rekao je Edmund.

Mark je spustio časopis koji je držao u rukama. „Šta zaudara?" „Venecija. Kada sam se poslednji put provozao gondolom po Velikom kanalu", požalio se Edmund, „voda je bila tako zelena i prljava da sam morao da zapušim nos."

„Onda nemoj da ideš sa nama", odgovorio je Kristofer. Edmund je na kraju ipak spakovao svoj kofer, naprosto zato što nije mogao da podnese pomisao da bude ćušnut u zapećak. I tako su sva trojica (Kristofer, Mark i Edmund) krenuli sa Erikom za Veneciju.

U jednoj oronuloj palati su pronašli ogromnu sobu sa tako upečatljivom atmosferom da uopšte nisu želeli da traže drugi smeštaj, iako je to značilo da će morati da spavaju u istoj prostoriji. Dogovorili su se da troškove podele na ravne časti. Kada ih je gondolijer prebacio do pa-late, ulaz je bio tako nizak da je kraj Erikinе suknje pao u kanal dok su izlazili iz čamca.

„Sada shvatam o čemu je Edmund govorio", rekla je Erika prve noći, dok su se zavlačili ispod ćebadi u raštrkanim uglovima sobe. „I ja mogu da osetim taj vonj. Ali

uopšte nije tako neprijatan." Stubovi prekriveni mahovinom održavali su građevine u uspravnom položaju. Ponovo je omirisala vazduh i osetila isto što i ranije: miris vlažnog drveta i prastarog kamena.

Kroz gotske prozore se pružao pogled na Veliki kanal, a popločani podovi su se ugibali pod njihovim stopalima. Nameštaj je bio veličanstven.

Zidovi su bili zastrti tapiserijama a stolice su bile tapacirane jarkocrvenim baršunom i imale su izrezbarene pozlaćene nogare.

„Ovde bi trebalo postaviti neku operu", rekao je Kristofer. „Baš ovde, u ovoj sobi."

„Prvo treba da se pobrinemo da naša primadona bude propisno odevena", natuknuo je Mark. „Za buduće koncerte i recitale."

Trojica muškaraca su, na Markovu preporuku, odveli Eriku do jednog krojača. Kada je krojač razmotao rolnu prefinjenog italijanskog platna protkanog svetlucavim zlatnim nitima svi su na trenutak ostali bez daha. Tkanina je izgledala kao vizantijski mozaik. Mark se ushićeno vrzmao oko Erike, obavijajući platno oko njenog tela. „Zamislite kako će Erika izgledati", rekao je, „dok se ove zlatne niti budu presijavale pod svetlošću reflektora."

Potom su sva trojica veselo poskakujući počeli da kruže oko nje, kao da su bili pijani od sreće što im se ukazala šansa da joj lično odaberu kostim.

Kada su njeni prijatelji krenuli u istraživanje, izgubivši se u lavirintu venecijanskih kanala i ulica, Erika je naložila sobarici da napuni metalnu kadu kako bi mogla da se okupa. Dugo se baškarila u toploj vodi, naslanjajući vrat na smotani peškir i zureći u oslikanu tavanicu ogromne odaje.

Muškarci nisu poneli ključ, jer su znali da je ostala u sobi. Kada su se vratili iz šetnje, počeli su nestrpljivo da zveckaju rezom od kovanog gvožđa i da lupaju na vrata. Nisu mogli da dokuče zašto joj je trebalo toliko vremena da ih pusti unutra.

Uspaničena njihovom žurbom, Erika se obrisala debelim peškirom i počela da traži odeću dok su oni u horu izvikivali njeno ime, prislanjajući usta uz ključaonicu i ne prestajući da udaraju u debela vrata.

„Erika! ERIKA!"

„MADAM FON KESLER, jeste li unutra?"

Kada im je konačno otvorila, furiozno su uleteli u sobu. Mark se sumnjičavo osvrnuo, izvivši usne u obestan osmeh. „Šta se ovde dešava?" Zavirio je ispod kreveta i teatralno otvorio orman, kao da je pokušavao da pronađe ljubavnika koga je sakrila od njih.

„Gde je?" upitao je. „Da li je zgodan? Da li bi se *i nama* dopao?"

„Samo sam se kupala", objasnila je Erika, pokazavši na kađu

„Kupala si se?" ponovio je Mark. „Zašto si onda zaključala vrata?" Podigao je nos, kao da je bio uvređen njenim gestom. „Slušaj", dodao je, vragolasto se iskezivši, „ako misliš da smo Kristofer, Emund ili ja *ioli zainteresovani* da te vidimo..." Bila je to tako besmislena pomisao da su svi prasnuli u smeh.

Kada je pala noć, ukrcali su se na gondolu i krenuli duž Velikog kanala, promičući pored venecijanskih palata sa svetlucavim enterijerima. Kroz zasvođene gotičke prozore mogli su da vide lustere i svećnjake koji su obasjavali stolove za kojima je sedelo mnoštvo gostiju. Životi tih stranaca koje su posmatrali iz prikrajka Eriki su istovremeno delovali i nekako blisko i nekako daleko.

Noćna svežina se dizala sa vode, milujući im lica, dok je gondolijer vesto upravljao čamcem. Na gondoli koja je promicala pored njih jedan bas-bariton je, na ogromno oduševljenje svojih prijatelja, pevao ariju *Se vuol ballare, signor Contino*. Kada je završio gondola se zatresla od aplauza.

Nema loš glas, pomislila je Erika.

„Hajde, otpevaj i ti nešto", molećivo je dobio Kristofer, nagnuvši se ka njoj.

Potom se okrenuo ka drugoj gondoli. „Pevaj *La ci darem la mano, la mi dirai di sì*", izazivački je dobio bas-baritonu.

Bas bariton je započeo čuveni ljubavni duet iz Mocartovog *Don Đovanija* i Erika je, na vlastito iznenađenje, zapevala u znak odgovora. Gondola na kojoj se vozio bas-bariton se naprasno okrenula i ustremila se ka njima, u pravcu čarobnog ženskog glasa koji se razlegao kroz tminu. U tren oka za njima je krenulo još nekoliko čamac koji su se zatekli u blizini.

„Blagi bože!" uzbuđeno je prosiktao Mark. „Čitava armada je krenula na nas!" Nestrpljivo je zamahao rukama, pokazujući gondolijeru da požuri. „Hajde, moramo da uteknemo! Brzo!"

Pokušavajući da pobegne od progonitelja, gondolijer je usmerio čamac ka jednom manjem kanalu. Primetivši da se preteča armada primiće sve bliže, Erika je ushićeno podigla glavu i počela da se smeje na sav glas. Dok je gondolijer zamicao iza još jednog ugla, pokušavajući da se izgubi sa vidika, Erika je ponovo otvorila usta, otkrivši njihov položaj čitavoj Veneciji i zapevavši još jednu Mocartovu ariju, *Un moto digioia*.

Duž malenog kanala ljudi su počeli da otvaraju žaluzine i da proviruju kroz prozor, oduševljeno tapšući i zviždeći. Neko je sa prozora bacio cvet koji joj je pao pravo pred noge. Kada su se Erika i njeni prijatelji osvrnuli preko ramena, ustanovili su da im je

progoniteljska flotila ušla u trag. Za njima je išlo toliko čamaca da su se uplašili da bi njihova gondola uskoro mogla da bude opkoljena i prevrnutu usled preteranog entuzijazma ljudi koji su se ustremili za njima.

Čim je završila ariju, Mark je spustio šaku preko njenih usta kako bi je ućutkao, bar dok ne zametnu trag u lavirintu mračnih nemih kanala.

Čim su se oslobodili potere, Erika je ponovo zapevala. Mogla je da peva čitave noći, širom otvorenih usta i glave zabačene ka nebu. Činilo joj se da se mesec lagano spušta ka vodi i da su zvezde počele da padaju sa tamnog svoda, pravo na njen jezik. Bile su tako blizu da je mogla da ih proguta.

Peti deo

45

BOSTON 1912.

KVENTIN NIJE IZAŠAO u šetnju sa ostalim dečacima. Čitavu nedelju po podne proveo je sedeći na sofi pored prozora internata i čekajući da mu otac dođe u posetu. Ranije te nedelje svom ocu je poslao pismo u kome ga je zamolio da dođe iz Bostona u Hejnsovom automobilu. *Dragi tata, pisao je Kventin, molim te da mi u nedelju dođeš u posetu svojim autom. Voleo bih da ga ostali dečaci vide.* Kventin je znao kakav će metež zavladati među njegovim drugarima kada Piter prođe kroz školsku kapiju u Hejnsovom luksuznom putničkom automobilu sa prekrivenim sedištima i svetlucavim točkovima. Njegov otac će ponosno izaći iz *hejnsa*, noseći zaštitne naočari, kapu i ogrtač. Krenuće pravo ka svom sinu i kada ga -samo na trenutak - bude privio uz sebe, Kventinovo lice će se priljubiti uz hladne nabore kaputa koji je mirisao na hrskavo osušeno lišće. Ostali dečaci, koji su takođe čekali da im roditelji dođu u posetu, izjuriće iz salona i radoznalo se sjatiti oko automobila.

Kventin je poduže čekao svog tatu, pa je naslonio glavu na meko baršunasto jastuče i zatvorio oči, sve dok nadzornica nije prišla sofi i naredila mu da se uspravi. Podigao je glavu i ponovo se zagledao kroz prozor, primetivši kako majke ostalih učenika stižu pred internat i kako se njihovi vitki gležnjevi pojavljuju iza otvorenih vrata kočija i brundajućih automobila. Dečaci u kratkim pantalonama i tamnim bluzama veselo su istrčavali kroz vrata i bacali se u zagrljaj svojim majkama, gubeći se među mekim krznom, lepršavim tkaninama i oblacima parfema. Kventin ih je posmatrao sa prozora na prednjem delu zgrade, razmišljajući o svojoj majci sve dok mu se grlo nije steglo od tuge.

Putevi koji su se pružali iza gvozdene kapije internata tog jutra su bili tvrdi, zamrznuti i potpuno suvi, ali se u poznim popodnevnm satima na njih sručio snežni

virtlog koji je ostavljao utisak kao da je vazduh vrveo od rojeva ratobornih belih muva. „Skloni se sa prozora“, rekla mu je nadzornica koja je zavodila red u salonu. „Možda će te tata posetiti sledeće nedelje.“ Potom je odlučno navukla zavese i izvela ga u hodnik.

Stepenište koje je vodilo ka sobičku u kome je spavao bilo je tako strmo da mu se činilo da su mu cipele bile teške kao olovo. Te večeri je napisao:

Dragi moj tata,

zašto mi danas nisi došao u posetu? Čekao sam te čitavog popodneva...

Dok je pisao, zastajao je između rečenica, spuštao glavu na sto i umorno trljao oči, sve dok mu zglobovi prstiju nisu postali vlažni i zamazanim plavim mastilom. Pogled mu je postajao sve zamagljeniji dok su mu krupna iskošena slova poigravala pred očima.

KADA SE MAMA VRAĆA?

STVARNO BIH VOLEO DA ZNAM.

Već duže od godinu dana Kventin je neprestano postavljao to pitanje. Ponekad, dok je provodio raspust u Bostonu, činilo mu se kao da čuje kako njegova mama prolazi kroz različite delove kuće. Očekivao je da se jednog jutra probudi i daje ugleda kako podiže roletne u njegovoj sobi. Kada bi upitao oca za nju, on mu je pružao samo šture neodređene odgovore. „Tvoja majka želi da postane poznata operska pevačica. Otišla je u Italiju da usavrši svoj glas.“ Ali to nije moglo da mu objasni zašto mu mama nije poslala nijednu poruku dok je prošlog leta bio u kampu *Mogli* i zašto mu nije odgovorila na pismo u kome joj se pohvalio kako je sa jednim drugarom ulovio onu krticu.

Možda mama nije znala njegovu adresu, razmišljao je, jer ga je tata poslao u internat nedugo nakon njenog odlaska. Zato je izvukao nov list papira i napisao novu poruku svojim penkalom: *Draga moja mama, veoma bih voleo da mi pišeš. Moja adresa je 'Škola Čadsvort'...*

* * *

Tokom uskršnjeg raspusta Kventin je često stajao pored prozora na četvrtom spratu očeve kuće u Bek Beju. Jednog dana je prislonio čelo uz staklo i zagledao se napolje. Ulica je bila posuta belim laticama trešnjinog cveta. Zamišljao je da dole vidi svoju

majku kako hita preko pločnika. Njena bledoljubičasta suknja je lepršala pored visokih fasada od cigle, poprimajući čas tamniju a čas svetliju boju dok se provlačila ispod drveća.

Dvaput je žmirnuo, i dalje stojeći pored prozora. Bledoljubičasta suknja njegove mame je iščezla. Beli trešnjini cvetovi su još uvek blistali pod suncem, a pločnik je potpuno opusteo. Više nije video ništa osim monotonih crvenih cigala. Udaljio se od prozora, osetivši ono strašno i dobro poznato stezanje u grudima. Bez obzira koliko je dugo stajao pored tog prozora i koliko je snažno pokušavao da zamisli svoju majku, ona se nije vraćala.

Izašao je u hodnik i naslonio se preko ograde, zagledavši se u zastrašujući spiralni ambis koji je zjapio između četiri reda stepenika koji su vodili ka prizemlju. Šta bi se desilo, upitao je jednom svog oca, kada bi se neko stropoštao u taj ambis? Tata mu je odgovorio da bi taj nesreć-nik sigurno slomio vrat. Ili, pod uslovom da je imao mnogo sreće, samo ruku ili nogu.

Stepenište je bilo prekriveno tepihom boje vina koji je bio ukrašen vijugavim šarama i cvetovima. Dok je živeo u toj kući, najviše je voleo da se igra na odmorštu. Doneo bi svoje male olovne vojnike i naredio im da naprave barikade na stepeništu. Sa mesta na kome je stajao mogao je da čuje zvuke koji su se dizali iz te visoke uzane kuće - zveckanje izglancane srebrnine i otvaranje fioka u trpezariji. Dok je mama bila tu, visoke note njenih arija su se razlegale preko stepeništa, terajući zidove da zadrhte. U takvim trenucima je često prestajao da se igra, osluškujući njen glas. Pevala je na nekom stranom jeziku - italijanskom jeziku - koji on nije razumeo. Ali bi, uprkos tome, zastao kao ukopan čim bi zapevala, osećajući kako ga podilaze slatki žmarci, sve do nežne kože iza ušiju.

Otkako je mama otišla, više nije toliko voleo da se igra na stepeništu jer je kuća odjednom postala užasno prazna i tiha. Zato je tog dana sišao do očevog kabineta. Mada je njegov otac već nedeljama bio na putu, u njegovoj sobi se i dalje osećao miris kože i duvanskog dima. Na radnom stolu je stajao pravi pravcati leptir, zatočen unutar uveličavajućeg stakla.

Dok je bio mladi, pre nego što je pošao u školu, Kventin je često mogao da čuje kako se njegovi roditelji svađaju. Ispuštali su tako strašne zvuke da bi se prenuo iz sna i skočio iz kreveta. Potom bi počeo glasno da jeca, sve dok ga ne bi čuli. To bi ih nateralo da prestanu, jer bi mama odmah pohitala ka njegovoj sobi. Kada bi kročila unutra, na sebi je obično imala šešir i dugi ogrtač i rukavice, kao da se spremala da nekud izađe. Haljina bi joj zašuštala dok se nadvijala nad njegovim krevetom. Skinula bi rukavice i

skliznula prstima preko njegovog lica, a on bi se trudio da ostane što mirniji, pretvarajući se da spava. Dugo bi ostala pored njega, klečeći u tami, kao da se u toj sobi od nečega skrivala. Haljina bi ponovo zašuštala kada bi krenula ka vratima. Kada bi svetlost iz hodnika obasjala sobu, nakratko bi spazio njeno lice. Obrazi su joj bili vlažni, a oči zatvorene.

Njihova kućna pomoćnica, gospođa Makmanis, stavila je ruke bokove i ispustila ozlojeđeni uzdah kada je zatekla Kventina kako nešto piše u očevoj radnoj sobi. „Ne shvatam zašto stalno pišeš ta pisma“, progundala je. „Veliki i snažan dečak poput tebe po ovako lepom danu treba da izađe na svež vazduh i da se igra.“

Kventin je u školi upoznao jednog dečaka koji je raspust provodio u obližnjem hotelu *Lenoks*. Planirali su da se tog popodneva igraju loptom u Bostonskom javnom parku, ali mu je njegov drugar tog jutra javio da se loše oseća i da ne može da mu se pridruži. Zato je Kventinu preostalo samo da se ponovo lati svog penkala:

Dragi ujka Džeralde,
voleo bih da mi pokloniš fotografiju koju čuvaš na svom klaviru. Sliku moje mame u
operskom kostimu.

Kada je Kventin svojoj rođaki Suzan rekao da bi voleo da dobije tu uramljenu fotografiju, ona mu je kazala da ujka Džerald neće hteti da mu je pokloni zato što bi je njegov tata verovatno spalio.

„Zašto bi je spalio?“

Njegova dvanaestogodišnja rođaka je iznenađeno raširila oči. „Zato što tvoj otac namerava da se *razvede* od nje. Zar je moguće da nisi čuo za to?“

Obećavam da se toj fotografiji ništa neće desiti, dodao je Kventin, *zato što ću je čuvati na tajnom mestu u svojoj sobi.*

Kada je dovršio pismo ujaku, počeo je da pretura po fioci očevog radnog stola, tražeći poštansku marku. Kada je slao pisma iz internata, nije sam stavljao marke. U gornjoj fioci je naišao na bočice sa masti-lom, lenjire, šestar i gumice, ali nije pronašao nijednu poštansku marku. Zato je prešao na sledeću fioku. Unutra je zatekao štos papira povezanih trakom. Na papirima je primetio svoj rukopis. To su bila pisma koja je napisao u školi. Na vrhu jednog lista je stajalo: *Draga moja mama...* Na drugom papiru je pisalo: *Draga mama, jesi li dobila pismo u kome sam ti pisao o onom tvorcu*. U trećem pismu ju je pitao: *Kako ti se dopada Italija?*

Sva pisma koja joj je napisao bila su u toj fioci. Niko ih nije poslao.

EGIPAT 1912.

NAKON ŠTO JE OBAVIO poslove zbog kojih je došao u Kairo, Piter je unajmio vodiča sa kojim je želeo da obiđe bazar u ulici Muški. Njegov vodič Abdu je tečno govorio engleski, ali mu to nije pomoglo da se lakše probije kroz bazar. Imao je utisak da se na tom mestu sjatilo bar dvadeset hiljada ljudi. Oko tezgi je vladala takva gužva da je morao da se provlači između tela drugih mušterija. Na početku su se nalazili trgovci koji su prodavali predmete od srebra, a potom su sledile tezge sa ćilibarom, svećama, nojevim perjem, slonovačom, papučama i parfemima. Vazduh je bio natopljen ružinom vodicom i teškim opojnim orijentalnim mirisima.

Karavan kamila je promicao preko bazara, blokirajući put i podstičući sporadične čarke i žučne prigovore. Piter je bio prinuđen da ustukne ka otvorenoj tezgi koja je bila postavljena sa strane. U senci je primetio devojkicu koja je, po njegovoj proceni, imala oko sedamnaest godina.

Prvo što je Piteru zapalo za oko, pored prefinjenih crta njenog lica, bila je činjenica da devojkica ne nosi veo. To mu je bilo čudno, jer je do tada već navikao da se u Egiptu susreće sa ženama kojima je mogao da vidi samo oči. Ta devojkica uopšte nije delovala kao Egipćanka, mada nije mogao da ustanovi odakle potiče.

Zastao je pored tezge, pretvarajući se da je zainteresovan za bočice sa parfemima i izrezbarene staklene flašice sa mirišljivim uljima koje su bile izložene na stolovima. Debeli Arapin sa uštirkanim kovrdžama i grubim crtama lica, koji je imao preko četrdeset godina i koji je očigledno bio vlasnik tezge, ustao je sa jastučeta kako bi ga uslužio. Diskretno je domahnuo devojkicu koja je prišla poput poslušne kćeri. Devojkica je odgurnula rukav širokog ogrtača, natrljala malo mirišljivog ulja na unutrašnju stranu svoje glatke podlaktice i ispružila ruku kako bi Piter mogao da oseti miris.

„Da li vam se sviđa?“ preveo je Abdu. „Da li želite da probate mošus?“

Devojkica je uzela još jednu bočicu, kanula malo ulja na prst i protrljala glatku kožu na suprotnoj ruci. Piter se učtivo nagnuo, držeći ruke iza leđa i pazeći da je ne dodirne. Da je ta mlada žena imala hiljadu ruku, mogao bi čitav dan da stoji tu i da isprobava mirise koji su lebdeli nad njenom kožom.

Piter je pružio vodiču pregršt *pijastera** i prepustio mu cenkanje. „Pitaj odakle je ta mlada dama“, rekao je Abdu.

Nakon kratkog razgovora na arapskom saznao je da je devojka iz Tangera, mada je ostao uskraćen za objašnjenje kako je dospela tu. Poput većine Mavarki, imala je crnu kosu i oči, ali joj je koža bila bela kao kod neke Evropljanke.

Kada se te noći vratio u hotel, i dalje je razmišljao o mladoj Mavarki čija je vitka graciozna podlaktica lebdela na samo nekoliko inča od njegovih usana. Setio se da je na njenom ručnom zglobu primetio mali srebrnasti ožiljak.

Istog časa ga je obuzeo čudan i gotovo sumanut poriv. Šta bi se desilo ako bi se vratio u ulici Muški i ponudio njenom gazdi pozamašnu svotu ukoliko mu dopusti da provede jedan dan sa tom devojkom?

Sutradan ujutru je sa drugim vodičem krenuo ka bazaru. Arapin koji je držao tezgu bio je savršeno voljan da strpa pozamašan mito u džep. Šta joj je on bio? Muž, ili možda ujak? Kum ili ljubavnik? Piter nije želeo da razmišlja o tome.

Piterov vodič ih je odveo do jedne sporedne ulice u kojoj ih je čekala otmena kočija, a potom se izgubio u gradskom lavirintu.

Prvo su svratili do jedne krojačke radnje za engleske dame, gde je jedna od švalja pristala da se poštara za mladu Mavarku. Švalja je odvela devojku na sprat i pomogla joj da se okupa, sve dok se znoj i ustajali mirisi kairskog bazara nisu raspršili u toploj pari. Švalja se nakon toga potrudila da propisno sredi devojčinu kosu. Na kraju joj je pružila haljinu od belog rupičastog platna i elegantne papuče i odabrala joj odgovarajući suncobran.

U roku od sat vremena mlada Mavarka je izgledala kao punokrvna Evropljanka. Čovek je lako mogao da pomisli daje tog dana doputovala iz Britanije. Tamna kosa joj je bila podignuta otpozadi i pričvršćena zaobljenim *pompadur* češljicom.

Točkovi kočije su se žurno kotrljali preko kairskih ulica. Haljina sa visokom kragnom je bila bela kao sneg, poput haljina koje je Erika često nosila. Devojka je takođe imala uvojke i izdužen vrat, baš kao i Piterova bivša supruga.

Dok se klackala u kočiji, sedeći preko puta njega, frizura joj je blago poskakivala. Kako je samo želeo da zaviri u njene misli i da otkrije kakav je život ranije vodila i kako je dospela u Kairo. Piter je u Tangeru svojevremeno video jednog krotitelja zmija i žarko je želeo da sa njom zapodene razgovor o tome. Hteo je da joj objasni kako je zmija ujela tog čoveka za jezik i kako je rođenim očima video kada mu je potekla krv. Krotitelj je nakon toga napunio usta slamom. Piter je pažljivo ispitao njegova usta, jezik, šake, pa

* Vrsta srebrnog novca. (Prim, prev.)

čak i samu slamu, ali nije mogao da ustanovi bilo kakvu varku. Muškarac je nagurao još slame u usta i potom počeo da bljuje vatromet dima i plamena.

„*Bio sam u tvojoj zemlji*“, poželeo je da joj kaže. „*Znam kako izgleda tamošnji život...*“

Kočija se zaustavila pred otmenim restoranom koji je bio poznat pod nazivom „Engleska čajdžinica“, gde je mlada Mavarka ispoljila manire vrhunske dame. Piter je bio uveren da nijedna od prefinjenih gospođa koje su se zatekle u trpezariji nije mogla da nasluti da ta devojka nije pripadala njihovom staležu.

Kada je pojela poslednji kolač, devojka je diskretno olizala ulupanu pavlaku sa viljuške i stidljivo ga pogledala. On joj je ponudio dve piškote sa svog tanjira i ona ih je u slast pojela. Piter je bio dirnut njenom glađu.

Dan je već uzmicao pred sutonom. Vazduh je postao svežiji, a sunce više nije bilo onako zaslepljujuće. Piter je bio rastužen pomišlju da će tezge u ulici Muški za sat ili dva početi da se zatvaraju i da će morati da vrati devojku onom Arapinu. Ali je pre toga želeo da joj kupi cveće. Cveće ružičaste boje, odlučio je, kako bi se slagalo sa satenskom trakom oko njenog ručnog zgloba. Prošli su nekoliko ulica, ali nisu pronašli nijednu cvećaru ili uličnu tezgu.

Imao je cveće u hotelskoj sobi, setio se. Irise i delfinijume u visokoj vazi. Naravno, to cveće nije imalo ružičastu boju, ali pošto nije mogao da pronađe ništa bolje, želeo je da joj pokloni bar taj buket. Isprva je na-meravao da devojku ostavi u hotelskom predvorju dok se on popne do svoje sobe da donese cveće, ali kada su stigli do hotela *D'Angleter*, nije znao kako da joj objasni svoje namere. Plašio se da će mlada Mavarka, ako je ostavi samu, nestati pre nego što se on vrati nazad. Zato ju je poveo uza stepenište.

Kada su kročili u njegovu sobu, devojka je delovala usplahireno. Promucala je nešto na arapskom i počela da odmahuje glavom.

„Ne brini“, rekao je Piter utešnim glasom. „Došli smo samo po cveće. Neću ti učiniti ništa loše.“ Otvorio je žaluzine i dopustio da sunce obasja mračnu odaju.

Dve stolice su bile okrenute ka izduženom prozoru. Piter je seo na jednu i pokazao joj da i ona učini isto. Uzeo je ljubičastoplave cvetove iz vaze, otresao vodu i peškirom obrisao duge drške. Potom je obmotao cvetove svilenom maramom i spustio ih na njeno krilo.

Sa prozora se pružao pogled na most preko Nila. Most je bio preplavljen šarolikim skupinama ljudi i prevoznih sredstava: kamilama, teretnim kolima, *felahinima** koji su

* *Felah* ili *felahin*, arapski izraz za seljaka ili zemljoradnika. (Prim. prev.)

išli peške i otmenim francuskim automobilima. Zraci zalazećeg sunca su zasipali devojčinu kosu, bojeći je crvenkastim odsjajima. Devojka je skrenula pogled ka visokom minaretu.

„Pokazaću ti sliku mog sina“, rekao je Piter. Prišao je svom koferu i izvadio srebrni ram.

Želeo je da joj kaže kako se osećao kada bi se nakon dugog puta zaustavio ispred kuće i ugledao svog sinčića kako zuri kroz prozor, prislanjajući dlanove uz staklo i čekajući da se njegov otac vrati. Kada bi kročio unutra, Kventin bi se pojavio na vrhu stepeništa i tako uzbuđeno potrčao ka njemu da bi se Piter uplašio da će se saplesti i pasti.

„Tata, tatice, tatice moj!“

Na ovom svetu ne postoji ama baš niko kome je toliko stalo do mene, shvatao je Piter u takvim trenucima.

Devojka je uzela srebrni ram iz njegovih ruku i nežno se osmehnula, odmah shvativši ko je taj dečak. Pokazala je na Kventinova usta, a potom je vrhovima prstiju okrnula Piterove usne, kao da je htela da ukaže na sličnost. Zbunjen i pometen tim gestom, Piter je osetio kako mu se mišići na ramenima napinju. Nije bio siguran kako je trebalo da odgovori na to.

Skinuo je poklopac sa poledine srebrnog okvira i izvadio još jednu fotografiju, koja se nalazila iza Kventinove. Bio je to Erikin portret, napravljen na dan njihove veridbe. Mlada Mavarka je uzela fotografiju njegove supruge i krenula ka velikom ogledalu. Jednom rukom je dotakla svoju *pompadur* frizuru, pokušavajući da dokuči da li podseća na tu američku damu, poput devojčica koje se porede sa manekenkama iz modnih časopisa.

„Moja žena je odlučila da me napusti“, rekao je tupim glasom. Pokazao je na Erikino lice, utučeno odmahujući glavom. „Moja žena me ne voli.“ Suze su mu zablistale u očima dok je izgovarao te reči. U sobi je postalo tako vruće da je olabavio kravatu i zavukao prste ispod krutog okovratnika.

Mlada Mavarka nije razumela njegove reči, ali je primetila bol koji mu je izbijao iz glasa. Nepomično je sedela na stolici, priljubljujući unutrašnje rubove elegantnih belih cipela i nemo slušajući njegovu ispovest. Nikad me nije volela onako kako sam ja voleo nju“, nastavio je Piter, opisujući joj kako je Erika otišla u Italiju, napustivši i njega i svoje rođeno dete.

Čitava soba je blistala dok su kroz prozor prodirali poslednji oštri zraci zamućene dnevne svetlosti. Usamljeni muškarac na vrhu minareta pevušio je molitve iz Kurana,

pozivajući vernike da se okrenu ka istoku i da svojim čelima dodirnu zemlju. Piter je osetio kako ga obuzima očajanje. Zašto je ispovedao svoju patnju nepoznatoj ženi koja uopšte nije razumela njegov jezik? Staje očekivao od nje? Još otkako je Erika otišla, ni pred kim nije tako otvorio dušu. Zašto mu je bilo lakše da svoj bol izlije pred strankinjom koju nikada više neće sresti?

Ta mlada žena sa svetlucavom *pompadur* frizuricom uskoro će zauvek napustiti njegov život, baš kao što je njegova supruga već učinila.

Devojka je dodirnula njegove prste i nacherila glavu u stranu, iskazujući poštovanje prema njegovom bolu. Potom je polako ustala. Pretpostavio je da mu je time davala znak da je bilo kasno i da bi trebalo da krenu. Ali devojka nije pošla ka vratima već ka njemu. Bio je totalno zatečen kada se spustila na naslon njegove stolice i skliznula svojom hladnom šakom preko zadnjeg dela njegovog vrata. Osetio je kako ga podilazi jeza i kako mu se dlačice na potiljku podižu. Neko vreme je sedeo kao ukopan, a onda je spustio svoje usne na njene.

Kada ju je poveo ka krevetu, uopšte se nije opirala. Pomogao joj je da razveže korset, jer je u tome bio veštiji od nje. Blago je izvila leđa dok je njeno fino rublje padalo na pod. Grudi su joj bile male i kupaste. Stavio je jednu dojku u usta i okusio čudnu tečnost koja joj je isticala iz bradavica. Povukao je još jače. Tečnost je bila oskudna i sladunjava, kao rosa na listu. Dok je ležala na krevetu, ruke su joj bile podatno zabačene iznad glave, a oči zatvorene. Čuo je kako joj dah zastaje u dušniku.

Nije bio sa ženom punih osamnaest meseci, još otkako je Erika otišla. Prisetio se stvari koje su nekada pričinjavale neopisivo zadovoljstvo njegovoj supruzi. Ono što je nekada pružao njoj sada će pružiti toj mladoj Mavarki. Devojčine oči su se zaprepašćeno otvorile. Bila je veoma mlada i možda još nikada nije bila sa muškarcem koji je mario za njen užitak. Ponovo je sklopila oči i spustila glavu na jastuk. Nekoliko tamnih pramenova joj se izvuklo iz punde, rasuvši se preko platna. Tiho je zaječala kada su se njihova tela zanjihala na postelji.

Dok se ljubavni čin bližio vrhuncu, počela je mahnito da zabacuje glavu i da ispušta prodorne krike. Raspuštena crna kosa joj je pala preko ramena, a telo joj se izvilo u poslednjem grču strasti pre nego što je klonulo na postelju. Ispunjen osećanjem neizrecivog trijumfa, Piter je dopustio devojci iz ulice Muški da dođe do daha. Želeo je da je još jednom dovede do vrhunca pre nego što zadovolji vlastitu požudu. Krenuo je ispočetka, ovog puta zamišljajući da je pod njim ležala njegova supruga i tako osvetnički prodirući u nju da je pri svakom zaranjanju iz njenih grudi mamio krik

gotovo bolnog zadovoljstva. Sve dok je bio u njoj, taj beli graciozno izvijeni vrat pripadao je samo njemu. Sve dok je ostajao u njoj, ona nikud nije mogla da ode.

47

BRITANSKA GVAJANA I TRINIDAD

Dragi moj Ravele,

prošle su godine otkako smo se poslednjiput videli, tako da osećam neumoljivu želju da se ponovo sretnemo i popričamo o svim onim stvarima koje ne mogu da stanu čak ni u stotinu pisama. Štoviše, imam da ti kažem nešto veoma važno, ali bih više voleo da o tome porazgovaramo licem u lice. Stoga ti predlažem da zajedno krenemo na ekspediciju kroz divlje predele Britanske Gvajane, kao što smo svojevremeno planirali, i da rođenim očima vidimo najviše vodopade na svetu. Samo četrdeset belaca je do sada videlo Kajeturske vodopade tako da me to mesto neodoljivo mami, uprkos teškoćama sa kojima ćemo morati da se suočimo da bismo stigli do tamo...

Prošlo je tri godine otkako se Erika preselila u Italiju, tako da smo sada i zvanično razvedeni...

RAVEL VEĆ PUNIH OSAM godina nije dobio nikakve vesti od Erike. Nije znao šta je Piter imao da mu kaže, ali je bio siguran da će, ako prihvati poziv da zajedno krenu na tu ekspediciju, uspeti da sazna bar nešto o Eriki, a možda čak i da otkrije gde se tačno nalazila. Čak i neka usputna opaska mogla bi da ga navede na pravi trag. Možda će, dok budu plovili uz reku, Piter pomenuti ime njenog maestra ili naziv firentinskog pozorišta u kome je nastupala.

Uzdrhtao od strepnje, upitao se o čemu je tačno Piter želeo da razgovara sa njim. U tom trenutku mu je čak bilo drago što on i Erika nikad nisu razmenili nijedno pismo i što nisu ostavili bilo kakve tragove na koje bi mogao da nabasa prevareni muž.

Kada su stigli u Gvajanu, obojica su bili obuzeti radoznalošću i iščekivanjem. Dok su zajedno šetali kroz prestonicu, Džordžtaun, Ravel je imao utisak da još nigde nije naišao na takvu mešavinu naroda i običaja. Na ulicama su sretali Indijance sa

bakarnom kožom i grimiznim tkanicama prebačenim oko bedara, Hinduse sa pundama na temenu i kineske radnike sa konjskim repovima. I, naravno, manje egzotične pripadnike britanske i portugalske nacije.

Ravel i Piter su tog dana krenuli da se sretnu sa izvesnim Mentornom, službenikom koji je bio zadužen za isporuku pošte do mesta koja su se nalazila daleko u unutrašnjosti Gvajane. Piterov prijatelj iz Kolonijalne banke ih je uputio na Mentorna, verujući da bi on mogao da im pomogne da organizuju pohod do Kajeturskih vodopada.

Piter mu do tada nije rekao gotovo ništa o svojoj bivšoj ženi. Kada bi pomenuo Eriku, njegove aluzije su bile tako kratke i neuhvatljive da je Ravel strahovao da bi bilo neumesno da počne da se raspituje za nju, uprkos radoznalosti koja mu je razdirala dušu.

Kada su zastali na jednom uglu, pored njih je prošao bicikl na kome se vozio Hindus čiji su brkovi bili obojeni purpurnocrvenom bojom, ali niko nije zadržao pogled na njemu. Potom su primetili i potpuno nagog muškarca, čija je kosa bila nakostrešena kao da je upravo doživeo strujni udar, ali nijedan stanovnik Džordžtauna nije zinuo od čuda čak ni pred takvim prizorom.

„Da je Eriki bilo suđeno da se proslavi“, odjednom je prozborio Piter, „zar ne misliš da bi se to još odavno desilo?“

Ravel ništa nije odgovorio. Zato što nije znao šta da kaže.

Dok su hitali ka kancelariji gospodina Mentorna, Piterov korak je bio tako žustar da je Ravel morao da udvostruči brzinu kako bi mogao da održi njegov tempo. Gvajanu je te godine pogodila još veća suša nego Trinidad tako da su se obojica pitali kako će se to odraziti na njihovo putovanje.

„U najkraćim crtama“, objašnjavao je gospodin Mentorn, „problem se svodi na to što u ovoj zemlji kiša normalno pada svakog dana, a sada već punih šest meseci nije pala gotovo ni kap.“

„Onda mi koji živimo na Trinidadu imamo sreće“, rekao je Ravel. „Mada je suša i tamo uzrokovala ozbiljne probleme.“

„Ako mene pitate, smatram da bi bilo mudrije da odložite tu ekspediciju“, rekao je gospodin Mentorn. „Pod ovakvim okolnostima putovanje bi bilo izuzetno teško. Reke su na nekim mestima previše plitke. Čak i kada biste uspeali da stignete do vodopada, sumnjam da biste bili impresionirani prizorom. Neki očevici tvrde da su slapovi postali tako spori i tanušni da se jedva primećuju.“

„Koliko nam vremena treba da stignemo do Kajeturskih vodopada?“ upitao je Piter.

„Pod normalnim okolnostima, oko nedelju dana. Ali sada... ko zna? Reke su presušile, a usevi su uništeni. Ovu zemlju očekuje velika patnja."

Piter uopšte nije delovao zastrašeno. „Plašim se da nas dvojicu nije tako lako odvratiti", rekao je, uputivši zaverenički osmeh svom prijatelju.

„Pa dobro, ako ste tako odlučili." Gospodin Mentorn je lupio dlanovima po stolu. „Potruđiću se da vas prebacim što dalje." Izvukao je list papira iz fioke kako bi napravio spisak stvari oko kojih je mogao da im pomogne. „Pripremite se na to da putovanje neće biti nimalo prijatno. Uprkos suši, brod na nekim mestima može da naleti na brzake koji će vas naterati da se okrenete naglavačke. Možete čak i pasti sa broda."

„Ja sam odličan plivač", odgovorio je Piter. „Baš kao i doktor Ravel."

Sablasna izmaglica se dizala sa vode onog jutra kada su krenuli uz reku Esekibo. Ravel i Piter su boravili na prednjem delu broda. Zadnji deo je bio rezervisan za motor i za posadu. Sa obe strane glavnog brodića bio je privezan po jedan pomoćni čamac za prevoz tereta i pola tuceta tamnoputih putnika.

Isprva su sporo napredovali. Na oba čamca su stajali muškarci sa motkama koji su merili dubinu vode. Piter i Ravel su dobili ličnog poslužitelja, tamnoputog dečaka po imenu Tomas. Dečak im je prvog jutra spremio obilat doručak - čaj, hleb i džem, slatki krompir, pa čak i ranije ispečenu piletinu.

Čak i u vreme suše reka je bila široka punu milju. Iz guste šume bi povremeno izronio muškarac na kanuu koji bi preuzeo gomilicu pisama.

Posada se sastojala od dvojice crnaca koji su bili zaduženi za brodski motor, dvojice koji su upravljali brodom i dvojice koji su bili pozicionirani na paralelnim čamcima. Svi su naizmenično davali naređenja i sugestije. Član posade čiji je glas bio najgromkiji imao je kožu tamnu kao ulje i tako mišićav vrat i ramena da je Ravel bio impresioniran njegovom snagom. „Onaj tamo je građen kao gorila", tiho je promrmljao Piter. Ravel mu je zgazio na nogu i ošinio ga upozoravajućim pogledom. Kako je Piter mogao da umišlja da na tako skućenom prostoru može da trabunja šta god mu na pamet padne, bez opasnosti da neko načuje njegove reči?

Tokom popodneva su nabasali na neku hrid. Crnci su odmah počeli uspaničeno da viču. Stigli su do područja gde je voda bila tako plitka da su mornari stali sa obe strane broda i počeli da ga guraju i vuku uzvodno, sve dok nisu stigli do druge, nešto manje barkase. Ravel i Piter su se prebacili na drugi brodić, zajedno sa svojim prtljagom.

Ravel je radoznalo osmotrio torbe od grubog izdržljivog platna. Da li Piter u tim torbama, zajedno sa penkalom i priborom za pisanje, nosi beležnicu u kojoj je zapisana Erikina adresa?

Zamislilo je sebe kako stoji na uglu ulice u nekom italijanskom gradu. Video je kako Erika prilazi ulaznim vratima i otvara torbu kako bi potražila ključ, zubima svlačeći rukavicu sa vrhova prstiju.

„Erika?“ pozvao bi je, izranjajući iz senke. Prvi put nakon osam godina njeno lice bi se okrenulo ka njemu.

Ubrzo su usledile nove nevolje. Reka je bila puna kamenja. Na sve strane su izranjali brzaci. Prolaz je bio tako uzan da su čamci morali da se provlače u koloni. Glavna barkasa se ubrzo zaglavila između hridi. Mornari su gurali, zapinjali i pravili grčevite grimase dok su pokušavali da oslobode čamac. Znoj je tekao u bujicama niz njihove mišićave tamnolute vratove.

Barkasa se nešto kasnije ponovo zaglavila između stena, ali ovog puta nije htela da mrdne s mesta. „Neka svi siđu!“ neko je naredio. Ravel i Piter su skočili sa palube dok su im košulje, poput balona, plutale nad vodom.

Mornari nisu prestajali da viču dok se bela voda mutila i komešala. Kada ga je tamnolute kormilar zgrabio za mišicu i pomogao mu da se vrati na palubu, Ravel se stresao od jeze i ispljunuo rečnu vodu iz usta.

Oko šest uveče su stigli do mirnijih voda, a sunce je počelo da zaranja iza šumskog zida.

Pošto je bilo teško i opasno nastaviti putovanje po mraku, mornari su uskoro pristali uz obalu, spremajući se da podignu logor. Kada je Piter otišao u šumu da olakša bešiku, Ravel se prikrao njegovom starom kožnom koferu i pažljivo ga otvorio. Nozdrve mu je zapahnuo ustajali miris izgužvane odeće. Na brzinu je pregledao Piterove stvari, tražeći nešto što je podsećalo na adresar, ali ništa nije pronašao.

Brzo je zatvorio kofer dok mu je srce mahnito dobovalo u grudima. *Sta me je navelo da padnem na ovako niske grane?* upitao se. *Da vrsijam po tuđim stvarima kao neki sitan lupež?*

Gospodin Mentorn je naložio da se na barkasu ukrcaju dva sklopiva kreveta kako bi Ravelu i Piteru bilo udobnije. Obojica su bili impresionirani genijalnim dizajnom tih ležajeva: svaki je mogao da stane u prenosivu kutiju koja je bila dovoljno kompaktna da se spakuje na dno barkase. Gospodin Mentorn im je takođe obezbedio mreže za zaštitu

od komaraca. Njihov mladi poslužitelj Tomas okačio je svoju ležaljku ispod podnožja njihovih kreveta.

Tomas je posle večere naložio vatru. Pomogao im je da izuju čizme, prvo Ravelu, a potom i Piteru. Tada su dečaku rekli da može da se udalji, želeći da ostatak večeri provedu nasamo.

Piter je s vremena na vreme vadio fasciklu punu nepovezanih listova na kojima je pravio svoje beleške. Pod svetlošću vatre je naškrabao još nekoliko redova.

„Vodiš dnevnik?" upitao je Ravel.

„Pišem pismo svom sinu", odgovorio je Piter.

Ravel se zabezeknuto zapiljio u njega. Usta su mu postala suva od šoka. „Dobio si sina?" promućao je.

„Da. Kventin sada ima osam godina", rekao je Piter.

„Zašto mi nisi javio da ste dobili dete?"

Piter je sedeo na ivici sklopivog kreveta. Lice mu je bilo obasjano narandžastom svetlošću vatre. „Zato što je to moglo užasno da iskom-plikuje stvari", rekao je, zagledavši se pravo u Ravelove oči. „Mislim da ti to možeš da shvatiš bolje nego bilo ko drugi."

Ravel je sedeo na svom krevetu. Bio je nepomičan poput prestravljene zveri koja se nadala da će, ako prestane da mrda i da diše, praveći se da je mrtva, uspeti da izbegne opasnost.

„Nikad nisi morao bilo šta da skrivaš od mene", nastavio je Piter. „Kakvu god tajnu da si čuvao, ja sam još od samog početka znao za to."

308

Mesec nad Firencom

Ravel je osetio kako mu sve kosti u telu postaju skamenjene. Vrat mu se pretvorio u nepomičan stub. Čak i da je pokušao, ne bi uspeo da okrene glavu. Disanje mu je postalo teško i neujednačeno.

U tom napetom i beskrajno dugom trenutku Ravela je obuzela nepodnošljiva strepnja da Piter zna još više od toga, da je uspeo da dokuči greh mnogo strasniji od onoga koji su ozlojeđeni muževi iz Bek Beja ikada mogli da naslute. Čak i kada je postao intiman sa Erikom, Ravel nije mogao da natera sebe da joj prizna koliko je duboko obmanuo nju i Pitera. Bio je uveren daje to što je učinio bilo neoprostivo. Strašne posledice tog postupka još uvek su ga proganjale poput najcrnjeg košmara. Pred očima

mu je ponovo izronilo lice mrtvorođene devojčice, detešceta čiji su kapci zauvek ostali zapečaćeni.

Pod tminom gvajanske noći, na obali reke Esekibo, mornari su počeli da piju. Dok su Piter i Ravel sedeli na paralelno postavljenim sklopivim krevetima, okrenuti jedan ka drugom, iz daljine je dopirala uznemiravajuća larva. Tamnopusi muškarci su se smejali na sav glas, zasipajući se uvredama i provokacijama. Iznad njih, među gustim krošnjama, majmun drekavac je ispustio raspomamljeni urlik. Dok je Piter pričao, Ravel je zurio u mračno nebo, pokušavajući da smiri svoje podivljalo srce.

Nakon što je devojčica umrla i nakon što je Ravel pobegao iz Bostona, objašnjavao je Piter, on i Erika su posetili još jednog stručnjaka. Kada je taj doktor predložio da se uradi analiza semena, Piter je shvatio da mu taj postupak više nije delovao onako odbojno kao ranije. Na kraju krajeva, jednom je već uspeo da začne dete, zar ne?

Kada mu je lekar saopštio rezultate, bio je totalno zbunjen.

„Ali, kako je to moguće?“ pitao je specijalistu. „Moja supruga i ja smo nedavno začeli devojčicu.“

Doktor se primetno uznemirio, prestavši da se vrti na stolici. Upitao je Pitera da li je u poslednjih godinu dana od nečega bolovao ili je imao ekstremno visoku temperaturu. Takve stvari su mogle da dovedu do neplodnosti.

Piter je odmahnuo glavom, nakon čega je zavladao napeta ćutnja. Obojica su naslućivali implikacije koje su visile u vazduhu. Piter je polako udahnuo i izdahnuo, znajući da će mu se ta slika zauvek urezati u sećanje - brdo medicinskih knjiga na okolnim zidovima, lekar koji nepomično sedi na stolici, ukovrdžane malje na njegovim sklopljenim šakama. Lekar je zaključio da je najpametnije da više ništa ne govori tako da je Piteru ostalo samo da ustane i da napusti ordinaciju. *Ravel*, odmah je shvatio. *Ravel*.

Piter se sećao porođaja, onog trenutka kada je mala mrtvorođena devojčica bila izvučena iz tela njegove supruge. Uprkos vlastitom bolu, Piter je bio zatečen kada je spazio izraz na Ravelovom licu: još nikad u životu nije video muškarca koji je bio smožden takvim očajanjem. Ravel je skinuo zamrljane naočari sa nosa i prstima pritisnuo oči. A tada je grčevito zario zube u vlažnu donju usnu, jedva potiskujući drhtaje.

„Sve dok nisam video tvoju tugu zbog gubitka bebe", rekao je Piter, „nikad nisam posumnjao da si bio zaljubljen u moju ženu. I nikad nisam pomislio da je Erika gajila ista osećanja prema tebi."

„Ona nije bila zaljubljena u mene. Bar ne u vreme kada je rodila devojčicu."

„Zašto je onda spavala sa tobom? Zato što je očajnički želela dete?"

Ravel se uspravio, prebacivši noge preko ivice sklopivog kreveta i krenuvši ka vatri koju je založio tamnopusi poslužitelj. Nabacao je malo zemlje preko plamena kako bi ga ugasio.

„Ne teraj me da ti odgovorim na to pitanje", konačno je izustio. „Ne teraj me da bilo šta objašnjavam."

Nakon tog razgovora nijedan od njih nije mogao da zaspi. Mornari su nagovorili Tomasa da im se pridruži u pijančenju, tako da je mladić uskoro počeo da povraća, naslanjajući se na obližnje drvo. Ravel i Piter su mu pomogli da se popne na ležaljku koja je visila u podnožju njihovih kreveta. Tomas je utonuo u težak obeznanjen san, ali su Ravel i Piter i dalje ležali otvorenih očiju, ispunjeni dubokim nemirom, slušajući kako ostali muškarci zvižde i urlaju na drugom kraju obale.

„Plašim se da ću morati da intervenišem", konačno je izjavio Piter, krenuvši ka mirisu viskija.

Ravel nije znao da li je imao prava da se meša u njegovu odluku. „Ne idi tamo", doviknuo je dok je Piter odlazio. Njih dvojica su bili jedini belci u toj divljini. Bili su daleko od bilo kakvog naselja. U tom trenutku čitav svet ih je delio od ostatka civilizacije.

Međutim, Pitera ništa nije moglo da zaustavi. Dok je posmatrao kako se njegov stari prijatelj spušta niz padinu, približavajući se hordi pijanih muškaraca, Ravel je bio zadivljen njegovom smelošću.

Nakon što je Piter uložio žalbu i krenuo nazad mornari su se još više razularili. Neki glomazan predmet je poleteo kroz pomrčinu i silovito pljusnuo u vodu. Potom se kroz vazduh prolomilo još srditih povika. Ravel je iz svog logora posmatrao kako se Piter lagano vraća uzbrdo. Razjareni mornari su mahali pesnicama i izvrđavali imaginarne udarce, boksujući se sa svojim senkama. Ravel se plašio da će ih alkohol navesti da izgube kontrolu i da se bace na Pitera, a potom i na njega.

Shvatio je da te noći obojica mogu da izgube glavu u toj divljini. Da li ga je Piter baš zato doveo tu? Zato što je želeo da mu se osveti? Ti pijani mornari su mogli lako da ih savladaju i da ih prepuste lešinarima i divljim zverima, sve dok iza njih ne ostane samo

hrpa oglodanih belih kostiju. Njihova tela su lako mogla da se izgube u šumi i da nestanu ispod crne tropske zemlje, mameći pohlepne kreštave ptičurine koje će kružiti iznad njihovih bezimenih raka. Niko od njihovih poznanika ne bi mogao da ustanovi šta se tačno desilo. I niko nikada ne bi saznao za užas koji ga je obuzeo te noći, dok je čekao da se Piter vrati u logor.

48.

KADA JE SVANULA ZORA, sunce se milostivo pojavilo na nebu i njihov pohod je mogao da se nastavi.

Malo dalje uz reku sačekao ih je mali parobrod sa krmenim lopatnim točkom na kome su lakše mogli da se probijaju kroz plićak. Motor je podsećao na igračku. Tamnoputi muškarac širokih prsa ubacivao je drva u minijaturnu peć. Kad god bi se prebacili na novi brod, morali su da potpišu priznanicu koja će biti prosleđena gospodinu Mentornu.

Tokom popodneva su stigli do Tumatumarija, gde ih je dočekao let-njikovac smešten na brdu koje se uzdizalo nad rekom. Ulazna vrata su bila zasvođena visokim zašiljenim lukom. Kada su ušli unutra, Ravel i Piter su skinuli plesnivu odeću koja je vonjala na ribu, blato, znoj i reku. Nakon što su se okupali u kadi punoj vruće vode navukli su čistu odeću i izašli napolje.

Sa brda se pružao pogled na ogromno izbledelo kamenje koje je blokiralo reku. Veličanstveni slapovi su presušili, a njihova silovitost je volšebno nestala. Činilo im se kao da posmatraju tanušne mlazove vode koji su tekli iz nekoliko slavina raspoređenih iznad kade. Svi ljudi koje su sreli u Tumatumariju upozorili su ih da su Kajeturski vodopadi presahnuli i da voda sada jedva curi.

„Plašim se da naše putovanje ovde mora da se okonča“, rekao je Piter.

„Možda bi trebalo da unajmimo indijanske nosače koji će nam pomoći da se popnemo do vodopada“, predložio je Ravel. Trebalo je da pređu još samo četrdeset milja.

„Nemamo dovoljno zaliha za putovanje preko kopna“, natuknuo je Piter.

Ravelovo srce se steglo od razočaranja. Zašto su prevalili sve te mučne milje uz reku ako će odustati sada kada su bili nadomak cilja? Izložili su se takvim opasnostima, a sada se ispostavljalo da uopšte neće videti vodopade.

U Tumatumariju su se zajedno spustili na štrčeće stene i zagledali se u slapove koji su nakon dugotrajne suše podsećali na kaskade ogoljenog kamena. Sunčevi zraci su zasipali kamenjar, grejući im leđa. „Kada reka nabuja“, rekao je Ravel, „vodopadi sigurno izgledaju veličanstveno.“

Piter je zamišljeno nabrao čelo. „Kada sam ostavio Eriku sa tobom na onoj kokosovoj plantaži i kada sam otišao za Venecuelu“, odjednom je prozborio, „znao sam da ćeš spavati sa njom. Štaviše, nadao sam se da ćeš to uraditi.“

Ravel je okrenuo glavu i zapanjeno se zagledao u njega.

„Želeo sam da imaš snošaj sa mojom suprugom“, još glasnije je rekao Piter.

Ravel je bio toliko šokiran da je slika počela da mu podrhtava pred očima. „Zašto?“

„Zato što sam želeo dete. I zato što sam želeo da zadržim Eriku. Shvatio sam da sa mnom nikad ne bi mogla da ostane u drugom stanju.“

Ravel je u Piterovom tonu nazreo prizvuk ozlojeđenosti.

„U svakom slučaju“, nastavio je Piter, podigavši glavu ka visokim krošnjama, „sada je potpuno nebitno šta smo ti ili ja želeli. Zato što je ona zbrisala za Italiju i obojicu nas ostavila.“

Piter i Ravel su u šumi blizu Tumatumarija nabasali na skrovitu skupinu indijanskih koliba. Kolibe su bile prazne. „Vlasnici sigurno nisu daleko“, zaključio je Piter, primetivši lonce koji su krčkali nad založenim vatrama. Tada su ugledali starog Indijanca koji je ostao u logoru. Starac se ljuljuškao na visećoj ležaljci. Koža mu je visila sa kostiju poput odela koje se rasteglo od dugotrajne upotrebe.

Svaka koliba se oslanjala na četiri stuba, a krovovi su bili pokriveni palminim lišćem. Kada je primetio oružje koje je bilo prikačeno ispod krovnih greda, Piter je skinuo jedan luk i šest stopa dugu strelu, pružio ih starom Indijancu i pokazao na ogromnog guštera koji se nalazio na oko pedeset jardi od njih. Ne pomerajući se sa svoje ležaljke, starac je prihvatio luk i odapeo strelu koja se zarila pravo u gušterovu glavu.

„Samo sam hteo da ti demonstriram veštinu ovog naroda“, rekao je Piter.

Dok su se vraćali ka letnjikovcu u Tumatumariju, Ravel nije mogao da potisne pitanje koje mu je zaposelo misli. „Ako si toliko želeo dete... i ako si bio voljan da upotrebiš tuđu spermu... zašto nisi sklopio diskretnu pogodbu sa nekim specijalistom? Zašto si naveo svoju ženu da spava sa drugim muškarcem?“

„Nisam želeo da upotrebim seme nekog stranca“, kao iz topa je odgo vorio Piter. „Nisam želeo dete čoveka o kome *apsolutno ništa* ne znam.“

„Zar nisi strahovao da ćemo Erika i ja...“ Ravel je kolebljivo zastao. „Da bismo mogli da se zaljubimo jedno u drugo? I da bi ona mogla da ostane sa mnom?“

„Mislim da sam, na izvestan način, računao na tvoju čast.“ Piter je slegnuo ramenima. „Osim toga, ja sam biznismen“, trezveno je dodao. „Znam kada moram da prihvatim čak i naizgled neprihvatljivu pogodbu.“

Te večeri, kada su se vratili u letnjikovac, Ravel je sedeo na krevetu dok je Piter nastavljao dugo pismo za Kventina. Piter je koristio svaku moguću priliku da se lati penkala i da napiše još neku reč svom sinu. Povremeno je zastajao, naglas čitajući određene delove. *Da sam zamolio tog starog Indijanca da iz svoje ležaljke hitne strelu na ribu koja je plivala daleko niz reku, siguran sam da ni nju ne bi promašio...* Piter je pisao kao da je Kventin neprestano pored njega, praveći mu društvo.

On piše mom sinu, pomislio je Ravel. Dečaku koji stoji pored prozora i posmatra kako napolju pada sneg. Dečaku čije lice nikada nisam video.

Kada su se vratili na Trinidad, zajedno su prenoćili u hotelu *Kvinspark*. Ravel je sutradan trebalo da napusti Port of Spejn i da nastavi ka istoku. Piterovi poslovi su te godine dobro napredovali tako da ga je u hotelu sačekalo mnoštvo depeša od njegovog partnera koji ga je molio da se što pre vrati u Boston. Piter zato nije imao dovoljno vremena da svrati do plantaže kokosa.

Pre nego što se Piter ukrcao na čamac koji će ga prebaciti do parobroda Ravel mu je predložio da prošetaju kroz botaničku baštu.

Tamo je Piteru pokazao redak cvet trinidadskog bambusa koji se pojavljivao samo u vreme velikih suša. Gradski trgovci su njime ukrasili svoje izloge, a starci iz Port of Spejna su se zaklinjali da još nikad u životu nisu videli takav cvet.

Piter je radoznalo osmotrio cvet. „Mislim da u svemu može da se nronađe nešto lepo, pa čak i u ovoj razornoj suši“, rekao je. „Čak i kada usevi propadaju i kada ljudi pate.“

„Imaš li njegovu sliku?“ upitao je Ravel.

Piter je upitno izvio obrve.

„Kventinovu sliku“, pojasnio je Ravel.

Zajedno su seli na klupu i Piter je izvadio novčanik iz džepa sakoa. „Ima tamnu kosu i krupne oči, baš kao i ti.“

Dečak je na fotografiji pozirao sa violinom - mada, kako mu je Piter objasnio, nije voleo da vežba. Bio je obučen u mornarsko odelo. Ravel je pažljivo osmotrio sliku,

pokušavajući da na dečakovom licu pronađe Erikine crte, ali on uopšte nije ličio na majku.

Kada su ustali i nastavili šetnju, Ravel je i dalje držao fotografiju. Dvaput je zastao da je ponovo osmotri. „Zašto si odlučio da mi kažeš za njega?" upitao je.

„Zato što sam ja čovek koji veruje u istinu", odgovorio je Piter. „Oduvek sam smatrao da treba da znaš."

„Ali, zašto si to tako dugo skrivao od mene? Zašto si mi tek sada rekao?"

„Zato što sam čekao da se brakorazvodna parnica okonča i da starateljstvo nad dečakom pripadne meni. Sad više niko ne može da mi ga oduzme. Čak ni Erika."

Ravel mu je pružio fotografiju. „Pretpostavljam da je veoma vezan za tebe."

„Dobro pretpostavljaš", odgovorio je Piter, vraćajući sliku u novčanik.

Šesti deo

49

KEJP KOD, MASAČUSETS 1913.

*Dragi moj tata,
molim te da me ne teraš da ovog leta ponovo idem u kamp Mogli. Radije bih bio sa tobom...*

NJGOV OTAC JE PONOVO bio na putu. Kventin se uvukao u korpu za veš i navukao poklopac iznad glave, čekajući da ostala deca krenu u potragu za njim. Priljubio je bradu na kolena i čvrsto stisnuo usne, trudeći se da ne prasne u kikut jer mu je bilo strašno smešno kada su ostali mališani banuli unutra i počeli da vršljaju po sobi, tražeći gde se sakrio. „Pogledajte u plakar i ispod kreveta“, rekla je Margaret, najstarija devojčica. Kventinovo telo se nagnulo u stranu tako da se na trenutak zabrinuo da će njegovi drugari primetiti ispupčenje na pletenoj korpi. Poklopac se blago podigao kada ga je odgurnuo glavom. „Otvorite fioke“, zapovedala je Margaret. Mališani su izvukli fioke i vratili ih nazad, snažno ih zalupivši, a potom su otrčali dalje, uvereni da su temeljno pretražili čitavu sobu. Nikome nije palo na pamet da zaviri u korpu punu prljavog vonjavog veša.

„On sada živi kod nas“, objašnjavala je Margaret. „Bar preko leta.“ „Ti si siroče?“ pitali su Margaretini drugari. „Nisam“, rekao je Kventin. „Gde su ti otac i majka?“ Adrijen Makdonel

„Otac je otišao u Egipat da kupi pamuk“, odgovorio je on, „a moja majka živi u Italiji. Ona je operna pevačica.“

Mališani su se zapiljili u njega, kao da nisu sigurni da li treba da mu veruju. Lica su im bila neobično ozbiljna. Bilo je očigledno da mu, uprkos tom fascinantnom objašnjenju, uopšte nisu zavideli. Koje bi dete želelo da bude tako daleko od svojih

roditelja? Kventin ih je tada upitao da li žele da vide trideset stopa dugu anakondinu kožu koju mu je otac doneo iz džungle i mališani su radoznalo zaklimali glavama.

„Dopustiću vam čak i da je dodirnete“, ponosno je rekao Kventin, izvlačeći ispod kreveta posebnu torbu koju je takođe dobio od oca. Kad god je bilo moguće, nosio je tu zmijsku kožu sa sobom.

Poslovni partner njegovog oca, gospodin Talkot, imao je petoro dece i letnjikovac na Kejp Kodu čiji je krov bio tako strm da je podsećao na veštičji šešir. Kventinov tata je smatrao da će on biti srećniji na tom mestu, okružen porodičnom atmosferom, nego u letnjem kampu.

Kuća je imala bar stotinu mračnih uglova, a zidovi su bili posuti sićušnim vratima iza kojih su se nalazili kredenci i niski plakari koji su bili kao stvoreni za skrivanje. Talkotovi su imali rođake koji su takođe voleli da dolaze tu. Dvojica najstarijih dečaka su nekoliko puta uzimali drvene mačeve i kretali na tavan da se obračunaju sa nevericom koja je tamo živela ali bi im ona uvek utekla kroz rupu ispod strehe.

Kventin je sa ostalim mališanima često išao na plažu. Kada bi se vratili nazad, peškiri su im bili tako izgužvani i prljavi i puni peska da su morali da ih ostave na tremu iza kuće. Nikom nije bilo dopušteno da ulazi unutra sa mokrim peškirom.

Kada bi uveče legao u krevet, mogao je da oseti krckanje peska koji mu se zavukao između nožnih prstiju. U ušima mu je i dalje odjekivalo hućanje i šištanje mora, poput šuma uhvaćenog u školjki. U nozdrvama je i dalje osećao oštar miris koji je lebdeo nad plažom.

Jednom prilikom, kada se Kventin prehladio, gospođa Talkot mu je nasula čašu sirćeta kako bi pročistio organizam. Njena deca nisu htela da piju sirce kada ozebu, objasnila je, zato što je sirce imalo grozan ukus, ali se Kventin pokazao kao pravi junak. Popio je punu čašu, sručivši je niz grlo u jednom dugom gutljaju. Mada je nakon toga napravio groznu grimasu i stresao se čitavim telom, gospođa Talkot ga je nežno potapšala po ramenima, pohvalivši njegovu snagu i odlučnost.

Gospođa Talkot je nedeljom tražila od svoje dece da nauče po jedan psalam i da joj ga potom ponove, ali su oni tome pristupali prilično malodušno. Prvom zgodnom prilikom bi utekli sa trema i otrčali na plažu, očigledno smatrajući da će se bolje zabaviti plivanjem ili veslanjem. Kventin je bio jedini koji je ostajao na tremu sve dok ne bi naučio čitav psalm. Gospođa Talkot je za to vreme obično sedela na divanu, sa knjigom u ruci i otvorenom bombonjerom pored sebe. Kada bi joj odrecitovao psalam, ustala bi sa divana i rekla mu da odabere jednu bombonu a potom bi ga privela uza se i nežno mu razbarušila kosu. Ostali su je često zadirkivali zbog toga što je jela toliko

čokoladnih bombona i što je bila tako debela, ali se Kventinu dopadala gospođa Talkot. Lepo se osećao kada bi se privio uz nju, jer joj je telo bilo meko poput pernatih jastuka. Kroz njenu odeću je mogao da oseti miris slatkog pudera.

Ta fina debeljuškasta dama je jednog dana zamolila Kventina da je više ne zove „gospođa Talkot“. Bilo je bolje da joj se obraća sa „majko“, kao i ostala deca, objasnila je.

Kventin je jedne večeri zajedno sa gospodom Talkot sedeo na ljujlašci na tremu. Napolju je bilo tako mračno da nisu mogli da vide dvorište, ali je Kventin mogao da oseti miris trave. Znao je da bi mu, ako bi potrčao preko te sveže pokošene trave, tabani postali zeleni.

„Da li se mojoj majci desilo nešto loše?“ odjednom je upitao.

„Nešto loše?“ kolebljivo je prozborila gospođa Talkot, spustivši pete na pod kako bi zaustavila ljujlašku. Više se nisu njihali.

Jedan dečak iz škole je jednom pomenuo kako je čuo da je Kventinova majka mrtva. Kventin je bio preneražen tom vešću i sada je osetio naprasen poriv da o tome popriča sa gospodom Talkot.

„Za ime božje! To je obična laž!“ Gospođa Talkot je ispustila usplahiren uzdah. „Koliko znam, tvoja majka je u Italiji, živa i zdrava.“

Kventin je znao da je bilo tako. Ali ga je i dalje mučila pomisao da su sva pisma koja joj je uputio bila sakrivena u fioci očevog radnog stola. Kventin je ispričao gospođi Talkot kako je otkrio ta pisma.

„Ako je mama živa... zašto joj tata nije poslao moja pisma?“ upitao je. „Toliko sam se namučio da ih napišem.“

„Ne mogu da govorim u ime tvog oca“, rekla je gospođa Talkot, „ali pretpostavljam da mu je odlazak tvoje majke teško pao. Možda... možda tvoj tata misli da je bolje da previše ne razmišljaš o njoj i da se ne sekiraš zbog stvari koje se ne mogu promeniti.“

Jedne večeri mališani su se u dvorištu igrali ledenog čike. Kada su završili igru, Kventin se zadihano stropoštao na travnjak. Srce mu je poskakivalo u grudima poput neke ulovljene zverke tako da je zaključio da je bolje da malo predahne. Kada su se ostali mališani raštrkali i ušli u kuću da igraju karte i dame, Kventin je ostao u dvorištu, opružen preko hladne tvrde zemlje. Travnjak je bio posut rosom, a zvezde su svetlucale poput šarenih glavica čioda.

Čuo je kako gospođa Talkot, zaklonjena iza žbunja, razgovara na tremu sa jednom prijateljicom. Bio je uveren da pored njih stoji otvorena bombonjera, mada je bilo previše mračno da bi ih video i da bi one videle njega.

„Svi mi govore: 'Imaš već petoro dece. Šta će ti još jedno?'", objašnjavala je gospođa Talkot. „Odgovor je krajnje prost. Odlučila sam da prihvatim tog dečkića zato što mi se srce čepa kada vidim koliko je usamljen. Njegov otac stalno putuje preko okeana, zbog posla, zadovoljstva ili pustolovine...”

„Kventin je pre neki dan povredio nogu", nastavila je gospođa Talkot. „Odvela sam ga u kupatilo da mu očistim ranu i da mu stavim zavoj i kada sam ugledala kako mu krv lije iz kolena, pomislila sam: *Gde je njegova majka? Šta li ta žena umišlja? Kako je samo mogla da ode?*”

SEDMI DEO

50

ITALIJA 1913.

ERIKA JE STAJALA NA pozornici u Montepulčanu, obasjana blistavom svetlošću reflektora i prožeta zvucima Bizeove *Karmen*. Ushićeno je širila ruke dok su joj čarobne note isticale iz grla.

Tokom prethodnih proba članovi orkestra su joj zdušno aplaudirali i bodrili je. Oni su bili unajmljeni da sviraju na njenoj *provi* tako se od njih očekivalo samo da pristojno odrade svoj posao, ali su joj pružili mnogo više od toga. Zahvaljujući njima, u drevnom gradu smeštenom među italijanskim brdima zavládalo je nestrpljivo iščekivanje. Nova pevačica, govorili su muzičari, ima prelep glas, *una bella voce*. Morate obavezno da dodete na njen debitantski nastup.

One noći kada je Erika sa železničke stanice krenula ka utvrđenom gradu u kome je bila zakazana njena *prova*, stvari nisu delovale naročito ohrabrujuće. Voz kojim su ona i Kristofer doputovali do Montepulčana užasno je kasnio, a kada su se konačno našli na peronu, ustanovili su da se stanica nalazi daleko od grada. Mrak je postajao sve gušći, a kiša je sve snažnije lila dok su se klackali uzbrdo, sedeći u natkrivenoj kočiji. Sa jedne strane puta se uzdizao strm nasip, a na drugoj su podrhtavale siluete maslinovih stabala.

Munje su parale nebo, tako nisko da im se činilo da su mogli da ih dodirnu. Erika je zabrinuto posmatrala oluju. Kada budu stigli u grad na vrhu brda, razmišljala je, svi restorani će već biti zatvoreni, a oboje su umirali od gladi. Uspon je postajao sve strmiji dok su se veliki točkovi kotrljali preko opasnog varljivog drumu. U sebi se molila da se neki od konja ne oklizne i ne sleti sa puta.

Kristofer je dremao na susednom sedištu, kao što je često činio kada bi se obreo u situaciji u kojoj ništa nije mogao da preduzme. Kada su stigli do jedne naročito strme

deonice, glava mu je tako naglo poletela unazad da su mu se usta otvorila a nos se uperio ka krovu kočije.

Kada su se konačno zaustavili pred jednom gostionicom u Monte-pulčanu, saznali su da su mogli da dobiju samo jednu sobu. Upravnik ih je odveo do skućenog sobička u uglu u koji je jedva mogao da stane jedan dotrajali uzani ležaj.

„Moja sestra i ja ne možemo zajedno da odsednemo u ovoj sobi" izjavio je Kristofer. Erika je okrenula glavu u stranu, pokušavajući da prikrije smešak koji joj je zaigrao na usnama. Zar je neko stvarno mogao da poveruje da su njih dvoje brat i sestra? Na njihovim licima se nije mogla nazreti ni najmanja sličnost.

„U gradu sigurno ima još raspoloživih soba", usplahireno je insistirao Kristofer. Kaput od tuljanove kože mu je bio mokar, a voda mu je kapala sa vrhova prstiju.

Da pronađu drugu sobu to doba noći? Upravnik gostionice je sumnjičavo zavrteo glavom. Kristofer je ponovo izašao na kišu, a Erika je ostala unutra, zureći u svoj pokisli prtljag. Skinula je ogrtač i okačila ga na čiviluk, posmatrajući vodu koja se slivala sa njegovih rubova.

Dvadeset minuta kasnije Kristofer se vratio nazad, izjavivši da nije uspeo da pronađe drugo rešenje. Gostioničar je u sobu dovukao rezervni madrac koji je zauzeo čitav pod.

Erika je izvadila peškir iz torbe i upila vlagu iz nakvašene kose. „Nema veze. I ovo je nekakav smeštaj" rekla je Kristoferu, ali on očigledno nije delio njeno mišljenje. Primetila je kako mu se između obrva urezuju dve duboke ozlojeđene bore. Kristofer uopšte nije bio oduševljen pomišlju da provede noć na slamarici bačenoj preko poda.

Korpulentni gostioničar im je za večeru doneo tanjire napunjene rezancima. Miris hrane im je naprasno popravio raspoloženje. Testenina je bila prelivena slatko-kiselim sosom od paradajza koji je bio zgusnut crnim lukom i ribizlama i začinjen primesom sirćeta i crvenog vina. „Jeste li nekad probali naše *vino nobile*?" upitao je gostioničar, sipajući vino iz velike izrezbarene flaše.

Vino („najplemenitije od svih toskanskih vina", kako je objasnio gostioničar) klizilo im je niz grlo poput pročišćujuće vatre. Gostioničar im je takođe rekao da je Montepulčano čuven po dve stvari: po svom vinu i veličanstvenom pogledu koji se preko dana pruža sa vrha planine.

U trpezariji je bilo mračno kao u pećini. Dve plinske lampe su, poput baklji, bile pričvršćene za zid. Dok su večerali, gostioničar im je pričao o gradu i njegovoj istoriji.

Kada su završili sa jelom, Kristofer je otvorio prozor i provirio napolje. Kiša je u međuvremenu prestala. „Hajde, oblači kaput", uzbuđeno je doviknuo Eriki. „Zar nećeš malo da prošetáš po gradu?"

Već je bila ponoć, a grad je satima pre toga bio zahvaćen olujom, tako da su klizave crne ulice bile potpuno puste. Izašli su napolje poput razdragane dece, opijeni vinom i prožeti osećanjem da je čitav taj napušteni utvrđeni grad pripadao samo njima i da su mogli da ga istraže poput zamračene pozornice.

Dok su se peli kamenim stepeništem koje je vodilo ka trgu, mogli su da nazru crne ponore koji su zjapili između kuća i pokisli bršljan na zidovima. Erika je u jednom trenutku zastala na stepeništu. „Zar te ne zanima šta se nalazi tamo?“ upitala je.

Da je bila zora, sa tog mesta bi mogli da posmatraju pejzaž u krugu od pedeset milja. Ali je toskanska panorama u tim sitnim satima bila zaogrnutu tminom. Staje ležalo u tom neprozirnom crnom ambisu, izuzev nekoliko svetala koja su podsećala na odsjaje dalekih zvezda? Da li su se i tamo nalazile reke, brda, gradovi i jezera? Ili samo beskrajne terasaste padine prekrivene maslinjacima i vinogradima?

Kada su stigli do trga, imali su utisak da su se obreli na krovu sveta. Prizor je bio obasjan svetlošću uličnih fenjera. Oko njih se nalazilo sve što im je bilo potrebno - *Palača Komunale* sa svojom kulom, *Duomo*, fontana, renesansna palata koja je nekada pripadala porodici Del Monte. Sve to je sada pripadalo njoj i Kristoferu. To su te noći bile njihove kulise.

Šta je u njima pobudilo tu vrcavu i gotovo dečju radost? Da li je to bilo zbog *vinu nobilea* koje su pili te večeri ili zbog nade da će se, ako Erikina *prova* bude uspešna, njihovi životi naprasno promeniti? Kristofer je razdragano skočio preko široke bare. Erika je zadigla svoje suknje i počela da se vrti u krug, sve dok joj se nije zamutilo u glavi. Pločnik je svetlucaao na mestima gde su se plitka udubljenja ispunila kišnicom. Vлага je postojano natapala njihove kožne cipele. Erikini nožni prsti su već bili mokri, ali ona uopšte nije marila za to. Te noći, u tom planinskom gradu, njih dvoje su bili potpuno anonimni i beskrajno slobodni. U tim luckastim ushitnim trenucima Erika je gotovo zamišljala da se pored nje ne nalazi Kristofer već ljubavnik sa kojim je krenula na romantično putovanje u Montepulčano.

Dok je skakutao po pustom mračnom trgu u kaputu od tuljanove kože koji mu je šljapkao oko nogu, Kristofer ju je podsećao na mornara koji se nakon duge plovidbe dočepao kopna. „Možeš li istovremeno da pucneš prstima i lupiš petama?“ upitao je, da bi samo trenutak kasnije to i izveo. Skočio je uvis, zabacio noge na jednu stranu i spojio gležnjeve u vazduhu. Erika je prasnula u smeh. Podigla je suknju do kolena i pokušala da učini isto, ali se naglo prizemljila - *pljus!* - i umočila desno stopalo pravo u baru.

* Glavna gradska katedrala. (Prim, prev.) Adrijen Makdonel

Dok se odjek njihovih glasova odbijao od turobnih srednjovekovnih kamenih fasada i dok je Erika razdragano plesala nasred trga, Kristofer je u njenom smehu sigurno nazreo želju za flertom i žudnju za intimnošću.

Kada su se te večeri vratili u gostionicu, Kristofer je bio nepodnošljivo pristojan. Rekao joj je da će ostati u prizemlju dok se ona presvuče. Kada je konačno ušao u sobu, Erika je ležala na uzanom krevetu, osluškujući kako njen prijatelj u tami skida čizme i mokre čarape. Kada su zvuči utihnuli, shvatila je da namerava da prespava u mokrim pantalonama.

„Kristofere“, prošaptala je, „zar nisi poneo pidžamu?“

„Nisam“, odgovorio je on, spuštajući se na slamaricu i navlačeći ćebe.

Znala je da su mu pantalone bile potpuno mokre. Dok se peo uza stepenište, primetila je da su mu manžetne bile pripijene uz čizme.

„Kristofere, ne možeš da spavaš u mokrim pantalonama.“ Njegova smernost joj je delovala smešno.

Međutim, Kristoferova smernost je ubrzo ustuknula pred pukom nelagodnošću. Začula je šuštanje ispod ćebetadokje skidao vlažne pantalone i prebacivao ih preko stolice, ni na trenutak ne otkrivajući svoje nage noge.

Blistavi snopovi mesečine su prodirali u sobu kroz visoko postavljen prozor. Erika je u pomrčini mogla da nazre kako se Kristofer okreće na leđa i kako se njegova bledunjava kosa rasipa preko jastuka.

Bez reči je ustala i kleknula na pod pored njegove slamarice. „Hoćeš li da mi dopustiš da obavim mali eksperiment?“ upitala je. „Zatvori oči.“

Kristofer ju je poslušao. Glavom je utonuo u jastuk, a ruke je priljubio uz bokove.

„Ponekad pokušavam da zamislim kako ovaj svet deluje mojoj slepoj stanodavki. Dona Anu je zanimalo kako izgledam pa me je zamolila da mi opipa lice.“

„Jesi li joj ispunila želju?“

„Naravno. Da li bi ti smetalo da i ja učinim isto? Mislim, da ti opipam lice?“

„Dobro“, popustio je Kristofer.

Prvi put nakon tri godine Erika je sebi mogla da priušti užitak da dodirne tuđe lice. Naravno, nije nameravala da ga zavede. Htela je samo da nastavi sa tom očaravajućom igrom kojoj su se prepustili te noći. Zatvorila je oči, prstima istražujući konture njegovih obraza. Kristofer je bio potpuno nepomičan. Kažiprstom je opipala obrise tankog nosa, a potom je palčevima skliznula duž vilice, osećajući oštre dlačice koje će već narednog jutra nestati pod britvom. Nastavljajući da žmuri, opipala je njegove

čvrste usne i tužne vrećice ispod očiju, sve dok joj se nije učinilo da je to lice bilo nešto što je izvajala vlastitim šakama.

„Dosta“, odlučno je rekao Kristofer, prebacivši se na drugu stranu.

„Oprosti. Nisam htela da te naljutim.“

„Nisi me naljutila“, odgovorio je on, „ali moramo da spavamo.“

Poput prekorenog deteta, Erika se vratila do svog kreveta, spustila bosa stopala preko čaršava i navukla prekrivač do grla.

Dodirivala je njegovo lice, zamišljajući da je to bio Ravel. Ah, da je samo Ravel te noći pored nje u tom sobičku koji podseća na srednjovekovnu ćeliju, setno je pomislila, on bi bio spreman da sa njom podeli i trijumf i poraz, i uspon i pad koji je mogla da joj donese predstojeća *prova*.

Erika je sedela na strmom pašnjaku izvan gradskih bedema, držeći tablu za pisanje na kolenima. Ovce su mirno pasle po zelenim obroncima dok je na koverti ispisivala Ravelovu adresu. Sunce je bilo tako vrelo da se zemlja već osušila od kiše koja je padala prethodne noći.

Presavila je kopiju programa koji je najavljivao njen operski debi i ćušnula je ukoverat, zajedno sa malom fotografijom na kojoj je bila obučena kao Karmen. Na sebi je imala suknju sa širokim karnerima, svetlucavi španski šal i čvrsto vezani steznik. Priloženi program i fotografija će mu reći sve što je trebalo da zna - naime, da će ona dvadeset trećeg jula u devet sati uveče nastupiti na pravoj pravcatoj operskoj pozornici u jednom planinskom gradu u Toskani.

MONTEPULCIANO R. *Teatro Poliziano*

Questa sera 23 Luglio 1913 a ore 21 precise

Prima Rappresentazione Straordinaria

dell' opera in quattro atti

CARMEN

di G. BIZET

con i seguenti artisti:

Erika von Kessler

(*Carmen*)

Edoardo Audia

(Don Jose)...

Nije bilo potrebe da mu kaže bilo šta više od toga.

Ipak, činilo joj se da bi bilo nedolično da jezikom ovlaži lepak i zapečati koverat a da unutra ne ubaci pisamce sa bar nekoliko reči koje je ispisala vlastitom rukom.

Najdraži moj Ravele,

dok ti ovo pišem, sedim na jednoj travnatoj padini u Toskani, okružena ruševinama starog zamka koje su zarasle u bršljan. Ružičasti geranijumi rastu iz zemlje koja je nekada davno bila natopljena krvlju. Bedemi starog kaštela su pali 1232. godine, kada su osvajači iz Sijene pobili gotovo polovinu ovdašnjeg stanovništva.

Sada živim u Italiji i šaljem ti ovaj program u nadi da ćeš, bez obzira na milje koje nas dele, saučestvovati u radosti koju osećam zbog svogpevačkog debija u Italiji - koji se ovde naziva „prova“, odnosno probni nastup.

Tata mi je pozajmio tri stotine lira kako bih mogla da nastupim u operi Karmen, u ulozi koju sam sama odabrala. Nije jeftino iznajmiti dvoranu, orkestar i izvođački ansambl. Tata i moja bivša nastavnica pevanja, Magdalena, želeli su da dođu i da budu uz mene, ali sam ih ja odgovorila od te zamisli. Ako se moj nastup pretvori u fijasko, ne želim da to vide. A ako bude uspešan, onda ću u budućnosti imati još (plaćenih) nastupa kojima će moći da prisustvuju.

Imam još toliko toga da ti kažem, najdraži Ravele, ali ću to ostaviti za naredno pismo. Željno iščekujem tvoj odgovor i šaljem ti najsrdačnije pozdrave.

S ljubavlju, Erika

Deset klavirskih proba i pet proba sa kompletnim orkestrom.

Dok se noć odluke primicala, Erika je postajala sve usplahirenija, sekirajući se zbog stvari koje su mogle loše da se odraze na njene glasne žice. Iz sobe je izbacila buket ruža sa previše jakim i oporim mirisom. Čim bi osetila duvanski dim, uspaničeno bi potrčala kroz hodnik. Kako bi se zaštitila od magle koja se nadvijala nad gradom, obmotavala je grlo belim šalom, prekrivala usta i disala kroz tanki krajičak tkanine.

Dvorana je bila puna, ushićeno ju je obavestio Kristofer.

Dvadeset trećeg jula uveče, samo trenutak pre nego što će se zavesa podići, Erika je rasklopila svoju špansku lepezu. Noć je bila topla, ali je tačno u devet sati, kada je lagano zalepršala lepezom, osetila kako je obuzima neka hladnoća, kao da joj je nečiji ledeni dah zapahnuo dekolte.

Publika je zapljeskala dirigentu koji je prilazio pultu. Potom je sa druge strane zavesa zavladao zastrašujući tajac. Zašto je odlučila da sebe stavi na takve muke? Da utone u močvaru potencijalnog neuspeha i poniženja? Da se izloži opasnostima koje su bile jednako brojne kao i ozbiljna lica stranaca koji su sedeli u publici? Šta ako tekst naprasno iščezne iz njenog sećanja? Šta ako otvori usta i ustanovi da joj se glas rasplinio poput aveti? Čak tri puta nakon lagane večere koju je pojela uoči nastupa morala je da proveri da li je njen glas još uvek bio tu.

Uvertira ju je ohrabrila svojom poletnom svečanom atmosferom. Dok se zavesa podizala i dok je iščekivala trenutak kada će se pojaviti pred publikom, osetila je kako joj struja hladnog vazduha zapljuskuje polunaga ramena. Rukavi haljine su bili sašiveni od tako tanke i prozirne tkanine da su joj milovali kožu poput lahora. *Kada izađeš na pozornicu*, govorila joj je Magdalena, *treba da nateráš publiku da se zaljubi u tebe*. Zabacila je glavu unazad i nekoliko puta je okrenula ukrug, pokušavajući da smanji napetost u vratu. Ali, čak i dok je to radila, nije zaboravljala na svoje glasne žice, na svoj grimizni svileni cvet, na svoj duboki dekolte. Nije zaboravljala koliko je u tom trenutku bila izložena i ranjiva.

U neposrednoj blizini, u pravcu u kome se nije usuđivala da pogleda, publika je čekala poput neke mračne nepomične šume.

„Ne vidimo La Karmenčitu!” povikali su vojnici.

Tada je kročila na pozornicu, noseći cvet sa dugom drškom u ustima, okružena mladićima koji su je obožavali svojim glasovima. Polako se izdigla iz središta kruga, poput plamenog jezika koji je kuljao iz samog srca vatre.

Zapevala je *Habaneru*, ali ne na izvornom francuskom već na italijanskom jeziku, kako bi dobri ljudi iz Montepulčana mogli da je razumeju.

E lamore uno strano augello... Ljubav je buntovna ptica...

Čim je ugledala svetlost koja se razlivala preko pozornice, svukla je svoju staru kožu i postala Karmen. Na njenim obnaženim rukama sada su svetlucale Karmenine zlatne malje, a u njenom glasu je odzvanjala nonšalantnost mlade Ciganke. Bize je svoju muziku prožeo tako veličanstvenom nehajnošću. Oslobodio je zavodljivost svoje heroine kroz melodiju koja je podsećala na pesmu šarmantne i opasne ptice rugalice. Uvodna arija je odjeknula kroz dvoranu poput čarolije koja je bila zatočena u Erikinim grudima i ona je još u tom trenutku znala da se njen glas te noći vinuo ka nebesima.

Tako dobro je savladala svoju ulogu da uopšte nije morala da razmišlja. Udisala je vazduh i izdisala najčistiju muziku.

Dok je pevala tu ariju, činilo joj se da leti tik iznad srca muškaraca koji su je okruživali, ostajući izvan njihovog domašaja.

Kada je otpevala poslednje stihove, zavladao je kratkotrajni muk. Tada je jedna prilika ustala sa sedišta i povikala: „*Brava! Brava!*“ Oduševljenje koje je nazrela u tom nepoznatom glasu nateralo ju je da zadrhti. Tada su i ostali skočili na noge, nateravši je da još dvaput ponovi ariju.

Ako se Italijanima dopadne tvojepevanje, rekao joj je maestro Valenti, to će ti jasno staviti do znanja koliko vrediš.

Erika je pevala kao žena koja je balansirala po oštrici noža, ispredajući svojim glasom zvonke zavodljive melodije koje su strujale kroz njeno biće kao da su oduvek bile tu, čak i pre nego što ih je sam kompozitor zabeležio na svojoj partituri.

Kada je zapevala *Seguidilu*, njene reči su poskakivale poput slatkog smeha oko tenorske žudnje Don Hosea. Usledila je još jedna salva aplauza, praćena tako snažnim toptanjem da su daske na podu počele da se tresu, podižući oblačice prašine. Po okončanju prvog čina publika je zahtevala da se čak četiri puta podigne zavesa. Erika je saginjala glavu i pravila tako duboke naklone da se uplašila da će joj grudi ispasti iz dekoltea. Trepavice su joj bile orošene suzama zahvalnosti. Na kraju je nekako uspela da pobegne i da se sakrije u svojoj garderobi. Kako je, nakon tako iscrpljujućeg početka, mogla da očekuje da propisno otpeva ostatak opere?

„Dajte mi ledene vode“, šapatom je zamolila svog učitelja kada joj je prišao iza pozornice.

Maestro Valenti je brzo doneo kristalni bokal sa rashlađenom vodom. Maestro je veoma malo govorio, jer je bio jednako usplahiren kao i ona. Dok joj je sipao vodu, primetila je da mu je lice bilo prošarano ružičastim flekama. Sigurno je, baš kao i ona, brinuo da li će imati snage da izgura naredna tri čina. Stisnuo joj je rame, želeći da je ohrabri.

Erika nikome nije dopuštala da uđe u njenu garderobu, izuzev svom sedokosom maestru i Kristoferu. U njihovom prisustvu je mogla da zaboravi na smernost. Uzela je maramicu i pred njihovim očima je zavukla između grudi, brišući potočiće znoja.

Kada se prvi čin završi, govorila joj je Magdalena, uvek možeš da znaš da li će nastup biti uspešan.

Kristofer je uzbuđeno prolazio prstima kroz kosu, gladeći je unazad. Na čelu su mu blistale graške znoja. „Da si samo čula muškarca koji je stajao pored mene. Toliko je vikao da nisam siguran da ću levim uhom uspeti da odslušam ostatak opere!"

Erika se omamljeno spustila na baršunastu sofu. Ledena voda je uspela da je rashladi i da joj okrepi glasne žice. Skrenula je pogled ka velikom ogledalu na suprotnom zidu, osmotrivši svoje miške. Tokom narednih činova, opomenula je sebe, neće smeti previše opušteno ili previše visoko da podiže ruke, naročito dok bude zveckala kastanjetama, kako publika ne bi primetila tamne krugove znoja koji su joj se ocrtavali ispod pazuha.

Uprkos svojim strahovanjima, Erika je uspela da izdrži do kraja.

„Ciganska pesma"? Publika je počela sumanuto da dobuje nogama, tražeći da ponovo otpeva i tu ariju. Stojeći pod snopovima blistave svetlosti, Erika je mogla da vidi kako prašina poput kiše pada sa krovnih greda.

Kada je Don Hose na kraju zario oštricu u telo svoje voljene Karmen, žene iz Montepulčana su briznule u plač.

Nakon završnog čina zavesa se dvaput podizala i spuštala, ali je publika ponovo zahtevala da vidi glavnu izvođačicu. Naterali su je da im peva do pola noći, opijeni glasom koji se dizao ka nebu i zvezdama.

Maestro Valenti ju je čekao iza pozornice. Kada se pojavila pred njim, usnama je dodirnuo vrhove svojih prstiju i napravio dubok naklon. Kada se uspravio, Erika je iznenađeno primetila da mu se oči cackle od suza. Iza maestra je stajao jedan od njegovih bivših učenika, muškarac koji je došao iz Napulja kako bi nastupio u ulozi Eskamila i otpevao „Toreadorsku pesmu". Bas-bariton ju je strasno poljubio u usta i zateturao se unazad, kao daje opijen njenim ukusom.

Kristofer se ustremio ka njoj, oduševljeno se smejući i slaveći njen trijumf. Vrat mu je bio zažaren od emocija dok ju je stezao u zagrljaj, pribijajući svoja rebra uz njen grudni koš. Oduševljena publika se sjatila ka garderobi, stiskajući razbarušene bukete cveća. jedan stranac se progurao pravo ka njoj, omirisao njeno obnaženo rame i istrčao napolje pre nego što je stigla da ga odgurne. Mark i Edmund su takođe doputovali u Montepulčano, zajedno sa dona Anom, i sada su svojim telima obrazovali zaštitni kordon kako bi šlepa dama, koju su uveli unutra, mogla da priđe Eriki.

„Pevala si *divinamente*", strasno je prošaptala dona Ana na Erikino uho. „*Che belkzza!*"

Dok se garderoba polako praznila, maestro Valenti je odveo Eriku u stranu i šapnuo joj: „Jedan impresario iz Milana želi da porazgovara sa tobom.”

Erika se okrenula, primetivši gospodina sa širokim ramenima i svilenom kravatom. Sudeći po njegovom izgledu i držanju, u pitanju bio važan i uticajan čovek. Impresario iz Milana? Ali, zašto bi on došao na nastup anonimne operske pevačice u tom malom planinskom gradu? Pored njega je stajala korpulentna dama u skupoj odeći. Oboje su se uzdržali od bilo kakvih komentara dok ostali nisu napustili prostoriju.

„Dozvoli da ti predstavim *sinjor* Lorela i njegovu suprugu, *sinjoru* Lorelo”, glasno je rekao maestro Valenti, a potom je počeo da maše rukama i da rasteruje preostale uljeze. Nakon što je obavio tu formalnost, napravio je učtiv naklon, zatvorio vrata i ostavio posetioce iz Milana nasamo sa Erikom.

Lorelo je prebacio ruke iza leđa i stisnuo usne oko kojih je zaigrao misteriozan samozadovoljan smešak. Njegova zdepasta supruga je bila daleko otvorenija. „Toliko puta smo gledali Karmen”, zaneseno je rekla *sinjora*, „ali u čitavoj Italiji nismo sreli pevačicu kojoj ta uloga pristaje tako dobro kao vama.” Gospođa Lorelo je imala crnu kosu i oči boje ribizle koje su svetlucale na bledunjavom licu. Oko sebe je širila opojan miris gardenija.

„Zahvaljujem na komplimentu”, odgovorila je Erika.

Impresario je ozbiljno klimnuo glavom. „Odmah smo primetili da posedujete *grandissimo talento*”, rekao je.

„Nas dvoje smo trenutno na odmoru”, objasnila je *sinjora* Lorelo. „Nemamo običaj da gledamo operske nastupe u provincijskim gradovima poput Montepulčana, ali kada smo čuli hvalospeve na račun nove mecosopranistkinje...” Zastala je, srdačno seosmehnuvši. „Odmah smo shvatili da treba da napravimo izuzetak. Pravo da vam kažem, nikad se nismo nadali da bismo u Montepulčanu nekoga mogli da *otkrijemo*.”

*Sinjin*in pogled je diskretno skliznuo ka Erikinom struku. „Recite mi, jeste li držali dijete dok ste se spremali za ovu ulogu ili ste prirodno tako vitki?”

„Dok sam se spremala za Karmen, morala sam da učim španski ples. To je odlična vežba...”

Impresario je pomenuo ime milanskog teatra u kome je bio zadužen za sastavljanje operskih ansambala. Naravno, to nije bila *La Scala* ili *Teatro Lirico*, ali je Erika znala da je dotičan teatar na dobrom glasu i da bi joj puno značilo da započne karijeru na takvom mestu.

Da li bi sutradan mogla da izađe na doručak sa njima, gde će na miru moći da popričaju o svemu?

Da izađu na doručak? Sa zadovoljstvom, odgovorila je Erika.

* * *

Dok je tog jutra podizala kosu u svojoj hotelskoj sobi, spremajući se da side u prizemlje, gde je trebalo da se sastane sa bračnim parom Lorelo, ispod prozora je začula neko komešanje. Trojica muškaraca su grubim neizbrušenim glasovima zapevali „Toreadorsku pesmu” dok je skupina radoznalih građana zurila u njen prozor, veselo joj domahujući.

„Erika fon Kesler!”

„*L'Americana!*”

„*Bellissima Carmen!*”

Erika je izvadila buket iz vaze i dobacila im nekoliko cvetova sa vlažnim drškama. Gospodin i gospođa Lorelo, koji su u tom trenutku upravo ulazili u hotel, zastali su na stepeništu i podigli pogled ka prozoru, zadovoljno se osmehnuvši.

Savršeno, pomislila je Erika. *Baš dobro što su naišli na ovakav prizor.*

„Znate, još uvek nemam agenta”, obazrivo je izustila Erika. „Verovatno treba da pronađem nekog agenta pre nego što potpišem ugovor?”

„To prepustite nama”, ponudio je impresario. „U Milanu poznajemo mnogo agenata.”

Gospođa Lorelo je svojim brzim pronicljivim očima skliznula preko Erikinih tamnih uvojaka i čipkastih manžetni na bledoljubičastoj haljini. „Mogu da vam garantujem”, rekla je, „da nijedan agent u Milanu ne bi propustio šansu da sarađuje sa vama.”

Erika se upitala da li se ta gospođa šali. Dok su je impresario i njegova supruga zasipali hvalospevima za kojima je tako dugo žudela, njihovi komentari su joj zvučali nekako varljivo i nestvarno.

„Odlučili smo da vam ponudimo veoma važnu ulogu”, izjavio je impresario. „Ulogu Suzuki u operi *Madam Baterflaj*.” Potom su joj napomenuli kako su izdavači Pučinijevih opera, ljudi koji su stajali na čelu kompanije *Rikordi*, zadržali pravo da stave veto na nastup bilo kog izvođača koji nije bio po njihovom ukusu ukoliko bi neki impresario naumio da dotičnom pevaču ili pevačici ponudi ulogu u nekom od Pučinijevih dela. „Ali, u vašem slučaju”, dodao je impresario Lorelo, ležerno prebacivši ruku preko naslona stolice, „to neće predstavljati nikakav problem. Siguran sam u to.”

Lorelovi su obećali da će Eriku, ukoliko odluči da dođe u Milano, predstaviti kao pevačicu retkih glasovnih mogućnosti - štaviše, kao potencijalnu zvezdu - i da će nagovoriti vlasnike pozor išta sa kojima je impresario Lorelo sarađivao da joj ponude

pristojnu finansijsku kompenzaciju zato što bi ih takva investicija primorala da promovišu njeno ime i karijeru.

Erika je stekla utisak da impresario i njegova supruga nisu baš toliko uticajni kao što se pretvaraju. Lorelovi su očigledno nameravali da preko nje poguraju vlastitu karijeru i da se domognu još većeg uspeha.

Kada su završili doručak, impresario je pridržao vrata dvema damama. Dok su izlazili napolje, gospoda Lorelo se okrenula ka Eriki. „Nikad ne bih rekla“, prozborila je, prostrelivši je prepređenim pogledom, „da tako mlada i lepa dama može da peva sa tako grozničavom strašću.“

Erika je zaključila da je pametnije da ne pominje da je verovatno starija od sinjore Lorelo.

51

MILANSKA GALERIJA JE IMALA ogroman krov od stakla i čelika koji se impozantno nadvijao nad gradskim kafeima, restoranima, poslovnim zgradama i prodavnicama. Bilo je to mesto gde su organizovane pevačke turneje, gde su potpisivani ugovori i gde su stvarane operske karijere.

Erika i Kristofer su šetali pored mermernih stolova za kojima su se okupljali menadžeri operskih kuća, dirigenti i libretisti. Bračni par Lorelo je uskoro trebalo da stigne. Da je pre dva meseca kročila u *Galeriju*, razmišljala je Erika, niko je ne bi primetio niti prozborio makar par reči sa njom. Prugasta mačka koja se šunjala ispod stolova i konobar koji je služio goste privukli bi više pažnje od nje.

Da je pre dva meseca došla tu, da je zabacila glavu unazad i pustila svoj glas da se vine ka staklenom krovu *Galerije*, niko je ne bio čuo. Poslovni ljudi iz operskog sveta bi nastavili da raspoređuju svoje papire preko okruglih mermernih stolova, uopšte se ne obazirući na nju. Njihovi prsti bi nastavili da stiskaju penkalo i da potpisuju ugovore. Potom bi pažljivo sklopili potpisane dokumente - kao što su neki od njih baš u tom trenutku činili - i spakovali ih u džep sakoa, jednako pažljivo kao da unutra stavljaju svežanj novčanica.

Ali tog dana joj je jedan impresario zakazao susret na tom mestu, sa čvrstom namerom da je uvrsti u svoj operski ansambl.

Već narednog trenutka primetila je kako sinjora Lorelo hita ka njima, za par koraka ispred svog supruga. Široka haljina sa karnerima kojom je pokušavala da prikrije svoju korpulentnost mahnito je lepršala oko njenog tela, predočavajući njeno uzbuđenje.

„Pjetro Paladino je ovde“, objavila je, zgrabivši Erikinu ruku. „Moj suprug i ja smo upravo razgovarali sa njim.“ Pjetro Paladino je, po svoj prilici, bio operski agent. „On je svojevremeno organizovao Karuzove turneje. Hajte, dođite“, nagovarala ju je gospođa Lorelo, preplevši svoje prste sa njenima. „Morate da ga upoznate.“

„Ali, nisam se pripremila...“ Erika se zbunjeno zagledala u svoju običnu sivu putničku odeću.

„Nema veze. Idemo.“ Sinjora je domahnula Kristoferu. „Bilo bi dobro da i vi pođete.“

Za jednim stolom u uglu sedeo je krupan muškarac sa ekstravagantnim brkovima. Iza njegovih leđa se nalazila saksija sa ogromnom raz-granatom palmom. Taj deo *Galerije* je očigledno bio rezervisan za Pjetra Paladina, čoveka koji je vodio glavnu reč na sastancima koji su se tu održavali u podnevnim satima. Okružen dvojicom asistenata u tamnim odelima, Paladino je podsećao na kralja milanske opere.

Reka ljudi je neprestano cirkulisala oko stola. Jedan muškarac se pognuo ka Paladinu i šapnuo mu nešto na desno uho dok ga je drugi srdačno potapšao po levom ramenu pre nego što je nastavio dalje. Drugi su mu domahivali u prolazu, dodirujući obod šešira, a on im je odgovarao srdačnim smehom i šaljivim opaskama.

Kada je primetio kako Erika prilazi, ustao je sa stolice. Bio je visok i imao je dostojanstveno držanje. Rubovi revera su mu bili pedantno ispeglani. „Lorelovi su tako oduševljeni vašim pevanjem“, rekao je, učtivo se osmehnuvši, „da jedva čekam da vas čujem.“

Pjetro Paladino ju je diskretno osmotrio. Oči su mu zračile inteligencijom i pronicljivošću. Erika i Kristofer su se, zajedno sa bračnim parom Lorelo, spustili na stolice koje su im Paladinovi asistenti ponudili. Nakon što su konobaru naložili da gostima donese desert i šolje sa gorkim *amerikanom*, dvojica lakeja su se povukli u stranu.

Dok se Pjetro Paladino učtivo raspitivao za Erikinu pravu, Kristofer je zagrizao kremaste slojeve italijanskog peciva. Nozdrve su mu obesno zaigrale kada ju je osmotrio sa druge strane stola. Oči su mu bile raširene a pogled zacakljen, kao da je želeo da joj kaže: *Možeš li da poveruješ da stvarno sedimo ovde?*

Agent ih je potom pozvao da pređu u njegov stan i da se posluže laganom zakuskom. Želeo je da čuje kako Erika peva.

„Za deset dana krećemo za Njujork“, značajno je natuknula sinjora Lorelo. „Zato bismo voleli da do tada sve bude sređeno. Teško podnosim iščekivanje.“

„Zamisli samo! *Ona* teško podnosi iščekivanje“, nešto kasnije je promrmljao Kristofer, prasnuvši u prigušen smeh.

Stan Pjetra Paladina je zauzimao čitav sprat na vrhu raskošnog zdanja koje se nalazilo u neposrednoj blizini milanske *Skale*. Zasvođeni ulazi i tavanice su bili tako visoki da je Erika stekla utisak da je arhitekta zamislio da se kroz taj stan prolazi kočijom a ne peške. U tako ogromnom prostoru osećala se nekako čudno i nesigurno, gotovo kao patuljak.

Pjetro Paladino ih je poveo ka manjoj intimnijoj dnevnoj sobi u kojoj se nalazio veliki klavir. Njegov asistent je zatvorio balkonska vrata kako bi prigušio saobraćajnu buku koja je dopirala sa milanskih ulica.

Služavka je unela tanjire sa belim groždem, zreloom zelenom gorgonzolom i *maskarponeom* koji su Italijani mazali preko hleba poput putera. Erika je ignorisala hranu, ali je sinjora Lorelo odmah prebacila svoj tanjir na krilo i zavalila se na naslon antikvitetne stolice. Njen suprug je sedeo na istovetnoj stolici, samouvereno naslanjajući dlanove na podignuto koleno.

Pre početka audicije Pjetro Paladino je nasuo sok od crnog grožđa koji je zdušno preporučivao svojim gostima. Erika nije probala sok zato što nije želela da joj zubi budu zamrljani kada zapeva.

Kada je Kristofer prišao klaviru, lice mu je postalo belo kao košulja koju je tog dana imao na sebi. Erika mu se krišom osmehnula, kao da je htela da mu kaže: *Dragi moj dečko, zašto sad da budemo nervozni?*

Dvojica asistenata u tamnim odelima su sedeli na sofi boje breskve, spremajući se da saslušaju Erikin nastup i da iznesu svoj sud. Impresa-riova supruga joj je dobacivala ohrabrujuće osmehe. Kada je Erika za-pevala prvu ariju, sinjora Lorelo je liznula donju usnu, a njene tamne oči su naprasno zablistale.

Šta god da slavni agent odluči, Lorelovi su očigledno nameravali da je angažuju, zaključila je Erika, što ju je ispunilo samopouzdanjem. Otpevala je *Una voce poco fa*, a potom i *Seguidilu* - obe gotovo bezgrešno. Koji agent bi mogao da odoli zanosu gospodina i gospođe Lorelo koji su zurili u nju kao da su bili hipnotisani njenim glasom?

(„Tako ljupka mlada dama, zar ne?“ promrmljala je sinjora Lorelo nešto ranije, dok su se zajedno sa Paladinom spuštali niz hodnik, idući ka muzičkom salonu.)

Kada su se poslednji titraji pesme stopili sa tišinom, Pjetro Paladino i njegovi asistenti su objasnili da moraju nakratko da ih napuste kako bi se konsultovali. Slavni agent se ubrzo vratio nazad, sa širokim osmehom na licu. Krenuo je pravo ka Eriki i poljubio joj ruku. „Da, prihvatamo. Definitivno prihvatamo“, rekao je. „Želimo da budemo vaši zastupnici. Ne možemo da odbijemo takvu počast.“

Narednog dana Erika je u *Galeriji* potpisala ugovor sa Pjetrom Paladinom. Proćelavi muškarci koji su sedeli za okolnim stolovima su se radoznalo osmehivali, nadajući se da će uskoro saznati ko je bila ta dama. Njen učitelj pevanja, maestro Valenti, svojevremeno joj je objasnio: *Impresario te angažuje da bi pevala u određenoj operskoj produkciji, ali je agent taj koji štiti tvoje interese i usmerava tvoju karijeru. Ako se neki impresario ne ophodi dobro prema pevaču, dobar agent će svog štićenika naprosto odvesti na neko drugo mesto.*

„Ovo mi je prvi put da sarađujem sa Lordovima“, rekao je Pjetro Paladino, „ali njihov entuzijazam i njihova voljnost da promovišu vašu karijeru deluju kao dobro znamenje.“

Dok su razgovarali, njegovi pomoćnici su stajali iza lepezaste krošnje velike palme. „Ako nam se ne dopadne ono što nam Lorelovi ponude“, nastavio je Pjetro Paladino, „potražićemo nekog ko će biti voljan da propisno nagradi vaš talenat.“ U koje je gradove Paladino mogao da je odvede, upitala se Erika. U Brešu, Modenu, ili možda u Rim? Ona u tom trenutku uopšte nije mogla da nasluti kakva je sve vrata mogao da joj otvori taj operski moćnik.

Odmah nakon tog sastanka poslala je pismo svom učitelju iz Firenze, obavestivši ga daje potpisala ugovor sa jednim od najuglednijih agenata iz Milana. Maestro Valenti joj je odgovorio: „Svaki pevač nakon svoje *prove* sanja o tome, ali samo retki uspevaju da ostvare takvu pobedu!“

Lorelovi su uveravali gospodina Paladina da će Eriki u roku od nekoliko dana organizovati audiciju na kojoj će je čuti upravnici drugih operskih kuća i Pućinijevi izdavači.

Eriki je to odlaganje dobro došlo, jer je želela da svaki raspoloživi sat iskoristi da što bolje uvežba arije iz *Madam Baterflaj*. jedina stvar koja ju je mučila, i koju nije poverila nikome osim Kristoferu, bilo je to što je ona oduvek osećala odbojnost prema Pućinijevoj modernoj muzici i što se daleko bolje snalazila u staromodnim *bel canto* ulogama. Ali, zar je sebi mogla da priušti takvu izbirljivost? Ona je tokom pevačke obuke naučila da peva različite stilove tako da će prihvatiti šta god da joj ponude.

Lorelovi su za Eriku i njenog pratioca rezervisali apartman u hotelu u kome su često odsedali i drugi operски izvodači. Debeli zidovi hotela pružali su odličnu zvučnu izolaciju. U svakom apartmanu se nalazio klavir i vaza sa cvećem.

„Ne mogu da verujem da se ovo stvarno dešava" rekao je Kristofer. „Upoznao sam toliko pevača koji su želeli da postanu operске zvezde, ali još nikad nisam video da se nekome od njih desilo nešto nalik ovome."

Kristofer je podigao stopalo i popeo se na sims prozora koji je bio tako visok da je mogao skoro potpuno da se uspravi. Dok je stajao na večernjoj svežini, okrenut ka milanskom sutonu, činilo se daje trebalo samo da ispruži ruke i da dodirne sazvežda koja su upravo počela da se pomaljaju na nebeskom svodu. „Ti si jedna od hiljadu! Tvoj primer će rasplamsati snove svih onih koji maštaju o operskoj karijeri!"

Erika svog prijatelja još nikad nije videla u tako euforičnom stanju. Kravata mu je lepršala na povetarcu. Uhvatio se za stranice prozorskog okvira i zanjihao se unapred, spreman da poleti.

„Hiljadu lira za jednu noć! Siguran sam da će ti ponuditi bar toliko!" rekao je, prasnuvši u smeh.

„Pazi šta radiš", rekla je Erika. „Ako padneš kroz prozor, čarolija će se raspršiti."

„Gnušam se arija koje su mi namenili", priznala je Erika Kristoferu. „Sigurno će to čuti u mom glasu. Čak i ja to mogu da čujem." Onog jutra kada je trebalo da se pojavi na audiciji, Erika je bila uverena da će se njen nastup pretvoriti u fijasko.

„Gde je nestao tvoj glumački talenat?" rekao joj je Kristofer. „Nateraj sebe da upadneš u trans i da se zaljubiš u Pučiniya, makar samo na jedan dan."

Kada je, neposredno uoči audicije, kročila u gotovo praznu opersku zgradu, osetila je miris hladnog ustajalog dima. Teatar je bio ogroman, mada ne tako slavan kao *Teatro Liriko* ili *La Scala*. Muškarci koji su se okupili na tom mestu da bi doneli sud o njenom pevanju bili su raspoređeni u dva reda. Njihovo držanje je odisalo neumoljivom strogošću, kao da su u sebi preračunavali prihode od nedavnih operskih produkcija i broj ulaznica koje su ostale neprodane. Nije mogla da ustanovi koji su od tih ljudi bili predstavnici kompanije *Rikordi*, koja je imala licencu za izdavanje i izvođenje Pučinijevih dela, a koji su bili vlasnici operске kuće. Lica su im bila bezizražajna kao lica pogrebnika.

Operska dvorana u Montepulčanu je bila skromnijih dimenzija. A ovde su se raskošni balkoni poput visećih terasa izdizali ka pozlaćenju tavanici. Bila je pritisnuta težinom tog ogromnog odjekujućeg prostora i udaljenih uglova u kojima su se nalazila

sedišta do kojih njen pogled uopšte nije mogao da dopre. Kako je mogla da očekuje da njen talenat ispuni sav taj prostor i da vibracije njenog glasa zamreškaju svaku česticu vazduha?

Impresario Lorelo i njegova supruga su takođe delovali nervozno. Sinjora Lorelo je na sebi imala večernju haljinu od ledenoplavog satena i delovala je previše nakinđureno za takvu priliku. Neprestano se vrpaljila, okrećući svoje prstenje. Prsti su joj podsećali na male debele kobasice koje su na sredini bile stisnute srebrnim alkama. Impresario je uštogljeno stajao pored nje, držeći ruke iza leđa. Da li usušivao da negde mrdne bez svoje usplahirene nametljive supruge?

Lorelovi su očigledno bili pridošlice na tom mestu, naprasno je shvatila Erika. Njihovi izveštačeni osmesi su odavali želju da udovolje onima koji su vodili glavnu reč. Pre smo dve godine Lorelo je upravljao operskom kućom u nekom italijanskom gradu koji je bio tako mali i nevažan da Erika nikad nije čula za njega.

Dvorana je bila mračna, a muškarci u tamnim odelima su ravnodušno čekali početak nastupa.

Zašto nije mogla da otpeva nekoliko arija po vlastitom izboru? Zašto nisu hteli da čuju *Una voce poco fa* ili *Habaneru*? Kada bi joj dopustili da to otpeva, sigurno bi shvatili da ima dovoljno kvaliteta da postane operska diva.

Ali to nije dolazilo u obzir. Predstavnici kompanije *Rikordi* su došli tu kako bi ustanovili da li je ona mogla dolično da interpretira njihovog obožavanog Pučinija.

Bila je uverena da, od desetero ljudi koji su sedeli u toj dvorani, samo ona u ustima oseća taj grozan metalni ukus strepnje, kao da zubima drži prljav bakarni novčić. I, naravno, samo je ona morala da peva. Od ostalih se naprosto očekivalo da iznesu svoje mišljenje.

Kristofer se polako smestio za klavir. Tada je shvatila da je u jednoj stvari pogrešila: nij e bila j edina koj a j e u tim trenucima bila na mukama. Kristofer je sedeo na stolici, uštogljenih leđa i izduženog trupa, kao i uvek kada je bio na rubu nerava. Vrat mu je bio tako tanak da se činilo da ce se svakog časa prelomiti. Okrenuo se ka njoj, dobacivši joj grčevit iskrivljen osmeh.

A tada su iz njenog grla potekle prve note. Prvi Suzukini stihovi iz *Madam Baterflaj*. Erikin istinski glas je nestao poput prestravljene mačke koja je šmugnula kroz rupu u ogradi. A ono što je ostalo, ono što su ostali čuli... nije smela čak ni da zamisli kako je to zvučalo. Na trenutak je zatvorila oči, želeći daje neko probudi kada se košmar okonča. Nakon toga je usledilo još arija iz drugih činova - koje su zvučale jednako loše.

Pre nego što je bilo ko stigao da istupi sa nekom zamerkom, Erika je objavila: „A sada ću vam otpевati *Una voc poco fa*“, nadajući se da će joj Rosini pomoći da sačuva obraz.

Kada je izašla napolje, znala je da joj je to bila najgora audicija u životu, mada je Kristofer pokušavao da je ubedi u suprotno. Pućinijeve arije su bile sasvim podnošljive, tvrdio je, dok je Rosinija otpевala maestralno.

Nakon toga je zavládala ćutnja koja je trajala puna tri dana. „Šta li samo umišljaju?“ ozlojeđeno je procedio Kristofer. „Zar misle da možemo beskonaćno dugo da dreždimo u ovom preskupom hotelu, ćekajući njihovu presudu?“ Lorelovi su im velikodušno preporučili taj hotel, ali nisu bili toliko velikodušni da im ponude da umesto njih plate hotelski račun.

Pokušavajući da odvrte misli, Erika i Kristofer su krenuli preko trga ispred *Duoma*, diveći se raznobojnim kockama na ploćniku. Radoznalo su posmatrali mermerne zvonike, zabate i šiljate kule ćuvене katedrale. Otkrili su pristojan restoran u kome je *espresso* koštao tek nešto više od vode, gde su mogli da provedu ćitavo popodne ćitajući milanske novine. Љekali su već puna tri dana, ali im za to vreme nijednom nije palo na pamet da kroće pod staldeni krov *Galerije* i da se sretnu sa nekim od moćnika iz operskog sveta.

Na kraju su dobili sudski poziv, u obliku pisamćeta koje im je poslao Pjetro Paladino. Kada su stigli u *Galeriju*, zatekli su Paladina kako obeduje *risotto alla certosina*. Mada su ljubazno odbili njegovu ponudu da i njima narući po porciju pirinća sa raćićima, pećurkama i graškom, Paladino je insistirao da bar nešto pojedu. Njegov asistent im je narućio *panettone*, vazdušasti kolać sa ribizlama, a potom se ponovo povukao u senku.

Pjetro Paladino se okrenuo ka Eriki. „Ćini mi se“, rekao je staloženim odmerenim glasom, „da su se impresario Lorelo i njegova supruga predomislili u vezi sa vašim angažmanom u *Madam Baterflaj*. Ponudili su da vam umesto toga organizuju recital.“ Agent je pomenuo i sumu koju su Lorelovi nudili - više nego mizeran honorar.

Erika je skrenula pogled ka Kristoferu koji je, potpuno bezizražajnog lica, sedeo preko puta nje, odsutno gnjećeći mrvice kolaća svojom viljuškom. „Šta mi savetujete da uradim?“ upitala je agenta. „Da prihvatim njihovu ponudu?“

Pjetro Paladino je otpio gutljaj vode i obrisao brkove servijetom. „Vi ste talentovana pevaćica koja je tek zapoćela karijeru“, rekao je ozbiljnim tonom, „tako da morate pažljivo da odmeravate svaki potez.“

Da li se Paladino iskreno divi njenom glasu, upitala se, ili je naprosto naseo na euforiju Lorelovih čije je oduševljenje, sa svakom narednom arijom, sve više splašnjavalo?

„Mislim da ću prihvatiti", rekla je. „Ne želim da cepidlačim oko novca."

Agent je klimnuo glavom. Činilo se da je već bio umoran od svega. Čak joj ni njegova široka ramena više nisu delovala onako moćno i snažno kao ranije.

Izvadio je zlatni sat iz džepa i zagledao se u njega kao da je držao izglancano ogledalo. „Lorelovi će stići za petnaestak minuta da čuju vašu odluku", rekao je, ustajući od stola. „Nažalost, ja ću morati da vas napustim jer imam zakazan sastanak u *Teatro Liriku*. Možete da ostanete za ovim stolom koliko god želite. Rezervisan je za sve vas."

„Šta da kažem gospodinu i gospođi Lorelo?" upitala je Erika.

„Recite im da ćete tokom vikenda razmotriti njihov predlog i da ćete im u ponedeljak saopštiti šta ste odlučili."

Kada je agent otišao, ona i Kristofer su ostali za stolom. Kristofer se prethodnog dana ošišao. Neki nevešti berberin mu je previše skratio kosu tako da su mu na glavi sada štrcali raštrkani neujednačeni pramenovi. Zašto joj je njegova nova frizura toliko smetala? Zato što je sa tom ostriganom kosom delovao još mršavije i iznurenije. Izgledao je tako jadno da joj je bilo teško da ga pogleda.

„Hoćeš da se nađemo ovde za sat vremena? upitao je Kristofer. „Možda bi više volela da nasamo porazgovaraš sa Lorelovima?"

„Ne ostavljaj me samu sa njima", rekla je Erika molećivim glasom.

Sivkasta pudla je iskočila iz naručja sinjore Lorelo kada su se ona i njen suprug ustremili ka stolu. Pudla je odjurila pravo ispod stola i ostala tamo, kao da je navikla da bude okružena ljudskim cipelama. Zašto je impresariova supruga došla u *Galeriju* sa svojim kućnim ljubimcem? Da bi time ublažila neprijatnost susreta koji ju je očekivao?

„Nakon naše ishitrene reakcije u Montepulčanu", započela je sinjora Lorelo, „veoma nam je teško da vas suočimo sa određenim činjenicama." Gornji red njenih zuba se sastavio sa donjim, formirajući pedantnu ujednačenu liniju. Osmeh joj je bio tako napet da su joj se oči pretvorile u dva duguljasta proreza.

„Mi smo iskreni ljudi", natuknuo je njen muž, „i zato smatramo da je najpoštenije da vam kažemo istinu."

Erika je, pravih leđa i uštogljenog vrata, sačekala nastavak.

„Moj suprug i ja strahujemo", rekla je sinjora Lorelo, „da vi naprosto nemate dovoljno snage da izdržite dug nastup."

Kristofer je ozlojeđeno spustio nogu koja mu je bila prebačena preko kolena. „Kako možete da kažete tako nešto?" upitao je. „Dobro znate da je u Montepulčanu pevala skoro čitavu noć." Tako naglo se pomerio daje ćušnuo pudlu sinjore Lorelo koja se, poput neke meke krznene papuče, naslanjala na njegovo stopalo. Pudla je počela uspaničeno da keveće.

Sinjora Lorelo je brižno podigla pudlu na svoje krilo, prostrelivši Kristofera srditim pogledom.

„Vi zaista imate divan glas", rekla je, ponovo se okrenuvši ka Eriki. „Uz malo sreće, i odgovarajući izbor repertoara, mogli biste da održite sasvim fin recital."

Da li su Lorelovi uopšte marili za njen talenat, upitala se Erika, ili su naprosto pokušavali da joj *bar nešto* ponude? Svakako nisu želeli da u očima Pjetra Paladina ostave utisak da su neodgovorni i nepouzđani.

„Naše mišljenje se nije promenilo", uveravala ju je gospođa Lorelo. „¹ dalje smatramo da je pred vama sjajna budućnost."

„Zaista?" upitala je Erika ledenim glasom, mada je znala da joj takav ton neće koristiti. „Šta mislite o Rosiniju? Kako vam se dopala moja verzija arije *Una voce poco fa*?"

„Divno ste to otpevali", priznao je impresario.

„Ako zanemarimo izvesne probleme sa *pasadom*", dodala je njegova supruga.

„To je smešno", ogorčeno je procedio Kristofer.

Impresariova supruga ga je ošinula pogledom koji je ukazivao da bi rado pozvala konobara i naredila mu da skloni tog nevaspitanog klipana što dalje od nje, kao što je sklanjao prljave tanjire sa stola.

„Slušajte", obrecnula se, srdito se zapiljivši u Eriku. „Hoćete li vi da pevate ili nećete?"

Erika im je odgovorila da će razmisliti o predloženom recitalu i da će im svoju odluku saopštiti u ponedeljak.

Do ponedeljka ujutru Erika je uspela da ubedi sebe da svoju aroganciju mora da zameni smernošću. Naravno da treba da prihvati taj recital. Kada je Kristofer otišao do kafea da popije *espresso* i da prelista novine, Erika se posvetila svojoj toaleti, nameravajući da odmah nakon toga pozove Pjetra Paladina. *Prihvatite njihovu ponudu*, reći će mu.

Baš kada je pričvrstila poslednju kopču na svojoj beloј haljini, čula je kako neko žustro kuca na vrata. Trenutak kasnije sinjora Lorelo je umarširala u hotelski

apartman. Repovi njene marame su fijukali poput malih uzanih bičeva. Erika ju je tog dana prvi put videla samu, bez pratnje njenog muža.

„Sinjora Fon Kesler“, izustila je oštrim tonom, „moj suprug i ja smo čitavog vikenda razmišljali i na kraju smo stigli do zaključka da uopšte ne želimo da vas angažujemo. Smatramo da bi saradnja sa osobom poput vas mogla da nam donese samo neprijatnosti.“

„Molim vas, ne pričajte tako. Molim vas da sednete i da me saslušate.“ Erika je bila zgrožena molećivošću vlastitog glasa. Pokazala je impresariovoj supruzi da sedne na pozlaćenu stolicu sa izgraviranim heruvimima, a potom se smestila pored nje.

„Bilo mi je loše onog dana kada sam imala audiciju u vašoj operskoj kući“, objasnila je. „Osim toga, mom glasu ne odgovara Pučini. Ako mi pružite priliku da zapevam u operi nekog drugog kompozitora...“

„Vaše ambicije su mnogo veće od vašeg glasa“, odbrusila je sinjora.

„Verujte mi, na sledećoj audiciji ću biti uspešnija.“ Erika je znala da je već pala na kolena.

„Ne želimo da sarađujemo sa pevačicom koja na poslovne sastanke dovodi svog mladog ljubavnika da joj čuva leđa.“

Erika je odlučila da pređe preko te opaske.

Korpulentna gospođa je skliznula kukovima ka rubu stolice, spremajući se da krene. Kada je progovorila, glas joj je bio odsečan i neumoljiv. „Možete da mislite šta god hoćete, ali vaš glas ne može da zadrži glatkoću u sva tri registra. Vaši visoki tonovi zvuče izveštačeno, kao zveket metala. Nema tog truda ni vežbe koji mogu da reše takav problem.“ Adrijen Makdonel

Erika je u tim recima mogla da čuje kolektivnu presudu operske komisije. Ona je ponizila Lorelove pred njihovim saradnicima. Mogla je to da zaključi po ozlojeđenom grču sićušnih mišića oko očiju sinjore Lorelo.

Sinjora je polako ustala sa stolice. „Obavestiću Pjetra Paladina,“ teatralno je izjavila, kao da je to bila poslednja neprijatna dužnost koju je trebalo da obavi pre nego što Erikino ime zauvek izbriše iz svog teftera.

Iz Erikinih grudi se otrgao tih nevoljan jauk, zvuk koji nije ispustila još otkako je bila dete.

Impresariova supruga se ustremila ka vratima, spustila ruku na kvaku i nestala sa vidika.

Kada je otišla, Erika se stropoštala na divan. Imala je osećaj da se sve u njoj pretvorilo u kamen. Mesecima, pa čak i godinama, kroz glavu joj se vrmala jedna

pomisao: ako doživim fijasko na probnom nastupu i ako se ispostavi da sam uzalud uložila toliki trud i podnela tolike žrtve, baciću se sa neke visoke kule ili sa krova *Duoma*.

Ali je sada pomislila: *Neću valjda da se ubijem zbog mišljenja jedne smešne i isprazne žene?*

Punih sat vremena je ostala na sivom divanu, čekajući da se desi ono što je bilo neminovno. Da joj Paladinov glasnik zakuca na vrata i da je obavesti da je slavni agent takođe odlučio da prekine saradnju sa njom

Umesto toga je pozvonio telefon. Sa druge strane je začula glas Pjeter Paladina. Utešan, samouveren i gotovo očinski. Očekivala je sve drug osim tako poštenog i dobronamernog odgovora. „Pravo da vam kažem“, rekao je njen agent, „*meni* se dopada vaš glas i potrudiću se da u nekoj finoj operskoj kući pronađem dostojan dom za vaš talenat.“

Paladino joj je takođe poverio da je tokom vikenda saznao da Erika nije prva pevačica koju je sinjora Lorelo zasula ekstravagantnim obećanjima koja su kasnije pala u vodu. „Njen zanos se rasplamsa brzinom munje“, objasnio je, „a potom jednako munjevito splasne.“

„Preko svog kurira sam već poslao pismo drugom impresariju“, dodao je. „Potrudiću se da vam u što kraćem roku zakažem još neku audiciju.“

Međutim, Erika je strahovala da je sinjora Lorelo možda govorila istinu. Možda su njene ambicije stvarno sezale do visina koje njen glas nije mogao da dosegne.

52

Svi LJUDI iz ERIKINOG okruženja - prodavač voća koji je imao tezgu na uglu ulice, njena šlepa stanodavka, nova spremačica sa kojom se sretala na stepeništu - izgarali su od želje da čuju šta se desilo u Milanu. Da li će sada zapevati na velikim pozornicama? Kad god bi sa nekim podelila razočaravajuće vesti, Erika je zaranjala u još dublju depresiju.

Njen slavni agent još uvek nije uspeo da joj pronađe bilo kakav angažman. Znala je da se svojski trudio, ali uopšte nije bilo lako prodati anonimnu mecosopranistkinju.

Upravnici operskih kuća su radije angažovali izvođače sa zvučnim imenima. Pjetro Paladino je čak pokušavao da se nagodi sa impresarijima, obećavajući da će im ustupiti poznatog baritona koga su već dugo priželjkivali ako pristanu da makar saslušaju njegovu novu mecosopranistkinju. I zaista je uspeo da joj zakaže nekoliko audicija. Erika je putovala u male gradove kako bi pevala pred skupinama muškaraca koji su mirisali na duvanski dim i stare izgužvane novčanice koje su prelazile iz džepa u džep.

Na kraju je samo jedan od njih pristao da je angažuje, kao zamenu za glavnu ulogu u Rosinijevoj *Pepeljugi*. To je značilo da Erika mora da prisustvuje svakoj probi i svakom nastupu i da u svakom trenutku bude spremna da izađe na pozornicu. Erika se trudila da deluje nenametljivo i da nikoga ne ugrožava, ali ju je tamošnja primadona na jednoj probi ošinula razjarenim pogledom i uprla prstom u nju, vičući: „Ona donosi lošu sreću! Vodite je odavde! I neka mi više ne izlazi na oči!” Slavna pevačica je bila toliko usplahirena da su se svi brže-bolje sjatili oko nje, pokušavajući daje smire.

Nakon samo tri dana Erika je dobila otkaz. Nije imala drugog izbora nego da se ponovo vrati u Firencu.

* * *

Ponekad, dok bi šetala firentinskim ulicama ili sedela u kafeu na *Via Tornabuoni*, Erika se sretala sa učenicima maestra Valentija koji bi neminovno počeli da se raspituju da li joj je njen slavni agent iz Milana pronašao neki angažman. Ako bi na vreme primetila da idu u njenom pravcu, brže-bolje bi zagnjurila glavu među ramena i nastavila da srče svoj *kapučino* ili bi uletela kroz vrata neke radnje i sakrila se unutra.

„Treba ti mali predah”, rekao je Kristofer jednog dana dok su prelazili most preko Arna. „Šteta što ne možeš negde da pobegneš.” Zubima je sastrugao poslednje komadiće breskve sa koštice, a potom je, ispustivši zadovoljan uzdah, izvadio košticu iz usta i bacio je preko ograde.

Želeći da je oraspolože, Mark i Edmund su je pozvali da sa njima pođe u *Englesku čajdzinicu gospođice Mod.* „Ovo je jedino mesto u čitavoj Firenci gde možeš da dobiješ ječmene lepinjice”, rekao je Mark, otvarajući meni. „1 nešto što podseća na devonski krem.”

„Nikad nisam naročito volela devonski krem”, odgovorila je Erika.

„To svakako nije jedan od specijaliteta koje ovdašnji turisti žele da isprobaju.” Mark je, prekrštenih nogu, ležerno sedeo pored izloga, posmatrajući svoj odraz u staklu. Gotovo zaljubljeno je skliznuo šakom preko svoje butine i lupnuo stopalom o pod.

Erika im je opisivala kako je već mesecima sa gotovo neraziimnom nadom i fanatičkim žarom pristupala svakoj novoj audiciji. Razočaranja koja su ostala za njom uopšte nisu bila važna, uveravala je sebe. Morala je da gleda isključivo napred i da koristi svaku priliku koja joj se ukaže.

Znala je da su njeni prijatelji već umorni od njene ozlojeđenosti. Pošto je već nedeljama i mesecima verglala istu priču, više je nisu čak ni slušali. Kada je konobar vitkog tela i uzanih kukova projezdio pored njihovog stola, Mark i Edmund su ga radoznalo odmerili.

„Još jedan peško“, rekao je Mark. „Poput nas.“

Edmund je zaklimao glavom. „Fino izgleda.“

„Slobodno ga uzmi.“ Mark mu je obesno namignuo. „Svim srcem ti ga prepuštamo.“

„Mogu da se pozdravim sa karijerom“, očajno je zavapila Erika kada se vratila sa još jedne propale audicije. Do tada je već počela da strahuje da će Pjetro Paladino ubrzo dići ruke od nje i da će diskretno okončati nastojanja da promoviše njenu karijeru.

Erikino razočaranje je poprimilo tolike razmere da je Kristofer imao utisak da se njena utučenost pretvorila u bič koji mu je neprestano fjukao nad glavom. Jednog dana je izjurio iz njene sobe, vičući: „Uopšte nema svrhe da dalje razgovaramo! Tebe ništa ne može da oraspoloži!“

Erika se previla preko ograde balkona na trećem spratu i počela da ga doziva, ali se Kristofer uopšte nije osvrnuo. Videla je kako njegove neizglancane cipele grabe niz ulicu Lungarno Ačajuoli, sve dok nije nestao među tunelom turista koji su kupovali voće. Preostalo joj je samo da zagnjuri lice u vezeno jastuče i da brižne u plač.

„Zašto se nisi odazvao?“ kasnije ga je upitala.

„Zato što te nisam čuo“, tiho je odgovorio Kristofer. Ali je Erika znala da to nije bio pravi razlog.

Poštar je jednog jutra povukao zvonice ispred ulaznih vrata. Kada je Erika provirila sa balkona, doviknuo joj je da ima preporučeno pismo i da mora da mu potpiše dostavnicu. Dok je jurila niza stepenište, srce joj je poskakivalo od sumanute nade da se upravnik neke operske kuće predomislio i da je uputio depešu Pjetru Paladinu. Možda će za par trenutaka pročitati vest koja će joj doneti izbavljenje.

Takođe joj je palo na pamet da bi u prizemlju mogao da je sačeka prekookeanski koverat u kome će pronaći odgovor na pismo koje je uoči svoje prove poslala Ravelu.

Dok je usplahireno ispisivala svoje ime na ružičastoj dostavnici, primetila je da je veliki koverat bio poslat iz Sjedinjenih Država, iz bostonske poslovnice glavnog suda okruga Safok. U predvorju se mimoišla sa novom spremačicom, grubom odbojnom

ženom koja je namrgođeno cedila svoju krpu i streljala je sumnjičavim pogledima kad god bi primetila da su joj Kristofer, Mark ili Edmund došli u posetu.

U koverti je pronašla pravni dokument sa obaveštenjem da je prošlo tri godine otkako je „svojevoljno i bespovratno“ napustila svog supruga. Brakorazvodna parnica koju je Piter pokrenuo konačno je bila okončana i njih dvoje su sada i zakonski prestali da budu muž i žena. Starateljstvo nad njihovim maloletnim detetom bilo je dodeljeno ocu

Mada je sudska odluka nije iznenadila, srce joj se steglo od tuge. To pismo je bilo nalik smrtnoj presudi. Njen brak je, konačno i bespovratno, bio poništen. A njen sin više nije pripadao njoj.

Odmah se setila iz pisma koje joj je nedavno poslao njen brat Džerald:

Čuo sam da Kventin provodi leto na Kejp Kodu dok njegov otac putuje po Engleskoj. Supruga Piterovog poslovnog partnera, i brižna majka petoro dece, odlučila je da Kventina primi pod svoj krov i da ga na izvestan način usvoji.

Šta je njenog brata navelo da joj to kaže?

Čak i kada bi naprasno odlučila da spakuje svoje ogrtače, haljine, papuče i operске partiture i da se vrati u Boston, Erika više ne bi mogla da priđe svom sinu - bar ne bez formalnog dopuštenja, koje sigurno ne bi lako dobila. Mogla bi da priđe vratima kuće u kojoj je nekada živela i da zalupa mesinganim zvekirom, ali ne bi mogla da uđe unutra. Ako bi je primetila kroz razmaknute zavese, služavka bi se hitro odmakla od prozora i ostavila je da stoji pred pragom. Piter je sigurno naložio svojim slugama da joj nipošto ne otvaraju.

Sudski činovnici nisu znali ništa o njoj i Ravelu. Nisu znali da su njih dvoje začeli tog dečaka i da je on zbog toga pripadao njima bar isto toliko koliko i Piteru.

Temeljno je iščitala sudske dokumente i potom ih spustila na dno fioke. Nijedan sudija na svetu nije mogao da zna koliko je krhko i pre-finjeno izgledalo lice njenog sinčića u onim noćima dok se borio sa difterijom, dok ga je privijala uz sebe i šaputala molitve nadomak njegovih usnulih očiju, dok je razdvajala drhtave usne, rashlađujući ga svojim dahom i sklanjajući ljupke pramenove tamne kose (*Ravelove kose!*) sa njegovog grozničavog čela. *Samo da preživi*, molila se u tim noćima.

Tog popodneva kada je dobila brakorazvodne dokumente, Erika je dugo šetala kroz Firencu, milju po milju, prekrivši svojim otiscima veliki deo grada.

Otišla je do Pjace déla santissima Anuncijata i zastala pred Bolnicom nevinašaca. Sve do pre trideset ili četrdeset godina, majke su vekovima dolazile tu, zaklanjajući lica maramama i noseći svoje bebe u naručju. Neke su kolebljivo zastajale i vraćale se nazad. Neke su odvažno - i očajno - nastavljale dalje, pre nego što se predomisle.

Na prednjem delu zgrade nalazilo se devet zasvođenih ulaza iznad kojih su stajali medaljoni od terakote na kojima su bile prikazane bebe umotane u pelene. Bebe su pružale svoje debeljuškaste ručice, preklinjući svoje majke da ih ne napuste.

Primitila je prozorski okvir iza koga se nalazilo nešto nalik horizontalno postavljenom točku - *mota* - gde su anonimne majke ostavljale svoju dečicu i potom ih, jednim okretom točka, prepuštale brizi stranaca sa druge strane zjđa.

Gde su sada te avetne majke koje su tokom svih tih vekova dolazile ovde? pomisljla je. U tom trenutku ona je bila jedina žena koja je stajala ispred *ruota*, ali je u vazduhu mogla da oseti prisustvo svih tih očajnica. Mnoge od dnjih su se, poput nje, sigurno vraćale tu, kajući se zbog onoga što sli učinile.

Spremačica je tog dana ponovo primetila kako Kristofer svraća do Erikine sobe. Kada se Erika vratila sa ručka i kada je na vrhovima prstiju krenula uz kaskadu sveže opranih stepenika, zadižući suknju i pokajnički se osmehujući zbog tragova koje su njene cipele ostavljale na vlažnom. podu, služavka se drsko isprečila pred njom.

Ošinula ju je razjarenim pogledom, držeći resastu metlu koja se cedila nad kofom. „Svi stanari su pokušali da upozore dona Anu kakva ste vi žena, ali ona nikog neće da sluša. Ona je stara i šlepa i prihvatiće čak i ono najgore, samo da u blizini ima nekog ko će da je zabavlja svojim pesmom.”

„Osim toga”, zajedljivo je dodala, „vaše pevanje iz dana u dan postaje sve gore.”

„Grozna žena”, rekla je dona Ana. „Odmah ću joj dati otkaz.”

Šofer je tog dana parkirao automobil ispred kuće i povezao ih ka brdima iza Firenze. Erika i njena stanodavka su sedele otpozadi, umotane u ogrtače od tila. Lice su zaklanjale velovima od sifona kako bi se zaštitile od prašine.

Zastali su na jednoj krivini, odakle se pružao pogled na vilu koja je bila okružena blagim brežuljkastim padinama. Dok su sedele u otvorenom automobilu, Erika je opisivala prizor dona Ani - krov prekriven crvenim crepom i vrtove opasane zidom. Na rubovima imanja uzdizala se ograda od šimšira, a u senovitim uglovima, gde je zerjilja još uvek bila tamna i vlažna, stajale su kamene klupe. Erika je olabavila svoj veo, posmatrajući kako njegovi lepršavi krajevi vijore na vetru.

Dona Ana je podigla nos, omirisavši vazduh. „Jasmin nego što je Erika primetila živicu posutu belim laticama

„Baš me zanima kako je živeti u ovakvoj vili", prozborila je Erika. Sa uzvišenja na kome je stajala mogla je da primeti unutrašnje dvorište natkriveno staklenim krovom. U dvorištu je žuborila fontana, okružena rascvetalim oleanderima. Erika je dona Ani pažljivo opisivala svaki detalj.

„U takvim kućama se obično nalaze stolice sa raskošnim presvlakama i kaminski štitnici ukrašeni tapiserijama", objasnila je stala dama. „A noću se preko vrata stavljaју masivne gvozdene šipke."

Dok je automobil nastavljao preko vijugavog drumа, doka Ana je podigla lice ka nebu, izlažući ga sunčevoj svetlosti i lepršavim udarima vetra. *Pogledaj je samo*, razmišljala je Erika. *Njeno srce je otvoreno za svako životno zadovolјstvo, dok ja gream pod okovima svoje ambicije.*

„Nisi pogrešila što si došla u Italiju", rekla joj je stara dama. „Nisi mogla da se ogлуšiš o svoj talenat. Gospod ti ne bi dao takav glas da nije želeo da ga поделиš sa drugim ljudima."

„Ponekad mi se čini da bog baš ne podržava moja nastojanja", odgovorila je Erika. Zašto je bila blagoslovena takvim darom kada je, kad god bi pokušala da pusti glas, čitav svet pokušavao daje učutka?

Šofer je zaustavio automobil na mestu odakle se pružao prelep pogled. Izašli su napolje i seli na kamenu klupu. U podnožju se nazirala panorama Firenze, sa *Duomom* i krovovima prekrivenim crepom.

„Sve sam odbacila da bih došla ovde", rekla je Erika. „1 sada mi više ništa nije ostalo."

„Ostalo ti je malo uštedevine, zar ne?" natuknula je dona Ana. „Mislim da je Kristofer u pravu. Trebalo bi negde da otputuješ, da bar na neko vreme utekneš od svega."

Konačno je dobila pismo koje je tako dugo i tako žudno iščekivala. Kada je na koverti spazila Ravelov rukopis, pohitala je uza stepenište i sela pored prozora. Dugo je držala pismo u rukama pre nego što se odvažila da ga otvori. Bio je to odgovor na pismo koje mu je poslala uoči *svoje prove*. Pošta je sporo putovala preko okeana tako da su njegove reči bile stare već sedam nedelјapre nego što su konačno zaigrale pred njenim očima:

Najdraža moja Erika,
još otkako si pre osam godina napustila Trinidad, neprestano mislim na tebe, tako da sam se neizmerno obradovao kada sam dobio tvoje pismo.

Ti si do sada sigurno saznala da li se tvoj operski debi pretvorio u trijumf ili razočaranje (nadam se da je u pitanju ovo prvo). Ali, šta god da se desilo, jedna stvar je sigurna: ti si se preselila u Firencu vođena svojom najdubljom strašću. Na ovom svetu postoji malo ljudi koji bi se odvažili da učine to što si ti učinila...

Možda si čula da smo Piter i ja pre izvesnog vremena zajedno krenuli na ekspediciju u Britansku Gvajanu. Zbog strašne suše nismo uspeli da stignemo do Kajeturskih vodopada, kao što smo isprva planirali. Uprkos tome, bilo je to putovanje za pamćenje. Piter mi je rekao da ste dobili sina i pokazao mi je njegovu fotografiju. Kventin je tako lep deččić i bio sam duboko dirnut i neopisivo srećan kada sam saznao za njega. Ne mogu ti reći koliko bi mi značilo da mi se ukaže prilika da ga lično upoznam.

Maštam o danu kada ću te ponovo sresti i želim ti svaku sreću na italijanskoj operskoj pozornici.

S neizmernom ljubavlju, Ravel

Nakon što je nekoliko puta zaredom pročitala Ravelovo pismo, Erika je iz fioke izvadila bočicu sa mošusom. Božić je bio na pomolu, tako da je nedavno kupila tu bočicu kao praznični poklon za Kristofera. Polako je skinula čep. Ravel je imao običaj da nakon brijanja natapka kožu mošusom. Dok je udisala taj miris, činilo joj se da pod prstima može da oseti njegovo lice.

Zatvorila je bočicu, ali je samo trenutak kasnije ponovo skinula čep. Duboko je udahнула i dok se opijala Ravelovim mirisom, imala je osećaj da je on ponovo u njoj. U glavi joj je zavládala slatka izmaglica. Polako je zatvorila bočicu, omamljena mošusom i vlastitom žudnjom.

Posle večere je napravila toplu kupku i skinula kućnu haljinu. Kada se okupala, navukla je dugu prozirnu spavaćicu i uzela teglicu sa mešavinom glicerina i ružine vodice. Prstima je zahvatila mirišljivu pomadu i razmazala je preko šaka.

Dok je bio mali, Kventin je često stajao pored nje, povijajući se stomačićem uz njenu nogu dok se sređivala za toaletnim stocićem. Posmatrao je kako utrljava belu kremu sve dok je njena koža ne bi potpuno upila i prestala da se sija. „Od te kreme mamine ruke postaju meke i nežne“, objašnjavala je svom sinčiću. Kada bi ispružila ruke, mališan bi prislonio nos na njene šake i omirisao joj prste. Nanela bi malo kreme na njegovu

ručicu i on bi je utrljao u kožu, opčinjeno postnatrajući kako njena vlažnost i sjaj postepeno iščezavaju.

Kada bi uveče uzela tu kremu da namaze ruke, imala je osećaj da će Kventin izaći iz otvorene teglice, poput malog dobroćudnog duha koji lebdi na oblaku mirišljave pare.

Još malo pa će stići Božić a ona je bila potpuno sama. Ostavila je sve za sobom, pa čak i one koje je volela iz dubine duše. *Svojevoljno i bespovratno*, pisalo je u sudskim papirima. Niko od njih nikada nije kročio u tu kuću koja je gledala na reku. Niko od njih nikada nije video sobu u kojoj je živela.

A opet, sve te drage duše su neprestano bile sa njom. Bila je u Firenci, u Toskani, ali je bilo dovoljno da otvori bočicu sa mošusom ili teglicu sa kremom za ruke pa da oseti njihovo prisustvo. Ravel i Kventin bi se istog časa stvorili u sobi, poput lepršave mirišljave fatamorgane.

Upalila je lampu i spustila se za sto da napiše odgovor Ravelu, zamišljajući ga kako otvara njeno pismo na kokosovoj plantaži na drugom kraju sveta.

Najdraži moj Ravele,

... čak i da mi zakonske odredbe ne dopuste da to učinim, čvrsto sam resila da ponovo vidim svog sina. Ako zatreba, spremna sam čak i da ga ukradem i da ga dovedem kod tebe da se upoznate...

Osmi deo

53

BOSTON 1914.

ERIKA JE STAJALA ISPRED gvozdene kapije internata pitajući se da li će joj, kada konačno odgurne masivna rešetkasta vrata, upravnik škole Čadsvort dopustiti da priđe svom sinu.

„Trebalo je da sačekate do nedelje. To je dan koji je rezervisan za porodične posere“, rekla joj je sekretarica koja je nosila haljinu čija je kragna sezala do polovine grla. Kragna je bila pričvršćena na sredini pomoću tri biserna dugmeta.

Erika je dobro znala da je tog dana bio utorak. Kroz izduženi prozor iza radnog stola mogla je da vidi kako se sneg vrtloži poput belih leptirića, rastapajući se na crnim granama i ne ostavljajući bilo kakav trag na smrznutom tlu.

„Upravnik trenutno nije u kancelariji“, objasnila je sekretarica. „Možda je u drugoj zgradi. Šta kažete da sačekate u salonu dok ne proverim da li u vašem slučaju možemo da napravimo izuzetak?“

Stojeći pored prozora u salonu, Erika je posmatrala kako dečaci u *nikerbokericama** igraju ragbi na udaljenom terenu. Ako bi zastala pored te zašiljene gvozdene ograde, dovoljno blizu da mogu daje primete, da li bi neki od tih dečaka skrenuo pogled ka njoj, prepoznao je i prestao da baca loptu? Ipak, dečaci koji su trčkarali po poljani delovali su previše staro. Po njenoj proceni, imali su oko jedanaest godina, dok njen Kventin još uvek nije napunio devet.

Polako se spustila na stolicu. Dok je čekala da sekretarica pronađe upravnika, skinula je dugu rukavicu i zagledala se u prsten sa svetlucavim ametistom. Opomenula

* Široke kratke pantalone. (Prim, prev.)

je sebe da, kada ugleda svog sina, ne srne pojuriti ka njemu niti ga previše očajno stegnuti u zagrljaj. Na njenom krilu je ležala kutija sa sušenim kajsijama preliveanim gorko-slatkom čokoladom. Erika se nadala da je, čak i posle tri godine, to i dalje Kventinov omiljeni slatkiš.

A njegovo lice, upitala se. Kventin je sada imao osam i po godina. Koliko se njegovo lice u međuvremenu promenilo? Do sada je sigurno i porastao. Njegova glava će joj verovatno dopirati do grudi.

Čekanje se toliko odužilo da je Erika poželeva da pomnije osmotri zdanje u kome se obrela. Napravila je nekoliko koraka niz dug prazan hodnik. To mesto ju je podsećalo na omanji zamak, sa zašiljenim kulama i nevidljivim krilima. Vrata na jednom kraju hodnika su vodila u mračnu trpezariju. Primetila je grede na tavanici i osetila miris barenog krompira.

Tada je iz podnožja stepeništa začula zastrašujući vrisak. Potom je usledio još jedan, koji je zvučao kao očajnički poziv u pomoć. Dok je trčala niza stepenište, srce joj se stezalo od straha kakav će prizor tamo zateći. Zašto je, potpuno nelogično i neosnovano, bila uverena da bi dole mogla da zatekne vlastitog sina?

„Hajde, skidaj se!“ Kroz hodnik u suterenu je odjeknuo preteći fijuk - kao da je neko, čisto vežbe radi, udario štapom po površini masivnog radnog stola. „Svući pantalone! Do gležnjeva!“ Kada se približila otvorenim vratima, primetila je kako neko zamahuje štapom, parajući vazduh. Dečji vrisak joj se zario pravo u srce.

Kada je kročila unutra, nastavnik joj je bio okrenut leđima. Ruka mu se tako munjevito podizala i spuštala da siroti mališan nije imao vremena čak ni da zaplače između dva udarca. Dečak je bio vrlo sitan. Imao je riđu kosu, a lice i obnaženi listovi su mu bili posuti pegama. Krajevi košulje su mu landarali iznad gole zadnjice i butina na kojima su se već nazirale izdužene crvene pruge. Nemoćno je spustio ruke na zadnjicu, pokušavajući da se zaštiti, a onda ih instinktivno povukao nazad kako mu štap ne bi ošinio prste. Dok je iščekivao naredni udarac, izvio se u stranu i zatoptao stopalima, kao da izvodi neki grčeviti ples, pokušavajući da se skloni sa putanje štapa. Ipak, pošto je znao da će se njegov mučitelj još više razjariti ako promaši, izvrđavao je za samo nekoliko inča ulevo ili udesno.

„Zar ne mislite da je dovoljno?“ glasno je dobacila Erika.

Nastavnik se munjevito okrenuo ka njoj, zaustavivši podignut štap. Donja usna mu je bila vlažna, a oči su mu blistale od osvetničkog užitka. Bio je prilično krupan i imao je

brkove boje đumbira. Kada ju je spazio kako stoji ispred vrata, lice mu se zajapurilo od grla pa sve do ćelavog temena.

Kada se dečak okrenuo, njegov mali penis je zalendarao ispod raspasanih rubova košulje. Instinktivno je spustio ruke, zaklonivši intimne delove tela.

Muškarac je spustio štap i rekao dečaku da se udalji. Erika je i dalje stajala u mestu dok se dečak užurbano oblačio. Potom je zgrabio torbu sa knjigama i napustio suteran kroz sporedna vrata.

Ne dobacivši nijednu reč razjarenom nastavniku, Erika je pohitala za dečakom. Kada su izašli na hladan zimski vazduh, činilo se da dečak uopšte ne primećuje da korača iza njega. Tiho je šmrcao, brišući nos zglobovima prstiju.

„Mili“, pozvala ga je, „imam nešto za tebe.“ Pažljivo je prikupila rubove široke suknje i čučnula pored dečaka. Tada je otvorila kutiju koju je donela za svog sina i pružila mu nekoliko kajsija sa čokoladnim prelivom.

„Ne smem to da primim“, promrmljao je dečak, oborivši glavu.

„Hajde, slobodno ih uzmi“, rekla je Erika. „Uzmi par komada i pojedi ih odmah, dok sam pored tebe.“

Dečak ju je poslušao. Žvakao je sušenu kajsiju i brisao sluz sa lica tamnoplavim rukavom školske bluze.

„Kako se zoveš?“

„Oliver Madsen.“

„Gde ti žive roditelji?“

„U Česnat Hilu.“

Nakon onoga što se desilo u suteranu, i njoj i Oliveru je prijao dodir hladnog žustrog februarskog vazduha. Čučnula mu je još jednu kajsiju u šaku i pustila ga da nastavi svojim putem.

Kada se vratila u glavnu zgradu, otišla je pravo u kancelariju. Sekretarica sa bisernim dugmadima je podigla glavu i rekla: „Upravnik se vratio. Odmah će vas primiti.“

Mučitelj iz suterana je na sebi imao iznošenu košulju sa zavrnutim rukavima. Kada je kročila u upravnikovu kancelariju, nabasala je na istog muškarca, samo što je sada nosio sako od tvida ispod koga su se nalazili brižljivo prikriveni tregeri. Upravnik je bio tako zatečen kada ju je ugledao da je na trenutak ostao bez teksta. Podigao je ruku i zagladio svoje crvenkastožute brkove.

„Gospođa Fon Kesler?“ prozborio je, ne spuštajući se za radni sto. „Prema našim podacima, vi više nemate starateljstvo nad Kventinom.“

„Nisam došla ovde da bih razgovarala o starateljstvu. Došla sam zato što sam mu majka i što želim da ga posetim.”

„Da li je dečakov otac obavešten da ste ovde?”

„Kao što verovatno znate, Kventinov otac je biznismen i trenutno je na poslovnom putovanju u Engleskoj. Moji zahtevi su prilično skromni, gospodine. Želim samo da moj sin i ja nasamo popričamo u školskom salonu i da potom izađemo u kratku šetnju po dvorištu.”

Upravnik je stavio ruke na leđa. „Imate li sudsko dopuštenje da posetite dečaka?” upitao je oštrijim tonom.

Erika je prišla prozoru, nakratko se zamislivši, a tada se odlučno okrenula ka upravniku. Držala je sklopljene šake pred sobom. „Mislim da biste mogli da se nađete u ozbiljnoj nevolji, gospodine, ukoliko roditelje malog Olivera Madsena iz Česnat Hila obavestim, do najsitnijih pojedinosti, kakvom sam prizoru malopre prisustvovala u školskom suterenu.”

Upravnikovo lice se ponovo zajapurilo, od ruba kragne pa sve do zaobljenih ćelavih obrisa njegovog temena.

Erika je pažljivo zagladila svoje duge rukavice, povukavši ih nagore.

„Sigurna sam da vam neće trebati mnogo vremena da pronađete Kventina”, rekla je.

Kada je njen sin kročio u salon, Erika je učinila upravo ono što nipošto nije nameravala da učini. Ustremila se pravo ka njemu i stegla ga u očajnički zagrljaj. Isprva joj je delovao nekako čudno, kao neko drugo dete. Njegov vrat i udovi više nisu bili onako slatki i debeljuškasti kao nekada, ali je iz njegovih očiju, zasvođenih tamnim obrvama, izbijao onaj poznati usredsređeni pogled, isti onaj pogled kojim ju je nekada davno posmatrao Ravel. Dok je zaranjala prstima među njegove guste tamne zaliske i dok je poljupcima zasipala njegovo čelo, dečak se povukao unazad, ne progovarajući ni reči. Srce joj je zadrhtalo od strepnje dok je otvarala kutiju sa njegovom omiljenom poslasticom i izvinjavala se zbog nekoliko kajsija koje su nedostajale, mada mu nije pomenula zbog čega je kutija bila načeta.

„Sigurno si iznenađen što me vidiš”, rekla je, trudeći se da zvuči što vedrije. Potapšala je brokatno jastuče na sofi, pokazujući mu da sedne pored nje.

„Zašto si došla?” upitao je Kventin. Pokreti su mu bili uštogljeni, kao da joj ne veruje.

„Došla sam da te posetim.” Savila se ka njemu da mu ispravi kravatu. „Zato što si mi mnogo nedostajao i što sam želela da te vidim.” „Da li ti je otac rekao da dođeš?”

Primitila je da je Pitera sada zvao „otac”, a ne „tata” kao dok su bili zajedno. „Tvoj otac”, jetko je odgovorila, „uopšte ne zna da sam ovde.”

Kventin je smušeno povio glavu, kao da nije znao kako treba da se ponaša u njenom prisustvu. Erika je zatvorila vrata salona i primakla se još bliže. Prešla je pogledom preko njegovih ruku i zglobova, tražeći modrice i tragove upravnikovog štapa. „Kventine“, ozbiljno je zaustila, „molim te, ne plaši se da mi kažeš istinu. Da li vas u ovoj školi kažnjavaju?“ Na trenutak je začutala. „Mislim, da li vas fizički kažnjavaju? Da li je neko okrutan prema vama?“

Kventin je delovao zbunjeno, kao da uopšte ne shvata o čemu govori. Nakon što je pojeo nekoliko kajsija i olizao čokoladu sa prstiju, predložila mu je da prošetaju po dvorištu i da joj pokaže svoju školu. Dok su prolazili pored igrališta, Kventinov pogled se prikovao za dečake u teškim džemperima i *nikerbokericama* koji su se bacali po blatnjavom terenu, pokušavajući da uhvate loptu. Učinilo joj se da njen sinčić pokazuje veće interesovanje za te derane nego za nju.

„Neko vreme ću ostati u Bostonu“, rekla mu je. „Kada sledeći put dođeš kod dede, možda ćemo se ponovo videti.“

Kventin je kolebljivo zastao na popločanom prilazu, vezujući olabavljenu pertlu. „Mislim da se tati to ne bi svidelo. Sigurno bi se strašno naljutio kada bi čuo da si došla ovde.“

„Ja sam *tvoja majka*“, odlučno je odgovorila Erika. „Sasvim je prirodno da ti dođem u posetu.“ Potom ga je upitala da li može da vidi njegovu sobu.

„Ovde nemam sobu“, objasnio je dečak. „Imam samo jednu malu nišu, ali mi to više odgovara.“

„Dobro, mogu li onda da vidim tvoju nišu?“

Dečak ju je poveo kroz hodnik čiji su zidovi bili prekriveni tamnom orahovom oplatom. Spustio je jednu ruku na izglancanu ogradu stepeništa, kolebljivo zastavši. „Ne znam da li smem da te odvedem gore.“

„Jesu li ostali dečaci sada tamo?“

„Nisu. Sada uče, a posle idu na večeru.“

Na Erikino nagovaranje dečak ju je poveo na sprat. Najmlađi dečaci, koji su imali samo šest ili sedam godina, spavali su na dvanaest kreveta u zagušljivoj prostoriji sa depresivnim tamno zelenim roletnama koje su blokirale svetlost poznog popodneva. Obuzela ju je nagla slabost dok je prolazila pored te spavaonice. Na drugom kraju hodnika se nalazilo stepenište, tek nešto šire od njenih bokova, koje je vodilo na treći sprat. Primetila je da je taj deo zgrade, čak i tog februarskog dana, bio preplavljen svetlošću. Iza kružno postavljenih prozora su se nazirale visoke krošnje drveća. Grane su sada bile gole, ali će se na proleće sigurno osuti bujnim zelenim lišćem.

Na tom spratu se nalazila Kventinova niša i Erika je odmah shvatila zašto je njen sin voleo taj sobičak. Taj prostor je bio samo njegov i nije morao da ga deli sa ostalim dečacima. Nad sićušnim prozorom se izdizao zašiljeni gotski luk. Na jednom zidu se nalazila polica za knjige gde je Kventin držao svoju zbirku olovnih vojnika. Krevet mu je bio tako pedantno zategnut kao da je peglom prešao preko njega. Na radnom stolu je stajalo nedovršeno pismo.

„Tako si uredan“, pohvalila ga je.

Kada je Kventin otišao do kupatila, iskoristila je priliku da malo prošvrlja po sobi. *Draga moja majko*, pisalo je u uzglavlju pisma koje je stajalo na stolu. Srce joj je poskočilo od šoka kada je pročitala te reči. Kada je bio mali, Kventin ju je uvek zvao „mama“. Spustila se na ivicu Kventinovog kreveta i prebacila nepovezane listove na krilo. Pismo je podsećalo na izvode iz dnevnika.

15. februar

Draga moja majko,

toliko mi nedostaješ da uopšte ne mogu normalno da razmišljam. Jučesu tri dečaka iz mog razreda imala groznu glavobolju, a onda je i mene počela da boli glava i oči su počele da mi se sklapaju i na kraju sam lupio čelom o knjigu i gospođa Tejlor nije tada dopustila da napustim čas. Čitavo popodne sam proveo u krevetu, a servirke koje rade u kuhinji donele su mi supu punu komadića šargarepe.

16. februar

Glavobolja više nije tako jaka kaojuče, ali još nije prestala. Kao što znaš, ja sam strastveni sakupljač poštanskih markica tako da sam čitav dan ostao u krevetu i sređivao album. Bilo mi je tako dosadno jer čitavog dana nisam imao društvo i mogao sam da razgovaram samo sa mačkom Persijem koga je jedan od dečaka prošvercovao na naš sprat...

17. februar

Moj drug Najdžel me uči da boksujem...

Erika je na brzinu preletela delove o ragbiju, školskim časovima i tvoru koga su dečaci uhvatili ispod krila spavaonice, sve dok nije stigla do reči koje su, kako joj se činilo, bile upućene lično njoj.

... Ponekad se probudim usred noći i zaboravim da nisam u onoj kući u Bostonu, zajedno sa tobom. Osluškujem svaki šum i mislim da si ti negde u blizini i da ćeš svakog časa kročiti u sobu...

Ne izlazim napolje bez šešira i čizama i vredno učim psalme, baš kao što sam činio dok sam bio sa tobom. Završio sam psalam koji si mi prošli put dala i sada sam prešao na psalam 148...

Psalam 148? Erikine oči su zbunjeno prešle preko ostatka pasusa. Zašto je pominjao psalme kad ona nikad nije pokazivala naročitu sklonost ka religiji? U narednim pasusima je primetila još čudnih referenci i nepoznatih imena. Kventin je pominjao neku „Margaret” i „trku jedrilica” i „žmurke u velikoj kući u Bazards Beju.” Tada se setila da joj je njen brat u jednom pismu pomenuo da je Kventin proveo prošlo leto sa porodicom Talkot i da ga je gospođa Talkot toliko zavolela da ga praktično nije razdvajala od vlastite dece.

Draga moja majko, pisao je Kventin toj ženi. Erika je osetila kako joj dah zastaje u grudima. Gospođa Talkot ga je sigurno ohrabivala da je tako zove.

Kada se Kventin vratio iz kupatila, brišući ruke o nogavice pantalona, papiri su joj ispali iz ruku. Njen sin se ukipio ispred ulaza u nišu, kao da je naprasno postao svestan vlastite nelojalnosti.

Erika mu je brzo prišla. Kleknula je ispred njega i spustila šake na njegova ramena. „Sigurno si mislio da se nikada neću vratiti, zar ne?”

Kventinu je bilo neprijatno. Brada mu je bila spuštena, a pogled prikovan za cipele. Otrgnuo se ramenom, oslobađajući se njenog dodira, i prišao prozoru. „Dečaci su sišli na večeru”, rekao je, upirući prstom. „I ja treba da krenem.”

Kada je Erika nakon tri i po godine odsustva ugledala svog oca, primetila je da su mu brkovi postali beli kao sneg, a pokreti kruti i usporeni. Kada su izašli iz automobila koji

se zaustavio pred njegovom kućom u Bek Beju, njen otac nije video ivičnjak. Posrnuo je i pao pravo na snežni nanos.

Erika je brzo pritrčala i pomogla mu da ustane. „Da li ti je dobro, tata?”

„Ništa ozbiljno”, odgovorio je on, otirući sneg sa bokova i tura. „Osim što se osećam pomalo postiđeno.”

Njen otac je stario iznenađujuće brzim tempom. Magdalena joj je rekla da ga je često viđala kako hita niz ulicu, mašući svojom crnom lekarskom torbom, a onda bi naprasno zastao, kao da se izgubio. Više puta je svratio do njene kuće kako bi telefonom nazvao svoju ordinaciju i zamolio bolničarku da ga podseti gde treba da ide. Njen brat je tvrdio da je takođe zaboravljao da se u zakazanom terminu pojavi u ordinaciji. Po prvi put u svojoj karijeri njihov otac je počeo da gubi pacijente.

Uprkos takvim nevoljama, stari lekar je i dalje zračio topline. Kada ih je njegov šofer odvezao do škole Čadsvort, da povedu Kventina u Boston tokom kratkog raspusta povodom Vašingtonovog rođendana, Kventin je ushićeno strčao niza stepenište, jedva čekajući da se baci u zagrljaj svom dedi. Upravnik je stajao na verandi, pozdravljajući se sa roditeljima koji su došli po svoju decu. Čim je primetio Eriku, naprasno se povukao u zgradu.

Iz internata su nastavili pravo ka kući Erikinog brata, gde su bili pozvani na porodični ručak. Kventin je odmah otrčao na sprat, nestrpljiv da se što pre sretne sa svojim malim rođacima.

Džerald je nakon ručka odveo Eriku u svoj kabinet, kako bi popričali o finansijama. Dok su sedeli u kabinetu, iznad njih je odjekivalo toptanje dečjih stopala.

„Erika.” Džerald je spustio zelenu kožnu fasciklu na sto i okrenuo se ka njoj. „Mogu li da te upitam kakvi su tvoji planovi?”

„Moji planovi?”

„Da li nameravaš da se vratiš za Italiju? Ili si, da tako kažemo, odlučila da staviš tačku na tu etapu svog života?”

„Da stavim tačku?” zbunjeno je ponovila Erika.

„Čini mi se da u poslednje vreme pokazuješ više interesovanja za svog sina, što me je navelo da se upitam da se možda nisi predomisli.”

„Ne nameravam da ponovo živim u Bostonu, ako na to misliš. Došla sam samo u poseru.”

„Shvatam.”

„Ti i tvoja supruga uopšte ne odobravate moje postupke, zar ne?” upitala je. „Ako nešto želiš da mi kažeš, samo izvoli. Rado ću te saslušati.”

„Sumnjam da bi to imalo bilo kakvog efekta." Džerald se ponovo okrenuo ka stolu i ispisao joj ček sa iznosom koji je predstavljao Erikin deo prihoda od zajedničkog nasleđa.

Gotovo od onog trenutka kada se vratila u Boston Erika je želela da što pre utekne odatle. Dok bi šetala po Bek Beju, nije mogla da pređe ni dva bloka a da ne ugleda zaprepašćeno lice nekog poznanika ili poznanice. Bili su to ljudi koji su je poznavali još odmalena, ali su je sada, kada je napustila Boston, gledali sasvim drugačijim očima.

Na glavnom spratu robne kuće sreća je dve dame koje je poznavala još od osnovne škole. Kada su je spazile među tezgama sa tekstilnom robom, zapanjeno su se okrenule ka njoj, kao da nisu verovala rođenim očima.

„Erika!"

„Kako je u Italiji? Jesi li uspela da se proslaviš?" „Još uvek nisam." Erika se slabašno osmehnula. „Sigurno si mnogo usamljena, potpuno sama u stranoj zemlji", natuknula je jedna.

„Nije baš tako." Erika bi sigurno smislila neko opravdanje i pobegla glavom bez obzira, ali je prodavcima već dala signal za kupovinu tako da je morala da sačeka da njena korpa, koja je klizila na sajli iznad njih, začangrlja i vrati se nazad, zajedno sa priznanicom i kusurom.

Nadala se da njene poznanice nisu primetile čudne stvari koje je upravo kupila. Nije želela da im pruži smernice koje bi im pomogle da dokuče naredno poglavlje njene životne priče. U Bostonu je još uvek bila zima, ali je ona zamolila prodavca da u skladištu potraži dečje belo mornarsko odelo i drugu raspoloživu letnju garderobu.

Dve dame su podozrivo piljile u nju, tražeći na njenom licu tragove utučenosti i pokajništva.

„Znači, sada ste zvanično razvedeni?" prošaptala je jedna. Sigurno su videle službeno obaveštenje koje je Piter, po nalogu suda, objavio u *Boston transkriptu*. To obaveštenje je pune tri nedelje moralo da se pojavljuje u štampi, stavljeno na uvid bostonskoj javnosti, kako bi Piter mogao da privede kraju svoju brakorazvodnu parnicu.

„Tako je", rekla je Erika. Njene poznanice su svim srcem želele da iščeprkaju još neku informaciju, ali je Erika u tom trenutku podigla pogled ka korpi koja se upravo spuštala sa tavanice. „Baš mi je drago što smo se videle", rekla je, široko se osmehnuvši. Potom je zgrabila kupljenu robu i kusur i izjurila na ulicu.

Zнала je da su se, čim je napustila robnu kuću, obodi damskih šešira naprasno približili i da su njene poznanice već zapodenzule vatrenu debatu o slučaju Erike fon Kesler.

„Volela bih da sa Kventinom provedem nekoliko dana u Njujorku", rekla je svom ocu. „To će nam pomoći da se ponovo zbližimo."

Erikin otac je shvatao da će ona u Njujorku moći opuštenije da šeta sa svojim sinom, bez bojazni da će nabasati na stare poznanike kojima će morati da objašnjava svoju životnu priču.

„Dobro, onda otputujte za Njujork", rekao je, ležerno odmahnuvši rukom. „Ja ću obavestiti upravu škole."

Imala je utisak da njen tata uopšte nije primetio da je kupila nov kofer za dečaka i da je unutra ubacila potpuno novu letnju odeću od tankog pamuka. Mornarsko odelo je verovatno bilo preveliko, ali nije mogla da bira jer su se takve stvari teško pronalazile u bostonskim radnjama usred meseca februara.

„Siguran sam da će Kventinu biti drago da provede što više vremena sa tobom", dodao je njen otac, stojeći pored prozora. Bore na njegovom ostarelom licu su bile prožete nemom tugom.

Kventinu se takode dopala ideja da krenu u kratku posetu Njujorku. Koji bi dečak propustio priliku da bar na nekoliko dana utekne od škole? Erika je nameravala da ga odvede u Central park i Prirodnjački muzej, gde će videti skelet pravog pravcatog dinosaura.

Onog jutra kada je trebalo da se vrati u internat, Kventin je sa svojom majkom stajao ispred kuće, čekajući automobil koji će ih prebaciti do železničke stanice. Erika je čula kako njen otac razgovara telefonom u ordinaciji u prizemlju, gotovo urlajući u slušalicu.

„Šarlah, vikao je na sav glas. „Baš tako. Ovde doktor Fon Kesler, Kventinov deda. Dobio je šarlah i neko vreme neće moći da se vrati u internat. Da, naravno... obećavam da ću se javiti."

Erika i njen sin su sedeli u jednoj poslastičarnici u Njujorku. Dečak je pijuckao mlečni frape, dok je Erika naručila *saparinu*. Tog dana mu je kupila novi par olovni h vojnika.

„Šta ti se najviše dopada u Njujorku?" upitala je.

„Dinosaur koga sam video u muzeju." Dečak je sedeo na visokoj stolici bez naslona, srćući frape kroz slamčicu i zadovoljno mlatarajući nogama.

„Da li bi voleo da otputujemo na jedno tropsko ostrvo?" obazrivo je nastavila Erika. „Na mesto gde ćeš moći da vidiš majmune i aligatore i palme?"

Dečak je odvojio usne od slamčice i razrogačio oči, uzbuđeno zakli-mavši glavom.

„Možemo da se ukrcao na neki brod i da posetimo jednu plantažu kokosa. Tamo ćeš moći da vidiš kako se *kuliji* veru uz palme i kako svojim mačetama obaraju kokosove orahe."

„Otac mi je pričao o tome. Kaže da tamo ima i živog peska. Ako nabasaš na takvo mesto, živi pesak može da proguta i tvog konja i tebe."

Erika se osmehnula. „Onda znaš o čemu govorim."

„Kaže da tamo postoji i neka tajanstvena svetlost koja blista nad vodom", nastavio je Kventin. „Ali ja mislim da tu svetlost stvaraju fosfo-rescentne ribe."

„Znači, voleo bi da odemo tamo?"

Dečak je ponovo klimnuo glavom. Erika se tiho nasmejala i razbaru-šila mu kosu, osećajući kako njegova uzdržanost i nepoverenje jenjavaju. Otpila je gutljaj *saparine*, dopustivši da joj se oštra slatkoća razlije preko zuba. „Tvoj otac i ja imamo jednog prijatelja koji živi na tom ostrvu. Zove se doktor Ravel. On vodi poslove na kokosovoj plantaži. Palo mi je na pamet da bi možda voleo da ga upoznaš."

Kventin je dovršio penušavi frape, usisavši mehuriće sa samog dna čaše. Do tada je potpuno zaboravio na internat Čadsvort i školske obaveze, na svoju nišu i igralište u dvorištu. Mogla je da ga nagovori da krenu bilo kuda.

Odmah nakon toga je svratila do kancelarije za izdavanje pasoša. Da li dete mora da ima zaseban pasoš, upitala je. Ne trebaju im zasebni pasoši, odgovorio je službenik, ako dete ima manje od dvanaest godina i ako putuje u pratnji majke.

Erika se u fotografskom ateljeu slikala zajedno sa svojim sinom, prebacivši ruku oko njegovih ramena. Potom se vratila u kancelariju za izdavanje pasoša i zamolila službenika da joj izda novu putnu ispravu u kojoj će se nalaziti njena i Kventinova fotografija, usput mu ćušnuvši krupnu novčanicu kako bi ubrzala postupak.

Pre nego što su napustili Boston, Erika je iz fioke na očevom radnom stolu uzela kopiju Kventinove krštenice. Piter je smatrao da je njenom ocu, za svaki slučaj, trebalo da ostavi taj dokument, zajedno sa pisanom izjavom da je, u slučaju potrebe, njegov bivši tast bio ovlašćen da se stara o Kventinovom zdravlju.

Erika Majrik, pisalo je u pasošu koji je još uvek glasio na ime koje je nosila u braku. *Kventin Majrik*, pisalo je na krštenici njenog sina. Službenik je pažljivo osmotrio njihova lica i ispećatirao mnoštvo dokumenata. Potom joj je uručio nov pasoš, sa

ležernošću čoveka koji je smatrao da na ovom svetu nije postojalo ništa normalnije od toga da jedna majka povede svog sinčića na uzbudljivo putovanje brodom.

„Kuda putuješ, momče?" upitao je službenik u beloј košulji opasanoј tregerima.

„Na plantažu kokosa", ponosno je odgovorio Kventin.

Kada su se vratili u hotel, spustili su se za sto, jedno preko puta drugog, da odigraju partiju dama. Kventin je podigao crni žeton i dvaput skočio preko table, pojevši dva crvena žetona koji su pripadali njegovoj mami.

„Jesi li bio ljut što sam otišla na tako dug i dalek put?" upitala je Erika.

„Znao sam da ćeš se vratiti." Kventin je raširio usnice i uspravio se na stolici, očigledno zadovoljan što je pobeđivao. Držanje mu je odisalo samouverenošću koja je bilo tako nesvojstvena dečaku njegovih godina daje delovala pomalo komično.

„Kako si znao da ću se vratiti?"

„Naprosto sam znao." Tada je raširio nozdrve i prasnuo u tako zvonak smeh da su mu ramena zaigrala.

Erika je takođe prasnula u smeh. Obišla je oko stola i zagrlila ga otpozadi, prislonivši lice uz njegov vrat i glasno ga poljubivši u obraz.

„Zašto majke uvek moraju to da rade?" upitao je Kventin.

„Šta to?"

„Zašto moraju tako da cmaču svoju decu?"

Pre nego što su isplovili iz Njujorka, Erika je poslala pismo roditeljima mladog Olivera Madsena, čiju je adresu pronašla u gradskom registru, kako bi ih obavestila šta je videla u suterenu internata Čadsvort. Drugo pismo je uputila svom ocu. „*Kventin i ja smo krenuli u malu avanturu*", napisala je. „*Sada je pod mojim okriljem, tako da nemate razloga za brigu.*"

TRINIDAD 1914

„ERIKA?”

Čula je kako je Ravel doziva po imenu još pre nego što ga je primetila kako vesla preko lagune čija je površina bila mirna i glatka poput stakla. (KVENTIN I JA ĆEMO USKORO POSETITI KOKAL, javila mu je telegramom iz Njujorka, mada nije naznačila kada će tačno stići na ostrvo.)

Čamac od izdubljenog drveta je klizio preko vode. Ravel je takođe bio u društvu nekog dečkića, mališana čija je koža bila svetla kao koža malog Evropljanina, mada je po njegovoj odeći bilo očigledno daje poticao iz hinduske porodice.

Čim ju je ugledao, Ravel je skočio na noge i prasnuo u razdragan smeh, tako se zateturavši daje pomislila da će se stropošitati u vodu. Prstima je sklonio kosu sa čela, dok su mu se ramena ubrzano podizala i spuštala, kao da je ostao bez daha. Sa rukavima zavrnutim do laktova, izvukao je čamac na kopno, gacajući čizmama kroz vodu. Dok su ona i Kventin išli ka čamcu, zastao je na obali, raširivši noge i spustivši ruke na bokove, i ushićeno se zapiljio u njih.

Pogledao je prvo u nju, potom u Kventina, a onda ponovo u nju.

Za ime božje!" rekao je. „Stvarno si to uradila! Stvarno si ga dovela ovde!"

„Kad nešto kažem, onda to i uradim."

Pošto su deca bila tu, samo su se rukovali. Ali nijedno od njih nije moglo da potisne osmeh sa lica.

„Kventine", rekla je Erika, spustivši ruku na dečakovo rame, „ovo je doktor Ravel."

„Zdravo, Kventine." Ravel je srdačno stegao dečakovu šaku, a onda se odmakao za par koraka i pažljivo ga osmotrio. „Prilično si visok, zar ne?" rekao je. „Mnogo viši nego što sam ja bio u tvojim godinama."

Suze su mu zablistale u očima oko kojih se tokom prohujalih godina stvorila mrežica novih bora. Erika nije mogla da kaže šta ga je više dirnulo, pogled na nju ili na Kventina. U tom trenutku je pomislila: *On zna da je Kventin njegov sin.*

„Pa dobro", prozborio je Ravel, pokušavajući da se pribere. „Taman smo krenuli preko lagune da pronađemo nekog lamantina ili anakonu, ako nam se posreći." Okrenuo se ka Kventinu. „Da li biste ti i tvoja majka želeli da uskočite u čamac i da nam se pridružite?"

Odmah su uzeli drugi, nešto veći čamac u koji su mogli lakše da se smeste. Ravel je zaronio vesla u vodu i odvezao čamac do mračnog dela lagune, gde su rasla debela mangrova stabla. Insekti su plutali po površini kao izvučene žice na svilenoj čarapi.

Ravel je Kventinu pokazao duboko podvodno korenje mangrova uz koje je prijanjalo mnoštvo školjki. „Ostrige ovde rastu na drveću“, objasnio je. „To će nam biti večera.“

Erika je kasnije pomislila daje bilo baš zgodno što je taj mali hinduski dečak tog dana pošao sa Ravelom. Zahvaljujući njegovom prisustvu, svi su bili opušteniji. Dečak se zvao Adžit i, mada je bio upola mlađi od Kventina, dvojici mališana nije trebalo više od jednog minuta da prevaziđu obostranu sumnjičavost. Ubrzo su obojica ushićeno virili preko ivice čamca, zureći u vodu i nadajući se da će ispod površine spaziti krupnu siluetu lamantina. Uopšte im nije smetalo kada bi se ispostavilo da su se iza senki koje su promicale ispod vode skrivali najobičniji tarponi. Dečaci su podizali glavu i oduševljeno pokazivali ka drhtavom lišću, pogledom tražeći anakundu koja je visila sa grane. Uopšte se nisu obazirali na odrasle i za tren oka su uspeali da se sprijatelje, komunicirajući na tajnom dečaćkom jeziku.

Dok su prolazili kroz gusto pošumljen deo lagune, probijajući se između drveća poplavljenog tamnosmeđom vodom, izdužene senke su im poigravale preko lica. Kventin je poskočio na sedištu i uperio prst ka krošnjama među kojima je spazio dva majmuna koji su skakali sa drveta na drvo.

„Noge su mi mokre“, rekla je Erika.

„Onda skini cipele.“ Ravel je naslonio vesla na metalne držače i izvukao suv peškir iz drvene kutije. Potom se okrenuo ka njoj i pokazao joj da ispruži desnu nogu. Podigao je njeno stopalo i nežno ga obrisao mekim peškirom.

Dok joj je masirao stopala, osetila je kako je obuzima slatka jeza i kako joj se toplina razliva kroz telo. Dlačice na rukama su joj bile nako-strešene, što ju je nateralo da zadrhti, da savije kolena i da ponovo ćušne stopala u meke kožne cipele.

„Hladno ti je“, rekao je Ravel. Ponovo je zavukao ruke u drvenu kutiju i izvadio mornarsko ćebe. Pažljivo ga je rasklopio, trudeći se da ne zaljulja čamac, a tada ga je spustio preko njenog krila i ušuškao krajeve oko njenih bokova. Vrlo precizno je uspeo da pronađe tačke na koje je trebalo da prisloni svoje šake.

Kada je nastavio da vesla, prostrela ju je pogledom u kome nije bilo ni trunke dvosmislenosti. „Koliko je vremena prošlo?“ upitao je. „Devet godina, zar ne?“

Mladice koje su pre devet godina bile posađene na plantaži *Kokal* sada su se pretvorile u ogromna stabla, na hiljade i hiljade stabala prepunih kokosovih oraha.

Ravel je predložio da krenu u obilazak teretnim kolima. „Ovo područje sam nazvao 'Plantaža madam Fon Kesler'“, objasnio je, „zato što su ova stabla počela da rastu one godine kada si bila ovde.“

Mačatom je otvorio jedan kokosov orah i dodao ga Kventinu kako bi mogao da proba njegovo slatko mleko.

Kada su sa malim Adžitom stigli do sela u kome su živeli plantažni radnici, Kventin je skočio sa kola i pridružio se mališanima koji su se igrali u blizini.

Dečaci su se vratili u vreme ručka. Kventin i Adžit su ručali u kuhinji, dok je hrana za Eriku i Ravela bila servirana u trpezariji. Tu je Eriku sačekalo jedno iznenađenje: ovog puta ih nije posluživao Munga već ljupka zelenooka Hinduskinja koja je nekada davno radila na posedu *Eden*. Erika se još uvek sécala da se ta devojka zove Uma. Uma je iznela tanjir sa svežim ostrigama serviranim preko nečega što je u tom delu sveta predstavljalo redak luksuz - preko sloja zdrobljenog leda.

Uma je sada bila na sredini treće decenije, što je značilo da je već postala žena, ali je njeno držanje bilo listo kao i pre devet godina. I dalje je bila ćutljiva i distancirana. Dok je spuštala posuđe na sto, Erika je primetila da su joj podlaktice glatke i izdužene i da joj koža ima blistavu žutosmeđu boju, kao da je posuta karijem. Oko sebe je širila miris kokosovog ulja. Bosim stopalima je graciozno obilazila oko stola. Čak i kada je napustila trpezariju, još uvek su mogli da čuju prigušeno zveckanje srebrnih grivni koje je nosila oko gležnjeva.

Kada je Uma nestala iza zatvorenih kuhinjskih vrata, Erika se nagnula ka Ravelu. „Sećam se te služavke“, rekla je. „Zar njen otac nije...“

„Da, on je pokušao da ubije Hartlijevog oca otrovnom čorbom“, potvrdio je Ravel.

Glasovi su im postali šaputavi, a oči zacakljene dok su se prisećali priče koja, uprkos svojoj turobnosti, nije uspela da im potisne osmeh sa lica. Ravel je nasuo još zelenog šištavca u njenu čašu.

„Znači, sada radi na *KokaM* Više nije kod Hartlijevih?“

„Gospođa Hartli je počela neprijatno da se oseća u njenom prisustvu“, tiho je odgovorio Ravel, skrenuvši pogled ka kuhinjskim vratima. Lupnuo se prstima po slepoočnici, uputivši joj rečit pogled.

Umina majka je bila duševni bolesnik, prisetila se Erika. Izazvala je požar na Hartlijevom imanju i nakon toga je bila spakovana u ludnicu...

„Znaš, s obzirom na Uminu životnu priču, bilo im je teško da joj tek tako pokažu vrata“, šapatom je objasnio Ravel. „Smatrali su da su dužni da vode računa o njoj, bar dok propisno izvršava svoje obaveze i...“

Ravel je naglo začutao, primetivši kako se kuhinjska vrata otvaraju. Uma je kročila u trpezariju, noseći posude sa kišnicom kako bi mogli da operu prste, jedan kraj bledoljubičastog sarija joj je bio prebačen preko ramena poput duge marame. Lice joj je bilo mirno i bezizražajno, ali je u njenoj pojavi i dalje bilo nečega što je izazivalo jezu. Erika nije mogla da se seti da je Uma pred njom ikada prozborila nešto više od par promrmljanih slogova. Nikad je nije čula kako priča i nikad je nije videla kako se osmehuje.

„Tvoj otac i ja smo veoma dobri prijatelji“, rekao je Ravel Kventinu. Te večeri u salonu dečak je otvorenih usta slušao priču o tome kako su Piter i Ravel svojevremeno krenuli na opasan pohod kroz divljinu, pokušavajući da se domognu Kajeturskih vodopada.

„One noći kada smo krenuli nazad niz reku Esekibo, uopšte nije bilo mesečine“ pripovedao je Ravel. „Očajnički smo pokušavali da pre ponoći stignemo do Rokstouna. Sve oko nas je utonulo u neprozirno crnilo, i voda i okolne šume, tako da smo bili... pomalo uplašeni. Mornari su morali da stoje na pramcu i da drže lampe kako bi kormilar mogao da pronade put.“

„Jeste li uspeali da stignete do tog mesta?“ upitao je Kventin.

„Jesmo.“ Ravel mu je potom ispričao kako su sutradan u pristaništu videli jednu Indijanku. Žena je na leđima nosila bebu čije je čelo bilo obojeno jarkocrvenom bojom, a oko vrata joj je visio mali majmun. Jedan crnac je kupio majmuna za pet šilinga i sirota životinja je počela tužno da cvili dok ga je novi vlasnik odnosio niz ulicu. Taj prizor je strašno uznemirio Pitera.

Kventin je prslonio usne na tapacirani naslon fotelje, zaneseno slušajući Ravelovu priču.

Tada je naglo podigao glavu. „Zašto ga moj otac nije kupio? On obožava životinje.“

„Mislim da je bio u iskušenju da ga kupi“, potvrdio je Ravel, zaklimavši glavom, „ali je znao da bi taj majmunčić mogao da uquine tokom oštre bostonske zime.“

Erika se razneženo zagledala u njih. „U redu, mili“, rekla je Kventinu. „Treba da ideš na spavanje. Za danas je bilo dovoljno avantura.“

Pošto je uspavala svog sinčića, Erika se sa Ravelom spustila do plaže. Vetar joj se zavlačio ispod suknje, pomerajući rubove platna koje je podsećalo na mreškajuće bele talase. Seli su na pesak i zagledali se u zvezde. Ravela je zanimalo šta joj se dogodilo u Italiji.

„Prva dva dana nakon što sam debitovala u ulozi Karmen“, započela je Erika, „bila sam uverena da će me ljudi koji su prisustvovali mom nastupu smožditi svojom

ljubavlju. Jedan muškarac je banuo u garderobu i onjušio moje obnaženo rame. Trio obožavalaca mi je narednog jutra pevao pod prozorom, a ljudi koji su se zatekli na ulici zasipali su me cvećem."

„A onda je sve naprasno prestalo. Punih šest meseci sam odlazila na svakojake audicije, ali nisam dobila nijedan angažman." „Možda si prerano otišla", rekao je Ravel.

„Morala sam da promenim sredinu, da udahnem svež vazduh. To nipošto ne znači da sam napustila pevanje. Nikad ne bih mogla da živim bez muzike."

„Da li nameravaš da se vratiš u Italiju?"

Erika je otresla zrnca peska iz kose. Čak je i hućanje talasa koji su se lomili o obalu odzvanjalo nemirom. „Još uvek ne znam. Moja stanodavka, dona Ana, obećala je da će mi sačuvati sobu dok ne donesem konačnu odluku."

Kada su ustali sa peska, okrenula se ka njemu i podigla ruke. Činilo se da ju je čak i sam vetar gurao u njegovom pravcu. Osetila je vrelinu njegovog tela ispod bele lepršave odeće. Na jeziku mu je i dalje lebdeo ukus *pisanga** koji su jeli za večeru.

Kada su se vratili nazad, u kući nisu zatekli nikoga od posluge. Erika je neko vreme stajala u svojoj sobi, a onda je odlučila da ode kod Ravela. Njena kućna haljina se još uvek sušila na žici. Na brzinu je skinula odeću, svukla čaršav sa kreveta i ogrnula se njime. Potom je, zaogrnut čaršavom, na prstima krenula kroz mračnu kuću.

Na njegovom krevetu se nalazila besprekorno bela posteljina, pažljivo zategnuta i presavijena unazad. Plamen sveca je tinjao u pomrčini, bacajući ćilibarske odsjaje preko zidova. U posudi na noćnom stočiću su plutale orhideje - iste one orhideje koje su poput paravana visile sa drveća u okolnim šumama.

Blago je ustuknuo kada ju je ugledao. Pogled mu je bio pun očaranosti dok je posmatrao kako se okreće pred njim, lagano razmotavajući čaršav i otkrivajući svoja ramena, grudi, pupak i bokove.

„Blistaš", tiho je rekao. „Koža ti još uvek blista."

Kada su se opružili preko postelje, spustila je šake na njegova bedra, još uvek vitka i čvrsta. Koža mu je bila klizava od znoja. Osetila je miris mošusa koji mu je izbijao iz svake pore.

Kada su završili, još dugo je ležala pored njega, držeći ruku na srcu. Napolju je čula hućanje talasa koji su zapljuskivali obalu. Znala je da taj zvuk svih tih godina ni na trenutak nije utihnuo.

* Tropski plod, poznat još i pod nazivom "brašnjava banana. (Prim. prev)

Pošto se Kventin narednog dana nije vratio kući u vreme ručka, Erika je otišla do hinduskog sela da ga potraži. Ravel je nešto ranije otišao na teren sa svojim nadzornikom kako bi resili neki problem oko odvođenja vode. Erika je svud oko sebe čula glasove dece koja su na hindiju dozivala svoje majke („Ma!... Ma!...”) i bilo joj je drago što je ponovo čula tu malu stranu reč čije je značenje odlično razumela.

Usput je nabasala na Umu koja je sedela na stepenicama ispred jedne kolibe, pridržavajući neko detešce ispod pazuha. Sićušni dečak nije nosio pelenu već samo jednu široku bluzicu. Očigledno je tek učio da hoda. Prešao je nekoliko stopa i pao u prašinu. Polako se pridigao, oslanjajući se na ručice, i napravio još nekoliko teturavih koraka pre nego što je ponovo pao.

„To je tvoja beba?” upitala je Erika. Služavka je klimnula glavom. Eriki do tada uopšte nije palo na pamet da se Uma u međuvremenu udala i da je dobila dete.

„Imaš divan sari”, rekla je. Sari je imao boju šafrana, a rubovi su mu bili ukrašeni blistavim tirkiznim dezenom. Uma joj je pokazala da uđe u kolibu, gde je otvorila drveni sanduk u kome se nalazio zadivljujući asortiman sarija. Tkanine su blistale poput dragog kamenja, preplavljene bojama smaragda, granata i ametista.

U toj mračnoj kolibi sa zemljanim podom Uma je Eriki pokazala svoje intimno blago. Iz malih platnenih vrećica je vadila duge minduše sa resama i široke srebrne narukvice koje je navlačila preko svojih glatkih podlaktica. Unutrašnjost kolibe je bila prožeta mirisom tamjana, kima i sandalovine.

Erika se u Italiji zaljubila u kostime. Kako je bilo čudno stajati pored te graciozne mlade žene koja je živela u kolibi sa zemljanim podom... Odjednom je poželela da se i ona umota u mirisnu odeću koju su nosile služavke iz hinduskog sela.

„Hoćeš li da mi pokažeš kako se vezuje sari?” upitala je Umu.

Potpuno je zaboravila da je tu došla da bi Kventina odvela na ručak. Dok se Umin mališan igrao pored njihovih nogu, kotrljajući ljusku kokosovog oraha poput lopte, Erika se prepustila čudesnom vizuelnom preobražaju. Odabrala je najblistaviji sari koji se nalazio u sanduku - široki komad platna koji je imao boju lazurnog kamena, sa protkanim zlatnim nitima - koji je sigurno bio namenjen svečanim prilikama.

Uma je tiho i vesto obmotavala svetlucavo platno oko Erikinih bokova. Svojim gipkim prstima je pravila savršene nabore sa prednje strane, tu i tamo presavijajući platno i provlačeći jedan izduženi kraj između Erikinih nogu. Erika je bila prožeta čudnom jezom dok su prsti mlade Hinduskinje klizili preko njenog tela.

Uma je na kraju podigla ogledalo i Erika je ugledala sebe u sasvim novom izdanju. Traka blistavoplavog platna joj se pružala preko grudi, a jedan izduženi svetlucavi kraj joj je padao preko ramena, spuštajući se sve do kolena.

Tada su se vrata kolibe otvorila i svetlost je pokuljala unutra. Kventin i četvorogodišnji Adžit su zastali na pragu. Adžit je ušao unutra i prislonio glavicu na Umin bok, tražeći nešto za jelo. *Mama*, rekao je. Taj dečkić ju je nazvao „mama”.

„Nisam znala da je i Adžit tvoj sin”, promrmljala je Erika.

Erika je zamolila Umu da joj pozajmi taj sari kako bi ga obukla te večeri dok bude obedovala sa Ravelom. Ravel je bio zapanjen kada se, tako obučena, pojavila pred njim. „Vidi ti nju”, rekao je.

Dok su sedeli za trpezom, Ravel nije mogao da skine pogled sa Erike. Podigli su čaše sa zelenim šištavcem i prasnuli u smeh, podjednako očarani tom čudesnom transformacijom.

„Za divu u sariju”, nazdravio je Ravel.

Dok su večerali, Uma je u jednom trenutku zastala u uglu trpezarije, držeći veliki ovalni tanjir i prostrelivši Ravela čudnim netremičnim pogledom. Kada joj se Ravel obratio, smerno je spustila kapke, ali kada je nastavio da razgovara sa Erikom, ponovo je skrenula pogled ka njemu. Iz očiju joj je izbijala gotovo bolna žudnja.

Kada su završili sa večerom, Ravel je zatvorio vrata salona kako bi on i Erika mogli da budu sami.

„Iznenadila sam se kada sam videla koliko sarija ima u onom sanduku”, rekla je Erika. „Bila sam očarana njihovom lepotom i blistavošću. Ima i dosta nakita. Nisam mogla da prebrojim koliko je vrećica otvorila, pokazujući mi svoje narukvice i grivne i alke za nos.”

„Tako nalaže njihova tradicija”, objasnio je Ravel. „Hindusi se prema svojim ženama ophode kao da su princeze. Veliki deo zarade troše na odeću i ukrase za svoje supruge.”

Erika je zagladila dugu svetlucavu traku koja joj je bila prebačena preko ramena, opruživši svoja bosa stopala preko divana. Vrata su bila zatvorena, ali je i dalje govorila šapatom, kao da je sa njim htela da podeli neku veliku tajnu.

„Primetila sam da Uma ima bebu. Jesi li ti bio pored nje kada je rodila to detešće?”

Ravel je klimnuo glavom. „Dobro je što sam se zatekao tamo.” Umin mlađi sin je nožicama krenuo napolje, objasnio je, tako da je morao da zavuče ruke u Uminu utrobu i da okrene bebu.

Erika se odmah setila kako se ona osećala onih dana neposredno nakon porođaja, kada se Ravel u njenim očima pretvorio u gotovo mitsku figuru.

„Znaš, mislim da je Uma zaljubljena u tebe.”

Ravel je okrenuo glavu, preplavljen naprasnom nelagodnošću. „To se ponekad dešava sa služavkama. Postaju preterano vezane za svoje gospodare.”

Kasnije te večeri, Ravel je navukao zavese koje su se poput belog vela spuštale preko prozora njegove spavaće sobe. Erika je zadnjicom skliznula preko dušeka dok su se zajedno spuštali na krevet. Dok je Ravel razmotavao sari sa njenog tela, opijali su se mirisima koji su izbijali iz nabora platna - mirisom đumbira i kardamoma i blagim daškom kokosa.

„Ko je Umin muž?” upitala je Erika druge noći, dok su zajedno ležali u postelji.

„Uma nema muža.”

„Ko je onda otac njene dece?”

„Ljudi svašta nagađaju, ali ja ne volim da se upuštam u takve priče.” Ravel je ustao iz kreveta i krenuo ka poljskom nužniku.

Stariji dečak, Adžit, imao je svetao ten, dok je koža mlađeg dečaka bila dosta tamnija. Erika se upitala da li je Uma u očima gospođe Hartli delovala kao preveliko iskušenje da bi je zadržala na posedu *Eden*. Možda je gospodin Hartli počeo da ispoljava preteranu naklonost prema mladoj služavki, zbog čega je Uma bila prognana na *Kokal*.

„Koliko dugo je Uma ovde?” upitala je kada se Ravel vratio u krevet.

„Pet godina”, odgovorio je Ravel, okrenuvši se na drugu stranu.

Erika je savila lakat i naslonila glavu na šaku. Drugom rukom je skliznula preko njegovog nagog ramena koje je provirivalo ispod čaršava.

„Jesi li spavao sa njom?”

„Zašto pitaš?” promrmljao je Ravel nakon poduže pauze.

Ona nije ponovila pitanje, a on je ponovo utonuo u ćutnju. Erika je spustila glavu na jastuk, posmatrajući senke koje su poigravale po zidovima i tavanici. Vetar je povijao visoke stabljike u vrtu. Kada sledeći put bude videla Kventina i Adžita kako se zajedno igraju, taj prizor će posmatrati potpuno drugačijim očima. Sve do tada joj uopšte nije palo na pamet da su ta dva dečaka možda polubraća.

Ravel se promisekoljio na postelji tako da su sada oboje ležali na leđima, jedno pored drugog. „Ljuta si”, rekao je, ispustivši težak uzdah.

Da je bio dan, sigurno bi primetio zažarenost na njenom licu i vratu. Erika je do tada bila zaintrigirana lepotom mlade služavke, ali je sada u njoj počela da naslućuje nešto zlokobno. Kada je Ravel pokušao da joj stegne šaku, povukla je ruku u stranu.

Naravno, Erika je pretpostavljala da su druge žene povremeno ulazile u njegov život, poput talasa koji zapljuskuju obalu. Ali joj nije bilo ni na kraj pameti da je Ravel u međuvremenu začeo dvoje dece, što je očigledno bio njegov izbor - zato što je lekar i što dobro zna kako takve stvari mogu da se spreče.

„Jesi li zaljubljen u nju?“ upitala je.

„Nisam zaljubljen“, odgovorio je. „Ali sam... recimo da sam saosećao sa njom. Znao sam da je još odavno ostala bez roditelja, da nije imala nikog od porodice... i primetio sam da je najsrećnija kada je okružena decom. Bilo je više nego očigledno da je želela bebu. A da budem iskren, i ja sam žarko želeo da dobijem decu.“

Ravel je ponovo uzdahnuo. „Nikad mi se nisi javila“, nastavio je. „Svih ovih godina mi nisi poslala čak ni razglednicu. Zar sam mogao da se nadam da ćeš ikada više doći na ovo ostrvo?“

Erika je znala da nije pošteno da mu bilo šta prebacuje. Kako je taj muškarac mogao da nasluti koliko je često razmišljala o njemu kada mu punih devet godina nije uputila nijednu jedinu reč?

Pa ipak, saznanje da je dobila suparnicu još više je raspirilo njenu strast. Pošto je osetila pretnju, morala je po svaku cenu da potisne tu ljupku siluetu iz njegove postelje. Ali, kako su stvari uopšte stigle dotle, upitala se dok se mahnito izvijala nad njegovim telom i dok je zastajala da vrhom jezika sklizne preko njegovog pupka. Možda uopšte nije trebalo da brine zbog toga. Kakvu je konkurenciju mogla da joj predstavlja služavka koja ne ume ni da priča, a kamoli da peva?

Desetak dana nakon što su stigli na plantažu, Ravel je stavio Kventina na konja i poveo ga sa sobom da pokupe poštu. Prešli su punih petnaest milja duž tvrde plaže, sve do Sangre Grandea.

Ravel je u to vreme pisao knjigu o istoriji akušerstva i bio je veoma srećan što mu je jedan antikvar iz Londona poslao dve požutele knjige koje su mu bile potrebne za istraživanje.

Među gomilicom pošte pronašli su i Kristoferovo pismo.

Najdraža Erika,

... Sinjor Nardini, impresario iz Perude kod koga si ranije bila na audiciji, poslao je depešu u kojoj se raspituje za tebe. Nardini trenutno okuplja izvođačku postavu za letnju produkciju „Seviljskog berberina“ paje želeo da ti javi da si ušla u uži izbor za ulogu Rozine...

Erika je istog časa osetila kako višemesečni grč u njenim grudima počinje da popušta, oslobađajući eksploziju divljih ushitnih emocija. Ponovo je bila ispunjena radošću i poletom koji su je terali da se vine ka nebesima.

Potom je pročitala naredni pasus.

Bilo bi poželjno da se odmah ukrcaš na neki brod, ako je to izvodljivo, jer audicija treba da se održi prvog marta...

Ali, prvi mart je odavno prošao, razočarano je pomislila. Kristofer je sigurno znao da njegovo pismo neće moći dovoljno brzo da stigne do nje. Zašto joj je onda uopšte javljao za priliku koja je bila unapred prokockana? Bila je tako očajna da joj je došlo da zgužva pismo. Iz grudi joj se oteo bolan krik.

Ravel je pokušao da je uteši. „Ako se taj impresario nakon toliko rae-seci setio tvog glasa, i drugi bi mogli da istupe sa sličnim ponudama.“

Kako bi zabavio Kventina, Ravel ga je sledećeg dana poveo u lov na leptirove dok se Erika, zajedno sa svojim partiturama, spustila na plažu. Raširila je suncobran, okrenula se ka Atlantiku i počela da uvežbava svoje skale. Svakog jutra, obećala je sebi, sedeće u hladu ispod lepršavog palminog lišća i pevaće sve dok svoj glas ponovo ne dovede do savršenstva. Nastupaće pred portugalskim ratnim brodovima sa purpurnopla-vim barjacima i ribama koje su plutale ispod talasa.

Služavke su svakog dana čistile bungalov. Mazale su podove voskom, menjale posteljinu i skidale blatnjave fleke sa Kventinovog mornarskog odeli. Uma je bila zadužena za brigu o Erikinim stvarima. Ona je prala njeno rublje i potapala njenu četku u amonijak. Mlada služavka je ulazila u Erikinu sobu samo kada ona nije bila tu. Kada bi se vratila nazad, njene bočice sa parfemima i češljevi od kornjačevine bili su pedantno poredani sa leve ili desne strane stola, a svilene čarape uredno prebačene preko rešetkastog naslona stolice. Beli prekrivač na krevetu je bio gladak i svež kao neugaženi sneg.

Erika se jednog jutra ranije vratila iz šetnje, pre nego što je Uma stigla da utekne sa svojom metlom. Kada se mlada služavka okrenula ka njoj, oči su joj podsećale na dva uzana preteča proreza. Ošinula ju je ozlojeđenim pogledom, a onda joj je okrenula leđa i napustila sobu.

Kasnije tog dana Erika je rekla Ravelu za prkos koji je primetila u Uminim očima. Ravel je povio glavu, ispustivši prigušen uzdah i skliznuvši prstima kroz kosu. „Moraću da popričam sa njom“, rekao je. „Mislim da joj dugujem izvinjenje.“

Erika je kroz prozor posmatrala kako Ravel stoji u dvorištu iza kuhinje, razgovarajući sa Umom. Lice mu je bilo zgrčeno od bola. Ali, šta god da joj je govorio, kakvu god utehu da je pokušao da joj pruži, Uma uopšte nije htela da ga sasluša. Samo mu je okrenula leđa i nastavila da zahvata vodu iz rezervoara sa kišnicom. Kada ju je potapšao po ramenu, naglo je ustuknula, ostavivši napunjene bokale na klupi. Duga pletenica joj je poskakivala na leđima dok se žurnim korakom vraćala ka selu.

Ravel je nakon toga odveo Eriku na posed *Esmeralda*, koji je takođe pripadao gospodinu Hartliju. Tamo se i dalje nalazila ona kuća na štulama, podignuta visoko iznad zemlje. Jedne večeri sú zajedno sedeli na visokom stepeništu koje je vodilo ka kući, osluškujući životinje i papagaje koji su se skrivali u šumi koja se pružala oko njih.

Ravel je dolazio na posed *Esmeralda* u danima kada je želeo da se posveti svojoj knjizi. Tu nije morao tako često da prekida posao zbog konsultacija sa radnicima, slugama i nadzornikom. Kada je poslednji put boravio na tom mestu, dovršio je poglavlje o istoriji kontracepcije. Erika je na izduženom stolu pronašla gomilu njegovih beležaka.

Ravel joj je ispričao kako su vladari drevnog Egipta naređivali da se devojkama iz njihovog harema uklone jajnici kako bi duže mogli da uživaju u njihovim dražima.

Pre hiljadu godina jedan islamski lekar je pribeležio dvadeset recepata za kontrolu rađanja. „Kijanje je predstavljalo jedan od navedenih metoda“, objasnio je Ravel.

„Kijanje?“

„Taj lekar je tvrdio da žena nakon snošaja treba dobro da se iskija kako bi izbacila seme. Takođe je savetovao ženama da nakon polnog čina sedam ili osam puta poskoče unazad kako bi sperma izašla napolje.“

Erika je prasnula u smeh. „Šta bi se desilo da su skakutale unapred?“

„To je bio najgori mogući potez. Time bi samo povećale šanse za začće.“

Tada su oboje utonuli u ćutnju, dopustivši šumi da govori umesto njih. Osluškivali su lepršanje ptičjih krila i šuštanje lišća koje je podrhtavalo u krošnjama dok su majmuni skakali sa grane na granu.

„Znaš, Kventin je tvoj sin“, tiho je prozborila Erika.

Ravel je klimnuo glavom. Njegove tamne oči su gledale pravo u nju, nežno upijajući njene reči. „Znam. Piter mi je rekao dok smo bili u Gvajani.“

Erika se zapanjeno zagledala u njega. „Piter ti je rekao? Kako je on mogao da zna?“

„Koliko sam shvatio, neki specijalista za plodnost mu je rekao da je nesposoban da začne dete. Naravno, ja sam to još odranije znao.“

„U svakom slučaju“, rekla je Erika, zureći u zaslepljujuće crnilo mračne šume, „jednom je uspeo da me ostavi u drugom stanju.“

„Nije.“

Vazduh je bio natopljen teškim vlažnim mirisima tropskog rastinja. Erika se nagnula u stranu, naslućujući daje sledilo neko strašno priznanje. Dah joj je zastajao u grudima, a kada je obrisala čelo, prsti su joj bili vlažni od znoja. „Šta to govoriš?“

„Ja sam bio otac devojčice koju si izgubila.“

Erika je skočila sa stepeništa i uletela u kuću. Kuća je imala oblik šestougona, a otvoreni prozori su bili poduprti motkama. Počela je mahnito da kruži po sobi, osećajući kako je obuzima vrtoglavica, kao da se vozila na ringišpilu.

„Tada sam bila tvoja *pacijentkinja*“, procedila je, naglo se zaustavivši i razmakavši noge kako bi održala ravnotežu. „Uopšte me nisi pitao... uopšte mi nisi *rekao* šta si uradio.“

„Ti si *jedina* *pacijentkinja* kojoj sam to uradio.“

„Ali zašto?“ upitala je, zapiljivši se u njegovo lice.

„Zato što sam žarko želeo da ti podarim dete.“ Glas mu je bio na rubu očajanja. „A to je bio jedini način.“

Erika se uhvatila za drveni naslon i stropoštala se na stolicu. „Gospode bože!“ prošaptala je. Prislonila je stisnute pesnice uz slepoočnice i razrogačila oči, zureći u prazno.

„Da li me mrziš zbog toga?“ Ravel se spustio na krevet, iščekujući presudu.

„Ne znam šta da kažem. Osećam se... osećam se oskrnavljeno“, glasno je rekla. „Bila sam ubeđena da sam nosila Piterovo dete, a sada se ispostavlja... To je najgora moguća laž! Kako si mogao tako da me obmaneš?!“

„Uradio sam to zato što je on bio potpuno..." Njegove reči su se pretvorile u preklinjući šapat. „Uradio sam to zato što sam te voleo. I što nisam mogao da podnesem pomisao da nestaneš iz mog života."

Erika je njihala glavu levo-desno, pokušavajući da dođe sebi. „Samo sam u šoku", rekla je iznenađujuće trezvenim tonom. „Sada ću svoju životnu priču morati da sagledam iz sasvim drugačijeg ugla."

Neko vreme je ćutala, utonula u misli. „Mislim, kada se osvrnem za sobom..." Lagano je klimnula glavom. „Mislim da mi je drago što si to učinio."

„Mama?"

Nekoliko noći kasnije, na plantaži *Kokal*, Erika se pridigla sa jastuka. Skočila je iz Ravelove postelje, na brzinu navlačeći kućnu haljinu.

Kventin je stajao u hodniku, obučen u pidžamu čije su mu nogavice dopirale tek do polovine listova. Kventin je obično spavao čvrstim snom. Dok su plovili ka Trinidadu, umeo je da zadrema na stolici čak i kada je brodski orkestar svirao na sav glas. A sada se, na njeno zaprepašćenje, po mrklom mraku sam spustio u prizemlje iz svoje sobice u potkrovlju.

„Gde si bila?" upitao je oštrim uplašenim glasom. „Ušao sam u tvoju sobu, ali nisi bila u krevetu."

„Nisam mogla da spavam", odgovorila je Erika. „Ustala sam da pronađem nešto za piće."

Uplašila se da će Kventin prozreti njenu laž. Da li su njenog sina probudili zvuči koje je ispuštala dok je zadovoljavala svoju pohotu u Rave-lovoj postelji? Često je strepela da bi to moglo da se desi.

„Čuo sam neku pticu", rekao je dečak tugaljivim glasom. „Bila je u kući, veoma blizu."

Počeo je da oponaša zvuk dotične ptice, ispuštajući kratke visoke dahtaje koji su postajali sve brži, prelazeći iz notnih četvrtina u notne osmine i kulminirajući dugim deliričnim vrištavim tonovima. Bila je to gotovo savršena imitacija zvukova koje je ona ispuštala dok je strasno zabacivala glavu na Ravelovom jastuku. Erika je bila zapanjena i zadivljena izoštrenošću Kventinovog sluha.

„Možda si čuo crvene drekavce koji žive u šumi iza lagune", brzo je rekla.

„To nisu bili drekavci već neka ptica", samouvereno je odgovorio Kventin. „I bila je u kući."

„Onda si sigurno čuo mene", objasnila je. „Sanjala sam neki košmar pa sam vrisnula u snu."

Kventin je prislonio pesnice na uši. „Molim te, ne radi to! Molim te!"

„Dobro." Spustila je ruke na njegova ramena i povela ga ka pletenom divanu na prednjem tremu. Kada su se spustili na divan prebacila je ruku oko njegovog tela i privila ga uz sebe.

„Oslušni hućanje talasa", rekla je. „To je tako utešan zvuk, zar ne?" Do trema je dopiralo mreškanje uzburkanih talasa koji se nikada nisu zaustavljali, čak ni dok su svi ostali spavali. Erika se ponadala da će šum talasa uspeti da odagna strah iz duše njenog sina.

„Kada se vraćamo za Boston?"

Bila je potpuno zatečena tim pitanjem. Sve do tada je imala utisak da se Kventin na *Kokalu* oseća kao u raju. Ravel ga je često vodio u šetnje kroz šumu, a kada bi se vratili nazad, njen sinčić je vrcao od uzbuđenja zbog stvari koje je video u divljini. (Zar nije bio van sebe od sreće kada su nabasali na onu iguanu? i *napekarija* koji je izgledao gotovo isto kao divlja svinja? i na *agute** koji su se razbežali poput zečeva?) Još pre doručka bi otrčao na plažu i zajedno sa Ravelom ušao u vodu kako bi sa njegovih ramena posmatrao lagunu. (Koji dečak ne bi bio oduševljen mogućnošću da, čim ustane iz kreveta, nakvasi kosu slanom vodom?) Sva vrata u hinduskom selu su mu bila širom otvorena. Tamo je uvek mogao da pronađe dovoljno drugara za igru.

„Zar ti se ne dopada ovde?" tiho je upitala.

„Uželeo sam se kuće", odgovorio je dečak.

„Šta ti najviše nedostaje?"

„Sve." Kventin je zagnjurio lišće među dlanove i briznuo u plač.

Tada je u pozadini začula neki šum. Ravel je stajao pred vratima, u prugastom kućnom mantilu.

„Nedostaju mi Talkotovi i njihova velika kuća na Kejpu."

Srce joj je potmulo zalupalo. *Gospođa Talkot*, pomislila je, osetivši kako je nešto steže u grlu. Odmah je zamislila korpulentnu dostojanstvenu gospođu Talkot, onako kako joj je ostala urezana u sećanju: sa otvorenom knjigom na krilu i debeljuškastim

* Vrsta južnoameričkog glodara. (Prim. prev.)

prstima koji lebde nad kutijom sa čokoladnim bombonama. Potom se prisetila onih pisma koja su podsećala na izvode iz dnevnika. Njen sin je ta pisma slao gospođi Talkot. *Draga moja majko*, tako joj se obraćao.

Ravel je privukao pletenu stolicu i spustio šaku na Kventinovo koleno.

„Šta ti još nedostaje?" upitao je.

Kventin je naslonio glavu na naslon divana i zatvorio oči. Suze su mu, poput sićušnih kristala, ostale zatočene između trepavica. „Nedostaje mi moj otac", prošaptao je.

Erika i Ravel su tog dana zajahali konje i krenuli niz plažu, sve do Maj ara. Kada su se vratili nazad, Erika je iskočila iz sedla i nastavila pravo ka kući, konjušar je odveo životinje, a Ravel je otišao do bolnice da obiđe svoje pacijente.

Čim je kročila preko praga, kuća joj je delovala nekako drugačije, mada nije mogla da kaže zašto. Služavke su, kao i obično, brbljale u kuhinji. Čula je čangrljanje kofe, pljuskanje vode i škripu krpe koja je prelazila preko poda. U kući se naizgled nije dešavalo ništa čudno. Ali kada je skrenula u hodnik koji je vodio ka njenoj sobi, primetila je da su vrata širom otvorena. Erika nikad nije ostavljala otvorena vrata. Pred sobom je ugledala tri rasparene cipele, *njene* cipele. Cipele se ležale na podu, sa štiklama koje su štrcale uvis. Među njima se nalazila i jedna čizma na kopčanje, okrenuta postrance. Mogla je da se saplete na tu obuću. Na podu je primetila i svoju svilenu podsuknju, raširenu poput padobrana.

Uma je stajala pred ogledalom u Erikinoj sobi, začesljavajući kosu i skupljajući je otpozadi. Na sebi je imala Erikin korset, svilene čarape i drugo rublje koje je pronašla među njenim stvarima.

Poklopac njenog kofera je bio podignut, a odeća koja se nalazila unutra ispreturana. Haljine i bluze su bile razbacane po krevetu i podu. Parfemi su bili prosuti iz bočica.

„Šta si to uradila?!" preneraženo je povikala Erika. Očajno se uhvatila za glavu i blago se zanjihala, kao da je bila na pozornici.

Ostale služavke su odmah pojurile ka sobi, ali se Uma uopšte nije osvrnula. I dalje je stajala ispred ogledala, češljajući svoju gustu kosu Erikinom srebrnom četkom.

„Ona je potpuno luda, baš kao i njeni roditelji!" rekla je Erika Ravelu te noći dok su stajali na malom rtu, gledajući u pučinu.

„Ovo je za nju potpuno nezdrava situacija", odgovorio je Ravel. „1 za nju i za nas. Zamoliću Hartlija da se raspita među svojim poznanicima da li je nekome potrebna služavka."

„A šta ćemo sa Adžitom i bebom? To su tvoja deca. Ne možeš da ih pošalješ u tuđu kuću."

Ravel se utučeno zagledao u nju. „A šta mi drugo preostaje? Valjda ne očekuješ da ih razdvojim od majke?"

Erika ništa nije rekla. Naravno, trebaće vremena da toj ženi pronadju drugi dom. To su bile stvari koje se nisu rešavale preko noći.

Uma se narednih dana uopšte nije pojavljivala u kući. Kuvarica, koja je patila od jakih glavobolja, ubrzo je pala u postelju. Munga je morao da im pritekne u pomoć i da preuzme obaveze oko pripremanja i serviranja hrane. Sigurno je povremeno naređivao Umi da mu pomogne oko nošenja posuđa.

Jedne subote uveče Munga im je spremio Ravelovo omiljeno jelo -pikantni ragu od jagnjetine, *pisanga* i *jama*. Erika je još odavno imala prilike da se uveri u Mungino kulinarsko umeće i da proba sočnu jagnjetinu prelivenu marinadom sa ukusom mente. Međutim, činilo se da je Munga te večeri podbacio. Čim je ubacio prvi zalogaj u usta, Ravel je podigao servijetu i ispljunuo hranu. „Sapun", rekao je. „Hrana ima ukus sapuna." Eriki je bilo žao što je brzopleto progutala svoj zalogaj.

Ravel je besno odgurnuo stolicu i ustremio se ka kuhinji da potraži Umu.

„Da li ti to pokušavaš da nam pretiš?" zaurkao je. „Uskoro letiš odavde!" grmelo je iz kuhinje. „Da li me čuješ? Ne mogu da dopustim da ostaneš ovde i da seješ nemir među ljudima!"

55

KVENTIN JE SIŠAO DO lagune da potraži mrtvog tukana koji je, kako je načuo, ležao pored grmlja. Hteo je da ga umota u jastučnicu i da potom nekog zamoli da mu pomogne da ga preparira. Potom će poneti tu pticu u Boston, kao poklon za svog oca.

Dok je tražio tukana, iza gustog cestara mangrova je začuo prestravljenju dečju vrisku. Neko dete je zapomagalo na sav glas, kao da je bilo u velikoj nevolji.

Podigao je glavu i krenuo u pravcu zvuka. Ubrzo je ugledao kako Uma stoji u čamcu nasred lagune i kako se Adžit naginje preko ivice, pružajući svoje malene ruke i očajnički pokušavajući da uhvati bebu koja je pala u vodu. Uma je tada zgrabila Adžita i

podigla ga uvis. Četvoro-godišnji dečak je počeo da se bacaka u njenom naručju. Skliznuo je niz njene grudi i počeo daje udara pesnicama, pokušavajući da se oslobodi.

Uma je savladala Adžita i bacila ga u duboku vodu.

Kventin se sledio od užasa. U tom trenutku je shvatio da je Uma na-merno bacila svoju bebu u lagunu i da je sada isto učinila i sa Adžitom.

Uma je počela da vesla, okrenuvši leđa Adžitu koji je uspaničeno mlatarao rukama i nogama, pokušavajući da se održi na površini. Čamac je zaplovio ka obližnjem ostrvcetu i nestao iza okuke.

Kventin je pritrčao obali, ne skidajući pogled sa Adžita i bebe. Četvoro-godišnji dečak se i dalje praćakao, pokušavajući da zadrži glavu iznad vode, ali je beba plutala sa licem okrenutim nadole, uopšte se ne pomerajući. Laguna je bila duboka, a Kventin još nije naučio da pliva u vodi koja mu je bila preko glave. Kada je na obali primetio izdubljeni čamac, bez oklevanja je skočio u njega i otisnuo se ka dvojici mališana, veslajući najbrže i najbolje što je umeo.

Adžit ga je primetio kako se približava. Dok je mlatarao nožicama, sigurno mu se činilo da je ta laguna užasno crna i muljevita i beskrajno duboka, ali je Adžit bio snažan i hrabar dečak tako da nije odustajao. Ruke su mu letele poput točkova na vetrenjači, a vrat mu je štrcao iz vode dok je pokušavao da zapliva ka Kventinu.

Kventin je želeo da prvo pomogne mlađem dečaku zato što je delovao tako sićušno i bespomoćno. Tanka košuljica mu je plutala iznad glave poput pokrova, a njegova mala gola zadnjica je pod vodom poprimila žućkastu boju. Nožice su mu i dalje bile potpuno nepomične.

Kventin je želeo da zavesla pravo ka bebi, ali je voda odnela njeno telo još dalje tako daje čamac prvo stigao do Adžita.

Kada se dovoljno približio, Kventin je ispružio veslo ka svom malom prijatelju. „Hvataj!“ viknuo je.

Četvoro-godišnji dečkić je zgrabio veslo i Kventin gaje svom snagom povukao ka čamcu. Kada je dečkić dodirnuo čamac, Kventin se savio preko ivice, zgrabio ga za ruke i naglo ga povukao naviše. Čamac se prevrnuo i oba dečaka su pala u mračnu vodu.

Munga je prvi primetio prazan kanu. Prešao je pogledom preko lagune, ali nikog nije primetio na vodi. Uprkos tome, činjenica da je čamac bio prevrnut ispunila ga je dubokom strepnjom.

Pozvao je Ravela i Eriku, a potom su sve troje pojurili ka plaži. Dok je trčao duž ruba lagune, Ravel je primetio nešto stoje podsećalo na komad platna koji pluta nadomak

obale. Prišao je i ugledao maleno telo koje se lagano okretalo na vodi, sa jednom ručicom ispruženom ka istoku, a drugom ka zapadu.

Uspaničeno je uleteo u vodu, zgrabio telo nesrećnog mališana i izneo ga na obalu. Voda se u potocima slivala sa tanke košuljice i Ravelove odeće. Čvrsto je stegao bebino telo i okrenuo ga na drugu stranu. Potom je kleknuo na pesak i savio se ka nepomičnom detetu. Zatvorio je bebine nozdrve, okrenuvši glavu ulevo i duboko udahnuvši, a potom je prislonio svoja usta uz usta malenog dečaka, pokušavajući da ga povрати veštačkim disanjem.

Kada je shvatio da je njegov trud uzaludan, spustio je beživotno telo na pesak. Podigao je dečakove sićušne šake i ukrstio ih preko grudi, jednu preko druge. Klečeći na tvrdoj plaži, poljubio je dečaka u čelo i utučeno povio glavu.

Eriki je srce zadrhtalo od tuge. Pomodrelo lišće utopljenog mališana ju je podsetilo na devojčicu koja nije uspela živa da izađe iz njene utrobe. Znala je da Ravel u tom trenutku jednako snažno proživljava oba gubitka.

Ali je njena tuga tada ustuknula pred drugim osećanjem - pred osećanjem pukog užasa. Erika je znala da je Kventin posle doručka krenuo ka laguni, a sada je već prošlo vreme ručka. Vrat joj se naprasno ukočio, kao da joj glava odbija da se okrene ka laguni i prizoru od koga je toliko strepila, ali su njene oči počele mahnito da šaraju preko vode, pokušavajući da negde ugledaju Kventina.

Stajala je na obali, iz sveg glasa dozivajući svog sina. Vrištala je i za-pomagala, preklinjući ga da joj se javi. Munga je počeo da viče na hin-diju, nadajući se da će Adžit iskočiti iza nekog stabla na suprotnoj obali.

Ravel je ustao sa peska, prislonio pesnice uz bokove i zagledao se preko vode. „Beba sigurno nije bila sama u kanuu“, otrglo mu se sa usana. „Moramo da nastavimo sa potragom.“

Otplivao je do prevrnutog čamca, okrenuo ga i dovukao ga nazad. Veslo je već doplutalo do obale. Erika i Munga su se popeli na čamac, dobivajući donovima po drvenom dnu. Ako su nameravali da u toj laguni pronađu bilo kakve tragove života, osim anakonde obmotane oko potopljenog stabla ili nekog zalutalog lamantina, nisu imali vremena za gubljenje. Brzina je sada predstavljala presudni faktor.

Erika je dlanom zaklanjala oči, čkiljeći pod zaslepljujućim suncem i šarajući pogledom preko nabujalih mangrova. Nije smela da razmišlja o utopljenoj bebi. Beba je bila previše mala i nemoćna da bi mogla da se spase. Bila je tako zadihana kao da je satima trčala, ali je čamac i dalje plovio užasno sporo, *nedopustivo* sporo, kao što su sve troje znali.

Ogromno deblo je ležalo preko vode poput srušenog mosta. Kada su se dovoljno približili, Munga je uzeo veslo od Ravela i odgurnuo čamac od debla kako bi dobili na ubrzanju.

Erika je okrenula glavu i pažljivo se zagledala preko ramena, prove-ravajući da možda nisu prevideli neko ljudsko obličje u tamnim dubinama koje su ostale iza njih.

Ali ništa nije videla. Čula je samo pljuskanje vode i kreštanje ptica. Teturavo se pridigla na noge kako bi mogla bolje da osmotri ostrvca i okuke. Voda se provlačila između drveća dokle god je sezao pogled, plaveći kopno. Ponovo je počela da doziva svog sina i Uminog četvorogodišnjeg dečaka.

„KVENTINE! ADŽITE!”

Ravel je nakratko podigao vesla i sve troje su počeli napeto da osluškuju, nadajući se da će u daljini začuti odjek slabašnog dečjeg glasa. Ali ništa nisu čuli. Ravel je spustio vesla i voda je ponovo zašljapkala. Erika je ponovo počela da viče, dozivajući mališane očajnim razvučenim slogovima.

„KVENNNTINEEEEE! AAADŽITEEE!”

Ali je do njihovih ušiju dopirao samo odjek njenog preklinjućeg glasa. Dvojica muškaraca uopšte nisu pokušali da je utišaju. Pustili su je da doziva dečake sve dok joj glas nije pukao poput prekinute strune. Kada se čamac zanjihao, upozorili su je da mora da sedne. Erika se stro-poštala na sedište, tresnuvši bokovima o debelu dasku.

Kada je kanu skrenuo iza naredne okuke, laguna se naglo proširila i pred njihovim očima se pojavilo nešto nalik jezeru. U blizini su ugledali prazan čamac okružen mrljama raskošnih boja - jarkožutom, bledoze-lenom, grimiznom, purpurnom i blistavoplavom.

„Sariji!” zaprepašćeno je izustila Erika.

Uma je očigledno pobacala svoje sarije iz čamca, verovatno sve sarije koji su se nalazili u onoj škrinji. Erika je pretpostavljala da je sirota devojka mnoge od tih sarija dobila na poklon od Ravela. Neki su visili sa grana drveća, ali je većina plutala po vodi. Široki komadi platna su se ukrštali i preplitali na površini lagune, stapajući crvene nijanse sa zlatnim.

Prizor je bio tako dražestan da su sve troje na trenutak zadržali dah, ali su tada primetili Umu kako pluta na površini sa licem okrenutim nadole i odećom naduvenom poput balona. Kosa joj je bila raspuštena i tamna poput same lagune.

Radnici su do lagune preneli još dva stara čamca koja su se nalazila u obližnjoj šupi. Čitavog popodneva su nastavili sa potragom, ali ništa nisu uspeali da pronađu.

Dvojica dečaka su se dobro sakrili. Već je padao mrak, a oni su bili izgubljeni u šumi. Pre mnogo sati, kada je pao u vodu, Kventin je isplovio na površinu i uhvatio se za ivicu prevrnutog čamca. „Drži se za moju košulju“, doviknuo je Adžitu. „Hajde, uhvati je!“

Dok je Kventin mlatarao nogama, gurajući kanu ka blatnjavoj obali, lice mu je postalo zajapureno a vid pomućen, jer je Adžit tako grčevito stezao njegovu košulju da se uplašio da će ga ugušiti.

Kada se čamac konačno zaustavio u plićaku, Kventin se pridigao na noge i počeo da tetura kroz mulj, noseći Adžita na leđima. Sa svakim korakom cipele su mu postajale sve teže i natopljenije. Kada su stigli do kopna, rekao je Adžitu da siđe sa njegovih leđa. Laknulo mu je što više ne mora da ga nosi. Mlađi dečak je seo u blato i počeo da jeca. *Neka plače*, pomislio je Kventin. *Važno daje ostao živ.*

Isprva su se ponadali da su tu bili bezbedni. Ali su tada u blizini začuli čudne razjarene ženske urlike i nekakvo pljuskanje, kao da je neko baca neke stvari u vodu. Tada je na delu lagune koji je bio zaklonjen od njihovih pogleda odjeknuo još snažniji prasak, kao da je neka ogromna riba, ili možda lamantin, pljusnula u vodu.

Kventin je znao da je žena čije su krike čuli Uma i da moraju da se sakriju od nje. Adžit je odmah skočio, blatnjavih kolena, i pojurio kroz šumu za njim. Dugo su trčali, plašeći se da im je Uma bila za petama. Grančice su krčkale i pucketale iza njihovih leđa, zbog čega im se činilo kao da ih neko prati. Iza svakog stabla zaraslog u puzavice očekivali su da vide Umu kako, umotana u svoj sari, pruža ruke ka njima.

Krajem popodneva su bili potpuno izgubljeni. Stigli su do ruba šume i izbili na neki proplanak. Tu ih je spazio jedan radnik. Zgrabio ih je za ruke i počeo da ih vuče ka selu. Oba dečaka su briznula u plač. Radnik je govorio samo hindi i Kventin nije znao kako da mu objasni da Adžit ne sme da se vrati u kuću svoje majke.

Tek kada su primetili kako Erika posrče preko trave, hitajući ka njima, dečaci su prestali da se opiru. Ispružili su ruke i potrčali joj u susret.

Nakon kupanja i večere dečaci su obukli pidžame i krenuli na spavanje. Erika i Ravel su objasnili Adžitu da će te noći spavati u velikom krevetu u sobi na potkrovlju, zajedno sa Kventinom.

Dok se baškario u kadi, Kventin im je do najsitnijih pojedinosti prepričavao svoj podvig. Kako je pao u lagunu i kako je zgrabio prevrnuti kanu i kako je doviknuo Adžitu da se drži za njegovu košulju...

Erika je odvela Kventina u svoju sobu kako bi Ravel mogao da ostane nasamo sa Adžitom. Istrljala je njegovu mokru kosu debelim peškirom i donela mu činiju sa pepermintom.

Kada mu je rekla šta se desilo sa Umom, Kventin je zabrinuto upitao: „Ko će sada da odgaja Adžita? Ko će da brine o njemu?”

„Doktor Ravel je Adžitov otac”, tiho je objasnila Erika. „Sigurna sam da će se on lepo starati o njemu.”

56

„SVAKI LEKAR POLAŽE ZAKLETVU da će učiniti sve stoje u njegovoj moći da nikome ne nanese zlo”, rekao je Ravel. „A sada je jedna žena zbog mene otišla u smrt.”

Sedeći na krevetu, spustio je glavu na šake i grčevito prošao prstima kroz pramenove tamne kose. Preko snežnobeke košulje nosio je crni prsluk koji ga je sada stezao poput okova.

Erikina usta su bila puna sluzave tečnosti. Činilo se da je više plakala ustima nego očima. Progutala je pljuvačku i obrisala nos krajičkom čaršava.

„Trebalo je negde da pošaljem Umu čim si stigla ovde”, rekao je Ravel.

„Dobro znaš da ona nikad ne bi mogla da se pomiri sa progonstvom.”

„Mogao sam bar da zaštitim njenu decu.” Ravel je ustao sa kreveta i razmakao duge zavese, pustivši mesečinu u sobu. „Začeo sam četvoro dece”, odjednom je rekao.

Erika je odmah shvatila da je tu uračunao i njihovu mrtvorodenu ćerkicu.

„Četvoro dece”, ponovio je, „a nijednom od njih nisam bio pravi otac.”

Na vrhovima prstiju je krenuo ka potkrovlju da proveriti kako su dečaci. Kada se vratio nazad, pokazao je Eriki da se popne gore i da ih pogleda. Dečaci su spavali, ležeći jedan pored drugog. Kventin je provukao ruku ispod Adžitovog vrata, a čela su im bila tako blizu da su se gotovo dodirivala, kao da su čitavog života tako spavali, poput prave pravcate braće.

Ali je nešto kasnije kroz kuću odjeknuo vrisak koji je sve prenuo iz sna. Ravel je potrčao uza stepenice, a Erika je pohitala za njim, stežući krajeve duge spavaćice.

Kventin je stajao na dušku, prestravljeno poskakujući u svojoj pidžami. „Upomoć!" užasnuto je zapomagao. „Neka mi neko pomogne!"

Erika je stegla njegove mišice, pokušavajući da ga smiri, ali nije uspela odmah da ga probudi iz košmara. Zatvorenih očiju, dečak se mahnito okretao ukrug i mlatarao rukama. Erika ga je pažljivo spustila na dušek i počela da mu masira leđa laganim utešnim pokretima. Adžit je jecao u tami i Ravel je kleknuo pored njega, mrmļajući nežne šaputave reči.

Kasnije, kada su uspavali dečake i vratili se u svoju sobu, Ravel je rekao Eriki: „Nikako ne mogu da prestanem da razmišļjam o Piteru. Sigurno mu je veoma teško. Sutra ću mu poslati pismo. Moramo da mu vratimo Kventina."

Ravel je voleo da drugima daje ono što su tražili. Trudio se da udovolji svakoj molbi, kad god je to bilo moguće. Mada zakon na Trinidadu nije dopuštao kremiranje, Ravel je odlučio da *kulijima* koji su živeli na njegovoj plantaži, koja je bila miljama udaljena od civilizacije, dopusti da učine ono što su smatrali svetinjom.

Sigurno bi i sama Uma to želela. Hinduski sveštenik mu je objasnio da su Umina i bebina duša odletele i da sveta tradicija nalagaže da se nakon toga unište njihova tela. Hindusi su smatrali daje iščeznuće tela blagoslov.

I tako je Ravel jednog jutra, poput svih ostalih, obukao belu odeću i otišao do mesta gde su bila naslagana drva za lomaču. Seljani su se već spremali da na lomaču sipaju šećer i *gi*, nešto nalik topljenom maslacu, kako bi tela lakše izgorela.

Tog dana dok su posmrtni ostaci nesrećne Hinduskinje i njene bebe nestajali u plamenu, Erika je dugo šetala po plaži. Mada je Ravel otišao na pogrebni obred, ona je odlučila da ostane po strani. Ako bi se pojavila tamo, seljani bi možda izgledali kao da se mole za dušu pokojnice, ali bi duboko u srcu, bila je sigurna u to, optuživali nju za ono što se desilo.

Do nozdrva joj je dopirao miris koji se širio oko lomače. Dok je odmicala niz plažu, vetar je nosio miris u njenom pravcu. Upitala se da li su seljani na lomaču bacili i Umine osušene sarije. Nebo je do podneva postalo prošarano prugama magličastog dima koji je zaklanjao sunce. Vazduh je bio prožet česticama pepela, a iz daljine su dopirali plamteći crvenozlatni odsjaji.

* * *

Nakon tog tragičnog događaja Erika više nije imala želju da ostane na kokosovoj plantaži. Ravel je takođe žudeo da što pre ode odatle, bar na nekoliko meseci. Ni on ni ona više nisu imali snage da se spuste stazom koja je vodila ka laguni i da se sretnu sa duhovima koji su lebdeli nad tim mestom.

Još otkako joj je Kristofer javio da se bar jedan ugledni impresario još uvek seća njenog glasa, Erikine nade su ponovo oživele. Ako se vrati u Italiju, njena karijera će možda krenuti uzlaznom putanjom. Ravelu je objasnila da u Firenci živi ogroman broj iseljenika sa engleskog govornog područja. Ako krene zajedno sa njom, rekla je, tamo će lako moći da zasnuje medicinsku praksu.

„Da sam bio bolji čovek...” pokajnički je ponavljao Ravel.

„Da sam bila bolja žena...” dodavala je Erika u sebi.

Erika je u Ravelovim gresima videla odraz vlastitih greha. I on je, poput nje, žudeo za pogubnim i razornim stvarima. Njih dvoje su po mnogo čemu bili slični. Baš zato je toliko žudela da ga ponovo vidi. I zato se posle toliko godina ponovo obrela u njegovoj postelji. Nije želela da se vrati u Italiju bez njega.

„Ako nekada počnem da zarađujem dovoljno novca od svog pevanja”, rekla mu je, *„možemo Adžita da dovedemo u Firencu. Tamo ćemo unajmiti služavku koja će ga čuvati.”*

„Možda će se i to desiti”, promrmljao je Ravel.

Erika se tada po prvi put usudila da poveruje da pored sebe može da ima muškarca koga voli i da se istovremeno u potpunosti posveti svojoj muzici. Sve do tada nije mogla da zamisli da bi taj san mogao da postane ostvariv.

Jednog jutra, dok je nebo još uvek bilo prošarano nežnim bojama osvita, Erika i Ravel su sa dvojicom dečaka sišli do plaže, obučeni u pidžame i kućne mantile. Prošlo je nedelju dana od onog strašnog događaja u laguni. Kventin je ležao na pesku, oslanjajući glavu na majčino krilo. Adžit je čučao između Ravelovih kolena, kao da je na tom mestu pronašao svoje utočište. Ravel je nakon tragedije često pričao kako će Adžita, kada malo poraste, voditi na svoja putovanja i kako će ga poslati u stari internat u Engleskoj gde se on nekada školovao. Ravel je nameravao da Adžita odgaji kao svog zakonitog sina.

„Ne želim da se vratim kući”, rekao je Kventin.

„Mislila sam da ti nedostaje Boston”, napomenula je Erika.

„Nedostaje mi, ali ne želim da se vratim tamo.”

Ravel je olabavio pojas kućnog mantila i potapšao Kventina po gležnju. *„Siguran sam da te se tvoj otac strašno uželeo, Kventine.”*

„On nikad nije kod kuće", rekao je Kventin. „Stalno nekud putuje."

„Takav mu je posao", objasnila je Erika. „Mora da putuje da bi sklapao ugovore i uvezio robu. A ja uskoro moram da se vratim u Italiju i da nastavim da pevam zato što je to moj posao."

Erika je verovala da je budućnost njenog sina bila u Bostonu. Kada dođe vreme, Kventin će se verovatno upisati na Harvard, poput njenog brata i ostalih muških pripadnika porodice Fon Kesler. Još uvek nije rekla svom sinu da je Ravel pristao da sa njom pode u Firencu i da tamo provede tri meseca kako bi mogao da se posveti svojoj knjizi. Dok bude odsutan, njegove obaveze na plantaži će preuzeti Hartlijev nadzornik.

Ravel je u međuvremenu Piteru poslao pismo u kome ga je zamolio da u Njujorku sačeka njihov brod, obećavši da će mu tamo vratiti Kventina.

Erika je gledala ka horizontu, u plamteću zlatnocrvenu prugu koja se pružala preko srebrnastoplavog svoda, deleći nebo od mora.

„Zašto moramo da napustimo *KokaIV* upitao je Kventin.

„Zato što nam neka mesta i neki ljudi postaju još draži kada shvatimo da moramo da ih napustimo", odgovorila je Erika, razbarušivši dečakovu kosu.

57

NJUJORK 1914

NASLANJAJUĆI SE NA BRODSKU ogradu, Erika je primetila kako Piter stoji na keju njujorškog pristaništa. Izvadio je zlatni sat iz džepa i proverio vreme. Tada je prvi put videla svog bivšeg muža otkako je pre četiri godine napustila Boston. Sa visokim šeširom i kaputom od tvida, Piter je delovao jednako elegantno kao i ranije. Ona je godinama bila zadužena za odabir njegove garderobe, do poslednjeg para cipela i poslednje košulje u njegovom ormanu, ali joj je sve što je tog dana imao na sebi, uključujući rukavice i kravatu, delovalo potpuno novo. Čak mu je i kosa bila drugačije začešljana. Svaka promena koju je na njemu primetila svedočila je o stvarima koje više nisu delili i vremenu koje je prohujalo otkako su se njihovi putevi razili. Ako se Piter tog jutra upustio u zanimljiv dijalog sa nekim strancem, ona to nije mogla da zna. Baš

kao što nije znala ni da li je na prethodnom putovanju jahao na kamili, da li su njegovi poslovi te godine napredovali ili stagnirali i da li je pronašao novu ljubav.

Slično tome, Piter uopšte nije mogao da nasluti šta se u međuvremenu dogodilo u njenom životu.

Otkako su se rastali, njih dvoje nisu prozborili ni reči i Erika je znala da će njihove usne i tog dana ostati neme.

Spustila je šaku na rame dečaka koji je stajao pored nje. Kventin se nadvijao preko ogradice, naslanjajući bradu na prekrštene ruke i zureći ka pristaništu. Još uvek nije spazio svog oca. Video je samo nerazpoznatljivu masu ljudi koji su se gurali laktovima i okretali glave ka tek prispelom brodu, pogledom tražeći lica svojih najmilijih.

Činilo se da je Kventinu već dosadilo čekanje da se jedna procedura okonča i da druga započne. Na stepeništu su se već formirale duge kolone. Tada su se konopci odjednom podigli. Putnici su, rame uz rame, pohrlili ka izlazu.

Ravelove oči su se ukrstile sa Erikinim, dajući joj nemi signal.

Erika se savila ka svom sinu, okrznuvši prstima meki baršunasti rukav njegove jakne. „Kucnuo je čas da se sretnoš sa svojim ocem.”

„Poći ću sa tobom”, rekao je Ravel.

Kventin joj se bacio u zagrljaj, priljubivši glavu uz njena rebra. Čučnula je da se pozdravi sa njim.

„Hajde, poljubi me da pukne”, rekla je.

Osetila je kako dečakova bradica poskakuje preko njenog lica dok ju je zasipao kišom bučnih revnosnih poljubaca. Dah mu je mirisao na lepljive bombone sa ukusom banane koje mu je Ravel dao kada su se približili Tesnacu i Njujorškoj luci. Upitala se da li će Kventin biti jednako visok kao ona kada ga sledeći put bude ugledala.

„Pisma daj dedi”, podsetila ga je. „On će se pobrinuti da stignu do mene.”

Dečak je klimnuo glavom i spustio pogled ka palubi, posmatrajući stopala nestrpljivih putnika. Erika se upitala da li će se njen sin rasplakati, ali je Ravel tada rekao: „Hajde, požuri”, i Kventin se razdvojio od nje, stopivši se sa gomilom ljudi.

Ne pomerajući se od ograde, gledala je kako se Ravel i Kventin spuštaju ka izlazu. Piter je stajao na doku, čkiljeći očima i pažljivo osmatrajući putnike koji su napuštali brod. Lice mu je bilo napeto. Možda je brinuo, pomislila je Erika, da su se ona i Ravel predomislili, da su odustali od namere da se iskrcaju i da mu vrata dečaka. Putnici su prvo morali da prođu kroz carinu tako da su i dalje bili razdvojeni od ljudi koji su došli da ih dočekaju.

Kada je Kventin spazio Pitera, pustio je Ravelovu šaku i pojurio pravo napred, provukavši se ispod konopca i proletevši pored službenika koji su iznenađeno okrenuli glave. Kada su shvatili da je u pitanju samo dečak koga je izdalo strpljenje, carinici su prasnuli u smeh, nehajno slegnuvši ramenima.

Kada je Piter primetio kako Kventin juri ka njemu, lice mu se ozarilo od olakšanja. Domahnuo je Ravelu, u znak pozdrava i zahvalnosti, a potom se okrenuo ka dečaku i raširio ruke. Već narednog trenutka je zgrabio svog sina i podigao ga u naručje, blistajući od sreće. *Zajedno smo stvorili tog dečkića koji vrca od života i poleta*, pomislila je Erika. Sve troje su imali udela u tome - i ona i Piter i Ravel.

Stojeći pored brodske ograde, Erika je posmatrala kako Kventin juri u susret svojoj budućnosti.

58

FIRENCA, ITALIJA 1914

NEKOLIKO MESECI KASNIJE, KADA je proleće već bilo na izmaku, taksi se zaustavio ispred teatra *Verdi*. Dok su Erika i Ravel izlazili napolje, upravnik pozorišta se ustremio pravo ka njima, tako usplahiren da mu se grudni koš ubrzano podizao i spuštao.

„Molim vas, pođite za mnom“, rekao je Eriki. „Sinjora Lanca moli vašeg supruga, gospodina doktora, da hitno dođe u njenu garderobu.“

Ravel je u Firenci stekao dosta pacijentkinja, među kojima su se pretežno nalazile dame koje su se doselile iz Britanije i Amerike. Međutim, pošto je još uvek loše stajao sa italijanskim, Erika je zajedno sa njim krenula ka garderobi kako bi preuzela ulogu prevodioca. Vrata svetišta u kome se slavna diva spremala za nastup su se otvorila i oni su kročili unutra. Samo trenutak kasnije vrata su se diskretno zatvorila iza njihovih leđa. Krupna žena je ležala na sofi, podlakticom zaklanjajući oči i ispuštajući prigušene jauke. Dok se previjala na ljubičastom tapaciru, kolena su joj poskakivala od bola i nemoći. Ravel je pronašao jednu stolicu, privukao je do sofe i seo pored Gabrijele Lance. Prislonio je dlan uz divino čelo dok joj je drugom rukom opipavao puls.

„*Il bambino*“, promrmrljala je Gabrijela Lanca tihim tugaljivim glasom. Podigla je lice ka tavanici i žmirnula. Nekoliko suza joj je skliznulo niz obraze, kvaseći joj kosu.

Pre samo osam dana Erika se prijavila na audiciju za pevačicu koja je, u slučaju potrebe, trebalo da uskoči kao zamena za Gabrijelu Lancu. Uprkos Erikinom neiskustvu, čuvena diva se kod uprave teatra lično zauzela za nju. Erika je pretpostavljala da je delimičan razlog za takvu blagonaklonost počivao u tome što je Ravel krenuo sa njom onog jutra kada je došla na audiciju za ulogu Rozine u *Seviljskom berberinu*. Kada je Erika predstavila Ravela („*Mio marito fa il medico...* Moj suprug je doktor, akušer...”), Gabrijela Lanca se zagledala u njega kao da mu je lice bilo obasjano nadzemaljskom svetlošću, kao da ništa nije moglo da joj ulije takvo samopouzdanje kao prisustvo tog lekara koji je, zahvaljujući povezanosti sa Erikom, mogao praktično da postane član operskog ansambla. Sa blistavim osmehom na licu, Gabrijela ih je povela u obilazak, pokazujući im prostor iza scene i raspršujući poslednju trunku sumnje koju su impresario i čelni ljudi teatra *Verdi* mogli da ispolje prema jednoj anonimnoj i neiskusnoj pevačici.

Kasnije, kada su počele probe, Gabrijela Lanca se prema Eriki ophodila sa ljubaznošću koja je bila krajnje retka za jednu primadonu. „Kako vam je suprug?” pitala je. „Koliko je porođaja obavio ove nedelje?” Kada bi pomenula njegovo ime, il *dottor Ravell*, glas joj je odisao neizmernim poštovanjem.

„*Kada su počeli bolovi? Koliko dugo krvarite?*” prevodila je Erika Ravelova pitanja, klečeći pored slavne mecosopranistkinje.

Gabrijela Lanca je bila u četvrtom... tačnije, u petom mesecu trudnoće, zaključio je Ravel. To nije iznenadilo veliku pevačicu. („*Mio bambino*”, ponovo je promrmrljala, naslanjajući se glavom na jastuk dok joj je kosa na slepoočnicama postajala vlažna i tamna od suza.) Pevačica je svoju krupnu figuru pažljivo prikivala ogrtačima i tunikama sa raskošnim vezom tako da, sve do tog trenutka, niko nije znao da je bila u blagoslovenom stanju.

Ostalo je još manje od sat vremena do početka predstave. Impresario, koji je bio najviši muškarac koga je Erika videla otkako je stigla u Italiju, poveo ju je ka jednoj manjoj odaji. Čelo mu je bilo vlažno i svetlucavo. Izvukao je maramicu iz džepa i obrisao graške znoja. Olabavio je kravatu i nervozno je cimnuo u stranu, rekavši Eriki, prilično osornim tonom, da mora da se pripremi za nastup. Potom se, u pantalonama sa iskrivljenim mlohavim nogavicama, sjurio niz hodnik, i dalje ne uspevajući da se povрати od šoka.

Pre samo deset dana pevačica koju su angažovali kao zamenu za Gabrijelu Lancu iznenada je poništila ugovor i otišla za Veronu, gde je dobila bolju ponudu. U

impresariovim očima Erika je predstavljala samo privremeno rešenje, poslednje pribežište. Daje samo mogao da pozove neku poznatu pevačicu da nastupi u ulozi Rozine, daje samo mogao da pošalje svoje ljude u Milano ili Rim po neku uglednu mecosopranistkinju koja je mogla da zadovolji očekivanja publike, to bi sigurno učinio. Ali u tako kratkom roku? To je bilo potpuno neizvodljivo.

Jedna asistentkinja je u pomoćnoj garderobi navlačila haljine Gabrijele Lance preko Erikine glave. Tkanina je bila pomalo vlažna a široki nabrani rukavi još uvek topli od parne pegle. Iz haljine je izbijao miris kolonjske vode sa primesom vanile koji je ostavila žena koja je prethodne noći nosila taj kostim. Gornji deo haljine je bio previše širok tako da je švalja morala da ga suzi oko Erikinog struka i rebara. Držeći čiode između usana, švalja je vesto prošivala platno, sve dok haljinu nije prilagodila Erikinim oblinama. Druga asistentkinja je klečala pored Erikinih nogu, odmeravajući koliko je trebalo skratiti haljinu. Potom su je naterale da se svuče i bacile se na posao, leteći prstima preko platna i zveckajući makazama.

Sa druge strane zidova je dopirao žamor koji je ukazivao da su muzičari već počeli da pristižu. Erika je uskoro začula kako štimuju i isprobavaju svoje instrumente. U susednoj prostoriji neki tenor se zagrevao za nastup pevajući odabrane fraze. Sam sebe je pratio na klaviru, povremeno zastajući kako bi uputio hvalu ili kritiku na vlastiti račun. „Tako“, veselo bi povikao, a onda bi nešto kasnije zagrmeo, „grozno! Hajde, probaj ponovo tu B snizilicu.“

Erika je sedela ispred jarko osvetljenog ogledala dok joj je druga garderoberka češljala i pričvršćivala kosu. Potom je donela dugu kovrdžavu periku i stavila je na Erikinu glavu, pažljivo podesivši rubove. Erika je osetila kako joj koža na glavi postaje usijana, kao da je navukla zimsku kapu. Šminker čiji je dah mirisao na salamu mahao je tankom četkicom, unoseći joj se u lice i iscertavajući dva crna izvijena luka preko njenih obrva. Potom je dohvatio ruž i namazao joj usne, sve dok nisu počele da se cackle kao olizana šećerlema sa ukusom trešnje.

Dok su je garderoberke terale da ustaje i pozira kao manekenka i dok joj je glavni šminker podizao bradu i okretao joj lice u stranu, Erika je zatvarala oči i zaranjala duboko u sebe, spremajući se da preuzme identitet mlade Rozine. („Imaćete suflera“, uveravao ju je impresario, ali ona uopšte nije marila za to jer je odlično znala svoju ulogu.) Ranije te nedelje, kada je Gabrijela Lanca dvaput izostala sa probe (diva nije došla zato što joj stvarno nije bilo dobro, shvatila je, a ne zato što je bila lenja), reditelj je naložio Eriki da peva ključne fraze stojeći pored postraničnih kulisa. Erika se na tim

probama osećala jednako beznačajno kao i sufler. Njena uloga je bila isključivo u tome da drugima pruži odgovarajuće smernice i da ih podseti šta je trebalo da pevaju.

Začula je neki metež u hodniku. Kasnije je shvatila da je skupina muškaraca u tom trenutku verovatno podigla posustalu primadonu sa sofe kako nije preneli do automobila koji je čekao ispred zadnjeg ulaza. Gabrijela Lanca je morala da oстане u krevetu i da miruje, obavestio je Ravel upravu pozorišta i impresarija. Erika je pretpostavljala da će Ravel otpratiti pevačicu do hotelske sobe.

Ravel je te večeri krenuo sa Erikom u operu kako bi odgledao *Seviljskog berberina*, ali je sada morao da propusti predstavu. Niko ko joj je bio blizak te večeri neće biti u dvorani da prisustvuje njenom nastupu. Niko od tih ljudi kasnije neće moći da se seća te večeri, u šta god da se ona pretvori, u malo čudo ili sramni fijasko.

Iz pukog poštovanja, u slučaju da je Gabrijela Lanca još uvek bila u blizini, Erika je ostala sakrivena u pomoćnoj garderobi, sa navučenim kostimom i perikom, sve dok nije započela uvertira. Tek kada je začula prve note, otvorila je vrata i provirila u hodnik, koji je bio sablasno pust i ispunjen svežim noćnim vazduhom - zato što su, kako je kasnije saznala, zadnja vrata ostala otvorena kada su Gabrijelu Lancu izneli iz pozorišta.

Lako se moglo desiti da velika pevačica te noći izgubi bebu, prošlo joj je kroz glavu. Ali ona u tom trenutku nije smela da razmišlja o tome.

Kada je kućno čas da glavna junakinja izađe i zapeva prvu ariju, Erika je projezdila preko pozornice, držeći pismo u ruci i osećajući kako joj se grudi nadimaju od uzbuđenja. Skrenula je pogled ka svetlima ispred scene i primetila kako se dvorana otvara pred njom poput pećine ispunjene terasasto postavljenim sedištima. Dame sa krznenim okovratnicima nestrpljivo su podizale svoje *lornjete*. Otmeni muškarci sa krutim okovratnicima su jedva čekali da začuju njen glas. Njihovo prisustvo ju je ispunilo još snažnijim zanosom. *Čitavog života sam koračala, pevala, brodila ka ovom trenutku*, pomislila je. Kada bude okončala tu ariju, publika će znati ko je ona uistinu bila. Znaće da je pred njima Rozina, glavom i bradom.

Pre nego što je zapevala prvu notu, orkestar je nagovestio sve što publika treba da zna o glavnoj junakinji. Uvodni tonovi su imali kraljevski zapovedni prizvuk, koji je ubrzo počeo da se stapa sa raskošnim flertujućim treptajima struna. Rozina je bila koketna i zavodljiva, ali se u njoj istovremeno skrivalo toliko snage i žestine da je, ako bi zatrebalo, umela da ujede kao guja.

Dirigent nijednog časa nije skidao pogled sa Erike. Znao je da su se izložili velikom riziku time što su joj dopustili da izađe na pozornicu. Kada je započela *andante* iz arije *Una voce poco fa*, pratio je njen glas obazrivim pokretima dirigentske palice.

Čuvena mecosopranistkinja Gabrijela Lanca će se možda već narednog dana oporaviti i ponovo izaći pred publiku u istoj toj haljini i sa istom perikom. *Ali večeras*, pomislila je Erika, *ova pozornica i ova dvorana i divlja iskričavost ove arije pripadaju samo meni*. Čak i da joj se takva prilika nikada više ne ukaže, imala je tu noć. Osećala je kako Rosinijeva muzika struji kroz nju, noseći je ka visinama. Dok je pevala o svom voljenom Lindoru, jezikom je milovala njegovo ime. Napetost na licu impresarija, koji je sedeo u prvom redu, lagano je počela da jenjava.

Kako je arija odmicala, dirigentove oči su postajale sve krupnije a pokreti njegove palice sve odvažniji. Rozinin lik se nalazio u samom središtu opere. Ona je čitavu priču prožimala vatrenom obesnošću. Kada je stigla do dela koji je najviše volela, do stiha koji je savršeno ispoljavao Rozinin čelični duh, dirigentova usta su se otvorila a oči su mu zaplamtele, kao da nije mogao da poveruje da takvi zvuči ističu iz njenog grla.

Lo giurai, la vincerb. Kunem se, pobediću.

Publika je utonula u apsolutnu tišinu.

Naredni deo arije - *moderato* - odjekivao je slatkim harmonijama popularne pesme. Rubovi dirigentovog fraka su se njihali kao da je plesao, kao da se pretvorio u marionetu kojoj je njen glas udahnuo život. Osmesi su zaigrali na licima slušalaca. Činilo se kao da su pevušili zajedno sa njom.

Negde pred kraj čuvene arije Erika se setila nečega što ju je Magdalena još odavno naučila. („Dok pevaš poslednju notu, treba da uradiš ovo...“, govorila je, pokazujući joj pozu koju je trebalo da zauzme.)

Tako je i uradila. Kada je iz svog grla pustila poslednju visoku raskošnu notu, podigla je desnu ruku u znak trijumfa, kao da drži baklju.

Kada je muzika utihnula, u dvorani je zavládala zaglušujuća buka, jedan muškarac je skočio sa sedišta i potrčao ka pozornici, skaćući kao pomahnitali majmun. Erika je prasnula u smeh i spustila ruku na srce. Povila je glavu i napravila ućtiv naklon. Kada je ponovo podigla pogled, primetila je da su čak i članovi orkestra bili na nogama. Muškarci su urlali: „*Brava! Brava!*“, a dame su drhtale u satenskim haljinama i aplaudirale iz sve snage, držeći ruke iznad glave. Potom su je naterali da im ponovo otpeva kompletnu ariju *Una voce poco fa*.

Svetlucavi crni taksije vozio Eriku i Ravela preko drevnih ulica Firenze. Svetlost uličnih fenjera je poigravala na prozorima, obasjavajući unutrašnjost automobila. Kada bi taksi skrenuo iza ugla, lica bi im nakratko utonula u senku a potom bi ponovo zablistala. Buketi koje je publika donela za Gabrijelu Lancu završili su u Erikinim rukama. Taksi je obazrivo odmicao niz ulicu, preplavljen cvećem koje je podrhtavalo pored prozora. Ogroman buket ruža sa dugim drškama se u jednom trenutku skotrljao ka rubu sedišta. Erika je ispružila ruku i vratila ga nazad. „Srećna noć“, rekao je Ravel.

Kako se ispostavilo, neki italijanski lekar je preuzeo brigu o Gabrijeli Lanci tako da Ravel uopšte nije morao da pođe sa njom do hotelske sobe. Sedeći u loži iz koje se pružao impresivan pogled na pozornicu, Ravel je mogao da odgleda kompletan nastup. „Bilo je božanstveno“, rekao je. „Od početka do kraja.“

Pre nego što su napustili teatar, Ravel je telefonom pozvao hotel Gabriele Lance kako bi se čuo sa svojim kolegom. Gabrijelini bolovi su popustili, rekao mu je on, i diva je uspela da zaspi.

Ravel je podigao Erikinu šaku i zagledao se kroz prozor taksija. Još uvek su teško izlazili na kraj sa novcem i još uvek se nisu venčali, mada su svima u Firenci govorili su da već bili u braku jer je život tako bio mnogo jednostavniji. Erika je na levoj ruci nosila burmu. Očekivala je da će njih dvoje u najskorije vreme i zakonski postati muž i žena.

Svetla nad Arnom su podsećala na male komete koje su se sručile sa neba. Blistave pruge su bacale hladne odsjaje preko mračne vode. Erika je znala da će ta blistavost nestati već sa prvim zracima sunca.

„Gabrijela Lanca nakon ovoga sigurno neće biti onako fina prema meni“, rekla je.

„Zašto tako misliš?“ upitao je Ravel.

Erika nije zaboravila na onu kratkotrajnu epizodu kada je bila angažovana kao zamena za još jednu poznatu mecosopranistkinju. Ta pevačica ju je neprestano streljala razjarenim pogledima, kao da je Erika došla tu da bije skinula sa trona. „Neka mi više ne izlazi pred oči“, ponavljala je čelnim ljudima pozorišta sve dok Erika na kraju nije dobila otkaz.

„Gabrijela je sigurno smatrala da sam obična početnica“, objasnila je. „Uopšte nije očekivala da bih mogla tako dobro da iznesem svoju ulogu.“

„Sigurno je čula kako pevaš“, natuknuo je Ravel. „Valjda je nešto zaključila iz toga.“

Kada se zavesa konačno spustila, impresario je banuo iza pozornice, ustremivši se pravo ka njoj. Lice mu je bilo zažareno od radosti i olakšanja. Naklonio se najdublje što može, a potom joj je stegnuo šake i rekao: „Razgovaraćemo. Moramo da razgovaramo.“

Gabrijela Lanca je tog jutra počela da krvari, ali je uprkos tome došla u dvoranu. Erika se neprestano pitala zašto je to uradila. Nije mogla da shvati zašto je diva bila tako čvrsto rešena da te večeri nastupi i zašto je toliko oklevala da impresariju i upravi saopšti da se oseća previše loše da bi mogla da peva. A opet, da Gabrijela nije odustala u poslednji čas...

Suze su joj potekle iz očiju. U jednoj od najsrećnijih večeri svog života Erika je ronila suze u rukavice, poželevši da još istog časa odjuri do postelje Gabrijele Lance i da joj zahvali... za šta? U tom trenutku je bila preplavljena smernom spoznajom da joj je Gabrijelina patnja omogućila da doživi tu trijumfalnu noć.

Jedan stih iz arije *Una voce poco fa* i dalje joj je odzvanjao u glavi:

Lo giurai, la vincem Kunem se, pobediću.

Taksi se bližio kući dona Ane i iznajmljenoj sobi sa crvenim popločanim podom i pogledom na Arno koja je bila previše mala za dvoje ljudi. Ako ona i Ravel nastave da zajedno žive u Firenci, moraće da pronađu neki prostraniji stan. Ako im se posreći, možda će jednog dana uspeti da dovedu Adžita sa plantaže *Kokal* kako bi ga zajedno odgajali.

Na zadnjem sedištu mračnog taksija Erika se privila uz Ravela. Zagnjurila je nos u njegov vrat, odmah ispod uha. Njegov miris joj je delovao još opojnije od mirisa cveća. Kada bi kročila u sobu i kada bi vazduh zastrujao iznad njegove posteljine, mogla je to da oseti - taj dražesni sladunjavi miris. Dok je na kokosovoj plantaži pomagala malom Adžitu da obuče pidžamu, iz njegove kože je izbijao istovetan miris, jednako poznat i prislan kao miris pečenog hleba. Kventin nije mirisao kao Ravel, ali njegov mlađi sin jeste. Sve do tada nije mogla da pretpostavi da je dete od svog oca moglo da nasledi čak i miris.

Ravel se ponovo zagledao kroz prozor taksija, napipavajući njeno prstenje ispod rukavice.

„O čemu razmišljaš?“ upitala je.

„Setio sam se onog dana na groblju, kada sam se dovezao kočijom sa tvojim bratom“, odgovorio je on. „Tada sam te prvi put čuo kako pevaš. Setio sam se pahulja na tvom licu i tvog belog krznenog ogrtača.“

„A sada smo ovde.“

„Da, sada smo ovde.“

Kada se taksi zaustavio ispred kuće, trudili su se da budu što tiši dok su, sa rukama punim cveća, trčkarali uza stepenište. Nekoliko puta su se spuštali do prizemlja i vraćali se nazad kako bi izneli sve bukete. U kolima je bilo toliko cveća da im je čak i šofer priskočio u pomoć. Latice su padale po stepenicima, a kroz hodnik se širilo toliko opojnih mirisa kao da se zgrada pretvorila u ogromnu cvećaru. Tada su se na odmorištu na samom vrhu zgrade otvorila jedna vrata. Obučena u belu spavaćicu, dona Ana je izašla u hodnik i naslonila se na ogradu. Erika je pretpostavljala da je Ravel, pre nego što su napustili pozorište, telefonom pozvao staru damu da joj javi uzbudljivu vest.

„Ništa ne treba da mi objašnjavaš“, veselo je doviknula Erikina stanodavka. „Mogu da *namirišem* šta se desilo.“

Erika i Ravel su prasnuli u smeh i pohnitali ka stanu dona Ane, ponevši joj nekoliko raskošnih buketa. Kada su kročili u salon, unutra je bilo mračno. Ulični fenjeri su bacali bledunjave pruge svetlosti preko poda, zato što šlepa stanodavka nije morala da navlači žaluzine.

„Ah, ljiljani“, rekla je dona Ana, zagnjurivši nos u buket belih cvetova. „Ljiljani koji svedoče o slavi kojom si se ovenčala ove čarobne noći.“

Starica je privila buket uz nedra i izašla na balkon. A onda je, sa iznenađujućom snagom i poletom za damu njenih godina, bacila cveće preko balkona. Praveći graciozne piruete u vazduhu, ljiljani su se rasuli preko mračne vode Arna i zaplovili poput belih labudova.

DODATNA ISTORIJSKA BELEŠKA

ČAK I PRE VIŠE vekova neki lekari su sprovodili odvažne eksperimente, istražujući metode za lečenje neplodnosti koje mi danas uglavnom poistovećujemo sa modernom medicinom. Oni su takve poduhvate obavljali u tajnosti, izlažući se riziku da na sebe navuku moralnu osudu društva u kome su živeli. Presudan trenutak u naučnom razumevanju ljudske reprodukcije nastupio je kada je Holanđanin Anton van Levenhuk u drugoj polovini sedamnaestog veka napravio usavršenu verziju mikroskopa i kada je kroz njega osmotrio uzorak sperme. Time je bio otvoren prozor kroz koji su začetnici moderne ginekologije počeli da sagledavaju beskrajne potencijale i mogućnosti.

Veštačko osemenjavanje, koje se moglo izvesti uz primenu relativno jednostavne tehnologije, počelo je još odavno da se praktikuje. Uvaženi škotski hirurg Džon Hanter je 1785. godine zabeležio slučaj u kome je jednu pacijentkinju uspešno oplodio spermom njenog supruga, što je omogućilo rođenje živog deteta. Briljantni američki lekar Džon Merion Sims, koga često nazivaju „ocem moderne ginekologije“, zabeležio je slično postignuće 1866. godine.

Doktor Sims je sredinom devetnaestog veka stigao do saznanja da je neplodnost, koja se tokom istorije pripisivala isključivo „jalovosti“ supruge, mogla da bude uzrokovana i reproduktivnim problemima sa muške strane. Na osnovu kliničkih istraživanja, doktor Sims je izneo radikalnu ideju da čak i seksualno potentan muškarac može da bude sterilan. Poznato je da je Sims pedeset pet puta primenio postupak veštačkog osemenjavanja kod šest bračnih parova. On je, zajedno sa drugim inovativnim ginekolozima iz devetnaestog veka, osmislio razne tipove „šprica za oplodnju“, kao i druga pomoćna sredstva za stratešku manipulaciju i optimalno pozicioniranje sperme radi olakšanja i podsticanja začeća.

U brojnim kliničkim pokušajima asistiranja pri začeću doktor Sims je koristio isključivo spermu supružnika, stoje samo po sebi pobuđivalo veliku moralnu kontroverzu. Međutim, po nekim tvrdnjama, već 1884. godine došlo je do prve uspešne oplodnje donatorskom spermom. Jedan kvekerski bračni par se obratio doktoru Vilijamu Penkstu, profesoru medicinskog koledža Džeferson iz Filadelfije, sa molbom da im pomogne da začnu dete. Nakon analize muževljevog semena ustanovljeno je daje dotični muškarac bio „azospermičan“ (odnosno sterilan). Doktor Penkost se navodno konsultovao sa šestoricom svojih studenata koji su se složili da bi neko od njih trebalo da donira svoju spermu. Pod izgovorom da treba da obavi sasvim drugačiji medicinski

tretman, doktor je hloroformom opio pacijentkinju i izvršio veštačku oplodnju spermom studenta „sa najboljim fizičkim predispozicijama". Devet meseci kasnije pacijentkinja je rodila zdravog dečaka. Majka nikada nije saznala šta se desilo, mada je doktor njenom mužu navodno rekao istinu. Tek 1909. godine, nakon smrti doktora Penkosta, jedan od studenata koji su prisustvovali tom činu obelodanio je svoju verziju događaja.

Do završne decenije devetnaestog veka i drugi medicinski eksperti su počeli da primenjuju postupak osemenjavanja donatorskom spermom. Takvi poduhvati su morali da se obavljaju u takvoj tajnosti da je jedan lekar, doktor Robert L. Dickinson, objavio zvanične izveštaje o svojim postupcima tek nakon četrdeset godina.

Rani specijalisti za bračnu plodnost nisu čuvali istinsku prirodu svojih metoda pod velom tajne samo iz straha od moralne osude već i zbog još jednog razloga - naime, statistički procenat uspešnosti kod takvih metoda je nesumnjivo bio izuzetno nizak. Mnogi doktori su smatrali da lečenje neplodnosti predstavlja najmanje zahvalan aspekt njihove lekar-ske prakse. Postojala su dva ključna faktora koja su sputavala kliničku praksu i eksperimentalni rad. Kao prvo, muškarci su u ogromnoj većini slučajeva bili izuzetno osetljivi na pitanja o njihovoj „muževnosti" i osećali su takvu odbojnost prema ideji da svoje seme podvrgnu analizi da lekari uopšte nisu zahtevali takve provere. Kao drugo, lekari u devetnaestom veku još uvek nisu znali kada je tačno dolazilo do ovulacije. Tokom sedamdesetih i osamdesetih godina devetnaestog veka smatralo se da je žena najplodnija u vreme menstruacije. (Ta pretpostavka je ubrzo dovedena u pitanje zato što su medicinski eksperti primetili da su porodilje koje su još uvek dojile decu, uprkos odsustvu menstruacije, povremeno ostajale u drugom stanju.) Dvadeseti vek je poprilično odmakao kada su medicinski istraživači ustanovili da ovulacija zapravo nastupa na sredini ciklusa.

Mogućnost zamrzavanja sperme je još odavno intrigirala maštu medicinskih stručnjaka. Italijanski doktor Paolo Mantegaza je 1866. godine predložio da vojnici pre odlaska u bitku treba da ostave za sobom uzorak zamrznute sperme kako bi, u slučaju da poginu, njihove udovice mogle posthumno da im rode decu. Međutim, dovoljno efikasni metodi za *krioprezervaciju* (odnosno za zamrzavanje sperme) nisu bili usavršeni sve do sredine dvadesetog veka.

IZJAVE ZAHVALNOSTI

ROMAN *MESEC NAD FIRENCOM* predstavlja delo fikcije koje se odlikuje bogatom dramatizacijom potpuno izmišljenih događaja, likova i scena. Ipak, moram priznati da su ovu priču nadahnuli određeni detalji iz rodoslova mog sina - sećanje na njegovu čukunbabu sa očeve strane, koja je živela pre jednog veka. Ovaj roman nikada ne bi bio napisan da dotična dama nije vodila tako izuzetan i nekonvencionalan život. Početkom dvadesetog veka Elis Veselhoft Hazerik je napustila svog uglednog supruga i svoj bostonski dom da bi otplovila za Italiju i nastanila se u Firenci kako bi se posvetila operskoj karijeri. Između ostalih, za sobom je ostavila i svog malog sina koji joj je pisao srceparajuća pisma iz internata.

Jednaku zahvalnost dugujem i Arturu A. Hazeriku, izuzetnom muškarcu u koga se Elis zaljubila i koga je kasnije napustila. Artur, koji je rođen u Britaniji, bio je izuzetno darovit preduzetnik i biznismen internacionalnih razmera koji se odlikovao beskrajnom radoznalošću i neustrašivim avanturističkim duhom, što ga je podstaklo da poseti brojne daleke destinacije na četiri kontinenta. Dok sam čitala izuzetno detaljna pisma u kojima je Artur opisivao kako je preživeo opasne bure na otvorenom moru, kako se pod svetlošću mesečine vozio konjskim kolima preko tvrde trinidadske plaže i kako se na kokosovoj plantaži sladio egzotičnim specijalitetima sa svojim prijateljem „Ravelom“, u mojoj mašti su počeli da se pomaljaju prvi obrisi ovog romana. (Iz dužnog poštovanja prema Arturu Hazeriku, moram napomenuti da ne postoje nikakvi dokazi da je njegove sinove začeo neki drugi muškarac.)

Dugo nakon Elisine i Arturove smrti njih dvoje su nastavili da vode bujan i živopisan život u sećanjima svojih potomaka. Njihove unuke, Poli Brokhof i moja bivša svekrva Barbara Dodž, oduvek su bile zaintrigirane neobičnom ličnošću svoje babe Elis i opsednute činjenicom da je ona napustila svog sina, i njihovog oca, još dok je bio mali dečak. Kada sam počela da pišem roman nadahnut Elisinom životnom pričom, Poli i Barbara su sa mnom velikodušno podelile svoje fotografije i uspomene, baš kao i priče, anegdote i more pisama iz porodičnog arhiva. Zbog toga tim divnim ženama dugujem večnu ljubav i zahvalnost.

Jedna vremešna rođaka iz Engleske, koja se rodila 1898. godine, jednom prilikom je došla u Sjedinjene Države, donevši sa sobom priče koje je još kao devojčica načula o svojoj strini iz Amerike, a među kojima su se nalazila i zakulisna šaputanja o Elisinom

ljubavnom životu. Bez obzira na to da li su te glasine bile istinite ili ne, dotičnoj rođaki dugujem zahvalnost što je ta sećanja podelila sa mnom.

Elis Veselhoft Hazerik je poticala iz ugledne bostonske lekarske porodice. U želji da što vernije predočim sredinu u kojoj je živela, kao i profesionalni život „Doktora Ravela“, oslanjala sam se na brojne izvornike, među kojima naročito mesto zauzimaju *Prazna kolevka* Margaret Marš i Vonde Roner; *U porodijskoj postelji: rađanje dece u Americi od 1750. do 1950.* Džudit Volcer Livit; i *Istorija ženskih tela* Edvarda Šortera. Dok sam pripremala pozornicu za nastup moje heroine u Muzeju Izabele Stjuart Gardner, od neprocenjive pomoći mi je bila izvanredna biografija gospođe Gardner koju je Luiza Hol Tarp objavila pod naslovom *Gospođa Džek*. Dok sam pokušavala da shvatim kako bijedna ambiciozna mecosopranistkinja iz Amerike mogla da se preseli u Italiju, da pronađe maestra, da organizuje svojuprov« i da kroči u svet profesionalnih pevača u inostranstvu, glavni oslonac sam pronašla u izuzetnoj biografiji *Jenkijevska diva: Lilijan Nordika i zlatni dani opere* Ajre Glakensa. (Divini „saveti za mlade pevače“, koji su objavljeni kao dodatak pomenutoj biografiji, poslužili su mi kao osnova za savete koje madam Nordika pruža mojoj heroini na početku romana.) Autobiografija Džeraldine Farar *Tako slatka prinuda* pružila mi je mnoštvo prosvetljujućih uvida dok sam pisala o pevačkoj obuci i iskustvima svoje heroine, baš kao i biografije i memoari drugih slavnih pevača, a posebno Enrika Karuza, Neli Melbe, Kiri te Kanave, Lučana Pavarotija i Rene Fleming.

Neizmerna lepota određenih tonskih zapisa nadahnula je kompletne scene i poglavlja ovog romana. Kako bih samo želela da mogu da zahvalim kompozitorima koji su stvorili te arije i solistima koji su ih otpevali. Na primer, dok sam slušala Paizijelovu ariju *U mio ben auandvo verra* u prelepom izvođenju Frederike fon Stade, u glavi mi se pojavila scena kada je doktor Ravel prvi put ugledao divu Eriku - snežne pahulje, ljudi koji klizaju po ledu i žena u belom krznu koja izlazi iz elegantnog crnog automobila. Kada sam čula ariju *Agitata da due venti* u zadivljujućoj verziji Čecilije Bartoli, u mislima mi je iskrslilo poglavlje o onoj zastrašujućoj buri. (Svesna sam da je Vivaldijeva muzika u tom periodu pala u privremeni zasenak, ali nisam mogla da odolim iskušenju da moja heroina otpeva baš tu ariju.)

Dok sam pisala ovaj roman, veliki broj ljudi me je zadužio svojim dragocenim prijateljstvom i podrškom, kao i iščitavanjem početnih verzija i iznošenjem svojih komentara. Stoga iskreno zahvaljujem Elizabeti Fišel, Dženit Pipls, Lindi Vilijams, Moli

Kacen, Meri Elen Gir i Kristini Makdonel. Veliku zahvalnost dugujem i članovima svoje radionice na tri književne konferencije - Bredu Loufu, Sivoni i Napa Veli - kao i književnim znalcima koji su, sa dubokim uvidom i ohrabrujućom podrškom, kritikovali izводе iz rukopisa - među kojima se naročito izdvajaju Tim O'Brajen, Džil Makorkl, Erin Makgro, Samanta Čang i Margot Lajvsi.

Takođe, dugujem neizmernu zahvalnost dvema damama koje su najzaslužnije što je ovaj roman ugledao svetlost dana - mom fenomenalnom agentu Lizi Bankof i mojoj legendarnoj urednici Pameli Dorman. Liza Bankof je svojom bistrinom, osećanjem za finese, šarmom i pronicljivošću doprinela da svaki trenutak naše saradnje bude prožet čistom radošću, u čemu je značajno pripomogla i njena sjajna asistentkinja Elizabet Perela. Moja urednica Pamela Dorman svojim strastvenim učešćem doprinela je da ovaj roman bude takav kakav jeste, zadivivši me svojim umetničkim instinktom i darom da ulovi svaku izlišnu reč ili frazu. Kao urednica, bila je beskrajno prijemčiva za svaku nijansu u evoluirajućoj psihologiji likova. Biću joj zauvek zahvalna na svemu što je učinila kako bi ovu priču učinila još snažnijom i upečatljivijom. Njena asistentkinja Džuli Misionček predstavljala je dodatni oslonac u tom procesu. Njenom brižnom i pronicljivom oku ne može da promakne čak ni najsitniji detalj. Rebeka Sonders iz britanske izdavačke kuće *Liti Braun* takođe mi je pružila divne i mudre savete koji su ostavili vlastiti pečat u romanu *Mesec nad Firencom*.

Naravno, neizmernu zahvalnost dugujem i svojim roditeljima. Dovoljno je da kažem da sam uverena da je najbolja i najsrećnija stvar koja mi se u životu desila to što sam se rodila kao jedno od njihovo osmoro dece. Takođe se zahvaljujem mom sinu Kolinu, koji mi je omogućio da iskusim čudesnu avanturu majčinstva i povezao me sa precima koji su inspirisali ovu priču. Zahvaljujem se i mom suprugu Beriju - čoveku koji poseduje neiscrpan smisao za humor i koji zrači neverovatnom toplinom, podrškom, ljubavlju i vitalnošću. Beri, dopusti mi da kažem samo ovo: srećna sam što konačno mogu da ti stavim ovu knjigu u ruke. Sada možeš da je otvoriš i da pročitaš moju priču.

scan i obrada voki